

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ တော်လှန်ရေးအစိုးရ

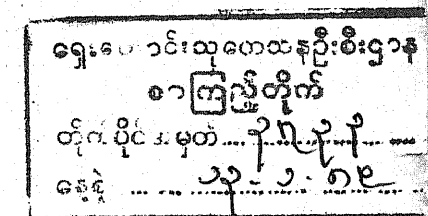
ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာန

ရှေးဟောင်းသုတေသနညွှန်ကြားရေးဝန်

၏

၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ်အတွက်

နှစ်ချုပ်အစီရင်ခံစာ

REVOLUTIONARY GOVERNMENT OF THE UNION OF BURMA

MINISTRY OF UNION CULTURE

REPORT

OF THE

Director, Archaeological Survey,
Burma

For the year ending 30th September 1963.

၁၉၇၁

ဗဟိုပုံနှိပ်တိုက်၊ ရန်ကုန်မြို့။

၃၉/၂၈

အစိုးရရန် ဓာအုပ်စာတမ်းပြန်ချိရေး ကိုယ်စားလှယ်များစာရင်း

- ၁။ ရတနာပုံ ဦးလှကလေးစာအုပ်ဆိုင်၊ ၃၄ လမ်း၊ ညောင်ဇော်တန်းရပ်၊ မန္တလေး။
- ၂။ အမျိုးသားစာအုပ်ဆိုင်၊ ဈေးချိုတော်မြောက်ဘက်တိုက်တန်း၊ မန္တလေး။
- ၃။ ကော၊ ဘင်ဟူးနှင့် သားများ၊ ညောင်လေးပင်မြို့၊ ပဲခူးခရိုင်။
- ၄။ ဘာသာပြန်စာပေအသင်း၊ အမှတ် ၅၂၉—၅၃၀၊ ကုန်သည်လမ်း၊ ရန်ကုန်။
- ၅။ ပညာအလင်းစာပုံနှိပ်နှင့် စာအုပ်တိုက်၊ ၁၃၀၊ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းလမ်း၊ ရန်ကုန်။
- ၆။ အဂါဝါ(လ်)စာအုပ်ဆိုင်၊ လမ်းမတော်၊ မြစ်ကြီးနားမြို့။
- ၇။ ဦးအောင်တင်၊ လူငယ်စာအုပ်ဆိုင်ကြီး၊ မင်းလမ်း၊ သထုံမြို့။
- ၈။ ဦးမောင်ကြီး၊ အောင်ဘုရားသားစာအုပ်ဆိုင်၊ မြင်းမူလမ်း၊ မုံရွာမြို့။
- ၉။ အယ်စီဘုရားဝါ၊ နေရှင်နယ်စတိုး၊ အမှတ် ၁၆-၁၇၊ ဈေးကျောင်းလမ်း၊ ပုသိမ်မြို့။
- ၁၀။ ဒေါ်အေးကြည်၊ စာအုပ်ဆိုင်အမှတ် ၄၂—၄၄ (ဈေးအတွင်း) စာအုပ်ကုန်သည်၊ မြောင်းမြမြို့။
- ၁၁။ ဒွီဗမာဦးသိန်း၊ ဒွီဗမာစာအုပ်ဆိုင်နှင့်ဆေးဆိုင်၊ ၆၊ ဗိုလ်ချုပ်လမ်း၊ ဟင်္သာတမြို့။
- ၁၂။ ကြည်ကြည်ဆင့်၊ စတေရှင်နာရီမတ်၊ ဗိုလ်အောင်လမ်း (အီးလမ်း)၊ ယဉ်းမနားမြို့။
- ၁၃။ ဇွဲစာပေရိပ်မြူ၊ အမှတ် ၁၉၅ (ဘိ-၁)၊ ၃၃ လမ်း၊ ရန်ကုန်။
- ၁၄။ ဘီ၊ ဘီ၊ ဘဏ္ဍာဝါ၊ နယူးဘားမားစာအုပ်ဆိုင်၊ အမှတ် ၂၀-၂၉၊ ကုန်သည်လမ်း၊ ပုသိမ်မြို့။
- ၁၅။ ရဲရင့်ပုံနှိပ်ဖြန့်ချိရေးနှင့် စာပေဌာန၊ ၈၄ လမ်း၊ ရုံတော်ကြီးနှင့် ၂၈ လမ်း၊ သံလွင်တန်း၊ မန္တလေးမြို့။
- ၁၆။ တင်ဆွေအေး၊ စာအုပ်ဆိုင်အမှတ် ၄၇၈၊ မဟာဗန္ဓုလလမ်း၊ ရန်ကုန်။
- ၁၇။ စပို့ဆင်းဂီတိ၊ အားကစားပန္နည်း ရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်၊ ကုန်သည်လမ်း၊ တောင်ငူမြို့။
- ၁၈။ ရွှေဟင်္သာစတိုး၊ ဗိုလ်ချုပ်လမ်း၊ လားရှိုးမြို့။
- ၁၉။ ဦးလှမေ၊ ဗောဓိတော့စာပေဖြန့်ချိရေးဌာန၊ အမှတ် ၂၁၊ အရွှေစိရုံ၊ ဗိုလ်ချုပ်ဈေးကြီး၊ ရန်ကုန်။

ပြင်ပနိုင်ငံများ

၂၀. Messrs. Higginbothams Ltd., Post Box No. 311, Madras, India.
၂၁. Messrs. Thacker Spink & Co. (1933) Ltd., Post Box 54—3, Esplanade, East Calcutta (West Bengal).

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ တော်လှန်ရေး အစိုးရ

ပြည်ထောင်စု ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာန

ဓန-ဌာနခွဲ

[၁၉၆၅ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၁၆ ရက်နေ့ရက်၊ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ တော်လှန်ရေး အစိုးရ၊ ပြည်ထောင်စု ယဉ်ကျေးမှုဌာနဆိုင်ရာ မှုခင်းမှတ်တမ်း ဓန/ပ၊ ၄၂ မှ ကောက်နုတ်ချက်။]

ဖတ်ရှုပြီးဖြစ်သည်

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ရှေးဥပဒေ သုတေသန ညွှန်ကြားရေးဝန်ထံ၊ ၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ် အတွက် နှစ်ချုပ်အစီရင်ခံစာ။

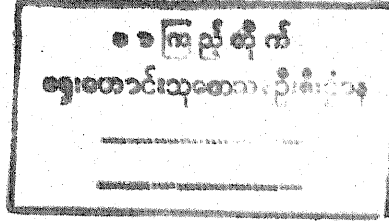
ပြဋ္ဌာန်းချက်

အထက်ပါ နှစ်ချုပ် အစီရင်ခံစာကို ထုတ်ပြန်ကျေညာရမည်။

အမိန့်အရ၊

ဝင်းဇေ၊

အတွင်းဝန်၊ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ တော်လှန်ရေးအစိုးရ၊
ပြည်ထောင်စု ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာန။

၃၉ / ၂၈

မာတိကာ

အခန်း ၁

စာမျက်နှာ

ရှေးဟောင်း အဆောက်အဦများ ထိန်းသိမ်းပြုပြင်မှု—

ပုဂံ		၆
၁င်းဘူး		၅
စက်		၈
မင်းလှ		၈
ဗိဿနိုးမြို့ဟောင်း		၈
ဇွန်ဘေ		၈
ပဲခူး		၈
မြို့ဟောင်း (စစ်တော့ချိုင့်)		၈
မန္တလေး		၆
အမရပူရ		၈
အင်းဝ		၈
တံတားဦး		၈
စစ်ကိုင်း		၈
မင်းကုန်း		၈
မြင်းမူ		၈
ကျောက်ဆည်		၈
မန္တလေးမြို့ရှိပြုပြင်ခြင်း		၈

အခန်း ၂

တူးဖော်မှုနှင့် စူးစမ်းလေ့လာမှု—

ဗိဿနိုးမြို့ဟောင်းတူးဖော်မှု		၇
ဟန်လင်းတူးဖော်မှု		၁၁
ပုဂံပေါင်းကုန်းတူးဖော်မှု		၁၄
ပုဂံတိုက်နှင့်စဉ့်လုပ်ငန်းသုတေသန		၁၅
နောင်ချိုမြို့နယ်၊ နမ့်ဆောင်ဟူးကျေးရွာမှ ဌာပနာပစ္စည်းများ		၁၅
စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး ချောင်များမှ အဆောက်အဦအချို့		၁၆
ရှေးဟောင်းခံဟပ်များ		၁၆
လောကမုန့်ကင်းလိုဏ်ဂူ		၂၀
ရွှေဂူသာစေတီ		၂၂
ဖိုးကျလားစေတီ		၂၂
တံတားဦးမြို့၊ သာခေါင်ရပ်၊ အင်းဝရွှေကုလားမှ ဌာပနာပစ္စည်းများ		၂၃

အခန်း ၃

ရှေးဟောင်းကဗျာစာပေ—

မန္တလေး အမရပူရအကြားမှ ကျောက်စာသစ်များတွေ့ရှိခြင်း		၂၄
မဟာနန္ဒာ ကန်တော်ကျောက်စာ		၂၄
ခပ်တောင်ကျောက်စာ		၂၅
ရွှေဂူဗုဒ္ဓကျောက်စာ		၂၅
ကျလားကျောင်း၊ ကျောက်စာ ၃ ခု		၂၅
နေရမုတ်ဗုဒ္ဓကျောက်စာ		၂၅
ရွှေမုတ္တမစေတီကျောက်စာ		၂၅
ပုဂံမုတ္တမစေတီကို သိမ်းအဖြစ်လှူသောကျောက်စာ		၂၆
မင်းကျည်ကျပ်ဗုဒ္ဓကျောင်းကျောက်စာ		၂၆
မင်းမတ်ဦးရှိကျောင်းကျောက်စာ		၂၆
မင်းသဲကကျောင်းကျောက်စာ		၂၆

[illegible][illegible]

နောက်ဆက်တွဲများ				
(က)	၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ်အတွင်း ရွေးဟောင်းသုတေသနဩဇာကြားရေးဝန်ရုံးအတွက်၊ ခွင့်ပြုငွေနှင့် အမှန်ကုန်ကျငွေစာရင်း			၇၁
(ခ)	၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ်အတွင်း ရွေးဟောင်းသုတေသနဩဇာကြားရေးဝန်ရုံး အဆောက်အဦများ ထိန်းသိမ်းပြုပြင်မှုအတွက် ကုန်ကျငွေစာရင်း			၇၆
(ဂ)	၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ်အတွင်း ရွေးဟောင်းသုတေသနဌာနက ချိတ်ကူးသော ဓါတ်ပုံများစာရင်း			၇၈
(ဃ)	၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ်အတွင်း ရွေးဟောင်းသုတေသနဌာနက ရေးဆွဲပြီးသော ပန်းချီဆွဲပုံဆွဲစာရင်း			၉၇
(င)	၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ်အတွင်း ရွေးဟောင်းသုတေသနဌာနမှ တွေ့ရှိသော ကပည်းကျောက်စာများစာရင်း			၉၉

အခန်း ၅									
အထွေထွေ									
မန္တလေးမြို့၊ မဟာမြတ်မုနိဖုရား မုခ်တန်ဆောင်းများနှင့်စောင်းတန်းများကို၊ အစိုးရကားကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်၊ စီစဉ်သည့်ကိစ္စ	၁၁၁၁	၁၁၁၂	၁၁၁၃	၁၁၁၄	၁၁၁၅	၁၁၁၆	၁၁၁၇	၁၁၁၈	၁၁၁၉
အရာထမ်း၊ အမှုထမ်းများ	၁၁၂၀	၁၁၂၁	၁၁၂၂	၁၁၂၃	၁၁၂၄	၁၁၂၅	၁၁၂၆	၁၁၂၇	၁၁၂၈
စာအုပ်စာတမ်းပြုစုခြင်း	၁၁၂၉	၁၁၃၀	၁၁၃၁	၁၁၃၂	၁၁၃၃	၁၁၃၄	၁၁၃၅	၁၁၃၆	၁၁၃၇
စာကြည့်တိုက်	၁၁၃၈	၁၁၃၉	၁၁၄၀	၁၁၄၁	၁၁၄၂	၁၁၄၃	၁၁၄၄	၁၁၄၅	၁၁၄၆
ခါတ်ပုံနှင့်ပုံဆွဲများ	၁၁၄၇	၁၁၄၈	၁၁၄၉	၁၁၅၀	၁၁၅၁	၁၁၅၂	၁၁၅၃	၁၁၅၄	၁၁၅၅

ရှေးဟောင်းသုတေသနညွှန်ကြားရေးဝန်၏ ၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ်အတွက်နှစ်ချုပ် အစီရင်ခံစာ

အခန်း ၁

ရှေးဟောင်းအဆောက်အဦများထိန်းသိမ်းပြုပြင်မှု

အစီရင်ခံသောနှစ်အတွင်းတွင် ရှေးဟောင်း အဆောက်အဦများ ထိန်းသိမ်းပြုပြင်မှု လုပ်ငန်းများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဆောင်ရွက်ပြီးမြောက်ခဲ့ပါသည်။ ယခုနှစ် အတွင်းတွင် လုပ်ငန်းပေါင်း ခုနစ်ဆယ့်ခြောက်ခုကို ငွေပေါင်း လေးသိန်းရှစ်သောင်းခန့်ထောင်ငါးရာခြောက်ဆယ်ကျပ်နှင့် ပြားသုံးဆယ်နှစ် အကုန်အကျခံကာ ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ၁၉၆၁-၆၂ ခုနှစ်အတွင်းက လုပ်ငန်းပေါင်း သုံးဆယ်ကို ကျပ်ငွေ ခုနစ်သောင်း သုံးထောင် ခုနစ်ရာသုံးဆယ်ကျိးကျပ်ကျိးဆယ်တစ်ပြား အကုန်အကျဖြင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့ရသည်ကို ယခုနှစ်တွင် ဆောင်ရွက်ချက်ငွေ အကုန်အကျဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်မည်ဆိုပါက တိုးတက်ဆောင်ရွက်နိုင်မှုကို ခန့်မှန်းသိသာလေသည်။ ယခုနှစ်အတွင်း အသုံးပြုသော ငွေ လေးသိန်းကျော် အနက် မန္တလေး မြို့ရိုး ပြုပြင်မှု အတွက် ကျပ်ငွေ သုံးသိန်းနှိပ်းခန့်မျှ အသုံးပြုခဲ့ရလေသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး အတွင်းက ပျက်စီးခဲ့ရသော မန္တလေး မြို့ရိုး အစိတ် အပိုင်းအချို့ကို ပထမအကြိမ် အဖြစ် ဤဌာနမှ ပြုပြင်ဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်လေသည်။ အခြားသော ပုဂံ အစရှိသော နေရာများတွင်လည်း ရှေးဟောင်း အဆောက်အဦများ ထိန်းသိမ်းပြုပြင်မှုတို့ကိုလည်း လတ်တလောဆောင်ရွက်နိုင်ရန် လိုအပ်သရွေ့ ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့လေသည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ချက်များ အသေးစိတ် အကြောင်းအရာကို နေရာဒေသအလိုက် အောက်တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

ပုဂံ

ပုဂံမြို့တဝိုက်မှာ ပြုပြင်ထိန်းသိမ်း ဆောင်ရွက်ဘွယ်ရှိသည်တို့အနက် လတ်တလော ဆောင်ရွက်သင့်သည်တို့ကို ရွေးချယ်ဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။ မြင်းကပါ ဂူပြောက်ကြီးဖုရား၊ ၎င်းဖုရားမှာ မြစေတီကျောက်စာဟု ယခုခေါ်ဝေါ်နေသော ကျောက်စာများ၊ ငွေသောဖုရားဖြစ်၍ ထင်ရှားသော ဖုရားတဆူဖြစ်လေသည်။ ဂူအပြင်ဘက် အင်္ဂတေပန်းများ၊ ကျောက်ပြုတင်းပိတ်များ အတွင်းတွင် ဆေးရေးပန်းချီများ၊ ရွေးမွန် ကဗျည်း မင်စာများ၊ ဆင်းတုများဖြင့် ကြွယ်ဝသော အဆောက်အဦ ဖြစ်လေသည်။ ဂူအဝင်ဝ တဖက်တချက်တွင် ရှိသော ဆေးရေး ပန်းချီ မတ်ရပ် နတ်ရုပ်ကြီးများမှာလည်း အနေအထား ကိုင်ဆောင်ထားသော လက်စွဲ ပစ္စည်းများ ဆန်းကြယ်၍ ပန်းချီလက်ရာမှာလည်း အလွန်ကောင်းသဖြင့် ထိန်တရုပ်ကြီးများကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန် အတွက် ပိုမိုကောင်းသော သစ်ကားများ ကာရံပေးခြင်း လုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်လိုက်ပါသည်။ ထို့ပြင်ဂူအတွင်းဘက်ရှိ နံရံမှ အလွန်များပြား၍ စိတ်ဝင်စားဘွယ်ကောင်းသော ဇာတ်နိပါတ် ဗုဒ္ဓဝင်ဆိုင်ရာ မဟာဝင်ဆိုင်ရာ ပန်းချီများနှင့် အကြောင်းအရာပေါ်ပြချက် ရွေးမွန်ဘာသာ ကဗျည်းစာတမ်းတို့ကို စောင့်ရှောက်ရန်အတွက် အောက် အခင်းများကို ပြုလုပ်ထားရမည် ဖြစ်သောကြောင့် အခင်းပြုလုပ်ရန် အတွင်းမြေများကို တထောင်ခန့်တူးဖော်ရှင်းလင်းပြီး မူလအုတ်ခင်းကို ပြုပြင် အင်္ဂတေသစ် ခင်းထားပါသည်။ ထိုပန်းချီ စာတမ်းများ ရှိရာ နံရံကိုလည်း အင်္ဂတေကွာသည်များ ခိုင်ခံ့အောင် ဘီလပ်မြေသရွတ်ဖြင့် အနားသပ်လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ပါသည်။

မြင်းကပါဂူပြောက်ကယ်။ ။အထက်ပေါ်ပြပါဂူပြောက်ကြီးနှင့် မနီးမဝေးတွင်ရှိသော ဂူပြောက်ငယ် ဖုရားကိုလည်း၊ ပထမအကြိမ် အဖြစ် ပြုပြင်မှုများ ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ဤဂူဖုရားအတွင်းတွင် ကျောက်စာတရ၊ ဗုဒ္ဓဝင်ဆိုင်ရာဆင်းတုများ၊ ကဗျည်းမင်စာများရှိလေသည်။ ကဗျည်းမင်စာတခုမှာ နန်းကျကျောင်းဖြူမင်းဟူသော စကားပါရှိသဖြင့် မည်မျှလောက် ရာဇပင်သမိုင်းဆိုင်ရာ အထောက်အထားအတွက် အရေးကြီးပုံကို ခန့်မှန်းသိသာနိုင်ပါသည်။ ဂူအပြင်ဘက်တွင်လည်း လက်ရာမြောက်သော အင်္ဂတေပန်းများ ရှိလေသည်။ ထိုဖုရားကို ပထမအကြိမ်အဖြစ် ပြုပြင်ရာတွင် နံရံပန်းချီ ကဗျည်းများနှင့် အနားသပ်ပေးခြင်း၊ ဂူအတွင်း အခင်းပြုလုပ်ခြင်း၊ အပေါ် ဆင့်သို့တက်သော လှေကား၊ အပေါ်အဆင့်အဆင့်များ၊ အာရုံခံအမိုး၊ မုခ်ပေါက်များ၊ ကွမ်းထောင်အထွန်နှင့် အခြေ၊ ထောင်စေတီများ၊ ပျက်စီးနေသည့် တို့ကို ပြုပြင်ပြန်လည် ပြုလုပ်ခြင်းနှင့် ဂူအဝင် မုခ်ပေါက်များကို လေသာ အုတ်ပေါက်ရိုးဖြင့် ကာရံပြီး အဝင်အရွေ့မုခ်ပေါက်မကြီးကို သံတံခါး တပ်ဆင်လိုက်ပါသည်။ (ပုံ-၁)။

မန္တဟာဖုရား။ ။မြင်းကပါရွာလမ်းဘေးရှိ လူသိများလှသော မန္တဟာဖုရားကြီးတွင် ဂန္ဓကုဋ်တိုက်ကြီး အပေါ်ပိုင်း အင်္ဂတေများ ကွာ၍ပျက်စီးနေသရွေ့ကို ပြုပြင်ဆောင်ရွက်၍ မြောက်ဘက် အုတ်တံတိုင်းကို ပြန်လည်ပြုပြင်ခဲ့လေသည်။

အပယ်ရတနာ ဖုရား။ ။လောကနာထနတ်ရုပ်၊ တာရာဒေဝီနတ်ရုပ် စသော ပန်းချီ လက်ရာ ကောင်းတို့ဖြင့် အဆန်းတကြွယ်ရှိသော အပယ်ရတနာ ဂူဖုရားတွင် အတွင်းအာရုံခံ၏ ဘေးဘက် မုခ်ပေါက်များကို လေသာပေါက်အုတ်ရိုးဖြင့် ကာရံခြင်း ဂျပရုဏ်အတွင်း တောချုံရှင်းလင်းခြင်းများကို ဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။

လောကနန္ဒာဖုရား။ ။သီရိပစ္စယာရွာတွင်ရှိသော လောကနန္ဒာဖုရားမှာ ပုဂံခေတ် အနော်ရထာမင်းကြီး ကောင်းမှု ဖြစ်ကြောင်း အမှတ်အသားအရ ပုဂံတဝိုက်တွင် ထင်ရှားသော ဖုရားတဆူဖြစ်သည့်ပြင်ပုဂံခေတ် သင်္ဘောဆိပ်ဟောင်း နေရာတွင်လည်း တည်ထားသော ဖုရားဖြစ်လေသည်။ ထိုဖုရားမှာ ရောဝတီမြစ်၏ ကမ်းထိပ်ပေါ်တွင် ရှိ၍ မြစ်ဘက်မှ ရေတိုက်စားခြင်းကို ကာကွယ်ရန် ဤဌာနမှ ကျောက်တုံးကြီးများ စီ၍ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ထားခဲ့ရသည်။ ထိုကျောက်စီခြင်း လုပ်ငန်းကိုလည်း ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ စေတီကုန်းသို့ မြောက်ဘက်မျက်နှာမှ အတက်လမ်းအခင်းကို ပြုပြင်ခြင်း၊ အရွှေဘက်အတက် လှေကား အုတ်ရိုးများကို ပြုပြင်ခြင်း၊ စေတီတံတိုင်း အုတ်ရိုးများကို ပြုပြင်ခြင်း၊ စေတီ ပရုဏ် အပြင်ပတ်လည် တောချုံရှင်းလင်းခြင်းများကို ဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။

ဂူဖုရားအမှတ် ၄၁၈ (သ)။ ။သီရိပစ္စယာရွာ အပင်လမ်း၏ တောင်ဘက်ချောင်း၏ တောင်တွင်ရှိသော ဂူဖုရားအမှတ် ၄၁၈ (သ) မှာ အတွင်းတွင် ရွေးမွန်ဘာသာဖြင့် ကဗျည်းစာတမ်းပါရှိသော ပန်းချီ ဆေးရေးများ ရှိလေသည်။ ၁၉၆၁-၆၂ ခုအတွင်းက ၎င်းဂူဖုရားကို ပြုပြင်ခဲ့ရာ ယခုနှစ်အတွင်း အဝင်ပေါက်တွင် သံတံခါးတပ်ဆင်၍ အတွင်းမှ ပန်းချီနှင့်ကဗျည်း မင်စာတို့ကို ထိန်းသိမ်းလိုက်ပါသည်။

စေတနာကြီးဖုရား။ ။ပုဂံနယ် တောင်ဘက်ဆုံးတွင် တည်ရှိသော စေတနာကြီးဟု ယခုခေါ်သော စည်စနာဖုရားကြီးမှာ ပုဂံတဝိုက်ရှိ စေတီပုထိုးကြီးများအနက် ပါဝင်၍ နားရွောင်းများမင်းကောင်းမှုဖြစ်လေသည်။ ထိုဖုရားကြီးကို ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနမှ ပြန်လည်

ပြုပြင်ရန် ရည်ရွယ်၍ ပစ္စယာများပေါ်မှ အုတ်ကြွေး သဲခဲများနှင့် စေတီကြီး၏ အနောက်ဘက်၊ မြောက်ဘက်၊ အရှေ့ဘက် အောက်ခြေများ၊ အုတ်ကျိုး သဲခဲများကို ရှင်းလင်းပြီးနောက်၊ ပထမနှင့် ဒုတိယ ပစ္စယာများမှ အနားကထောင်များ၊ ထောင့်စေတီများ၊ ပစ္စယာ အခင်းများမှ အပေါက်ကြီးများ၊ ပစ္စယာထောင့်စွန်း အုတ်ရိုးတန်းများကို ယခုနှစ် အတွင်း ပြုပြင်ပြီးစီးပါသည်။

ဂူဖုရားအမှတ် ၄၆၄။ ။ပုဂံခေတ်ဆေးရေး ပန်းချီများ မှီသော ဤဂူဖုရားကိုလည်း အင်္ဂတေအနားသပ် ပြုပြင်ခြင်း၊ အခင်းပြုလုပ်ခြင်း၊ မုခ်ပေါက်များတွင် လေသာပေါက် အုတ်ရိုး ပြုလုပ်ခြင်း အဝင်ဝတွင် သံတံခါးတပ်ဆင်ခြင်းများ ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ပါသည်။

ပဲနံသာဂူအစုမှ ဂူငယ် ၂ ခု။ ။ပုဂံမြို့နှင့် မနီးမဝေးတွင်ရှိသော ပဲနံသာဂူ အစုတွင် ယခင်က ပြုပြင်ထားသော ဂူနှင့် တောင်ဘက်က တဘွဲ့တည်းကပ်၍ တည်ရှိနေသော ဂူငယ် ၂ ခုမှာလည်း ဆေးရေး ပန်းချီများနှင့် ကဗျည်းမင်စာများရှိသည့်ပြင် ပဲနံသာဂူ အစုတခုလုံးကို ကောင်းမွန်သေသပ်စွာရှိစေရန် ဤဂူငယ် ၂ ခုတွင် အုတ်ရိုးများ အားလုံးနှင့် အောက်ခံ အုတ်ခုံမြင့်ကို ပြန်လည်ပြုပြင်ပြီး လေသာပေါက် အုတ်ရိုးများနှင့် သံတံခါးများ တပ်ဆင်ပေးခဲ့လေသည်။

ဂူတော်သစ်ဖုရား။ ။ပဲနံသာဂူအစုနှင့် ကပ်လျက်ရှိသော ဂူတော်သစ် အမည်ရှိသော နှစ်ထပ်ဂူဖုရားကိုလည်း ယခင်က ပြုပြင်ရာတွင် ကျန်ရှိနေသေးသော အပေါ်ပိုင်း ပစ္စယာနှင့် ဘေးအထောင်များ၊ ထောင့်စေတီများကို ပြုပြင်၍ အုတ်ရိုးများတွင် အင်္ဂတေကြားသိပ်ခြင်း၊ ဆေးရေးပန်းချီမူသော၊ နံရံ အင်္ဂတေများကို အနားသပ်ပေးခြင်းများ ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ပါသည်။

သိမ္မစည်းနှင့်လောကဥဿျာဉ်ဂူဖုရားနှစ်ခု။ ။ပုဂံမြို့မနီးမဝေးတောင်ဘက်တွင်ရှိသော ဤဖုရားအလတ်စား နှစ်ခုမှာ အတွင်းဘက်တွင် ကောင်းမွန်သော ဆေးရေးပန်းချီများရှိ၍ ယခင်ကပင် ဌာနမှကျူးယူ၍ နှစ်ချပ်အစီရင်ခံစာများတွင် ပေါ်ပြဲခဲ့ပြီးဖြစ်လေသည်။ လောကဥဿျာဉ်ဂူဖုရားအတွင်းမှ နတ်ရုပ်ကြီးများမှာ ပုဂံပန်းချီ လက်ရာများတွင် ထူးခြားမှုတရပ်ဖြစ်သည်။ ထိုဂူဖုရားနှစ်ခုမှာ ထူးခြားကောင်းမွန်သော ပန်းချီလက်ရာများရှိသောကြောင့်ပင် ရှေးအခါက ဂျာမန်တို့ ပုဂံတဝိုက် ပန်းချီဆေးရေးရှိသော နံရံများကို ခွဲယူဥင်ကပင်ထိုဂူဖုရားနှစ်ခုမှာ ဂျာမန်တို့လက်ချက် ခံလိုက်ရလေသည်။ ထိုဂူဖုရားနှစ်ခုတွင် ယခုနှစ်အတွင်းအပြင် အပေါ်အုတ်ကျိုးသဲခဲများ ရှင်းလင်းပြီး သံတံခါးများတပ်ဆင်၍ထားလိုက်လေသည်။

ပိဋကတ်တိုက်။ ။ပုဂံမြို့အတွင်းရှိ ပိဋကတ်တိုက်မှာ ပုဂံတဝိုက် ထင်ရှားသော အဆောက်အဦတခုဖြစ်ပြီး၊ အနော်ရထာမင်းကြီး လက်ထက် သထုံပြည်မှ ပင့်လာသော ပိဋကတ်တော်များထားရာဖြစ်သည်ဟု အစဉ်အလာအမှတ်အသားကြောင့် ပုဂံခေတ် သာသနာပင်ဘက်ကလည်း လွန်စွာအရေးပါနေသော အဆောက်အဦ ဖြစ်လေသည်။ ယခုနှစ်အတွင်း ထိုပိဋကတ်တိုက်တွင် အမိုးပေါ်ခွက် ပေါက်နေသော နေရာများကို ပြုပြင်၍ ပတ်လည် တောချုံရှင်းလင်းပြီး လူနေအိမ်ခြေနှင့်လည်း နီးကပ်သဖြင့် သီးသန့်ရှိစေရန် အုတ်တံတိုင်းပြုလုပ်ကာပုံပေးခဲ့ပါသည်။

မင်းမျှော်ရာဇာ ဂူဖုရား။ ။ပုဂံမြို့ သရပါတံခါးကသို့ ရောက်ခါးနီးလမ်းနှင့် ကပ်နေသော မင်းမျှော်ရာဇာ ဂူဖုရားမှာလည်း ကျန်စစ်သားမင်းကြီး ကောင်းမွန်ဖြစ်ကြောင်း အစဉ်အလာအမှတ်အသားရှိ၍ ထင်ရှားသောဂူဖုရားဖြစ်သည်။ ဤဂူဖုရားတွင် အတွင်းအခင်းပြုလုပ်ခြင်း၊ အောက်ခြေ ထောင့်များနှင့် အတက်လှေခါးကို ပြုပြင်၍၊ ပျက်စီးနေသော ပတ်လည်အုတ်တံတိုင်းကိုလည်း ပြုပြင်ခဲ့လေသည်။

တောင်ဘိရွာအနောက်ဗုဒ္ဓကဗျည်းစာရှိသောဂူဖုရား။ ။ပုဂံတဝိုက်တွင် ရှေးကျသော ဂူဖုရားများတွင် ဇာတ်နိပါတ်ဗုဒ္ဓဝင်ဆေးရေး ပန်းချီတို့၏ အကြောင်းအရာဘော်ပြချက်များကို မွှေးမွန်ဘာသာစာတမ်း ကဗျည်းများဖြင့် ပေါ်ပြထားရာတွင် ထိုဂူများမှာ ပုထိုးသားများ၊ မြင်းပြဂူ လောကထိပ်ပန်း၊ မြင်းကပါဂူပြောက်ကြီး၊ နဂါးရုံ၊ အပယ်ရတနာ၊ ကျဆင်း၊ သီရိဂူငယ် ၄-၁ (ဃ) စသောဂူများဖြစ်လေသည်။ ယခုတောင်ဘိရွာအနောက် ဤဂူမှာလည်း ၅၅၀ ဇာတ်ပန်းချီတို့ကို မွန်ဘာသာကဗျည်းများဖြင့် ရေးထားသည်ကို တွေ့ရှိရပြန်သဖြင့် နောက်ထပ်တိုးသော ဂူတခုဖြစ်လေသည်။ ထိုဂူမှာ အောက်အခြေတွင် အုတ်ခုံမှသုံးပေလောက်မြေတွင်မြပ်နေပြီဖြစ်၍ ပတ်လည်တွင်းပေါ်ပြီး ဂူအပေါ်နှင့် အတွင်းအပြင်မျှင်းလင်းလိုက်ပါသည်။ ဥပ၊ဇိသိမ် မြောက်ဘက်ဂူပျက်အမှတ် ၃၃၉ အတွင်းမှ ကဗျည်းမင်စာ။ ၎င်းဂူဖုရားမှာ အပေါ်ပိုင်းမှ ပြိုကျပျက်စီး၍သွားသဖြင့် အတွင်းတွင် အုတ်များစုပုံနေလေသည်။ ထိုဂူ၏နံရံများမှာလည်း မတ်မတ်ပင်ထောင်လျက် နေသေးရာ နံရံတွင် ကဗျည်းမင်စာတခုရှိလေသည်။ ထိုကဗျည်းမင်စာမှာလည်း အံ့ဩဘွယ်ရာမပျက်မစီး လွန်စွာထင်ရှား၍ ကဗျည်းကျောက်စာတခုကို နံရံတွင် ကပ်ထားသည့်အလားရှိလေသည်။ ကဗျည်းစာ၏ သကရာဇ်မှာ ၅၁၉ ခုနှစ်ဖြစ်သည်။ ထိုကဗျည်းစာကို နံရံအပေါ်မှ စီးကျလာသော မိုးရေ စသည်ဘို့ကြောင့် ပျက်စီးတော့မည့်ဆဲသံအခြေတွင် ရှိသဖြင့်၊ ထိုကဗျည်းရှိရာအတွင်း အုတ်ထုကိုရှင်းလင်းပြီးနောက် နံရံကိုပင်ကပ်၍ ကဗျည်းရှိသောနေရာကို အဟွမ်းထားပြီး နံရံကပ်အုတ်ပြုလုပ်ပါသည်။ သဲစကာကွက် တံခါးတပ်ပြီး ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ထားလိုက်ပါသည်။

ဇမ္ဗုသင်ယောင်ဂူ။ ။ပုဂံတဝိုက်တွင် အမှတ်မထင်သော ဂူငယ်များအတွင်းမှ စိတ်ဝင်စားဘွယ်ကောင်းသော ဆေးရေးပန်းချီများ ကဗျည်းမင်စာများကိုတွေ့ရှိတတ်လေရာ၊ ရွှေဆံတော်စေတီကြီးအနီး တောင်ဘက်တွင် ဂူငယ်တခုအတွင်း ကဗျည်းစာနှင့်တကွသော ဗုဒ္ဓဝင်၊ ၅၅၀ ဆယ်ဇာတ်ကွက်များနှင့် အနောက်ပိုင်းမှ ရေဆင်းပုံသီတာရုံနှစ်တန်စသော ဆန်းကျယ်သော ပန်းချီပုံများကို၎င်း၊ကြောမင်း လေးကျွန်းလှည့်ဟန်နှင့်တူသောပုံများ၊ ၎င်းပြင်မည်သည့် အကြောင်းအရာဟု မသိသေးသော ပုံများပါရှိသော ပန်းချီများကို တွေ့ရလေသည်။ထိုဂူအတွင်း မင်္ဂလာတခုတွင် ကောင်းမွန်သိုလ်ရှင်တဦးဖြစ်ဟန်ရှိသော ဇမ္ဗုသင်ယောင်ဟူသော အမည်ကိုတွေ့ရှိသဖြင့် ထိုဂူငယ်ကို ခေါ်ပေါ်ထားကြသည်။ ထိုဂူငယ်ကိုရှင်းလင်း၍ အုတ်ရိုးများပျက်စီးသည်ကို ပြန်လည်ပြုပြင်ခြင်း၊ ဆေးရေးပန်းချီရှိန်အင်္ဂတေများကို အနားသပ်ခြင်း၊ ဘေးပေါက်များတွင် လေသာအုတ်ပေါက်များ ကာရံခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ပါသည်။

မြောက်ဂူနီဖုရား။ ။ဓမ္မရံကြီးတောင်ဘက်ရှိ မြောက်ဂူနီခေါ် နှစ်ထပ်ဂူကြီးတွင် ယခင်ကပြုပြင်ရာတွင် ကျန်ရှိနေသေးသော အပေါ်ပိုင်းတွင်ပြုပြင်ခြင်းလုပ်ငန်းများ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ပါသည်။

ဓမ္မရံကြီးဖုရား။ ။ပုဂံတဝိုက်တွင် ထုဘယ်အလွန်ကြီးမားလှသော ဤဓမ္မရံကြီးဖုရားတွင် ဤဌာနမှ စတင်ပြင်ဆင် စောင့်ရှောက်ခဲ့သည်မှစ၍ လုပ်ငန်းလုပ်ဘွယ်ကျယ်ဝန်းလှသဖြင့် ကျိုးကြားကျိုးကြားမျှ ဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ ယခုနှစ်အတွင်း ဓမ္မရံကြီးအတွင်းအာရုံခံများ အခင်းနှင့် အတွင်းပတ်လမ်း အုတ်ခင်းများကို ပြုပြင်ပြီး မြောက်ဘက်နှင့် အနောက်ဘက် အာရုံခံများ၏ အမိုးများ၊ ထောင်များ၊ မိုးလျှောများ၊ အစွန်းကာများကို ပြန်လည်ပြုပြင်ပြီးခဲ့ပါသည်။ ဖုရားအပြင်ဘက် ပျက်စီးနေသော မုခ်များကိုလည်း ပြုပြင်၍ လေးထောင့်တံတိုင်းကြီးအတွင်းအပြင် တောချုံတို့အား ရှင်းလင်းခြင်း နှိမ့်ဝှမ်းသော နေရာများကို မြေညှိခြင်း လုပ်ငန်းများကိုလည်း မောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။

ပေါ်တော်မူဖုရား။ ။ပုဂံမင်းနန်သူလမ်းတွင် ဓမ္မရံကြီးဘက်သို့ ခဲ့ထွက်သောလမ်း၏ လက်ဝဲဘက်တွင် ပေါ်တော်မူဖုရားရှိသည်။ ဤဖုရားစေတီမှာ အရွယ်အစားပင် ငယ်သော်လည်း ပုဂံခေတ် ရှေးလက်ရာအတိုင်း မပျက်မစီး တည်ရှိသေးသော အထွဋ်နှင့်တကွသော

စေတီဖြစ်၍၊ ရှေးလက်ရာစေတီပုံကို လေလာရာတွင် အလွန်အရေးကြီးသောကြောင့် ထိုစေတီငယ်ကို ဤဌာနမှ အခါအားလျော်စွာ ပြုပြင်စောင့်ရှောက်လာခဲ့ရာ ယခုနှစ်အတွင်းတွင်လည်း စေတီအုတ်ရိုးများအကြားတွင် အင်္ဂတေကြားသိပ်၍ ပြုပြင်ပေးခဲ့လေသည်။

စူဠာမဏိဖုရား။ ။ပုဂံတဝိုက်ရှိ ဂူဖုရားကြီးများအနက် အပါအဝင်ဖြစ်သော စူဠာမဏိဖုရားကြီးတွင်လည်း၊ ဖုရားကြီးနှင့် လိုက်လျောညီသောအုတ်အုတ်ပြုသော တံတိုင်းကြီးလေးဘက်မှာ အလွန်ခန့်ညားစွာရှိပေသည်။ ထိုတံတိုင်းအနောက်တောင်ထောင့်တိုင်ကို အုတ်ခွင်းထောက်ပေးခြင်းဖြင့် ခိုင်မာစေပါသည်။ တံတိုင်းတွင်း တောင်ဘက်နှင့် အနောက်ဘက် အုတ်လမ်းများကို အင်္ဂတေဖြင့် ဖံထေးပြုပြင်ခြင်း၊ တံတိုင်းအတွင်းအပြင်တောချုံတို့ကို ရှင်းလင်းခြင်းနှင့် ဂူဖုရားပေါ်ပေါက်နေသော ညောင်ပင်ငယ်များကို အမြစ်ဖေါ်ရှင်းလင်းခြင်း လုပ်ငန်းများကိုဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။

ဓမ္မပုံသာဖုရားလူ။ ။ဓမ္မပုံသာဖုရားလူဟူသောအမည်ဖြင့် မကြာမီက ခေါ်ပေါ်ထင်ရှားလာသော ဂူဖုရားတခုမှာ ရွှေဆံတော်စေတီကြီးအနီးတွင်ရှိလေသည်။ ထိုဂူဖုရားမှာ အပေါ် တဝိုက်မပြီပျက်ပြီး ဘေးနံရံများမှာလည်း အပြင်သို့ယိုင်၍ နေလေပြီ။ ဂူဖုရား၏ နောက်ပိုင်း အပေါ်မှာပြိုကျ၍မရှိတော့ဘဲ အလည်အတိုင်းပင်ပေါ်၍နေလေသည်။ ထိုဂူဖုရား၏လက်ရာ အဆင်အပြင်တို့မှာမူ ပုဂံတဝိုက်ရှိကောင်းမွန်သော လက်ရာတို့အနက် အပါအဝင်ဖြစ်လေသည်။ အပြင်မှ အင်္ဂတေပန်းများမှာ ခိုင်ရာခိုင်ရာ နေရာတို့တွင် အနားသပ်ပြတ်သားလှစွာရှိသည်။ ဘေးနှင့် နောက်နံရံများရှိ ပြုထားပုံတို့ ကျောက်ပြား ပန်းငိုင်းပေါက်တို့မှာလည်း ပုဂံရှိ ဤအမျိုးအစား ကျောက်ပြားများတွင် မူလက်ရာအကောင်းဆုံး အမျိုးအစားများတွင် အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ထိုကျောက်ပြားများအနက် တခုမှာ နံရံအပြင်သို့ ယိုင်သွားသဖြင့် မူလနေရာမှ ပြုတ်ကျသွားလေပြီ။ ကျန်အနီးငယ်သော ကျောက်ပြားတို့မှာ အချို့ပြုတ်ကျလွန်းနီး ရှိလေသည်။ ဂူအတွင်းသက်တွင် လက်လက်ရာ အကောင်းစားဖြစ်သော ဗုဒ္ဓပင် သေးရေကား စသည်များရှိကြောင်း ကိုအကြွင်းအကျန်တို့မှသိရသည်။ အတွင်းဆောင်ရှိ ဆင်းတုတံတိုင်းကြီးများမှာ မူလက သပ္ပာယ်လှစွာပြုလုပ်ထားကြောင်း အကြွင်းအကျန် အောက်ပိုင်းများကိုကြည့်၍ သိရပေသည်။ ဖုရားအလောင်းခွါးခန်း ရုပ်ထုကြီးပင်မူလကရှိခဲ့လေသည်။ ထိုအလယ်အတိုင် လေးမျက်နှာ ဆင်းတုရုပ်ထုကြီးများ၏ အောက်ခြေ ပလ္လင်မှာလည်း လှပသော အင်္ဂတေပန်းများဖြင့် ပြုလုပ်ထားပြီး အလွန်ထူးခြားချက်တရပ်မှာ ထိုင်လျက်ရှိခိုးနေသော ကျောက်ဗြဟ္မာရုပ်များကို ပလ္လင်တွင် ပတ်လည်ဘဲ၍ထားခြင်းပင်ဖြစ်လေသည်။ ထိုဗြဟ္မာရုပ်များမှာ အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် အများအပြား ပျက်စီးပျောက်ကွယ်ကုန်ပြီဖြစ်သော်လည်း၊ နမူနာပြုနေရာအနည်းငယ်မျှ အကောင်းအတိုင်း မူလနေရာတွင် ကပ်လျက်သာ ကျန်ရှိပါသေးသည်။ ယေဘုယျ၍ကြည့်မည်ဆိုပါက ဤမှာ အလွန်ပျက်စီးနေပြီဖြစ်သော်လည်း ကျန်ရှိသမျှလောက်ကို ဤဌာနမှ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန် ဆုံးဖြတ်လိုက်ပြီးသော် ယခုနှစ်အတွင်း ဂူအတွင်းတွင် ပြိုကျ၍ ပိုနေသော အုတ်များ မြေများကို အပြင်သို့ ရှင်းလင်းထုတ်ပြီးနောက် အဝင်ဝမုခ်ပေါက်ကြီးကို သံတံခါးတပ်ဆင်ထားခြင်းစသော ဤဂူကို ထိန်းသိမ်းပြုပြင်ခြင်း ပဏာမ လုပ်ငန်းစတင် ဆောင်ရွက်လိုက်ပါသည်။

ကုသနှင့် သမုတိဂူဖုရားနှစ်ခု။ ။ပုဂံ ဖွားစောနယ်တွင်ရှိသော ဤကုသနှင့် သမုတိဂူဖုရားနှစ်ခုမှာ အလတ်စား ဂူကြီးများဖြစ်၍ ပုဂံခေတ် နောက်ပိုင်းတွင် တည်ဆောက်ပြီး ထင်ရှားကောင်းမွန်သော ကျောက်စာကြီး အသီးသီးတို့လည်း ရှိကြ၏။ ကုသဂူဖုရားကို ယခင်က ပြုပြင်ခဲ့ရာ ကျန်ရှိနေသေးသော အစိတ်အပိုင်းများကို ပြုပြင်ပြီးစီးခဲ့လေသည်။ သမုတိဖုရားတွင်လည်း အပေါ်ပိုင်း အစွန်းအကာများ၊ ထောင့်စေတီများ၊ အာရုံခံအမိုးနှင့် ဂူအောက်ပိုင်း ထောင့်တိုင်များ၊ မုခ်ပေါက်များကို ပြုပြင်ခဲ့ပါသည်။

သဋ္ဌာနတိဂူဖုရားကြီး။ ။ပုဂံပြည်တွင် တရပ်စပ်ကြောင့် အခြေအနေတမျိုး ဖြစ်ခဲ့ပြီးနောက် ပုဂံပြည်ကြီး ယုတ်တရက်ပျက်စီးမသွားသောကြောင်း အထောက်အထားအဖြစ် ပြသနိုင်သော ပုဂံခေတ် ကုန်ဆုံးခါနီး တည်ဆောက်သော ဂူပုထိုးများအနက် အကြီးဆုံးဖြစ်သော ဖွားစောရွာအနီး သစ္စာဘာဘိ ဂူ ၂ ထပ်ဖုရားကြီးကိုလည်း ဤဌာနမှ ပြုပြင်ရန်အတွက် အပေါ်မှ အုတ်ကျိုး၊ သဲခဲများကို ရှင်းလင်းပြီးနောက် ပစ္စယာသင့်များ၊ အခင်းများ၊ ထောင့်စေတီများ၊ မုခ်ပေါင်းကူများ၊ အပေါ်ထပ်တက်သော လှေခါးတို့ကို စတင်ပြုပြင်ခဲ့လေသည်။ အောက်ထပ်ရှိ မုခ်ပေါက်များတွင်လည်း သေသာပေါက် အုတ်ရိုးများကာခြင်းနှင့် ဂူဖုရားကြီး၏ တံတိုင်းတွင်း တောချုံတို့ကို ရှင်းလင်းလေသည်။

ပိန္နဲဖုရား။ ။ဖွားစောရွာ ဓမ္မရာဇိက စေတီကြီးအနီးရှိ ပိန္နဲဖုရားအမည်ရှိသောဂူဖုရားငယ်အတွင်းတွင်ထင်ရှားသောနံရံဆေးရေးကဗျည်းပင်စာနှင့် ကျောက်စာ စသော အရေးကြီးသည့်ဘုံကို စောင့်ရှောက်ထားရန်အတွက် ဂူဖုရား အတွင်းအပြင် အပေါ်တို့ကို ရှင်းလင်း၍ ပျက်စီးနေသော အုတ်ရိုးများအားလုံးနှင့် အခင်းကို ပြုပြင်ပြီး ဘေးမုခ်များတွင် လေသာပေါက်အုတ်ရိုး ကာခြင်း၊ အဝင်မုခ်ပေါက်ကြီးကို သံတံခါးတပ်ဆင်ခြင်း လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ပါသည်။

အရှေ့နှင့်အနောက် ဇံသီးဂူဖုရားနှစ်ခု။ ။ပုဂံမင်း နန်သူရွာအနီးရှိ အနောက်ဇံသီးဟု ယခုခေါ်သော ဇံသီးဂူဖုရားနှင့် အရှေ့ဇံသီးဟု ယခုခေါ်သော ထောက်လှော်ကား ဂူဖုရားတို့တွင် ဆေးရေးပန်းချီများနှင့် ဂူအသီးသီးတို့တွင် ကဗျည်းကျောက်စာများ ရှိကြလေသည်။ ထိုဂူဖုရား နှစ်ခုတို့ကို ယခင်ကလည်း ဌာနမှပြုပြင်ခဲ့ဘူးပြီး ယခုနှစ်အတွင်း ထပ်မံ၍ ဂူအတွင်းဘက်များတွင် အခင်းများပြုလုပ်ခြင်း၊ မုခ်ပေါက်များတွင် လေသာပေါက် အုတ်ရိုးဖြင့် ပိတ်ခြင်း၊ အဝင်ဝကြီးများတွင် သံတံခါးများတပ်ဆင်၍ ပေးခဲ့လေသည်။

သမန်းဂူဖုရား။ ။ဇံသီးဂူဖုရားအနီးရှိ သမန်းဂူဖုရားငယ်ကိုလည်း အတွင်းမှ ကျောက်စာနှင့် နံရံမှ ပန်းချီဆေးရေးတို့ကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန် အတွင်း၌ အခင်းပြုခြင်း၊ လေသာပေါက် အုတ်ရိုးပိတ်ခြင်း၊ သံတံခါးတပ်ခြင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့လေသည်။

လေးမျက်နှာဂူဖုရား။ ။ပုဂံမင်း နန်သူရွာအနီးတွင် အနန္တသူရ အမတ်ကြီး ကောင်းမွန်ဖြစ်သော လေးမျက်နှာ ဂူဖုရားမှာ ဤရွာတဝိုက်တွင် အဓိက ရွာဆိုင်ရာဖုရားဖြစ်သည့်ပြင် အဆက်ဆက် ပြုပြင်လာသောကြောင့် မပျက်မစီးရှိလေသည်။ ထိုဂူဖုရား၏ တံတိုင်းတွင်းတွင် ဌာနမှ ဆောက်လုပ်ထားသော ကျောက်စာရုံတွင် ပုဂံခေတ်ဆိုင်ရာ အရေးကြီးသော ကဗျည်းကျောက်စာတိုင်ကြီးများလည်း ရှိလေသည်။ တံတိုင်းတွင်းတွင်ပင် သိမ်ကုန်းဟောင်းနေရာနှင့် ကြီးမားသော အုတ်ကျောင်းပျက်ကြီးများလည်း ရှိလေသည်။ အုတ်တံတိုင်း လေးထောင့် စပ်စပ်မှာလည်း မပျက်မစီးရှိသေး၍ တံတိုင်းအရှေ့ဘက်နှင့် အနောက်ဘက် မျက်နှာများတွင် မုခ်ပေါက်ဆောင်များ ရှိသည်။ ဤမုခ်ပေါက်ဆောင်များမှာ အောက်ခြေ လေးထောင့်စပ်စပ်ခံ၍ အပေါ် အမိုးချွန်သွား၍ထူးခြားသော ပိသုကာလက်ရာ ဖြစ်လေသည်။ ထိုမုခ်ပေါက်ဆောင်များ အတွက် မူလက ကျောက်စိမ်းလုံးရုပ်ကြီးများ ဝဲယာဖြင့် ခန့်ညားတင့်တယ်စွာ ရှိခဲ့ပေသည်။ ထိုမုခ်ပေါက်ဆောင်များကို ယခုနှစ်အတွင်း ပြုပြင်ခြင်းနှင့် တံတိုင်း အတွင်းအပြင် ရှင်းလင်းခြင်း လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။

သဗ္ဗာဏဂူဖုရားနှင့် တုရင်ပုထိုးအကြားရှိ ဂူဖုရား။ ။ဤဂူဖုရားကိုလည်း ဆေးရေးပန်းချီရှိသော နံရံများကို အနားသပ်ထိန်းသိမ်းပေးခြင်း၊ ဂူအတွင်း အခင်းပြုလုပ်ခြင်း၊ အောက်ခြေထောင့်များ ပေါင်းကူများကို ပြုပြင်ခြင်း၊ လေသာပေါက် အုတ်ရိုးကာခြင်း၊ သံတံခါးတပ်ဆင်ခြင်းဖြင့် ဤဂူဖုရားအတွင်းရှိ ဆေးရေးပန်းချီများနှင့် ကျောက်စာတို့ကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း လုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်ပါသည်။

နန္ဒမညာဂူဖုရားအရှေ့ဘက်ရှိ ဂူဖုရား။ ။ဤဂူဖုရားအတွင်းတွင် ထင်ထင်ရှားရှားရှိသော ဆေးရေးပန်းချီများနှင့် ကဗျည်းမင်စာတို့ကို စောင့်ရှောက် ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် ပန်းချီကဗျည်းရှိသော နံရံများကို အင်္ဂတေအနားသတ်ခြင်း၊ လေသာပေါက် အုတ်ရိုးဖြင့် အပေါက်များကို ပိတ်ခြင်း၊ သံတံခါး တပ်ဆင်ခြင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့လေသည်။

စောလှဝန်းဂူဖုရား။ ။ပုဂံမင်း နှစ်သုဉ္စာအနီးရှိ ထင်ရှားသော ကဗျည်းကျောက်စာများရှိသော စောလှဝန်း ဂူဖုရားကို ယခင်က ပြုပြင်ခဲ့ရာတွင် ကြွင်းကျန်သော အပေါ်ပိုင်း အဆင့် ပစ္စယာများမှ အထောင်များ၊ မှန်ပေါက်အထက်ပိုင်းကို ပြုပြင်၍ ဂူအတွင်း အခင်း ပြုလုပ်ပေးခဲ့ပါသည်။

လက်ပတ်ကန်နှင့် သင်္ကန်းရုံဂူဖုရားများ။ ။ဥဌာမဏိ ဂူဖုရားကြီးနှင့် မင်းနန်သူ ဖုရားစုများအကြားရှိ ထိုဂူဖုရားနှင့်ဆူအနက် လက်ပတ်ကန် ဂူဖုရားတွင် ဂူအတွင်း အခင်းပြုလုပ်၍ မှန်ပေါက်များတွင် လေသာပေါက် အုတ်ရိုးပိတ်ခြင်းများ ပြုလုပ်ပါသည်။ ထိုလက်ပတ်ကန် ဂူဖုရား နှင့် သင်္ကန်းရုံ ဂူဖုရားတို့တွင် သံတံခါးများ တပ်ဆင်လိုက်သဖြင့် အတွင်းရှိ ကဗျည်းကျောက်စာများကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက် လိုက်ပါသည်။

ဝိနည်းဓိရိအစုမ္မ ဂူဖုရားအမှတ် ၃၃၇ နှင့် ၃၃၉။ ။မင်းနန်သူနယ်တွင် ပန်းချီဆေးရေးကားများ ကဗျည်းမင်စာများရှိ၍ အရေးကြီးသော ဂူဖုရားများတွင် ဝိနည်းဓိရိ ဂူဖုရားစုလည်း အပါအဝင်ဖြစ်လေသည်။ ထိုဝိနည်းဓိရိ အစုတွင် ယခင်အခါက ဂူဖုရားတခုသာ ပြုပြင်ထားခဲ့ဘူး၍၊ ယခုနှစ်အတွင်း ဂူဖုရားအမှတ် ၃၃၇ ကို ပျက်စီးသမျှ အုတ်ရိုးအားလုံးတို့အား ပြုပြင်ခြင်းနှင့် သံတံခါးတပ်ခြင်း လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်လိုက်လေသည်။ ဂူဖုရား ၃၃၉ တွင်လည်း ပန်းချီဆေးရေးရှိသော နံရံများကို အနားသတ်ခြင်း၊ လှေခါးနှင့် မှန်ပေါင်းကူးများ ပြုပြင်ခြင်း၊ လေသာပေါက် အုတ်ရိုးများကာခြင်းနှင့်ပျက်စီးသမျှတို့ကို ပြုပြင်လိုက်ပါသည်။

မောင်ယုန်ဂူ။ ။ဝိနည်းဓိရိ အစုအနီးတွင်ပင် ရှိသော ယခု မသူဇာဂူဟုခေါ်သော မောင်ယုန်ဂူတွင်လည်း အတွင်းအပြင် မြေနှင့် အုတ်ကျိုးများကို ရှင်းလင်း၍ သံတံခါးတပ်ဆင်ပါသည်။

ချောက်ဖုရားလှ ဂူအမှတ် ၁၁၂။ ။ညောင်ဦးအရှေ့ ချောက်ဖုရားလှရှိ ကုန်းမြင့်ပေါ်မှ ဂူငယ်ကလေးသည် အတွင်းတွင် ၅၅၀ ဇာတ်ကွက်များ အတော်အသင့် ပြည့်စုံစွာ ရှိသည့်ပြင်၊ ပုဂံခေတ် သာသနာ့ဝင်ဆိုင်ရာ အတွက် အရေးကြီးသော အထောက်အထား ဖြစ်သည့် ဗေါဓိသတ္တလောကနာသန္တနှင့် မေတ္တေယျတို့နှင့်ဆိုင်သော စကားများပါသော ကဗျည်းမင်စာများလည်း ရှိသဖြင့် ဌာနမှပြုပြင်ခဲ့ရာ ယခုနှစ်အတွင်း ဂူငယ်ကို သံတံခါး တပ်ဆင်လိုက်ပါသည်။

သတိပေးနှိုးဆော်ချက် ကြော်ငြာစာတမ်းများ စိုက်ထူခြင်း

ရှေးဟောင်း အမွေအနှစ်များကို ထိန်းသိမ်းရန်နှင့် မဖျက်ဆီးရန်အတွက် သတိပေးနှိုးဆော်ချက်များကို ရေးသားဖော်ပြထားသော ကြော်ငြာ စာတမ်းကြီး ၁၀ ခုပုံကို ပုဂံတဝိုက် လူအများ သွားလာရောက်ပေါက် မြင်သာသော နေရာများဖြစ်သော အာနန္ဒာဖုရား၊ သဗ္ဗညုဖုရား၊ ဥဌာမဏိဖုရား၊ ဂူပျောက်ကြီးဖုရား စသော နေရာ ၁၀ နေရာတွင် ယခုနှစ်အတွင်း စိုက်ထူထားလိုက်ပါသည်။

ဖုရားသွားလမ်းများကိုပြုပြင်ခြင်း

ပုဂံတဝိုက်ဖုရားများသို့ သွားလာလွယ်ကူစေရန် ငာနမှ ယခင်ကပြုလုပ်ထားခဲ့သောလမ်းများတွင် ယခုနှစ်အတွင်း တဖန်ရှင်းလင်းခြင်းများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် ပုဂံညောင်ဦးလမ်းမကြီးမှ ဝက်ကြီးအင်းရပ်သို့ ကြီးသိုသွားရာလမ်း၊ နေမာဝဂျ၊ အလိုပြည့်၊ စဉ့်ပုရားသို့သွားရာလမ်း၊ ထီးလိုမင်းလိုဌာနကြီးသို့သွားရာလမ်း၊ ဥပလိုသိမ်သိုဝင်ရာလမ်း၊ ပြတိုက်နှင့်အာနန္ဒာသိုဝင်ရာလမ်းတော်ပလ္လင်ဂူဖုရားကြီးသိုဝင်ရာလမ်းများ ဟင်္တ ဘေးယာချုံနွယ်များရှင်းလင်းမြေဖို့ပြီး ကျောက်စရစ်များဖြင့်ဖြန့်ခင်းလိုက်ပါသည်။ အာနန္ဒာဖုရားကြီးအနောက်မှန်မှ ဥဌာမဏိနှင့် မွေရုံကြီးသို့သွားသောလမ်းများ၊ သဗ္ဗညု၊ ရွှေဂူကြီးသံတော်ကြား၊ ပိဋကတ်တိုက်၊ နတ်လောင်းကျောင်း၊ ပုထိုးသားများ၊ မီးမလောင်ကျောင်းသို့သွားသောလမ်းများတို့တွင်လည်း မြေများဖို့ခြင်း ကျောက်စရစ်ခင်းခြင်း လမ်းပံယာသစ်ပင်ချုံနွယ်များကို ရှင်းလင်းခြင်းများကို ဆောင်ရွက်ပါသည်။ မွေရုံကြီးသွားလမ်းတွင် ပေါ်တော်မူအလွန်တွင် လမ်းဘေးရှိရေငယ်သောမြေအနိမ့်ကွက်လပ်ရှိရာ၊ ထိုနေရာ၏ကမ်းပါးမှာ လမ်းနှင့်ကပ်နေ၍ ရေတိုက်စားပြိုကျမသွားရန်လမ်းဘေးမှ ပေနှစ်ဆယ်ကျော်အရှည်ရှိသော အုတ်ရိုးဘောင်ပြုလုပ်ကာရံထားလိုက်ပါသည်။ ပုဂံ-ချောက်လမ်းမမှ မင်္ဂလာစေတီ၊ မြင်းကပိဂူပြောက်ကြီး၊ ဗဟုပရိတနာ ဖုရားများသို့ဝင်သော လမ်းများကိုလည်း မြေညှိဖို့၍ ကျောက်စရစ်ခင်းခြင်းများ ဆောင်ရွက်ပါသည်။ မြင်းပြဂူလောကထိပ်ပန်း၊ ရွှေဆံတော်၊ ဂူနီညီမဖုရားများသို့သွားသောလမ်းများကိုလည်း ပံယာသစ်ပင်ချုံနွယ်စသည့်များ ရှင်းလင်းလိုက်ပါသည်။

ကျောက်စာရုံများဆောက်လုပ်ခြင်း

ပုဂံတဝိုက်တွင် နှစ်စဉ်ပင်ဌာနမှ ရှေးဟောင်းကဗျည်းကျောက်စာတိုင်ကြီးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်အတွက် ကျောက်စာရုံများ ဆောက်လုပ်ခဲ့ရာတွင် ယခုနှစ်အတွင်း ကျောက်စာရုံပေါင်း လေးခုကို ဆောက်လုပ်ပြီးစီးခဲ့ပါသည်။ ညောင်ဦးရွှေစီးခုံစေတီတော်ကြီးတွင် ပုဂံခေတ်ဆိုင်ရာသာမက ခေတ်အဆက်ဆက်ဆိုင်ရာ ကဗျည်းကျောက်စာများလည်းရှိခဲ့လေသည်။ ကျန်စစ်မင်းကြီး၏အမိန့်တော် မှန်ဘာသာ လေးထောင့်ကျောက်စာတိုင်ကြီးနှစ်တိုင်မှာ စေတီအရှေ့စောင်းတန်း ငဲယာတွင်ရှိရာ အုတ်ဂူကြီးများဖြင့် ဌာနကကောင်းစွာစောင့်ရှောက်ထားခဲ့ရာ ယခုနှစ်အတွင်း ထိုကျောက်စာတိုင်ကြီးနှစ်တိုင်ရှိရာ အုတ်ဂူများတွင် ကွန်ကရစ်အခင်းပြုလုပ်ပေးပါသည်။ ရွှေစည်းခုံစေတီကြီး ကုန်းတော်ပေါ်တွင်လည်း အရှေ့မြောက်ဘက်တွင် အလျား ၁၈ ပေ၊ အနံ ၉ ပေရှိ အုတ်ခင်းအုတ်ခုံဖြင့် ကျောက်စာရုံတခု ဆောက်လုပ်ပြီးကျောက်စာပေါင်း ခြောက်ခုတို့ကို စိုက်ထားစောင့်ရှောက်ထားလိုက်ပါသည်။ ပုဂံခေတ်ဆိုင်ရာ အရေးကြီးသော အထောက်အထားများပါရှိသော ရှေးဟောင်းကဗျည်းကျောက်စာအချို့မှာ ပုဂံအရှေ့တရုင်သက်စိုးတောင်ပေါ်တွင် တည်ရှိခဲ့ရာဌာနမှ တရုင်စေတီအနီးတွင် ကျောက်စာရုံတခု။ သက်စိုးတောင်ခုလတ်တွင် ကျောက်စာရုံတခုကို ယခင်ကပင်ဆောက်လုပ်၍ ထားရှိခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ သက်စိုးတောင်၏အမြင့်ဆုံးဖုရားအနီးတွင်ကျောက်စာတခုမှာ ကျောက်စာရုံအတွင်းသို့ မရွှေ့မပြောင်းရသေးပဲ ကျန်ရှိနေသည်ကို ယခုနှစ်အတွင်း ထိုနေရာတွင်ပင် ကျောက်စာကျောက်ဂူတခုဆောက်လုပ်၍၎င်း ကျောက်စာကိုစိုက်ထူထားရှိလိုက်ပါသည်။ ၎င်းကျောက်စာမှာ ပုဂံခေတ်ဆိုင်ရာမင်းဆက် အစဉ်အချို့ပါဝင်သဖြင့် ရာဇဝင်ဆိုင်ရာ အထောက်အထားများစွာရှိသော ကျောက်စာဖြစ်လေသည်။ ဝက်ကြီးအင်းရပ်သို့ ကြီးမမြောက်ဘက်ရှိ တန်ဆောင်းကျောင်း ကျောက်စာကိုလည်း ကျောက်စာဂူတခုဆောက်လုပ်လိုက်ပါသည်။ ပုဂံတဝိုက်ရှိ အချို့သောကျောက်စာများမှာ မူလနေရာဟုမယူဆနိုင်ဘဲ၊ ယာထစသည်တို့မှ တွေ့ရှိပြီးနိုးရာဂူဖုရားများသို့ ရွှေ့ထားခဲ့သည်များရှိလေသည်။ ထို့ပြင်ကျောက်စာရုံသော ဂူဖုရားမှာ ပြိုကျပျက်စီးနေသဖြင့် ပြင်ဆင်ရန်လည်း မဖြစ်နိုင်သော နေရာများလည်းရှိလေသည်။ ထိုနေရာမျိုးများမှ ကျောက်စာတိုင်ကျောက်စာရပ်များကို အခါအားလျော်စွာ ပုဂံပြတိုက်သို့ မည်သည့်နေရာမှ ရွှေ့ပြောင်းယူလာသည်ဟု အမှတ်အသားထင်ရှားစွာ ရေးသားထားပြီး ယူဆောင်စောင့်ရှောက်ထားခဲ့ပါသည်။ ထိုသို့ပုဂံတဝိုက်အရပ်ရပ်မှ ရွှေ့ပြောင်းယူလာသော ကျောက်စာများအနက် ငါးခုကို ပုဂံပြတိုက် တောင်ဘက်တွင်ပင် ကျောက်စာရုံအသစ်တခုယခုနှစ်အတွင်းဆောက်လုပ်၍ ကျောက်စာများကို စိုက်ထူထားပါသည်။ ပါးစောရွာနယ်ကုသနှင့် သမုတိဂူဖုရားနှစ်ဆူအကြားရှိ ကျောက်စာဂူမှာ မူလဆောက်လုပ်စဉ်က ကျွန်းမြောင်းလှသဖြင့် ကျောက်စာကူးယူရန် ဖတ်ရှုလေ့လာရန် အခက်အခဲရှိသောကြောင့်၊ ထိုကျောက်စာဂူ၏ မြောက်ဘက်ခြမ်းကို ဖြိုဖျက်၍ ယခုနှစ်အတွင်းပင် ပြန်လည်ပြုပြင်ခဲ့လေသည်။

ပုဂံဖုရားများတဝိုက်ရှင်းလင်းခြင်း

ပြုပြင်ခြင်းလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် ပုဂံတဝိုက်အချို့သောဂူဖုရားများတွင် တောချုံရှင်းလင်းခြင်း၊ မြေအုတ်ကျိုးသဲခဲတို့ကို သယ်ထုတ်ရှင်းလင်းခြင်းစသော လုပ်ငန်းသက်သက်ကိုလည်း ဆောင်ရွက်ခဲ့ရာတွင် ယခုနှစ်အတွင်း မင်္ဂလာစေတီ၊ ဂေါ်တော်ပလ္လင်၊ အပယ်တနာ အရွှေဘက်ဖုရားစု၊ ဝိနည်းဓိရိဖုရားစု၊ ရွှေလိပ်တူး၊ သမ္ဘူလနှင့် မောင်ယုန်ဂူဖုရားပါဝင်လေသည်။

မင်းဘူး

မင်းဘူးမြို့ချမ်းသာကြီးကျောင်းတိုက်တွင် ပုဂံခေတ်ဆိုင်ရာ ရှေးဟောင်းကဗျည်းကျောက်စာတခုရှိရာ ထိုကျောက်စာမှာ ပုဂံခေတ်ကာလက ကျောင်းဖုရားပိုင်မြေရာပိုင်ဆိုင်မှုအတွက် အသက်ဆက် အခြေအတင်စကားများပျံ၊ ပြေရှင်းမှုတိုက်မှတ်တမ်းတင်ထားသော အဖြစ်အပျက်ပါရှိသော ကျောက်စာဖြစ်ပါသည်။ ခေတ်ကာလဆိုင်ရာ သရုပ်ပေါ်လင်သော အထောက်အထားဖြစ်၍ ခေတ်သမိုင်းအတွက် အရေးကြီးသော ကျောက်စာဖြစ်ပါသည်။ ထိုကျောက်စာကို အုတ်ဂူအောက်၌ စောင့်ရှောက်ထားလိုက်ပါသည်။

ဓကျ

ဓကျမြို့ ကန်ဦးကျောင်းတိုက်အတွင်းတွင် အင်းဝခေတ်ကျောက်စာကြီးတခု ကျောက်စာငယ်တခုရှိရာ၊ မူလကျောက်စာဂူမှာ ပျက်စီးယိုယွင်းခဲ့ပြီးဖြစ်သောကြောင့် ယခုနှစ်အတွင်း ပြန်လည်ပြုပြင်ပေးလိုက်ပါသည်။

မင်းလှ

မင်းလှမြို့တဖက်ကမ်း၌ရှိသော ရှေးချောင်းခံတပ်ကြီးတွင် ယခုနှစ်အတွင်း ဌာနမှပြုပြင်မှုလုပ်ငန်းများကို ထိုက်သင့်သည့် အားလျော်စွာ ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဆင်ကျုံးပေါင်း တောင်ငူကထိပ်အုတ်ပေါင်းပျက်များနှင့် အုတ်နံရံကြီးကိုပြန်လည်ပြုပြင်ခြင်း၊ အုတ်အင်္ဂုတေတုံးကြီးများကို ဖယ်ရှားရှင်းလင်းခြင်း၊ ခံတပ်ကြီး၏ အုတ်နံရံအောက်ကြောင်းများကိုဖယ်ထွေးပြုပြင်ခြင်း၊ ခံတပ်အတွင်း ခန်းလိပ်ထဲမှမြေသဲခဲများကို ရှင်းလင်းခြင်းနှင့်ခံတပ်ကြီးအပေါ်တွင် ပေါက်နေသော သစ်ပင်များကို အမြစ်ဖေါ်ရှင်းလင်းခြင်းလုပ်ငန်းများကို ပြီးစီးခဲ့ပါသည်။ ပြိုကျပျက်စီး၍ နေသောဆင်ကျုံး မြောက်ပိုင်းအုတ်ပေါင်းကြီးနှင့် ခံတပ်အုတ်ရိုးတို့ကိုကား နှစ်ရှည်စီမံကိန်းပြုလုပ်၍ပြင်ဆင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။

ပိသနိုးမြို့ဟောင်း

တောင်တွင်းကြီးမြို့နယ် ပိသနိုးမြို့ဟောင်းတွင် ဌာနမှတူးဖော်ထားသော ရှေးဟောင်း အဆောက်အဦ အကြွင်းအကျန်များကို ယခုနှစ်အတွင်း ထိန်းသိမ်းပြုပြင်မှုများ တွင်ကျယ်စွာဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့လေသည်။ တူးဖော်ထားသော အုတ်ကုန်းအမှတ် ၅၊ ၇၊ ၈၊ ၉၊ ၁၂၊ ၁၃၊ ၁၄၊ ၁၇၊ ၂၁၊ ၂၄၊ ပေါင်းဆယ်နေရာတွင် ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းမှုများဆောင်ရွက်ရာတွင် ဆွေးမြေ့ ပျက်စီးနေသောအုတ်ရိုးများတွင်မူလရှေးဟောင်းအုတ်များကိုရရှိငယ်လောက်မှာမွေ့၍ အစားထိုးပြုပြင်ခဲ့လေသည်။ အုတ်သစ်များကိုမူ အုတ်ဟောင်းမရနိုင်တော့မှ သင့်တော်သလို အသုံးပြုလေသည်။ အုတ်ရိုးများအကြားတွင် အင်္ဂုတေကြားသိပ်ခြင်းနှင့် တူးဖော်ထားသောအဆောက်အဦများတွင် ရေစုပ်နိုင်စေရန် ရေထွက်ပေါက်များပြုလုပ်ပေးပါသည်။ အုတ်ကုန်းအမှတ် ၅၊ ၇၊ ၁၄၊ ၁၇၊ ၁၈၊ ၂၁၊ နှင့် ၂၄ တို့တွင်ယာယီ အစီအစဉ်အားဖြင့်ပတ်လည်တိုင်ငယ်များစိုက်ထူ၍ သံဆူကြိုးများကာရံထားလိုက်ပါသည်။

ဧဒုံဒေ

သရေခေတ္တရာမြို့ဟောင်းဖြစ်သော မှော်ဇာတွင် ဌာနမှ နှစ်စဉ်လိုပင် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ပြုပြင်ရသော အဆောက်အဦကြီးများရှိရာ ယခုနှစ်အတွင်း ဘောဘောကြီးဖုရားကိုအပေါ်ထိပ်ပိုင်း၌ ဆွေးမြေ့ ပြိုကျသွားသော အုတ်ရိုးများကို အစားထိုးပြုပြင်၍ ဖုရားပေါ်တွင် ပေါက်နေသော သစ်ပင်များကို အမြစ်ဖေါ် ရှင်းလင်းလိုက်ပါသည်။ ဖုရားပတ်ဝန်းကျင်ကိုလည်း တောချုံများခုတ်ထွင်ရှင်းလင်းခဲ့ပါသည်။ ဖုရားတောင်ဖုရားတွင်လည်း တိုက်မပေါ်တွင်ရှိသော စေတီနှင့်တိုက်မမှီပေါက်များကို ပြုပြင်ပါသည်။ မှော်ဇာတဝိုက်ဘက်လေး၊ လေးမျက်နှာ၊ ဖုရားမာ၊ အရှေ့ဈေးဂူစသောဖုရားများနှင့် ပိသနိုးမိဖုရားသင်္ချိုင်းဆိုသောနေရာများတွင်လည်း တောချုံများကိုရှင်းလင်းခြင်း ပြေညှိခြင်း အဝင်လမ်းများဖော်လုပ်ခြင်းလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ပါသည်။

ပဲခူး

ပဲခူးမြို့အဝင် ခေါင်းဆေးကျွန်းတွင် မှန်ဘာသာဖြင့် ဆုတောင်းစာ၊ ကြိမ်စာများပါဝင်သော အလယ်ခေတ်ကျောက်စာတခုရှိလေသည်။ ထိုကျောက်စာမှာ အကျိုးအပဲ့အစိတ်အပိုင်းများဖြစ်ပြီး ဆရာကြီး “စိဒ္ဓတ္ထလက်ဒင်”သည် မြန်မာကျောက်စာများ စာအုပ်တွင်ဖတ်ရှုချက် အဓိပ္ပါယ်တို့ကို ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်လေသည်။ ထိုကျောက်စာအပိုင်းအစများကို ယခုနှစ်အတွင်း ပြန်လည်ဆက်စပ်၍ အုတ်ဂူဆောက်လုပ်ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်လိုက်ပါသည်။ ပဲခူးမြို့တဝိုက်ရှိ ဌာနမှ ဆောက်လုပ်ထားသော ကျောက်စာရုံများကိုလည်း အခင်းများပြုလုပ်ခြင်း၊ လေထွက်ပေါက်များပြုလုပ်ခြင်း၊ ပတ်လည်တောချုံများ ရှင်းလင်းခြင်း၊ ရေနံသုတ်၍ လိုအပ်သည်တို့ကို ပြုပြင်ခြင်းစသော အထွေထွေလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ပါသည်။

မြို့ဟောင်း (စစ်တွေခရိုင်)

ခရိုင်တိုင်း၊ စစ်တွေခရိုင်၊ မြို့ဟောင်းမြို့ရှိ ရှေးဟောင်းအဆောက်အဦများကိုလည်း ယခုနှစ်အတွင်း ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းမှုများ အတော်အသင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ထိုဆောင်ရွက်ခဲ့သောလုပ်ငန်းများမှာ- ကျောက်သားဖြင့်ပြုလုပ်ထားသော ရုပ်ပုံများရှိသော မဟာဗေဒိဇီဖုရားတွင် အဝင်ဖုရားနှင့် ဖုရားအပေါ်ပိုင်း ပြိုကျပျက်စီးနေသည့်များကို ကျောက်ဟောင်းများနှင့်ပင် မူလလက်ရာဟောင်းအတိုင်း ပြန်လည်ပြုပြင်လိုက်ပါသည်။ အံတော်သိမ် ဖုရားတွင် အတွင်းကြောကျောက်ပေါင်းမိုးများ ပြိုကျ ပျက်စီးသည်တို့ကို ကျောက်ဟောင်းများဖြင့် ပြုပြင်ခြင်း။ ကျောက်ခိုးဟောင်းများတွင် အင်္ဂုတေဖြင့် ကြားသိပ်ပေးခြင်း၊ ဖုရားအတွင်းအပြင် ရှင်းလင်းခြင်းစသော လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ဥက္ကံသိမ်တွင် ပတ်လည်ကျောက်ရိုး အကြားများတွင် သစ်ပင်များမပေါက်စိမ့်သောငှါ ကျောက်ကြားများကို ဘိလပ်မြေ အင်္ဂုတေဖြင့်ကြားသိပ်ခြင်း၊ အဆောက်အဦပေါ်နှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ရှိ အုတ်ကျိုးများနှင့် မြေများ တောချုံများကို ရှင်းလင်းလိုက်ပါသည်။ ထို့ပြင်

ရတနာမာရ်အောင်၊ သကျမာရ်အောင်၊ သုန္ဒရီမာရ်နှင့် လင်ပန်းမြောက်၊ ရှေးကတည်းက စေတီများပေါ်တွင်၎င်း၊ ပတ်ဝန်းကျင်တွင်၎င်း ပေါက်နေသော သစ်ပင်၊ နွယ်တို့လည်း ရှင်းလင်းပါသည်။ မြို့ဟောင်းနန်းရာကုန်း ရှေးဟောင်းသုတေသနပြုတိုက်ကိုလည်း ပျက်စီးလှည့်များကို ပြန်လည်ပြုပြင်လိုက်ပါသည်။

မန္တလေး

မန္တလေးမြို့ မြို့ရိုးပြန်လည်ပြုပြင်ခြင်းကို သီးခြားဖော်ပြထားပါသည်။ သရက်ကုန်းရာ အောင်ပင်လယ်ကျောက်စာဂူကို၎င်း၊ အောင်ပင်လယ်ကန်ကျောက်စာဂူကို၎င်း၊ ဆောက်လုပ်၍နန်းတွင်းပြတိုက်နှင့် ကျောက်စာရုံကို၎င်း၊ ရွှေနန်းတော်ကျောင်းတွင်၎င်း၊ ကျောင်း၏ မူလအုတ်တံတိုင်းကို၎င်း၊ ယခုနှစ်အတွင်း ပြုပြင်မှုများဆောင်ရွက်ပါသည်။

အမရပူရ

အမရပူရကျောက်တော်ကြီးရုံးကိုလည်း ယခုနှစ်အတွင်းတွင် ပြုပြင်မှုများ ဆောင်ရွက်ပါသည်။

ဘင်းဝ

ဘင်းဝမြို့ဟောင်းရှိ မယ်နုအုတ်ကျောင်းကြီးတွင် ပြုပြင်ရန်ရှိသရွေ့တို့ကို ပြုပြင်ပြီး ဆေးသုတ်ခြင်းလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်လေသည်။

တံတားဦး

တံတားဦးနယ်တွင် ယခုနှစ်အတွင်း ကျောက်စာဂူသုံးခုကို ဆောက်လုပ်ရာ သင်ပန်းရွာတွင်တူ၊ စကားအင်းတွင်တူ၊ နိဂြောဓရွာတွင်တူ ဖြစ်လေသည်။

စစ်ကိုင်း

ယခုနှစ်အတွင်း စစ်ကိုင်းတွင် ယောင်ရွက်သောလုပ်ငန်းများမှာ ဟိလောကဂူလူလိမ္မာကို ပြုပြင်၍ ထူပါရုံဖုရားနှင့် ကျောက်စာရုံကိုလည်း ပြုပြင်ပါသည်။

မင်းကွန်း

မင်းကွန်းတွင် ဌာနမှ အဆက်ဆက်ပြုပြင်ခဲ့ရသော မြသိန်းတန် ဖုရားတွင် ယခုနှစ်အတွင်း တံတိုင်းကိုပြုပြင်လိုက်ပါသည်။ မင်းကွန်းခေါင်းလောင်းကြီး အဆောက်အဦတံတိုင်းကိုလည်း ပြုပြင်ပါသည်။

မြင်းပူ

ယခုနှစ်အတွင်း မြင်းမူရွှေပေါင်လောင် ဖုရားတွင် ကျောက်စာဂူနှစ်ခုကို ဆောက်လုပ်ပြီးစီးခဲ့ပါသည်။

ကျောက်ဆည်

ကျောက်ဆည်နယ်တွင်လည်း ယခုနှစ်အတွင်း ကျောက်စာဂူသုံးခု ဆောက်လုပ်ခဲ့ရာတွင် ဆုတောင်းပြည့်ဖုရားတွင်တူ၊ ဂူကြီးဖုရားတွင်တူ၊ ရွှေခွဲရွာ သိမ်တော်ဖုရားတွင်တူ ဖြစ်လေသည်။ မြင်းစိုင်းမကူရာ အရပ်များရှိ ဖုရားအချို့ကိုလည်း ယခုနှစ်အတွင်းပင် တောရှင်းလင်းရန် ကိုဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ အစောင့်အမှုထမ်းများ အိမ်ကိုပြုပြင်ခြင်း၊ ရှေးဟောင်းအရပ်ဒေသများတွင် ရှေးဟောင်း သုတေသန အစောင့်အမှုထမ်းအချို့၏ အိမ်များကို ဌာနမှ ဆောက်လုပ်ထားခဲ့ရာ ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်မဖြစ်မီက အဆောက်အဦငယ်များဖြစ်၍ ပျက်စီးပြုပြင်သင့်သည်တို့ကို အခါအားလျော်စွာ ပြုပြင်ပေးခဲ့ရာ ယခုနှစ်အတွင်းတွင်လည်း ပုဂံ၊ မန္တလေးနန်းတွင်း၊ အင်းဝ၊ စစ်ကိုင်း၊ မင်းကွန်းအရပ်ဒေသများမှ အိမ်များကို ပြုပြင်ခဲ့ပါသည်။

မန္တလေးမြို့ရိုးကိုပြုပြင်ခြင်း

ယခုနှစ်အတွင်း ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းမှုများ ဆောင်ရွက်ရာ လုပ်ငန်းတွင် လုပ်ငန်းအကြီးဆုံးမှာ မန္တလေးမြို့ရိုး အစိတ်အပိုင်းအချို့ကိုပြုပြင်တည်ဆောက်ခြင်းပင်ဖြစ်လေသည်။ ထိုလုပ်ငန်းအတွက် ကျပ်ငွေ နှစ်သိန်းကိုးသောင်းခြောက်ထောင်ကျော်ကို အသုံးပြုခဲ့လေသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်းက ဤမန္တလေးမြို့ရိုးကြီးမှာ အထူးသဖြင့် မြောက်ဘက်မျက်နှာတွင် အပျက်အစီးများစွာ ခံခဲ့ရလေသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး မဖြစ်မီက နန်းမြို့တွင်းရှိ ရေနန်းတော်ကြီးနှင့်တကွ မြို့ရိုးပေါ်ရှိ ပြဿာဒ် ဂူ ဆောင်တို့မှာ အစိုးရ စောင့်ရှောက်သောစာရင်းတွင် ပါဝင်လေသည်။ မန္တလေးမြို့ပေါ်သို့ ရှေးဦး ပထမကျပ်ငွေများ ပစ်ချသော ဗုံးဇစ်ကို လွှတ်ရုံမက ဂျပန်ခေတ် တခေတ်လုံး ဆက်လက်၍ မပျက်မစီးဘဲ ကျန်ရှိသော ရွှေနန်းတော်ကြီးသည် ၁၉၄၇ခု မတ်လတွင် ဖြစ်ပေါ်သည့် ကြီးကျယ်သောတိုက်ပွဲ၌ မန္တလေးမြို့ကို ပြန်လည်သိမ်းပိုက်ရန် ချီတက်လာကြသော အင်္ဂလိပ်စစ်တပ်များ၏ လက်နက်အင်အားဖြင့် မီးလောင်ပျက်စီး သွားလေတော့ရာ အခြေခံအုတ်ချမြို့သာလျှင် ကျန်ရစ်ပေတော့၏ ထိုနည်းတူစွာ မြို့ရိုးနှင့် ပြအိုးများလည်းပုံစံစက်၊ စက်သေနတ်၊ စက်အမြောက် ဒဏ်ကို ခံရသဖြင့် မြို့သောင့်ပြဿာဒ်ကြီးလေးဆောင်၊ မြို့တံခါးပြဿာဒ်ကြီးလေးဆောင်၊ မလွယ်တံခါးပြအိုးကြီး ၅ ဆောင်နှင့် မြို့ရိုးပြဿာဒ်ငယ် ၁၇ ဆောင်တို့မှာ လုံးဝပြုပျက်ပျောက်ကွယ်သွားလေတော့၏။ မြို့ရိုးကြီးမှာလည်း နေရာပေါင်းများစွာ ထိုတိုင် ပျက်စီးခဲ့ရလေသည်။ မြို့ရိုးကြီးတွင် အရွှေမျက်နှာနှင့် မြောက်မျက်နှာတို့တွင် အပျက်အစီး ပိုမိုများပြားလေသည်။

မြန်မာပြည်တွင် များစွာသော ရှေး မြို့တော်ဟောင်းတို့အနက် နောက်ဆုံးဖြစ်သော ဤမန္တလေးမြို့တွင် ကျန်ရှိသော မြို့ရိုးကြီးတွင် စစ်ဟောင်းသွားရသည်တို့ကို နှစ်ရက်စဉ်ကိန်းဖြင့် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ရန်အတွက် ယခုနှစ်အတွင်း ဤလုပ်ငန်းကြီးကို စတင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် လုပ်ငန်းပိုမိုလွယ်ကူ ထိရောက်စေရန်အတွက် စစ်ဘက်မှ ပုဂ္ဂိုလ် များနှင့် ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနမှ အရာရှိများပါဝင်သော အဖွဲ့ဖြင့် ဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင်ခဲ့ပါသည်။ ယခုနှစ်အတွင်း ဆောင်ရွက်ရာတွင်မြို့ရိုးကောင်ဘက်ပျက်နှာနှင့် အရွှေဘက်မျက်နှာတွင် အစိတ်အပိုင်း အချို့ ကိုပြုပြင်ပြီးစီးခဲ့လေသည်။ (ပုံ ၂)

အခန်း ၂

တူးဖော်မှုနှင့်စူးစမ်းလေ့လာမှု

ယခုနှစ်အတွင်းတွင် တူးဖော်မှု လုပ်ငန်းများကို ဗိဿနိုးမြို့ဟောင်းတွင်၎င်း၊ ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းတွင်၎င်း၊ ပုဂံမြို့၊ ပေါင်းကူးဖုရားကုန်းတွင်၎င်း ဆက်လက်တူးဖော်မှုများကို ဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ခြင်းများကို အောက်တွင် အကျယ်တဝင့် မှတ်တမ်းတင်ထားပါသည်။

ယခုနှစ်အတွင်းတွင် ယခင်အခါများက ဌာနအနေဖြင့် ဆောင်ရွက်ခြင်းမပြုခဲ့ဘူးသော ကိစ္စတရပ်ကို ပုဂံမြို့တွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ထိုကိစ္စမှာ ပုဂံတပိုက်တွင် စဉ့်လုပ်ငန်းနှင့်ပတ်သက်သော သုတေသနဖြစ်ပါသည်။ လက်တွေ့သုတေသနဌာနမှ အရာရှိတဦး အကူအညီဖြင့် ထိုကိစ္စကိုဆောင်ရွက်ရာတွင် လုပ်ငန်း၏ ပဏာမအစအားဖြင့် စသင်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ စဉ့်အိုးစဉ့်ခွက်စသည်များ ဖတ်သောဖိုတရန်ရာကို တူးဖော်ပြီး ထိုနရာကိုဘိမ်ကောပပျောက် မသွားစေရန်ဆောင်ရွက်ပါသည်။

ဌာနအနေဖြင့် မကြာခဏပင် နယ်အသီးသီးမှ ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ ပေါ်ပေါက်သည်ဟူသော သတင်းကိုရရှိပြီး သွားရောက်လေ့လာမှတ်သားခဲ့ပါသည်။ ထိုသို့ မှတ်သားခဲ့သည်များအနက် ယခုနှစ်အတွင်း နောင်ချိုမြို့နယ်၊ နမ့်ဆောင်ဟူးကျေးရွာ စေတီဟောင်းမှတွေ့သော ဌာပနာပစ္စည်းများ၊ တံတားဦးမြို့၊ သာခေါင်ရပ် အင်းပဲရွှေကုဖုရားမှ ဌာပနာပစ္စည်းများဖြစ်ပါသည်။

ယခုနှစ်အတွင်းတွင် စစ်ကိုင်းတောင်ရိုးရှိ အရိယာဝံသချောင်မှ ရုပ်စုံကျောင်း၊ အထက်မင်းဘူးချောင်ရှိ ရုပ်စုံကျောင်း၊ အာကာသကျချောင်ရှိ ရုပ်စုံကျောင်း၊ မွိကချောင်ရှိ မုန့်စိရွှေချကျောင်း၊ လောကမုန့်ကင်းချောင်ရှိ လိမ္မော်များကိုလည်း သွားရောက်စူးစမ်းလေ့လာမှတ်သားခဲ့ပါသည်။ ရှေးခေတ်ကာလက စစ်ကိုင်းအင်းဝ တဘက်တွင် တည်ဆောက်ခဲ့သော စစ်ကိုင်းခံတပ်၊ အင်းဝဆင်ကျိုးခံတပ်၊ ရွှေကြက်ယက်သပြေတန်းခံတပ် စသည်များကိုလည်း စူးစမ်းလေ့လာမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။

အမရပူရမြို့၊ ရွှေကြီးပေါင်းလဲစေတီအနီးရှိ ရွှေကွယ်စေတီကို၎င်း၊ မန္တလေးမှ ၁၇ မိုင်ကွာ ရွှေစာရုံစေတီ အနောက်ဘက်ရှိ ဖိုးကုလားစေတီကို ဤဌာနအနေဖြင့် ဒုတိယအကြိမ်အနေဖြင့်၎င်း၊ စူးစမ်းလေ့လာ မှတ်သားခဲ့ပါသည်။

ဗိဿနိုးမြို့ဟောင်းတူးဖော်မှု

၁၉၆၂ ခု၊ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်တွင် ဗိဿနိုးမြို့ဟောင်း တူးဖော်မှုကို ဆဋ္ဌမအကြိမ် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ဤအကြိမ်တွင် ၁၉၆၂ ခု၊ အောက်တိုဘာလ ၁၄ ရက်နေ့မှ ၁၉၆၃ ခု၊ ဧပြီလ ၃ ရက်နေ့အထိ သုတေသနဝန်ထောက် ဦးမြင့်ဆောင်က ကြီးကြပ်၍ တူးဖော်ရာ ကုန်းအမှတ် ၁၄ မှ ၂၆ အထိပြီးစီးပါသည်။ တူးဖော်သောနေရာများမှာ မြို့ဟောင်းအတွင်း မြောက်ဘက်ပိုင်းရှိ ကုန်းများ၊ မြောက်ဘက်မြို့ရိုး၏ အနောက်အစွန်ဆုံး အဝင်ပေါက်တခုနှင့် ၎င်းအရှေ့ဘက်မြို့ရိုးဖြတ်ပိုင်း၊ မြို့ရိုး၏မြောက်ဘက်မှ အိုးထိန်းတောင်အစမှ ကုန်းတခုအတွင်း မြို့ရိုးတောင်ဘက်ပိုင်းနေရာ၊ နန်းတော်ကုန်းရှိ သောက်တော်ကန်နှင့် နန်းတော်ကုန်း တောင်ဘက်ကုန်းတခုတို့ ပါဝင်လေသည်။ ယခင်က တူးဖော်ပြီးသော နေရာများနှင့် ယခုနှစ်တူးဖော်သော နေရာများမှ ပေါ်ပေါက်လာသော အဆောက်အဦများနှင့် ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများသည် ဗိဿနိုးမြို့၏ ယဉ်ကျေးမှု ပြန်လည်ပေါ်ထွက်ရာ၌ အတော်အသင့် ပြည့်စုံလုံလောက်သော အထောက်အထားများအဖြစ် ရရှိလေပြီ။ မြို့ဟောင်း တခုလုံးပေါ်လွင်အောင် တူးဖော်လျှင်ကား နောက်ထပ် အကြိမ်ပေါင်းများစွာ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရန် ရှိသည့်အပြင် ပေါ်ပေါက်လာမည့် အဆောက်အဦတို့ကို ထိန်းသိမ်းရန်တာဝန်လည်း ပိုမိုကြီးလေးလာမည်ဖြစ်၏။ ရှေးမြို့ဟောင်းများ ပြန်လည်ပေါ်ထွက်၍ သုတေသနပြုရမည့် လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဗိဿနိုးမြို့ဟောင်း တူးဖော်မှုမှာ လက်ဦးအစ တစ်တံတပိုင်းသာ ဖြစ်သောကြောင့် ယဉ်ကျေးမှု လက္ခဏာများ ပြည့်စုံအောင် ရရှိပြီးနောက်တွင် အခြားလုပ်ငန်းရပ်များကို တဆင့်ကူးပြောင်း ဆောင်ရွက်ရန် ရှိသေးသောကြောင့် ယခုအကြိမ် တူးဖော်ပြီးသည့်တွင် ဗိဿနိုးမှ လုပ်ငန်းကို ရပ်ဆိုင်းထားလိုက်ရပါသည်။

ကုန်းအမှတ် ၁၄

ဤကုန်းသည် ယမန်နှစ်က တူးဖော်ပြီးသော ကုန်းအမှတ် ၁၂ ၏ အနောက်မြောက်ဘက်ပေါ် ၁၀၀ ခန့်တွင် တည်ရှိလေသည်။ တူးဖော်လိုက်သည့်အခါ ပေါ်ပေါက်လာသော အုတ်အဆောက်အဦတွင်လည်း အတွင်းပိုင်းမှာ စက်ဝိုင်းပန္နက်ရှိ၍ တပြုံးတည်း မြင့်မောက်နေသော အစိတ်အပိုင်းဖြစ်၍ ပတ်လည်တွင်စတုရန်းအုတ်ဘဲတိုင်း ကာရံလျက်ရှိ၏။ ထိုအတွင်းစက်ဝိုင်းမှာ အချင်း ၁၄ ပေရှိ၍ အုတ်လွှား ၁၈ လွှားမျှ ကျန်ရှိသေးကာ မြေပြင်မှ ၅ ပေ၊ ၄ လက်မမြင့်၏။ စတုရန်းအုတ်ရိုးမှာ တဘက်လျှင် ၂၈ ပေရှိသည့် ထုသုံးပေရှိ၏။ မြောက်ဘက်နံရံမှအလျား ၁၆ ပေ၊ အနံ ၁၂ ပေရှိသော စတုရန်းအုတ်ခုံတခု ကပ်လျက်ရှိလေသည်။

လုံးပတ်အုတ်ရိုး၏ အတွင်းပိုင်းနှင့် ယင်းလုံးပတ်နှင့် စတုရန်းအုတ်နံရံ အကြားတွင်မူလကပင် အုတ်ကျိုးအုတ်ပဲ့များနှင့် သိပ်သည်းသော မြေတို့ဖြင့် ဗိုလားသည်ကိုတွေ့ရ၏။ အဆောက်အဦအပြင်ဘက်တွင် ပြုပျက်ရာမှ စုပုံနေသော အုတ်ကျိုးအုတ်ပဲ့မြေလွှာ၏အောက်၌ တည်ဆောက်ချိန်ကဗိုလားသော သိပ်သည်းသည့်မြေဝါတလွှာရှိလေသည်။ ထိုဗိုမြေအတွင်း၌ တောင်ဘက်နံရံနှင့် ကပ်လျက် ဆန်တန်းမြှုပ်နှံထားသော လူရိုးစုတခုကို တွေ့ရှိရသည်။ မြောက်ဘက်နံရံအနီး၌ကား စုပုံထားသောလူရိုး ၂ ပုံကို တွေ့ရ၏။ ဆန်တန်းမြှုပ်နှံထားသော လူရိုးစုကိုအနေအထားမသေချာစွာ မှတ်တမ်းတင်ပြီး၍ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် ဆေးသိပ္ပံမဟာဌာနမှ နွှာဗေဒဌာနစိတ်သိ ကြည့်ရှုစစ်ဆေးရန်ပေးပို့ရာ ထိုဌာနစိတ်မှ အသေးစိတ်လေ့လာချက် မှတ်တမ်းကို ရေးသားပေးပါသည်။ သီးခြားထုတ်ဝေမည့် အစီရင်ခံစာတွင် အဆိုပါမှတ်ချက်များကို ပြည့်စုံစွာဖော်ပြမည်ဖြစ်ပါသည်။ လေ့လာချက်မှတ်တမ်း၏အချုပ်မှာ ထိုလူရိုးစုသည်အသက် ၂၅ နှစ်ကျော်မှန်ရှိအမျိုးအနွယ် ယောကျ်ားတဦး၏ အရိုးစုဖြစ်ကြောင်း၊ ၎င်းသည် ကောင်းမွန်သော အာဟာရကိုမျှဝေ၍ ကျန်းမာသူတယောက်ဖြစ်ခဲ့၍ ဦးခေါင်းတွင်တစုတယောက်က ရိုက်နှက်၍ ဒဏ်ရာရကာ သေဆုံးသွားကြောင်း ဖော်ပြပါရှိလေသည်။

ဤအရိုးစုတွေ့ရှိသော မြေလွှာမှပင် မြေအရိုးအိုးငါးလုံးကိုလည်း ဖော်ထုတ်ရရှိလေသည်။ မြေလွှာအနေအထားကို ထောက်ရှုခြင်းဖြင့် အရိုးစုနှင့် အရိုးအိုးများကို တကြိမ်တခါတည်း မြှုပ်နှံကြောင်း ထင်ရှားသိသာ၏။ ဗိဿနိုးမြို့တွင်း၌ အရိုးစုကိုမူလနေရာမှ ရွှေ့ပြောင်း၍ အရိုးအိုးများနှင့်တကွ မြှုပ်နှံခြင်းကို ဒုတိယအကြိမ် တွေ့ရခြင်းဖြစ်သည်။ အလားတူအရိုးစု မြှုပ်နှံခြင်းကို ယမန်နှစ်က ကုန်းအမှတ် ၁၂ တွင် တွေ့ကြုံခဲ့ပြီးလေပြီ။ အဆောက်အဦ အတွင်းနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်တွင်သာ သန့်စင်ပစ္စည်း တစုံတရာမတွေ့ရဘဲ၊ အရိုးအိုးများနှင့် အရိုးစုတို့သာ ဆက်စပ်ပေါ်ထွက်နိုင်သည်ကိုထောက်၍ ယင်းအဆောက်အဦသည် လူများသင်္ဂြိုဟ်ခြင်းနှင့် ဆိုင်သော ဓလေ့ထုံးတမ်းကို အကြောင်းပြု၍ တည်ဆောက်ထားသည်ဟု ယူဆရသည်။ သို့သော် ယခုပေါ်ပေါက်လာသည့် အဆောက်အဦ ၏ပုံစံသည် အဓိယအရွှေ့တောင်ပိုင်း အခြားနယ်မှ နဂရဇနကဏ္ဍ မြို့ဟောင်းရှိ အချို့သော ဥဒိယစေတီပုံစံများနှင့် ဆင်တူလေသည်။ ယင်းမြေပေါက်စေတီများမှာ စတုရန်းဘိပ်တော်ခံ၍ ထိုအထက်၌ ဝန်ဝိုင်းဖြိုးမောက်သော စေတီလုံးတည်ထားခြင်းဖြစ်၍၊ စေတီကြီးများ၏ ပတ်လည်၌ ဆင်ယင်ဆာသော ရုပ်ကြွကျောက်ရုပ်များ စေတီပုံများကိုထောက်၍ ထိပ်ပိုင်းမှာချွန်မနေဘဲ ခိုးမောက်နေဟန်ရှိလေသည်။ ဗိဿနိုးမြို့မှ အလားတူအဆောက်အဦများတွင်သာမန်လူတို့၏ အရိုးအိုးများကို မြှုပ်နှံခြင်းမပြုပါက ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုင်ရာ စေတီများဟု မှတ်ယူထားရာရှိပေသည်။

ကုန်းအမှတ် ၁၇

ဤကုန်းမှာ မြောက်ဘက်မြို့ရိုးပေါ်တွင် တည်ရှိ၍ အမှတ် ၁၃ အနောက်သို့ ကိုက် ၁၀၀၀ ခန့်ကွာဝေး၏။ ကုန်း၏ အနေအထားနှင့် အသွင်အပြင်မှာ အမှတ် ၁၃ ကုန်းကဲ့သို့ဖြစ်၍ တောင်မှမြောက်သို့ ၁၀၅ ပေ၊ အရှေ့မှအနောက်သို့ ပေ ၉၀ ကျယ်ပြန့်ပြီး၊ မြေပြင်မှ ၅ ပေခန့် မြင့်နေ၏။ မြောက်ဘက်မြို့ရိုးပေါ်တွင် အလားတူကုန်း ၃ ကုန်းရှိသည့်အနက်၊ ယခုနေရာမှာ အနောက်ဘက်အစွန်းဆုံးကျရောက်လေသည်။

အမှတ် ၁၃ ကုန်းတွင် မြို့ပေါက်တခုကို ဖော်ထုတ်ရသကဲ့သို့ ယခုနေရာ၌လည်း အုတ်ရိုးကတုတ် ၂ ခုရှိသေးသည့် အဝင်ပေါက်ကြီးကို ဖော်ထုတ်တွေ့ရှိ၏။ မြို့ရိုးသည် မြို့ပေါက်နေရာတွင် အတွင်းပိုင်းသို့ ခပ်ပြေပြေ ချိုးဝင်သွားသဖြင့် ကတုတ် ၂ ခုကြားတွင် ၁၅ ပေကျယ်သော လမ်းပြင်နေသော်လည်း အဝင်မှာ ထိုထက်ကျယ်နေ၏။ ယင်းမြို့ပေါက်၏ အနောက်ဘက်မြို့ရိုး၏ထဲမှာ ၁၅ ပေမျှရှိသော်လည်း၊ အရှေ့ပိုင်း၌ကား မြို့ရိုးကသည် မညီညာဖြစ်နေ၍ အလွန်ဆုံး ၁၀ ပေမျှသာ ထူထပ်လေသည်။ မြောက်ဘက်မြို့ရိုးသည် အရှေ့မှ အနောက်စူးစူးသို့ မသွားဘဲ အနောက်တောင်ယွန်းယွန်း ကျဆင်းသွားသဖြင့် မြို့ပေါက်ဝ၌ အရှေ့ဘက်ကတုတ်လက်တန်သည် အနောက်ဘက် ကတုတ်ထက် ပိုမိုပြေပြစ်လေသည်။ အဝင်လမ်း၏ ဝဲယာ ၌ရှိသော ကတုတ်နံရံများသည်၊ ခြောင်တန်းနေ၍ ၈၁ ပေမျှရှည်လျားလေသည်။ မြို့တွင်းသို့ မျက်နှာပြုနေသော ကတုတ်နံရံများမှာမူ မညီညာချေ။ ကဘုတ်များ၏ တောင်ဘက်အစွန်းနားတွင် ၃ ပေကျယ်သော ကွက်လပ်တခုရှိ၏။ ထိုကွက်လပ်များ၏ တောင်ဘက်တွင် ကဘုတ် ၂ ခု၏ အလျားသည်၊ ပေ ၂၀ ရှိ၍၊ ထိုအကျယ်မှာ ၁၀ ပေသာဖြစ်လေသည်။ မူလက အဆိုပါကွက်လပ် ၂ ခုတွင် အစောင့်ဂူများ စီမံပြုလုပ်ထားဟန်တူသည်။

ယင်းကွက်လပ်များ၏ မြောက်ဘက် ၁၀ ပေခန့်၊ အဝင်လမ်းဘေးတဘက်စီတွင် အုတ်ကတုတ် ၂ ခု၏အခြေ၌ သံဆွဲလည်တခုစီကို တွေ့ရ၏။ ထိုသံဆွဲများနှင့်ကပ်လျက်မီးလောင်ကျွမ်းထားသော တိုင်နှင့် ထုပ်များ၊ သံပြားများနှင့် သံအစိအပိုင်းများကို တွေ့ရ၏။ အနောက်ဘက် ကတုတ်၏ တောင်ဘက်စွန်းတွင်လည်း အုတ်နံရံနှင့် ကပ်လျက် သံဆွဲနံရံကို ဖော်ထုတ်ရရှိလေသည်။ ယင်းအထောက်အထားများအားဖြင့် မြို့မပျက်စီးမီက ဤမြို့ပေါက်တွင် တံခါးရွက် ၂ ခုပါရှိသော သစ်သားတံခါးကြီး တပ်ဆင်ထားကာ ထိုတံခါး၏ နောက်ပိုင်းတွင် တံခါးစောင့်အခန်း ၂ ခုစီမံ ပြုလုပ်ထားကြောင်း သိသာလေသည်။

မြို့ရိုးလက်ဝဲ ၂ ဘက်ဖြစ်သော အုတ်ကတုတ်တို့သည် အုတ်လွှား ၂၀ အထိအမြင့်ကျန်နေသေး၏။ ယင်းကတုတ် ၂ ခုနှင့် အဝင်လမ်း ပါဝင်သော ဖြတ်ပိုင်းပုံကို လေ့လာခြင်းဖြင့်၊ အုတ်ကတုတ်တို့ကို ပကတိမြေပေါ်တွင် တည်ဆောက်ပြီးနောက် လမ်းကိုသံပါသော မြေဖြင့် သိပ်သည်းစွာ ဖိထားလေရာ၊ အုတ်လွှား ၈ လွှားအထိ မှီမောက်လျက်ရှိ၏။ မူလလမ်းပေါ်တွင် ပြာ၊ မီးသွေးနှင့် မီးလောင်မြေတို့ ပါဝင်သော မြေလွှာရှိ၏။ ထိုအထက်တွင် ကတုတ်နံရံမှ ပြိုကျသည့် အုတ်ကျိုးအုတ်ပုံနှင့် မြေသွှေ တတို့သည် နံရံ ၂ ခုကြားကို ပိတ်ဆို့ရုံမျှမကဘေး နှစ်ဘက်သို့လည်း လျော့ကျလျက်ရှိ၏။ ကာလဘာရှည်စွာ မိုးရေဘိုက်စားခြင်းနှင့် အုတ်ဟောင်း သယ်ယူကြွင်းတို့ကြောင့် အုတ်ကုန်းမှာ ပြုန်းတီးသွားသောရာ မြို့ရိုးနှင့် ကဘုတ်တို့၏ မူလအမြင့်ကို ခန့်မှန်းနိုင်မည့် အထောက်အထားများ မတွေ့ရတော့ချေ။

အမှတ် ၁၆ နေရာ

ကုန်းအမှတ် ၁၃ နှင့် ၁၅ တို့ကိုတူးဖော်ရာတွင် မြို့ရိုးနှင့် မြို့ပေါက်အနေအထားများကို သိရှိရလေပြီ။ သို့သော် မြို့ရိုးနှင့် မြို့တွင်း လူနေရပ်ကွက်သည်၎င်း၊ ကျိုးရိပ်က ကျိုးနှင့်မြို့ရိုးသည်၎င်း မည်သို့ဆက်စပ်တည်ရှိခဲ့ကြောင်းကို အထောက်အထားများ ရှာဖွေရန်လိုပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြို့ပေါက်တွေ့ရှိရသည့် ကုန်းအမှတ် ၁၅ ၏အရှေ့ဘက်ကိုက် ၄၀၀ ခန့်တွင် မြောက်ဘက်မြို့ရိုးကို ပိုင်းဖြတ်တူးဖော်ကြည့်ပါသည်။ ဤနေရာတွင် ကျင်းရှည်စံနစ်ဖြင့် တူးဖော်ရာ ရှေးဦးစွာ ၇ ပေကျယ်သော ကျင်းကို မြို့ရိုးထိမှ မြောက်သို့ ပေ ၉၀ နှင့် တောင်ဘက်သို့ ၄၅ ပေ တူးပါသည်။ ၎င်းနောက် မြောက်ဘက်သို့ တောက်လျှောက်ဆက်မတူးဘဲ ၃၃ ပေခြား၍ ၉ ပေရှည်ကျင်းတခုနှင့် နောက်ထပ် ၅၇ ပေခြား၍၊ ၉ ပေရှည်ကျင်းတခုကို တူးခဲ့၏။ ထို့ကြောင့် ကျင်းရှည်၏ ပန္နက်မှာ စုစုပေါင်း အလျား ၂၆၂ ပေရှိ၍၊ ထိုအနက်မှ တူးကွက်သည် ၁၂၇ ပေ ရှည်လျားလေသည်။

ဤဖြတ်ပိုင်းကို လေ့လာခြင်းဖြင့် မြို့ရိုးအုတ်နံရံ၏အောက်တွင် ရှေးဦးစွာ မြေဝါဖြင့် ကုန်းမြင့်ကတုတ်ပြုလုပ်ထားသည်ကို တွေ့ရ၏။ ဗိဿနိုးမြို့နေရာသည် အရှေ့ဘက်မှ အနောက်သို့ ဆင်ခြေလျှောနိမ့်ဆင်းသွားရာ မြောက်ဘက်မြို့ရိုးကို အရှေ့ပိုင်းနှင့် တပြေးညီ တည်ဆောက်ရန် ဖွဲ့မြေခံပေးခြင်းပင်ဖြစ်၏။ မြောက်ဘက်မှကြည့်လျှင် ယင်းဖွဲ့မြေသည် ပကတိမြေပြင်ထက် ၇ ပေ ၂ လက်မအထိ ထူထပ်၍၊ ထိုအထက်မှပင် အုတ်မြို့ရိုးကို တည်ဆောက်သည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ အုတ်ရိုးကို အုတ်မြစ်မခံဘဲ ဖွဲ့မြေပေါ်တွင် တည်ထားလေသည်။ အတွင်းပိုင်းမှာလည်း မြေကတုတ်ဖြင့် ထောက်ခံထားခြင်းမရှိချေ။ ယခုအခါ အုတ်လွှား ၈ လွှားမှ ၁၀ လွှားအထိသာကျန်တော့သဖြင့် အပြင်ပိုင်းတွင် ၂ ပေခန့်နှင့် အတွင်းပိုင်းတွင် ၃ ပေအမြင့်တွေ့နိုင်၏။ မြို့ရိုး၏ထူမှာ ၈ ပေဖြစ်၏။ အုတ်ရိုး ၂ ဘက်၌ ပြိုကျနေသော အုတ်ကျိုးအုတ်ပုံထူသည် မကြီးမားလှသဖြင့် အုတ်တံတိုင်း၏ မူလအမြင့်ကို ခန့်မှန်းရန် မလွယ်ကူချေ။

မြို့ရိုး၏ အပြင်ဘက် ပေ ၂၀၀ မျှတိုင်အောင် ကျိုးဟောင်းနေရာကို မတွေ့ရချေ။ သို့သော် အုတ်ရိုးမှ ၇၈ ပေကွာဝေးသော နေရာတွင် သဘာဝမြောင်းငယ်တခုတည်ရှိခဲ့ကြောင်း ထင်ရှားသိသာလေသည်။ ထိုမြောင်းမှာ ၆ပေနက်ပြီးလျှင် အထက်ပိုင်းတွင် ၁၅ ပေကျယ်၍ အောက်ခြေတွင် ၁ ပေ ၄ လက်မမျှသာ ကျယ်ဝန်းလေသည်။ ထိုနေရာမှ အနောက်ဘက်သို့ ၁၇ ပေအကွာတွင် ကျင်းငယ်တခုကို စမ်းသပ်တူးဖော်ရာ ရေမြောင်း၏ အပိုင်းဆက်ကို တွေ့ရှိရ၏။ ထို့ကြောင့် မြို့တည်စဉ်က မြောက်ဘက်ပိုင်းတွင် ရေကျိုးကို တသီးတခြား မတူးဖော်ခဲ့သော်လည်း မြေနိမ့်ပိုင်းမှ သဘာဝမြောင်းတခုကို အသုံးပြုခဲ့ဟန်တူ၍၊ ထိုမြောင်းမတ်စကောမီက ယခုထက်ပိုမိုကျယ်ပြန့်စွာ တည်ရှိခဲ့မည်ဟု ယူဆရသည်။

ကုန်းအမှတ် ၁၇

ဤကုန်းမှာ ဗိဿနိုးမြို့၏ မြောက်ဘက်ပိုင်းတွင် တည်ရှိ၍၊ နန်းတော်ရာကုန်း၏ အပြင်ဘက်၌ ကျရောက်သော ကုန်းငယ်ကလေးဖြစ်သည်။ ဤနေရာမှ အပေါ်ယံမြေပြင်တွင် မြေပုတီးနှင့် အိုးခြမ်းပုံမြောက်မြားစွာ တွေ့ရှိရသဖြင့် စူးစမ်းတူးဖော်ရခြင်းဖြစ်၏။ ပေါ်ပေါက်လာသော အုတ်အဆောက်အဦ၏ ပန္နက်မှာ အလျား ၂၄ ပေ ၆ လက်မ၊ အနံ ၁၁ ပေရှိသော စတုရန်းဖြစ်၍၊ အရှေ့ဘက်တွင် အလျား ၁၀ ပေ အနံ ၅ ပေ ကျယ်သော အခန်းတခုပြုထုတ်လျက်ရှိ၏။ အုတ်နံရံများမှာ ထူ ၂ ပေမျှတညီတည်းရှိသော်လည်း၊ ယခုအခါ အုတ်လွှား ၄ လွှားသာကျန်ရှိတော့သည်။ အတွင်း၌ အခင်း ၂ ထပ်ဖော်ထုတ်တွေ့ရှိရ၏။

ဤကုန်းနေရာတွင် မြေလွှာ ၂ လွှာကိုသာ တွေ့နိုင်သည်။ ထိုမြေလွှာ ၂ ခုလုံးတွင် အုတ်ကျိုးအုတ်ပုံများ ရောပြွမ်းနေသော်လည်း၊ အထက်လွှာမှာ အညိုရင့်ရောင်မြေသား ပါဝင်၍၊ အောက်လွှာမှာ အဆောက်အဦမတည်ဆောက်မီက ဖွဲ့ထားသော သိပ်သည်းသည့်မြေဝါ ပါဝင်လေသည်။ အထက်မြေလွှာတွင်၎င်း၊ အဆောက်အဦ၏ အခင်းများပေါ်တွင်၎င်း၊ တွေ့ရှိရသည့် မြေပုတီးနှင့် အိုးခြမ်းပုံများကို ထောက်၍ လူသုံးအဆောက်အဦဖြစ်ကြောင်းသိရ၏။ သို့သော် အခြားအိမ်သုံးပစ္စည်းများကို မတွေ့ရသောကြောင့် နေအိမ်အဖြစ် အသုံးပြုသည်ထက် ပုတီးပြုလုပ်သည့် အလုပ်ရုံအဖြစ် အသုံးပြုခဲ့ဟန်တူကြောင်း ယူဆရသည်။

ကုန်းအမှတ် ၁၈

မြောက်ဘက်မြို့ရိုး၏အဝင်ပေါက်ဖြစ်သော အမှတ် ၁၃ နေရာမှ အရှေ့မြောက် ကိုက် ၃၂၀ ခန့်အကွာတွင် အိုးထိန်းတောင်၊ သို့မဟုတ် အိုးသိန်းတောင်ဟု အမည်တွင်သော ကုန်းအထူတခုရှိပါသည်။ ထိုကုန်းစုတွင် ဗဟိုကုန်းမြင့်တခုနှင့် ပတ်လည်အရံ ကုန်းငယ်ငါးကုန်းပါဝင်လေသည်။ ပိဿနိုးမြို့ဟောင်းတွင် အရိုးအိုးမြူပန်ခြင်းကို မြို့ပြင်၌သာမက မြို့တွင်း၌လည်း အုတ်အဆောက်အဦများ၏ အောက်ခြေပတ်လည်တွင် မြူပန်ကြောင်း သိရှိပြီးဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် မြို့အပြင်ဘက်တွင် အရိုးအိုးများကို မြို့တွင်းရှိ အဆောက်အဦပုံသဏ္ဌာန်အတိုင်း ဆောက်လုပ်၍လည်း မြူပန်ခြင်းပြု မပြုသိသာရန် ဤကုန်းကို တူးဖော်ခဲ့လေသည်။

ဤကုန်းကို တူးဖော်ရာတွင် အမှတ် ၁၄ ကုန်းမှ အဆောက်အဦပုံသဏ္ဌာန်အတိုင်းရှိ၍ ထိုထက်အနည်းငယ်ကြီးသော အုတ်အဆောက်အဦကို တွေ့ရှိရသည်။ စတုရန်း အုတ်နံရံမှာ တဘက်လျှင် ၃၄ ပေ ၆ လက်မ ရှည်လျား၍ ၄ ပေ ၆ လက်မထူရှိလေသည်။ အတွင်းစက်ပိုင်းသည် အချင်း ၁၆ ပေရှိ၍ အုတ်လွှား ၂၁ လွှားအထိ တည်ရှိသေး၏။ စတုရန်းအုတ်ခုံအစွန်းသည် အရှေ့ဘက်သို့ မျက်နှာပြုနေ၍ အဖျားတွင်လှေကားထစ်ကဲ့သို့ အဆင့် ၃ ဆင့်ပါရှိလေသည်။

တူးကွက်၏ ဖြတ်ပိုင်းပုံကို လေ့လာခြင်းဖြင့် အဆောက်အဦ၏ အတွင်းပိုင်းများမှာ မူလကပင် ဖွဲ့မြေဖြင့် ပြည့်နက်နေ၍၊ အုတ်ကျိုးအုတ်ပုံများသည် အုတ်နံရံအပြင်ဘက်၌သာ ထူထပ်စွာ ကျရောက်နေသည်ကိုတွေ့ရ၏။ အဆောက်အဦ ပတ်လည်တွင် ပကတိ မြေလွှာအထက်၌ သိပ်သည်းစွာဖိထားသောမြေဝါလွှာရှိလေရာ ထိုမြေဝါလွှာမှ မြေအရိုးအိုး ရစ်လုံး တူးဖော်ရရှိလေသည်။

အဆောက်အဦ၏ သဏ္ဌာန်မှာ လေးထောင့်တန်ပုံခံသော မြေစိုက်စေတီနှင့်တူသော်လည်း သင်္ဂြိုဟ်ခြင်းစေလနှင့် သက်ဆိုင်သော အရိုးအိုးမြူပန်မှုအတွက် ရည်ရွယ်၍ တည်ဆောက်ခြင်း ဖြစ်တန်ရာသည်။

ကုန်းအမှတ် ၁၉ နှင့် ၂၀

ဤနှစ်နေရာမှာ နန်းတော်ကုန်းပေါ်တွင်တောင့်မြောက်တန်းနေသော အတွင်းအကန် အုတ်နံရံ အခြေများကို ကျင်းရှည်စံနစ်ဖြင့် ကန့်လန့်ဖြတ် တူးသော တူးကွက်နှစ်ခုဖြစ်လေသည်။ အမှတ် ၁၉ သည် ကုန်းအမှတ် ၅ မှ အနောက်မြောက်ဘက် ကိုက် ၁၀၀ ဝေးကွာသောနေရာတွင် အလျား ၆၀ ပေနှင့် အကျယ် ၇ ပေတူးသော ဖြတ်ပိုင်းဖြစ်သည်။ အမှတ် ၂၀ သည် ကုန်းအမှတ် ၅ ၏ တောင်ဘက်၌ ကျရောက်၍ နန်းတော်ကုန်းကို အရှေ့အနောက် နှစ်ပိုင်းကွဲထားသည့် အုတ်တံတိုင်းကို ကန့်လန့်ဖြတ် တူးခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုကျင်းသည် အလျား ၄၅ ပေ၊ အနံ ၇ ပေရှိ၏။ ဤဖြတ်ပိုင်းများကို တူးခြင်းမှာ ကန့်လန့်ဖြတ်နံရံများ၏ထူကို သိရှိရန်နှင့် တူးဖော်ပြီးသောလူနေအဆောက်အဦများနှင့် ဆက်စပ်မှု ရှိမရှိ သိနိုင်ရန်ဖြစ်သည်။

နန်းတော်ကုန်းပေါ်မှ ကန့်လန့်ဖြတ် တံတိုင်းတို့သည်၊ မြေပြင်ထက် မြင့်မောက်နေအောင် မကျန်ရှိတော့သဖြင့် နက်ရှိုင်းစွာ တူးဖော်ခြင်း ပြုရန် မလိုဘဲ၊ မြေလွှာနှစ်လွှာကိုသာ တွေ့ရ၏။ အမှတ် ၁၉ တွင် အထက်မြေလွှာမှာ အုတ်ကျိုးအုတ်ပုံများ ရောနှောနေသော သိပ်သည်းသည့် မြေဝါဖြစ်၍၊ အောက်ပိုင်း မြေလွှာမှာ အုတ်ကျိုးအုတ်ပုံများ သိပ်သည်းမှု မရှိခြင်းသာ ခြားနားလေသည်။ အောက်အလွှာသည် အောက်ဆုံး အုတ်နှစ်လွှာမှ အုတ်ရိုး၏ အောက်ပိုင်းအထိ ကျရောက်လျက် အိုးခြမ်းပုံများ ပါရှိနေသည်ကို ထောက်၍အုတ်နံရံ တည်ဆောက်ရန်အတွက် ဖွဲ့မြေဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။ အုတ်တံတိုင်း၏ အကျယ်မှာ ၄ ပေ ၇ လက်မဖြစ်၏။ ဤနေရာမှ အဆောက်အဦများနှင့် ဆက်စပ်နိုင်သည့် ဝတ္ထုပစ္စည်း အထောက်အထား တစုံတခုမျှမတွေ့ရချေ။ အမှတ် ၂၀ နေရာတွင်လည်း အထက်ပေါ်ပြပါ အမှတ် ၁၉ နည်းတူ မြေလွှာ နှစ်လွှာသာ တွေ့ရှိရ၏။ အုတ်နံရံ၏အကျယ်မှာ ၃ ပေ ၇ လက်မဖြစ်၍ အုတ်လွှား ငါးလွှားအထိသာ ကျန်ရှိတော့သည်။ မူလနံရံအမြင့်ကို မခန့်မှန်းသောချေ။

ကုန်းအမှတ် ၂၁

ဤကုန်းသည် နန်းတော်ကုန်းမှ အနောက်တောင်ဘက် ကိုက် ၇၀၀ ခန့် ကွာဝေး၍ အင်းကြီး၏အရှေ့ဘက် ကမ်းစပ်တွင် တည်ရှိသည်။ အချို့က ရွှေကျင်ကုန်းဟု ခေါ်သော်လည်း အစဉ်အလာအားဖြင့် ကျောင်းကြီးကုန်းဟု ခေါ်ကြောင်းသိရသည်။ ကုန်း၏မျက်နှာပြင်ပေါ်တွင် သံပါသော ကျောက်သေးကျောက်ပျံများ၊ အင်္ဂတေအပိုင်းအစများ၊ အိုးခြမ်းပုံ အစအနများနှင့် အုတ်ကျိုးအုတ်ပုံများကို တွေ့ရသည်။

ကုန်း၏အမြင့်ဆုံး နေရာမှာ မြေပြင်ထက်မှ ၅ ပေမျှမြင့်သော်လည်း တူးဖော်လိုက်သည့်အခါတွင် အုတ်အဆောက်အဦကြီးတခု၏ အောက်ခြေပိုင်း အုတ်လွှား အနည်းငယ်ကိုသာ တွေ့မြင်ရ၏။ သိုက်ဆရာများ ဖျက်ဆီးသည့်အထက် ခံခဲ့ရသည့်အလျောက် အဆောက်အဦမှ ကြွင်းကျန်သော အစိတ်အပိုင်းများနှင့် မူလ ပန္နက်ကိုပင် ပြည့်စုံအောင် ဖော်ထုတ်ရန် မလွယ်ကူချေ။ အကြမ်းအားဖြင့် အဆောက်အဦ၏ ပန္နက်မှာ စတုဂံခန်းမကြီးနှင့် မြောက်ဘက်လျှင်ဆင်ဝင်ခန်း တခု ပါရှိလေသည်။ ကြွင်းကျန်သမျှ အုတ်ရိုးကို ချင့်ချိန်၍ မူလကအခန်းမကြီးမှာ အလျား ၄၄ ပေ အနံ ၂၃ ပေနှင့် ဆင်ဝင်ခန်းမှာ အလျား ၂၅ ပေ အနံ ၁၅ ပေ ၈ လက်မ ရှိကြောင်းသိရ၏။ ယင်းအဆောက်အဦကို ထိုအုတ်တံတိုင်း ကာရံခဲ့သော်လည်း ယခုအခါ တောင်ဘက်တံတိုင်းနှင့် မြောက်ဘက်မှ အပိုင်းအစ အောက်ခံအုတ်လွှားများကိုသာ တွေ့နိုင်လေသည်။

ဤအဆောက်အဦမှ အုတ်များသည် အလျား ၁၅ လက်မ၊ အနံ ၇ လက်မနှင့် ထူ ၂ လက်မခွဲရှိသဖြင့် အခြား အဆောက်အဦများမှ အုတ်တို့ထက် သေးငယ်လေသည်။ အဆောက်အဦ အတွင်းနှင့် ဘေးပတ်ဝန်းကျင်တွင် အရိုးအိုးတလုံးမျှ မတွေ့ရချေ။ အခြား အုတ်ကုန်းများနှင့် ကွာခြားချက်မှာ အဆောက်အဦ ပြုပျက်မှုဆိုင်ရာ မြေလွှာမှ အင်္ဂတေဖြင့် ပြုလုပ်ထားသည့် ဗိသုကာ အမွှမ်း အပြောက်များကို တွေ့ရှိရခြင်း ဖြစ်လေသည်။ အချို့သော အင်္ဂတေပန်းနှင့် ရုပ်ကြွ ရုပ်လုံးတို့မှာ ပုဂံခေတ် လက်ရာများနှင့် ဆင်တူ၏။ အိုးခြမ်းပုံများ အနက်တွင်လည်း ပုဂံမှ လည်တံရှေ့ ရေဖျန်းအိုးသဏ္ဌာန်များ ပါဝင်သည်။ ဤကုန်းနေရာတွင် ရှေးအခါမှစ၍ ယခုခေတ်တိုင်အောင် အသုံးပြုခဲ့ကြောင်းမှာ အုတ်ကုန်း၏ အနောက်တောင်ဘက် ၆၈ ပေအကွာ၌ ရေတွင်းဟောင်းတခု ရှိသည်ကိုထောက်၍ သိရှိနိုင်၏။ ယခု ကြွင်းကျန်နေသော အဆောက်အဦပျက်မှာ ရှေးဦး ဗိဿနိုးခေတ်နှင့် မသက်ဆိုင်ဘဲ ခရစ်နှစ် ၁၁ ရာစုမှ ၁၃ ရာစုအတွင်း တည်ဆောက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။

ကုန်းအမှတ် ၂၂ (သောက်တော်ကန်)

နန်းတော်ကုန်းပေါ်တွင် အနောက်မြောက်ပိုင်း၌ သောက်တော်ကန်ဟု ခေါ်စမှတ်ပြုသော ချိုင့်ဝှမ်းတခုရှိ၏။ နေအခါတွင် ခြောက်သွေ့နေ၍ ဖိုးရာသီ၌ သာ ရေအနည်းငယ်ရှိလေသည်။ သောက်တော်ကန်ဟု အမည်တွင်သည့်အတိုင်း နန်းမြို့တွင်းအတွက် အထူးတလည် စီမံထားသော ရေကန် ဟုတ်မဟုတ် နှင့် အခြားမည်သည့် စူးခြားချက်များ ရှိမရှိ စူးစမ်းရန်အတွက် ဤနေရာတွင် ကျင်းရှည်ဖြတ်၍ တူးဖော်ပါသည်။ ဖြတ်ပိုင်းတွင် မြေလွှာနှစ်လွှာကိုသာ တွေ့ရသည်။ အထက်လွှာမှာ ညီမသော မြေပျံဖြစ်၍ အောက်အလွှာမှာ သိပ်သည်းသော မြေဝါဖြစ်လေသည်။ နံးမြေအလွှာကို မတွေ့ရသဖြင့် ဤကန်မှာ မိုးရေခံခြင်းအတွက်သာ အသုံးပြု၍ ကာလကြာမြင့်စွာကပင် တိမ်ကောသွားခဲ့သည်ဟု ယူဆရသည်။ ဤနေရာမှ ရှေးဟောင်းပစ္စည်း တစုံတခုမျှ မတွေ့ရချေ။

ကုန်းဘမှတ် ၂၃

ဗိဿနိုးမြို့ဟောင်း၏ တောင်ဘက်ပိုင်းတွင် အရှေ့ဘက်ခြမ်းနှင့်အနောက်ဘက်ခြမ်းကို ကန်ကွက်ထားသော အုပ်ရိုးတခုသည် နန်းတော် ကုန်း၏တောင်ဘက် အုတ်ရိုးအလယ်ဗဟိုအနီးမှ စတင်၍၊ မြို့ဟောင်းကြီး၏တောင်ရာ ဘက် မြို့ရိုးမှ ကိုက် ၂၀ ကွာသော နေရာအထိ ရှည်လျားစွာ တည်ရှိနေ၏။ ယင်းအုတ်ရိုးတန်းသည် အရှေ့ဘက်မြို့ရိုးနှင့် မျဉ်းပြိုင်တမျှ တန်းနေသည်။ မည်သည့်ရင်းရှယ်ချက်ဖြင့် ယိုသို့ အုတ်ရိုးတန်းကြီး တည်ဆောက်ခဲ့သည်ကို လေ့လာရန် နန်းတော်ကုန်းမှ ကိုက် ၇၀၀ မျှပေးသော နေရာတွင် ဖြတ်ပိုင်း ကျင်းရည်တခု တူးဖော်ပါသည်။ မြောက်ဘက်ပိုင်းပုံကို လေ့လာရာတွင် ဤကုန်းရိုးသည် မြေပြင်ထက် ၆ ပေ ၆ လက်မမြင့်၍ အရှေ့နှင့် အနောက်ဘက်သို့ ၃၆ ပေခန့်အထိ လျှောဆင်းသွားပါသည်။ မြေလွှာနှစ်လွှာ တွေ့ရသည့်အနက် အထက်လွှာမှာ အုတ်ကျိုးအုတ်ပုံ ရောနေသော အညိုရောင်သန့်နေသည်။ မြေငါဖြစ်၍ အောက်လွှာမှာ သိပ်သည်းသော မြေငါဖြစ်၏။ ထိုအောက်လွှာမှာ အုတ်ရိုးတည်ထားရန် အောက်ခံ ပို့မြေဖြစ်လေသည်။ အုတ်တံတိုင်းသည် ၈ ပေ ၆ လက်မကျယ်၍ ယခုအခါ အုတ်လွှား ၆ လွှားသာ ကျန်ရှိတော့သည်။ မူလ တံတိုင်းအမြင့်ကို မခန့်မှန်းနိုင်ချေ။

ဖိုမြေဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော ကုန်းတန်းအပေါ်တွင် အုတ်တံတိုင်း ဆောက်လုပ်ထားခြင်းမှာ ဗိဿနိုးမြို့၏ အကာအကွယ် တံတိုင်းတထပ် စီမံထားခြင်း ဖြစ်ပေမည်။ အမှတ် ၂၃ ကုန်းနေရာမှ အထောက်အထားကိုကြည့်၍ နန်းတော်ကုန်းမှ တောင်ဘက်မြို့ရိုး ပဌမအကြိမ် ပြုပြက်ပြီးမှ ဖိုမြေကုန်းဘန်း ပြုလုပ်ခဲ့ကြောင်းထင်ရှားသည်။ သို့သော် ဖိုမြေမှာအင်ခြေလျှောနှစ်ဘက်ရှိသဖြင့် အကာအကွယ်တံတိုင်းအဖြစ် မည်မျှ အသုံးဝင်သည်ကို မခန့်မှန်းနိုင်ပါ။ အကယ်၍ အုတ်တံတိုင်းသည် မူလက အတော်အတန် မြင့်မားပါက အဖောက်အညို အမြောက်အမြား တည်ရှိသော မြို့၏သနောက်ဘက်ခြမ်းကို ကားလွယ်သည့် ဒုတိယတံတိုင်း ဖြစ်ခဲ့သည်ဟု ယူဆရပေသည်။

ကုန်းဘမှတ် ၂၄

ဗိဿနိုးမြို့ဟောင်းမှာ ကျယ်ဝန်းလှသဖြင့် တူးဖော်သင့်သောနေရာ အနှံ့အပြားကိုကုန်စင်အောင် တူးဖော်ရန်မဖြစ်နိုင်ချေ။ မြောက်ဘက်ပိုင်းတွင် အတော်အသင့်နှုတ်အောင် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ထားသဖြင့် တောင်ဘက်ပိုင်း၌လည်း ကျေနပ်လောက်အောင် လေ့လာနိုင်ရန် ယခုအကြိမ်လုပ်ငန်းမပိတ်မီ အမှတ် ၉ ကုန်း၏ အနောက်မြောက်ကိုက် ၁၀၀ အကွာတွင် ကုန်းငယ်တခုကိုတူးပါသည်။

ဤနေရာတွင်အုတ်လွှား ၆ လွှားမျှသာကျန်သော အဆောက်အဦငယ်တခုကိုတွေ့ရသည်။ ပန္နက်မှာစတုရန်းဖြစ်၍ တဘက်လျှင် ၂၂ ပေ ၉ လက်မရှည်လျားလေသည်။ အုတ်နံရံများသည် ၂ ပေ ၅ လက်မထူ၏။ အဆောက်အဦတောင်ဘက်ပိုင်းတွင်အလျား ၂၂ ပေ ၉ လက်မ၊ အနံ ၃ လက်မရှိသော အုတ်အခင်းကျန်ရှိသေးသည် ပကတိမြေလွှာအထက်တွင် အဆောက်အဦပတ်လည်၌ မြေစေးအလွှာတခု ရှိပါသည်။ ယင်းမြေလွှာဘူးအရိုးဆိုး ၉ လုံးမြှုပ်နှံထားသည်ကိုတွေ့ရ၏။ အဆောက်အဦကို အောက်ခြေပိုင်းသာတွေ့မြင်ရသဖြင့် မည်မျှ မြင့်မားအောင် ဆောက်လုပ်ခဲ့ကြောင်း မသိသာချေ။ အရိုးအိုးမြှုပ်နှံခြင်းနှင့်သက်ဆိုင်သော စုစဝေရာခန်းမအဖြစ် ဆောက်လုပ်ထားသည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။

ကုန်းဘမှတ် ၂၅

ဤနေရာမှာနန်းတော်ကုန်းတောင်ဘက်မြို့ရိုးနှင့် တောင်မြောက်အတွင်း ကန်တံတိုင်းတို့ဆုံသည့်နေရာဖြစ်၍ အမှတ် ၅ ကုန်းမှကိုက် ၂၇၀ ကွာဝေးလေသည်။ တူးဖော်သောကျင်းရှည်မှာ အလျား ၅၁ ပေ၊ အကျယ် ၁၀ ပေရှိ၍ တောင်မြောက်ဖြတ်လျက်နေသည်။

ဤကျင်းတွင် နန်းတော်ကုန်း၏ တောင်ဘက်မြို့ရိုးနှင့် အတွင်းကန်တံတိုင်းတို့ ကျင်တွယ်ကိုက် တည်နေပုံတွေ့ရသည်။ နန်းတော်မြို့ရိုးအပြင်ဘက်တွင် အောက်ခြေ၌ အုတ်အနားစီသော ရင်ပြင်တခု စွန်းထွက်နေ၏။ မြို့ရိုးအလျားကို ၁၀ ပေ ၅ လက်မအထိ၎င်း၊ ကန်လန်တံတိုင်းကို ၂၁ ပေအထိ၎င်း၊ ဖော်ထုတ်ရာ ယင်းအုတ်ရိုးများ၏ထုမှာ ၇ ပေ ၃ လက်မနှင့် ၄ ပေရှိကြောင်းတွေ့ရသည်။ ကန်လန်ဖြတ်အုတ်နံရံ၏အခြေသည် တောင်ဘက်မြို့ရိုး အခြေထက်မြင့်၏။ ရင်ပြင်သည်မြို့ရိုးမှ ၉ ပေ ၉ လက်မမျှစွန်းထွက်နေသည်။

တူးကျင်း၏အနောက်ဘက်နံရံကိုလေ့လာရန်မြေလွှာ ၃ လွှာရှိကြောင်းသိသာ၏။ အထက်ဆုံးလွှာမှာ အညိုရောင်မြေပျဖြစ်၍ အုတ်ကျိုးအုတ်ပုံများရောပြွမ်းနေ၏။ယင်းအလွှာသည် တောင်ဘက်နှင့်မြောက်ဘက်သို့လျှောဆင်းနေသည်။ ဒုတိယအလွှာမှာ အုတ်တံတိုင်းများပြုပြက်ရာမှကျလာသော အုတ်ကျိုးအုတ်ပုံအများဆုံးပါဝင်သဖြင့် အနီရောင်တောက်နေသည်။ ဤဒုတိယအုတ်ကျိုးမြေလွှာသည် မြို့ရိုး၏ မြောက်ဘက်တွင်ပဌမမြေလွှာအောက်၌သာတည်ရှိသော်လည်း၊ မြို့ရိုး၏တောင်ဘက်တွင် ၉ ပေခန့်သာရှည်လျား၍ အုတ်ကျိုးများမပါသော သိပ်သည်းသည့်မြေဝါအလွှာနှင့် ဆက်စပ်သွားလေသည်။ ယင်းမြေဝါအလွှာထပိုင်းသည် အုတ်ကျိုးမြေလွှာနှစ်လွှာ၏အကြား၌ ကျရောက်နေသဖြင့် အုတ်တံတိုင်းသည် နှစ်ကြိမ်ပျက်စီး၍ ပဌမအကြိမ် ပြုပြက်ပြီးနောက် တံတိုင်း၏ တောင်ဘက်တွင် မြေဝါဖို့ထားကြောင်း ထင်ရှားလေသည်။ ယင်းမြေဝါကုန်းတန်းပေါ်တွင် တောင်ဘက်သို့တန်း၍နေသော အုတ်တံတိုင်းရှည်ကြီး တည်ထားကြောင်းသိရ၏။ တတိယမြေလွှာမှာအုတ်ခွံများပါသောအနီရောင်မြေပျဖြစ်၍ ပကတိမြေ၏ အထက်၌တည်ရှိ၏။ အုတ်တံတိုင်းများမှာ မြေဝင်အောက်မြေ မရှိသဖြင့် ဤတတိယမြေလွှာခံ၍ တံတိုင်းဘေးတွင်လည်း ဖို့ထားကြောင်းသိရ၏။

နန်းတော်ကုန်း၏ တောင်ဘက်မြို့ရိုးသည် အုတ်လွှား ၁၁ လွှားဖြင့် ၃ ပေအမြင့်သာကျန်ရှိတော့သည်။ မူလက မည်မျှမြင့်သည်ကို မခန့်မှန်းသာချေ။ မြေလွှာများကိုထောက်ရှု၍၊ ယင်းမြို့ရိုးသည် နှစ်ကြိမ်ပျက်စီး၍ ပဌမအကြိမ် ပြုပြက်ပြီးနောက် မြို့ရိုး၏ တောင်ဘက်အနီးပိုင်းကို မြေဝါဖြင့်ဖို့ရာ၊ အုတ်ကျိုးအလွှာထပိုင်းကို ဖုံးလွှမ်းသွားတော့သည်။ ထိုဖို့မြေမှာ တောင်ဘက်သို့ ပြေးနေသော ကုန်းရိုးနှင့် တဆက်တည်းဖြစ်လေရာ၊ မြို့၏တောင်ဘက်ပိုင်းကို နှစ်ခြမ်းခွဲထားသော ဖို့မြေခံသည့်အုတ်တံတိုင်းကြီးသည် နန်းတော်မြို့ရိုး ပဌမအကြိမ် ပျက်စီးပြီးမှတည်ဆောက်ကြောင်းသိရှိရလေသည်။

လေ့လာတွေ့ရှိချက်များ

၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ်အတွင်း ဗိဿနိုးမြို့ဟောင်း၌ ဆက်လက်တူးဖော်ရာမှ လေ့လာတွေ့ရှိရသော အချက်များကို အကျဉ်းချုံး၍ အောက်တွင် ဖော်ပြပါသည်။ ဗိဿနိုး အစီရင်ခံစာ သုံးခြားထုတ်ဝေသည့်အခါတွင် ယခင်ကတွေ့ရှိသော အချက်များနှင့် ပူးပေါင်း၍ အသေးစိတ် ရေးသား ထည့်သွင်းမည်ဖြစ်ပါသည်။

- (၁) ဗိဿနိုးမြို့၏မြောက်ဘက်မြို့ရိုးတွင် အုတ်တံတိုင်းအောက်၌ ဖို့မြေခံ၍ တည်ဆောက်ထားသည်။ အဝင်ပေါက် ၃ ခုရှိသည့်အနက် ၂ ခုကိုတူးဖော်ကြည့်ရာ မြို့ပေါက်ကို အတွင်းပိုင်းသို့ ပြေပြေချချဆင်သော ကတုတ်များဖြင့်၊ အခိုင်အခံ ကာရံထားကြောင်း တွေ့ရသည်။ အခြားမျက်နှာမြို့ပေါက်များကိုလည်း ဤနည်းနှင့် စီမံထားသည်ဟုယူဆရပေသည်။ ယင်းသို့ မြို့ပေါက်အရံအထားနှင့် တံခါးတပ်ဆင်ခြင်းမှာ သရေခေတ္တရာမြို့ပေါက်များနှင့် ပုံစံတူသဖြင့်၊ ဗိဿနိုးမှာ ရှေးပြေးလက်ရာဖြစ်ပေသည်။ ဟန်လင်းမြို့ဟောင်း၌လည်း၊ အလားတူ မြို့ပေါက် အစီအမံများ တွေ့နိုင်၏။

- (၂) မြို့ရိုးပတ်လည်၌ ရေကျိုးသည် တိမ်ကောသွားပြီဖြစ်၍၊ ထင်ထင်ရှားရှား မတွေ့နိုင်တော့ချေ။ မြောက်ဘက်တွင် သဘာဝမြေနိမ့်မြောင်း တခုကို ကျိုးအဖြစ်အသုံးပြုခဲ့သည်။
- (၃) မြို့တွင်းရှိ အုတ်တံတိုင်းများနှင့် အုတ်အဆောက်အဦများ၏ အခြေအနေကိုထောက်၍၊ ဗိဿနိုးမြို့သည် မီးလောင်ပျက်စီး၍ လုံးဝဆိတ်သုဉ်းမသွားမီ တံကြိမ်ပျက်စီးခဲ့သေး၍၊ ပြန်လည်ထူထောင်ခဲ့ရကြောင်းသိရ၏။
- (၄) မြို့၏တောင်ဘက်ပိုင်းတွင်၊ တောင်မြောက် အုတ်တံတိုင်းကြီးကို၊ ပဌမအကြိမ်ပြုပြက်ပြီးနောက်တွင် တည်ထားခဲ့လေသည်။ ယင်းတံတိုင်းမှာ အဆောက်အဦများသော အနောက်ဘက်ပိုင်းကို ကာကွယ်ရန်၊ အတွင်းတံတိုင်း ဖြစ်ဟန်တူသည်။
- (၅) လူနေအိမ်မဟုတ်သော အုတ်အဆောက်အဦများမှာ၊ သေဆုံးသူတို့အား စီးသင်္ဂြိုဟ်၍၊ အရိုးအိုးများကို မြှုပ်နှံသည့်ခေလနှင့် သက်ဆိုင်သော အဆောက်အဦများဖြစ်သည်။ အချို့မှာ အထိမ်းအမှတ်များဖြစ်၍၊ အချို့မှာ ခေလထုစစ်အရ စုစဝေရန် အဆောက်အဦကြီးများဖြစ်ဟန်တူသည်။ အထိမ်းအမှတ်အဆောက်အဦများ ကိုမြို့တွင်းမြို့ပြင်နှစ်ရပ်လုံး၌ ဆောက်လေ့ရှိသည်။ ယင်းအဆောက်အဦများသည် အယူဘာသာခေလထုစစ်တမ်းအရ တည်ဆောက်ခြင်း ဖြစ်သော်လည်း၊ ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် သက်ဆိုင်ကြောင်း အထောက်အထားများမတွေ့ရချေ။ ဗိဿနိုးမြို့ဟောင်း တနေရာတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာကိုးကွယ်မှု အထောက်အထား တစုံတခုတွေ့ရလျှင်၊ အဆောက်အဦများသည် ဥဒိဿစေတီအဖြစ်တည်ထားသည်ဟု မှတ်ယူနိုင်ပေမည်။ ယင်းအထောက်အထားများ မတွေ့ရသည့်အပြင် အရိုးအိုးနှင့်အရိုးစုများထပ်မံမြှုပ်နှံမှုနှင့်ဆက်စပ်နေကြောင်းကို ပိုမိုထင်ရှားသဖြင့်၊ အိန္ဒိယအရှေ့တောင်ပိုင်းမှ အုတ်ဘိနပ် မြင့်မြင့်ခုံသော စေတီပုံစံများကိုအတူယူ၍ အထိမ်းအမှတ် အဆောက်အဦများ တည်ဆောက်ခဲ့သည်ဟု ယူဆရသည်။
- (၆) ဗိဿနိုးမြို့သားတို့သည် မြို့တည်ခြင်း၊ အုတ်အဆောက်အဦများ ဆောက်လုပ်ခြင်း၊ ဆန်းပြားသော သဏ္ဌာန်ရှိသည့် မြေအရိုးအိုးများပြုလုပ်သုံးစွဲခြင်း၊ အမှတ်လက္ခဏာပါသော ငွေပြားများ ထုလုပ်ခြင်းတို့၌ သရေခေတ္တရာမှ ပျူလူမျိုးတို့၏ ခေလနှင့် တူညီလေသည်။ သို့သော် ဗိဿနိုး၌ ဗုဒ္ဓဘာသာ မထွန်းကားခဲ့သဖြင့်၊ ယင်းခေလသမူများသည် ပျူအမျိုးအနွယ်များ ဖြစ်စေကာမူ သရေခေတ္တရာထက်စောစွာ မြို့ပြတည်ထောင်နေသူများဖြစ်ကြောင်းသိသာလေသည်။
- (၇) ပုဂံခေတ်တွင် ဗိဿနိုးမှာ ထီးနန်းစိုက်ရာ မြို့တော်အဖြစ် မတည်ရှိတော့သော်လည်း မြို့တွင်းမြို့ပြင်၌ မှီတင်းနေထိုင်သူများ ရှိသေးဟန်တူသည်။ မြို့တွင်း၌ အုတ်ကျောင်း၊ သို့မဟုတ် ဘုရားတဆူ တည်ထား၍ အားတရပ်ကြတို့ဖြင့် ခြယ်လှယ်ခဲ့ကြသည်။

ဟန်လင်းတူးဖော်မှု

ယခု အစီရင်ခံသော နှစ်အတွင်းတွင် ရွှေဘိုခရိုင်၊ ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းတွင်၊ တူးဖော်မှု လုပ်ငန်းကို စတင်ဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။ စတင်ဆောင်ရွက်သည်ဆိုရာနှိုက်၊ ဒုတိယက မွှာစစ်ကြီး ပြီးသည့်နောက် ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာန အနေဖြင့် ပဌမအကြိမ် ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။ ယခင်ကမူ ခုနစ်နှစ် ၁၉၈၀-၈၅ ကပင် ကျောက်စာပုဒ် မစွတာ တော်စိန်ခိုင်လက်ထက်ကစ၍၊ ဤဟန်လင်းမြို့ဟောင်းတွင်၊ အသင့်အတင့်စူးစမ်းရှာဖွေတူးဖော်ခြင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ယခုနှစ်တွင်ကား၊ စနစ်တကျအားဖြင့် ဟန်လင်းတူးဖော်မှုကို စတင်ဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။

ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းနှင့်ရှေးအဆိုအမိန့်များ

ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းသည်၊ ရွှေဘိုမြို့ အရှေ့တောင်ဘက် ဆယ်မိုင်ခန့် အကွာတွင် တည်ရှိ၍၊ ပထဝီဝင်မြေပုံနိက် တည်နေရာ အတိအကျမှာ လက်သီကျုမျဉ်းမြောက် ၂၂-၂၈ နှင့် လောင်ဂျီကျုမျဉ်း အရှေ့ ၉၅-၄၅ တွင် တည်ရှိလေသည်။ ရွှေဘိုမြို့တောင်ဘက် မုလုံးချုံဘုတားမှ ငါးမိုင်ခွဲခန့်ဝေးကွာ၍၊ ထိုမှ ကျောက်ခင်းလမ်းဖြင့် ဟန်လင်းသို့ သွားရောက်နိုင်လေသည်။ ဟန်လင်းကြီးရွာမှ မြောက်ဘက် နှစ်ပိလုံခန့် အကွာတွင် မြို့ဟောင်းရာရှိလေသည်။

မြို့ဟောင်းရာမှာ လေးထောင့်ရှည်မျောမျောဖြစ်၍၊ တောင်မှ မြောက်သို့ ပေ ၉,၆၀၀ ခန့် အရှေ့မှအနောက်သို့ ပေ ၅,၈၀၀ ခန့်ရှိလေသည်။ မြို့ရိုးဟူ၍ မားမားမတ်မတ် မကျန်ရှိတော့ဘဲ၊ မြို့ရိုးမှ အုတ်တို့သည် မြေပြင်တွင် ပြန့်ကြဲ၍ ရှိလေသည်။ အုတ်များနှင့် ခပ်မောက်မောက်နေရာတို့ကို ခန့်မှန်းသဖြင့်၊ မူလမြို့ရိုးမှာ တဆယ့်ခြောက်ပေ အကျယ်ရှိလိမ့်မည်ဟု ခန့်မှန်းသိသာနိုင်လေသည်။ မြို့ရိုးဟောင်းနေရာတွင် အုတ်များ အစုအပုံ အကွာအဝေးကို၎င်း၊ ကွက်လပ်နေရာများကို၎င်း၊ ထောက်၍၊ မြို့တံခါးပေါက်ဟောင်း နေရာများကိုလည်း တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ မြောက်ဘက် အရှေ့ဘက်နှင့် အနောက်ဘက်မျက်နှာများတွင်၊ ကျုံးဟောင်းနေရာကို တွေ့နိုင်ပေသေးသည်။ အရှေ့ဘက်တွင်ကား မြို့ရိုးမှာ အခြားဘက်များနှင့် မတူဘဲ နှစ်ထပ်ရှိသည်ကို တွေ့မြင်ရသည်။ ယခုမူ ထဝက်ခန့်သာ ကျန်ရှိတော့သည်။ မြို့ဟောင်း၏ အကျယ် ဧရိယာမှာ ၁-၈ ဧက စတုရန်းမိုင်ကျယ်ဝန်းလေသည်။ မြို့ဟောင်း အတွင်း အလယ်ဗဟိုနေရာမကျဘဲ၊ အရှေ့တောင်ထောင့်ဘက် ခပ်ကျကျတွင် ရှေးက နန်းတော်နေရာဟောင်းဟု ပြောဆိုကြသော နေရာရှိလေသည်။ ထိုနေရာမှာ ပေပေါင်း ၁,၄၀၀ စတုရန်းရှိ၍၊ မူလက ရွတ်ပေထူရှိသော အုတ်တံတိုင်းဖြင့်၊ ကာရံခုံသော်လည်း ယခုမူ မြေပြင်နှင့် အညီဖြစ်အောင် ပျက်စီး၍ သွားခဲ့ပြီဖြစ်လေသည်။ အရှေ့ဘက်တံတိုင်း နေရာအစိတ်အပိုင်းနှင့် အနောက်ဘက် တံတိုင်း နေရာတခုလုံးမှာ၊ မြေပြင်ဖြစ်၍ သွားလေပြီ။ နန်းတော်နေရာဆိုသည်မှာလည်း မြေညီမဟုတ်၊ မြောက်မျက်နှာ တောင်မျက်နှာတို့တွင် မြေနိမ့်ချိုင့်ပွန်းများဖြစ်၍နေပြီး၊ အရှေ့ဘက်မှ အနောက်ဘက်သို့ နိမ့်လျော ဆင်းသွားလေသည်။

ဟန်လင်းမြို့ဟောင်း အနောက်မြောက်ဘက် ထောင့်ပိုင်းမှာလည်း မြေနိမ့်ပိုင်းနှင့် အညီ စီးဆင်းသော ရေတိုက်စားမှုကြောင့် လုံးလုံး ပါ၍သွားလေပြီ။ မြို့ဟောင်းရာ အနောက်မြောက်ဘက်မှ အရှေ့တောင်ဘက်သို့ တိမ်ကောနေပြီ ဖြစ်သော ချောင်းတခု စီးဆင်းသွားလေသည်။ မြို့ဟောင်းရာအတွင်း၊ အုတ်ကုန်းဟောင်းများ မရှိတော့ခြင်းမှာ ယာတောင်သူများ ယာလုပ်ကြခြင်း၊ မြေကို ထွန်ယက်ကြခြင်းများကြောင့်၊ မြေညီသွားသဖြင့် ဖြစ်ဟန်တူလေသည်။

ဟန်လင်းမြို့ဟောင်း တောင်ဘက်တွင် ကန်နှင့် ဆားဓါတ်ပါသော ရေပူစမ်းများရှိလေသည်။ ဟန်လင်းကြီးရွာမှာလည်း လူနေအိမ်ခြေ ရှစ်ရာခကျော်ရှိလေသည်။အရှေ့ဘက်တွင် ငဝီအိုးရွာ၊ မြောက်ဘက်တွင် တကန်သာရွာများရှိလေသည်။ ဟန်လင်းမြို့ဟောင်း တဝိုက်တွင်၊ ရှေးဟောင်းစေတီ ပုထိုးများ အသင့်အတင့်ရှိရာ၊ ထင်ရှားသည့်တို့မှာ သီရိမောသောကမင်းကြီး ကောင်းမှုဟုဆိုသော ရွှေဂူကြီးစေတီ၊ ကျန်စစ်မင်းကြီး ကောင်းမှုဟုဆိုသော ရွှေအင်ပင်စေတီ၊ အလောင်းစည်သူ မင်းကြီး ကောင်းမှုဟုဆိုသော ရွှေယပ်တော်စေတီ၊ ခါတုန်းအမတ်ကြီး ကောင်းမှုဟုဆိုသော ရွှေဂူသာစေတီ၊ သမန္တဘဒြာအမတ် ကောင်းမှုဟုဆိုသော ရွှေပန်းတော်စေတီများဖြစ်လေသည်။ မြို့ဟောင်းတွင်၊ ယခုအခါ အရှေ့ဘက်နိက် ငဝီအိုးတံခါး၊ အနောက်ဘက်တွင် ပျားကြီးတောင် တံခါး၊ တောင်ထက်တွင် တံခါးတော်၊ မြောက်ဘက်တွင်၊ တကန်သာဟု တံခါးပေါက်နေရာများကို ခေါ်ဝေါ်၍ နေသည်များရှိလေသည်။

ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ရှေးအခါကပင် ရှေးသားသော စာတမ်းသမိုင်းဟောင်းများတွင် ဖော်ပြပါရှိချက်များကို တွေ့ရှိရလေသည်။ ဗမာ့ကျွန်းချာကျမ်းတွင် ဟန်လင်းကို ဟံသာဝတီဟုခေါ်ကြောင်း၊ ပျူမင်းပေါင်းများစွာ အုပ်စိုးခဲ့ကြောင်းများကို ဖော်ပြထားလေသည်။ ချင်းဘုရားမြတ်ကမ်းတဘက်ရှိ ဝိုင်းဝန်းတောင်ဆိုင်ရာသမိုင်းများတွင်လည်း ဟန်လင်းမှ ပျူမင်းတို့ ဆက်သွယ်ပေါ်ပြချက်များကို တွေ့ရလေသည်။ ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ထင်ရှားသော မှတ်တမ်းတခုမှာ ဘိုးတော်ဘုရားလက်ထက် ဟန်လင်းမြို့စား စည်သူကျော်သိင်္ခ အမတ်စပ်ဆိုခဲ့သော ဟန်လင်းမြို့သို့ သမိုင်းလက်ပင် ဖြစ်လေသည်။ ထိုသို့ရှေးအခါကပင် ရှိခဲ့သော ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းဆိုင်ရာ စာသမိုင်းတမ်းများမှာ၊ ထိုဒေသတဝိုက်ရှိ ခေပုစမ်းများ၊ ခေပုက်များ နှင့် ပတ်သက်၍ မြေအောက်မှ နဂါးများကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု ရှေးအယူအဆကြောင့် ဟန်လင်းသမိုင်းတွင်လည်း၊ နဂါးများကိုပါဝင်၍ ဖော်ပြထားလေသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေကာမူ၊ ထိုသမိုင်းစာတမ်းများမှာ ဟန်လင်းဒေသတွင် ရှေးအလွန်ကျသောအခါက၊ မြို့ကြီးတမြို့ဖြစ်ခဲ့ဘူးခြင်းကို မမေ့မလျော့ မှတ်သားခဲ့ကြသော သမိုင်းစဉ်ဆက် စကားများပင် ဖြစ်လေသည်။

ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းတွင် ယခင်က တွေ့ရှိခဲ့ဘူးသော ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ

ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းတွင် ယာထွန်ရာမှိုင်း၊ အမှတ်မထင်သောနေရာများမှိုင်း၊ ရှေးဟောင်းဥဇနဂါး အရွယ်အစားစားများ၊ မြေပုတီးစေ့များ၊ ရှေး ဗုဒ္ဓဆွဲကံဟောင်းများကို တွေ့ရှိကြရလေသည်။ ကျောက်စာငန် မစ္စတာ တော်စိန်ခို လက်ထက်တွင်၊ ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းကို ခေတ်နှစ် ၁၉၁၅ ခု၊ ဖူးမီးရွာဗွေမှူးများ ပြုလုပ်ခဲ့လေသည်။ တောင်ဘက် မြို့ရိုးနေရာအနီးတွင် ရှိသော ကုလားကုန်းခေါ် သောနေရာ၊ တောင်ဘက် ၁၉၁၅ ခု၊ ဖူးမီးရွာဗွေမှူးများ ပြုလုပ်ခဲ့လေသည်။ တောင်ဘက် မြို့ရိုးနေရာအနီးတွင် ရှိသော ကုလားကုန်းခေါ် သောနေရာ၊ တောင်ဘက် မြို့ရိုးနေရာနှင့် နန်းတော်ကုန်းနေရာအကြားရှိ ဖုရားကုန်းခေါ်သောနေရာ၊ နန်းတော်ကုန်းခေါ်သော နေရာ အလယ်၊ အနောက်ဘက် မြို့ရိုးနေရာရှိ ဘော ရုက္ခရာအနီးရှိ သင်းချိုင်းဂူ နေရာ မသည်များကို၎င်း၊ မြို့ရိုး အရှေ့တောင်ထောင့်ရှိ ကုလားတိုက်ခေါ်သော နေရာကို၎င်း၊ နဂါးချို၊ ကန်အနောက်တောင်ဘက် ဖုရားပျက်သုံးခုကို၎င်း၊ နဂါးရုံကန်အနောက်ဘက် ကမ်းပေါ် ကျောက်စာ တွေ့သော နေရာကို၎င်း၊ နန်းတော်ရာ အနောက်တံတိုင်းနှင့် ကပ်နေသော တိမ်ကောနေသော ရေကန်နေရာ ကို၎င်း၊ နန်းတော်ရာ တံတိုင်း အတွင်း အသနာက် ကောင်ထောင်ရှိ ရေတွင်းဟောင်းကို၎င်း၊ နန်းတော်ရာ အနောက်တံတိုင်း အပြင်ဘက်ရှိ ရှေးကန်ဟောင်း နေရာကို၎င်း၊ မစ္စတာ တော်စိန်ခိုသည် ခေတ်နှစ် ၁၉၀၅ ခု၊ ဖေဖော်ဝါရီလအတွင်း တူးဖော်လုံးလုံး စူးဖမ်းတူးဖော် နှုတ်ပေးလေသည်။ ထိုသို့ ရွာသွယ်သော်လည်း ရှေးဟောင်းပစ္စည်းတစ်ခု မထွေခဲ့ဘဲ၊ အုတ်ရိုးဟောင်း စသည်များကိုသာ တွေ့ရှိခဲ့လေသည်။ ထိုစဉ်အခါက မစ္စတာ တော်စိန်ခိုသည် ဟန်လင်းတွင် စိတ်ပင်စားဘယ်ရာ ရှေးဟောင်း ပစ္စည်း အဖြစ်ကျောက်စာတခုကို တွေ့ရှိခဲ့လေသည်။ ထိုကျောက်စာမှာ ဟန်လင်း မြို့ဟောင်း အရှေ့တောင်ထောင့်မှ တောင်ဘက် မနီး မဝေး နဂါးရုံကန် အနောက်ဘက် နေရာမှ တွေ့ရှိရခြင်း ဖြစ်လေသည်။ ပြည်သူ့လုပ်ငန်းဌာနအတွက် ကျောက်တုံးများတူးဖော်ရာမှ ဤကျောက်စာကို အမှတ်မထင် လှည်းသမားတဦးက တွေ့ရှိခြင်းဖြစ်လေသည်။ ထူးကျောက်စာမှာ မစ္စတာတော်စိန်ခို ပေါ်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း၊ ဤကဲ့သို့ အမျိုးအစားကို မြန်မာပြည်တွင် ပထမဆုံးဖော်ပြ ဖော်ပြခဲ့ခြင်း ဖြစ်လေသည်။ ထိုကျောက်စာမှာ စာကြောင်းကြီး နှစ်ကြောင်း အကြား စာလုံးငယ်များ နှစ်တန်းပါဝင်လေသည်။ ယခုအထိ ၎င်းကျောက်စာကို အသေအချာ တိတိကျကျ ဖတ်ရှုခြင်း၊ အနက်ပြန်ခြင်းများ ကျေနပ်လောက်အောင် မသေချာနိုင်သေးချေ။ မန်မန်းချက်အရ ပုဂ္ဂိုလ်တဦး၏ ကွယ်လွန်သော အမတ်အသား သင်းချိုင်းစာဖြစ်ဟုပါသည်။ ရှေးကျမသော အက္ခရာဖြင့် ရေးထိုးထားသော ၎င်းကျောက်စာတုံးမှာ ယခုပုဂ္ဂိုလ်၊ ပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်ရှိ၍ ကျောက်စာ အမှတ် ၉၆ ဖြစ်လေသည်။

ခရစ်နှစ် ၁၉၂၅-၃၀ တွင်၊ ကျောက်စာငန် [ချား (လ်) စီဗျူး ခ်ဆဲ (လ်)] လက်ထက်တွင် ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းတွင် ထပ်မံ၍ စူးဖမ်းရှာဖွေမှုများ ပြုလုပ်လေသည်။ ထိုအခါတွင် ၁၉၀၅ ခုနှစ်က ကျောက်စာတွေ့သောနေရာမှ မနီးမဝေး အရှေ့တောင်ဘက်တနေရာက ကျောက်စာတုံးတတုံးကို ထပ်မံတွေ့ရှိပွန်လေသည်။ ထိုကျောက်စာမှာ အပေါ်ပိုင်းတွင် နေနှင့်လပုံသဏ္ဌာန်ပါ၍ စာရစ်ကြောင်းပါဝင်လေသည်။ သို့မဟုတ်ကောင်းဖြင့် ပဏာမပွဲ၍၊ နေထိုးထားသော ကျောက်စာတွင် မဟာဇေဝီဟသော စကားပါရှိသဖြင့်၊ ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းမှ မိဖုရားတဦးနှင့်သက်ဆိုင်သော ကျောက်စာဖြစ်ကြောင်း ခန့်မှန်းနိုင်လေသည်။ ထိုကျောက်စာကိုလည်း၊ ယခုအထိ အသေအချာတိတိကျကျဖတ်ရှုခြင်း၊ အနက်ပြန်ခြင်းများ မပြုလုပ်နိုင်သေးချေ။ ထိုကျောက်စာကြီးအပြင်၊ ထိုနှစ်တွင်ပင် ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းမှ အလွန်စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသော၊ ကျောက်ဆစ် လက်ရာကြီးတခုကိုလည်း တွေ့ရှိခဲ့လေသည်။ မူလက တကန်သာရွာမှ ဘုန်းကြီးတပါးတောင်းခံခြင်းဖြစ်၍၊ ထိုစဉ်က ဟန်လင်းပျေပူကုန်း မြသိန်းတန်ကျောင်းဆရာတော်က ၎င်းကျောက်ဆစ်လက်ရာကြီးကို ၎င်း၏ကျောင်းဝင်းအတွင်းရှေ့ပြောင်းထားခြင်းဖြစ်လေသည်။ ထိုလက်ရာမှာ နှစ်ပိုင်းကျိုးနေသည်။ အပေါ်ပိုင်းမှာ ဗုဒ္ဓဆင်းတုဖြစ်ဟန်တူသော ရုပ်တုလက်ျာဘက်လက်နှင့် လက်ျာဘက်တောင်းသော ခြေထောက် သာကျန်တော့သည်။ လက်ကိုဖုံးပေါ်ဘေးတွင်ချထားသည်။ အောက်တွင် ရှစ်လက်မအကျယ်ရှိသော မျက်နှာပြင်ပေါ်တွင် မူလက ကဗျည်းစာ များရေးထိုးထားရာ၊ ခါးစသည်တို့ သွေးသဖြင့်၊ ဤမျက်နှာပြင်ပေါ်မှစာများပျောက်ကုန်ပြီး၊ ပထမစာကြောင်းတွင် အစပိုင်းစာသားအနည်းငယ်မျှလောက်ကိုသာတွေ့ရှိနိုင်ပေတော့သည်။ မူလကထိုမျက်နှာပေါ်တွင် ရှေးဟောင်းအက္ခရာတို့ဖြင့်ရှည်လျားသော ကဗျည်းစာများရှိခဲ့လေသည်။ ၎င်းကဗျည်းစာနေရာအောက်ပိုင်းတွင်ကား၊ လူပေါင်းငါးဆယ်သုံးယောက်တို့၏ပုံများရှိလေသည်။ ထိုသူတို့မှာ ခေါင်းတွင်မကိုင်၍ ခေါင်းဆောင်းများနှင့်၎င်းပေါင်းထုပ်များနှင့်၎င်း ရှိကြသည်။ တင်ပလွင်ခေတ်ထိုင်ပြီး လက်အုပ်ချီ၍ ရိုးရိုးနေကြသည်။ နားဖန်ကြီးများဆင်ထားသောနားပေါက်ကျယ်များနှင့်လည်း တွေ့ရှိရသည်။ လည်ပင်းတွင်ပုတီးများဆွဲထားကြသည်။ ဤကျောက်ဆစ်လက်ရာမှာ ပါရှိသောကဗျည်းစာအကြောင်းအကျဉ်းကိုထောက်၍လည်း၊ အလွန်ရှေးကျသောလက်ရာဖြစ်ကြောင်း သိရှိနိုင်လေသည်။ ထို ၁၉၂၅-၃၀ ခုနှစ်အတွင်း တွေ့ရှိရသော အထက်ပါကျောက်စာနှင့်ကျောက်ဆစ်လက်ရာမှာယခုအခါရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနမှ ဆောက်လုပ်ထားသော ဟန်လင်းကျောက်စာရုံအတွင်း တွင်ရှိလေသည်။

ခရစ်နှစ် ၁၉၃၃-၃၄ အတွင်းတွင်၊ ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းမှ ကဗျည်းကျောက်စာ အစိတ်အပိုင်းတခုကို တွေ့ရှိရပြန်သည်။ ထိုကျောက်စာအပိုင်းကိုဟန်လင်းသို့ကြီးဟောင်း ဦးချိတ်က ကျေးဇူးပြု၍၊ ဤဌာနမှရရှိခြင်းဖြစ်လေသည်။ ၎င်းကျောက်စာ အစိတ်အပိုင်းတွင် ရှေးအဇ္ဈိန်ကျသော အက္ခရာများဖြင့် ရေးထိုးထား၍၊ ကျောက်သားကလည်း အလွန်မာကျောလှသဖြင့်၊ ကျန်ရှိသောစာသားများမှာ ကောင်းစွာဖတ်ရှုနိုင်လေသည်။ ထိုကျောက်စာတွင် ဗြာဟ္မဒီပိ ဟူသောအမည်ပါရှိရာ၊ ယခင် ၁၉၂၅-၃၀ ခုအတွင်းကတွေ့ရှိရသော၊ ကျောက်စာကြီးတွင် စာကြောင်း ၃ နှင့် ၄ တွင် မဟာဇေဝီဩဇာ ကြဟုဖတ်ရှုနိုင်သဖြင့်၊ မိဖုရားတဦး၏ အမည်ကိုသိရှိရလေသည်။

ဤသို့လျှင် ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းတွင်၊ ဤဌာနအနေဖြင့်၊ ပျူစာဟုခေါ်ဆိုနေကြသော၊ ရှေးဟောင်း အက္ခရာစာသားဖြင့် ရေးထိုးထားသော ကဗျည်းကျောက်စာအပြည့်အစုံနှင့်အစိတ်အပိုင်းတခုကို တွေ့ရှိပြီးဖြစ်ခဲ့လေသည်။ မင်္ဂလာရှိသောအမှတ်အသားများနှင့် နေတံဆိပ်ပါသော၊ ရှေးဟောင်းဒင်္ဂါးများကိုလည်း၊ ဤဟန်လင်းမြို့ဟောင်းမှပင် အတော်အသင့်တွေ့ရှိခဲ့ပြီးဖြစ်လေသည်။ ထိုဒင်္ဂါးများမှာ သရေဇေတ္တရာမြို့ဟောင်းဖြစ်သောမော်ဇာတဝိုက်တွင်လည်း၊ အတော်များများပင် တွေ့ရှိရလေသည်။ ထို့ပြင် အခြားသောဒေသများမှာလည်း တွေ့ရှိရလေသေးသည်။ ဤဒင်္ဂါးမျိုးတို့မှာ ရှေးကျသော ပစ္စည်းဖြစ်၍ မြို့ဟောင်းဒေသများတွင် အတွေ့များလေသည်။ ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းတွင်လည်း၊ အတွေ့များသဖြင့် ဟန်လင်းဒင်္ဂါးဟုပင် ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ကြလေသေးသည်။

ဟန်လင်းတူးဖော်မှု

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးပြီးသည့်နောက်၊ ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းတွင် ပထမဆုံးအကြိမ်အဖြစ် စံနစ်တကျတူးဖော်မှုကို၊ ၁၉၆၃ ခု၊ ဇန်နဝါရီလ ၁၉ ရက်နေ့မှစသဖြင့်၊ မန္တလေး၌ ရိုးစိုက်သော သုတေသနပုဂ္ဂိုလ်တို့က ဦးစီးဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။ ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းအတွင်းတွင်၊ ယာလုပ်ထားကြသဖြင့် ကုန်းဟုသိလောက်သောနေရာများ များစွာမတွေ့ရချေ။ မြေညီနေရာများသာတွေ့ရှိရလေသည်။ ယခုနှစ်အတွ် နန်းတော်ရာဟုအစဉ်အလာ ခေါ်ခဲ့ကြသော နေရာတွင် စမ်းသပ်တူးဖော်ခဲ့လေသည်။

ဟန်လင်းအမှတ် ၁

၎င်းနေရာသည် အတွင်းမြို့ရိုးအတွင်း၊ အရှေ့မြောက်ထောင့်အနီး နှမ်းနှင့်မြေပုံစိုက်ပျိုးသောယာအတွင်းဖြစ်သည်။ ထိုနေရာတွင်မြေသည် အရွေ့တက်ပိုင်းက အနောက်ဘက်ထက်ပိုမိုမြင့်လေသည်။ ထိုနေရာတွင် တူးဖော်သောအခါ တောင်နှင့်မြောက်တန်းနေသော အုတ်ရိုးတန်းတခု ပေါ်ထွက်လာရာ၊ ၎င်းအုတ်ရိုးရံမှာ အလျား ပေ ၁၂၀ ခန့်ရှိသော အုတ်ရံရှိ၊ သို့မဟုတ် အုတ်တန်တိုင်းတခုဖြစ်ဟန်ရှိသည်။ အုတ်လွှာမှာမူ ၂ လွှာ ၃ လွှာသာတွေ့မြင်ရတော့သည်။ မူလက အမြင့်မှာ ထိုအုတ်ပိုမိုများပြားကြောင်းကို ဘေးတဘက်တချက်သို့ ပြိုကျနေသော အုတ်ကျိုးအုတ်ပုံများကိုသောက်၍ သိရလေသည်။

ဟန်လင်းအမှတ် ၂

၎င်းနေရာသည်၊ အထက်ပါ ဟန်လင်းအမှတ် ၁ နေရာမှ အနောက်တောင်ယွန်းယွန်း ကိုက်သီးရာငွေအကွာနန်းတော်ရာမြို့ရိုးအတွင်းတွင်ပင် ဖြစ်လေသည်။ ၎င်းနေရာမှာလည်း မြေပြန့်ပင်ဖြစ်သည်။ ထိုနေရာကို တူးဖော်ရာတွင် တောင်မြောက်တန်းလျက်နေသော အုတ်ရိုးနှင့်တန်းကို တွေ့ရလေသည်။ အရွေ့တက်အုတ်ရိုး၏ အလျားမှာ ၁၂၉ ပေ ၆ လက်မရှိ၍၊ အနံမှာ ၄ ပေ ၂ လက်မမှ ၄ ပေ ၆ လက်မအထိရှိသည်။ အုတ်လွှာမှာ ၂ လွှာ ၃ လွှာသာရှိသည်။ အနောက်ဘက်အုတ်ရိုးမှာ၊ အလျား ၁၁၇ ပေ ၃ လက်မရှိ၍၊ အနံမှာ ၈ ပေ ၇ လက်မနှင့် ၉ ပေ ၃ လက်မအထိရှိသည်။ အုတ်လွှာမှာ ၃ လွှာ ၄ လွှာသာရှိလေသည်။

ဤဟန်လင်းအမှတ် ၁ နှင့် အမှတ် ၂ နေရာများတွင်၊ တူးဖော်သဖြင့် ပေါ်ပေါက်လာသောအဆောက်အအုံများမှာ၊ အုတ်ရိုးတန်းများသာ ဖြစ်၍၊ တူးခြားမှုမရှိသဖြင့်၊ အုတ်အစိးအနှင်းမမုန် အုတ်အရွယ်အစားလည်းမညီ၊ မီးဖုတ်ရာတွင် ကောင်းစွာမကျက်သောအုတ်များသာ ဖြစ်လေသည်။ ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းရာအတွင်း ထွန်ယက်စိုက်ပျိုးမှုကြောင့် နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်းပင်၊ အုတ်လွှာများသည် ဖန်ပုံဖြစ်ကာ ဘေးသို့ ပြန့်နှံ့ကုန်သည်။ ထို့ကြောင့်ပင် ဟန်လင်းအမှတ် ၁ နှင့်အမှတ် ၂ နေရာတွင် ပေါ်ပေါက်လာသော အုတ်ရိုးများသည် အလွှာ ၃ မှ ၅ လွှာ ၆ လွှာ အထိသာကျန်ရစ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်တန်ရာသည်။ ၎င်းအုတ်ရိုးများအနီးအနားတွင် လူတို့နေထိုင်သွားကြောင်းကိုတူးဖော် ရရှိသော လူအသုံးအဆောင် ပစ္စည်းများ၊ ဘိုးခြမ်းပုံများကို ထောက်၍ သိနိုင်ပေသည်။

တွေ့ရှိရသောရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ

အထက်ပါနှစ်နေရာကို တူးဖော်သောအခါ၊ မြေလွှာအနေဖြင့် ငါးလွှာ တွေ့ရှိရ၊ ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများကို မြေလွှာငါးလွှာစလုံးမှပင် တွေ့ရှိရလေသည်။ အိုးခြမ်းပုံနှင့် ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများကို အများဆုံးတွေ့ရသော မြေလွှာမှာ ဒုတိယမြေလွှာဖြစ်သည်။ ၎င်းမြေလွှာသည်၊ လူနေမှုကိုပြသော မြေလွှာဖြစ်သည်။ အမှတ် ၁ နေရာမှ အိုးခြမ်းပုံအမျိုးမျိုး၊ ပုတီးစေ့အမျိုးမျိုးနှင့် ဟန်လင်းဒင်္ဂါးများ၊ သံတိုက်သံများကို တူးဖော် ရရှိသည်။ အမှတ် ၂ နေရာမှလည်း အိုးခြမ်းပုံအမျိုးမျိုး၊ ပုတီးစေ့များ၊ သံလက်နက်ကိရိယာများကို တူးဖော် ရရှိလေသည်။

တူးဖော်တွေ့ရှိရသော အိုးခြမ်းပုံများကို ထောက်၍ အခြယ်အနယ်ကင်းသော ရိုးရိုးအစိတ်အပိုင်းများသာ အတွေ့များသည်။ ဆေးနီသုတ်အမျိုးအစား အတော်အသင့်တွေ့ရသည်။ အိုးခြမ်းပုံများပေါ်တွင် တံဆိပ်စက်နှိပ်ထားသော ရုပ်ပုံများပါရှိသည်ကိုလည်း၊ တွေ့ရှိရသည်။ ထိုတံဆိပ်များအနက်—

- (၁) အိမ်မြှောက်သဏ္ဌာန်နှင့် တူသော အကောင်ငယ် နှစ်ကောင်ယှဉ်လျက်နေပြီး ၎င်းသတ္တဝါနှစ်ကောင်၏ ထိပ်တည့်တည့်တွင် တန်ခွန်သဏ္ဌာန်ဘေး တဘက်တချက် လှည့်နေသည်။ ထိုအကောင်များ ဘေးတဖက်တချက်တွင်သစ်ပင်ငယ်ကလေးများရှိသည်။
- (၂) သီရိဝိဇ္ဇာပုံနှင့် ပတ်လည်တွင် အပြောက်များပါသော ဘောင်ကွတ်ထားသည့် ဘောင်အတွင်း သီရိဝိဇ္ဇာပုံအောက်တွင် အပြောက်သုံးပြောက်စီပါသည်။
- (၃) အတက်ငယ်များ ခွေလိပ်နေသော သီရိဝိဇ္ဇာပုံ၊ ဘေးကမျဉ်းခပ်ထားသည်။
- (၄) ဒေါင်းငှက်သဏ္ဌာန် ငှက်တကောင်နှင့် သီရိဝိဇ္ဇာပုံပါသော တံဆိပ်နှစ်ခု။
- (၅) ခရုသင်းပါသောတံဆိပ် ၃ ခု၊ ခရုသင်းထိပ်တွင် တန်ခွန်ပြားနှင့် တူသောအရာများ ပါရှိ၍ အောက်တွင်အရာသုံးခု။
- (၆) ထိပ်နှင့်အောက်တွင် အကောက်အကွေးများ ခြယ်လွယ်ထားသော ခရုသင်းပုံ။
- (၇) ရှေးဟောင်းဒင်္ဂါးများတွင် ပါလေ့ရှိသော ပုံမျိုးတခု။
- (၈) လရုပ်တခု၊ ညာဘက်လက်ကို ခါးတွင်ထောက်၍ ဘယ်ဘက်လက်ကို မြှောက်ထားသည့် ခေါင်းတွင်မကိုင်ပုံပြီး အမြီးသဏ္ဌာန် လှည်းပါရှိသည်။
- (၉) လရုပ်ငယ်ကလေး ပုံလက်တွင် လက်နက်စွဲကိုင်ထားသည်။

အထက်ပါပုံသဏ္ဌာန်များပါသော တံဆိပ်များခပ်နှိပ်ထားလျက်ရှိသည့် အိုးခြမ်းပုံများမှာ၊ ရှေးဟောင်းသုတေသနအတွက် လေ့လာဖွယ် ပစ္စည်းများဖြစ်လေသည်။

ရှေးဟောင်းဒေသများတွင် တွေ့ရှိရလေ့ရှိသော မြေပုတီးစေ့များကို လည်း အတော်အသင့်ပင် တွေ့ရှိရသည်။ အမှတ် ၁ နေရာမှ ၆၁ လုံး အမှတ် ၂ နေရာမှ အလုံး ၂၀ ရရှိလေသည်။ ၎င်းမြေပုတီးစေ့များမှာ အများအားဖြင့် တခြမ်းခုံးတခြမ်းပြား အပိုင်းပုံသဏ္ဌာန် ဖြစ်သည်။ အပေါင်း၊ သို့မဟုတ် အပြားဘက်၊ သို့မဟုတ် နှစ်ဘက်စလုံး၌ အနားရေးများပါရှိလေသည်။ မြေပုတီးအလုံးများကိုလည်း တွေ့ရလေသည်။

တူးဖော်ရာတွင်တွေ့ရှိရသော ရှေးဟောင်းဒင်္ဂါးတို့မှာ တဆယ့်သုံးပြားရှိလေသည်။ အမှတ် ၁ နေရာမှာပင် တွေ့ရှိရလေသည်။ တဆယ့်နှစ်ပြားမှာ ပုံတူဖြစ်၍ တပြားမှာ ပုံကွဲဖြစ်လေသည်။ ထိုဒင်္ဂါးပုံစံ မျိုးတို့မှာ သရေဇေတ္တရာမြို့ဟောင်း မော်ဇာတဝိုက်နှင့် အခြားဒေသများတွင်လည်း တွေ့ရှိပြီး ဖြစ်လေသည်။

အမှတ် ၂ နေရာမှ တွေ့ရှိရသော အိုးခြမ်းပုံလေးခုပေါ်တွင် ရှေးဟောင်းအက္ခရာဖြင့် ရေးမှတ်ထားသော ပုံနှိပ်စာလုံးများ ပါရှိသည်ကို တွေ့ရလေသည်။ “က” ဟု တခုတွင် ဖတ်ရှုနိုင်သည်။ အခြားအိုးခြမ်းပုံများတွင် ပါရှိသော အက္ခရာတို့မှာ လေးလုံးပါဝင်၍၊ ကောင်းစွာ မပုံသတော့ချေ။ နောက်ဆုံးစာလုံးကို “ယ” ဟုဖတ်ရှုနိုင်သည်။

အခါကြားအခါအဖြစ်၊ အစီအစဉ်ပိုတိုး စေ့ကလေးများကိုလည်း တွေ့ရှိရာ၊ အချို့မှာ ချက်လုပ်ထား၍ အချို့မှာ ကျောက်သား ထိစွန့် အခိုးတို့ဖြင့် ပြုလုပ်ထားလေ့ရှိသည်။ ထိုရောင်စုံပုတီးစေ့များမှာ မှန်ညှင်းစေ့အရွယ်မှ စားတော်ပဲစေ့အရွယ်အထိ၊ အစားစား ပါဝင်လေသည်။ ပုတီးစေ့များမှာ အများအားဖြင့် အလုံးနှင့်မှန်ကွကွက်ပုံ၊ ခြောက်မြောင့်ပုံပုံရှည်လျားလျား၊ အရှည်၊ အပြားပိုင်းပုံများ ဖြစ်လေသည်။

သံထည်ပစ္စည်းများကိုလည်း၊ တူးဖော်ရာတွင် အတော်များများပင်တွေ့ရှိရာ၊ သံတိုသံစများမှာ ပုံပျက်ပန်းပျက် သံချေးများတက်၍ နေသည်များဖြစ်လေသည်။ သံမှိုများ၊ မီးကျိုးများ၊ သံပုဆိုးများ၊ သံပြားကွင်းများနှင့် ဒါးရှည် ဒါးဘိုဘို့၏ အသွားများမှာ၊ များထိပ် ပုံပါလော သံချောင်းများ၊ လှံရှည်လှံတိုတို့၏ အစိတ်အပိုင်းများ စသဖြင့်၊ သံထည်အစိတ်အပိုင်း အရေအတွက် အမျိုးအမည်အားဖြင့် စာပိုင်းအရခြောက်သွယ်ကျော်မျှ လောက်တွေ့ရှိရလေသည်။

တွေ့ရှိရသောအုတ်များအနက် အလျားပေ ၂၂ လက်မအထိဝိုင်း၊ အနံ ၁၀ လက်မအထိဝိုင်း၊ အထူ ၃ လက်မအထိဝိုင်း၊ ကြိုးမားသောအုတ် ချပ်များပါဝင်လေသည်။ အုတ်များမှာ ကာလကြာမြင့်ခဲ့ပြီဖြစ်သည်ကတကြောင်း၊ ကောင်းစွာကျက်အောင် မူလက မီးဖုတ်မထားခဲ့သည်က တကြောင်း၊ ဤအကြောင်းများကြောင့် အုတ်အကောင်းဟူ၍ အတွေ့ရနည်းလှပေသည်။ အုတ်များနှင့် ပတ်သက်၍ စိတ်ဝင်စားရာမှာ အမှတ် ၂ ရေရာမှတွေ့ရှိရသော၊ အုတ်ချပ်နှစ်ခုတွင်၊ ရွှေးဟောင်းအက္ခရာများဆွဲခြစ်ပါရှိခြင်းဖြစ်လေသည်။ တခုကို “ရ” ဟု၎င်း၊ တခုကို “သ” ဟု၎င်းဖတ်နိုင်ပေသည်။

ကြေးပြင်ပြုလုပ်သော ခြုံကလေးများ၊ အပိုးဆံထိုး၊ ရေပျန်းအိုးလည်ပင်း စသည်များမှာလည်း၊ တူးဖော်ရာတွင် တွေ့ရှိသောအခြား စိတ်ဝင်စားရာ ပစ္စည်းများဖြစ်လေသည်။

ဤဟန်လင်းမြို့ဟောင်းကို တူးဖော်ရာတွင် ရွှေးဟောင်းသုတေသနဌာနမှ ရည်ရွယ်ချက်တရရှိခဲ့လေသည်။ ထိုရည်ရွယ်ချက်မှာ ရွှေး မြို့ဟောင်းနေရာများတွင် တွေ့ရှိရသော၊ အဆောက်အဦနှင့် ရွှေးဟောင်းပစ္စည်းအနေအထား ပုံသဏ္ဌာန် ယဉ်ကျေးမှုများကို သတ်မှတ်မှီ ဖြမ်း ပြု၍ တဒေသနှင့်တဒေသ မည်မျှလောက်ဆက်သွယ်မှုရှိသည်ကို၎င်း၊ တူညီမှုကို၎င်း၊ သိနိုင်ရန် အထောက်အထားကို ရှာဖွေရန်ဖြစ်လေသည်။ စနစ်တကျအားဖြင့် ဇီဝနီးမြို့ဟောင်းတွင် ယခင်နှစ်များကမူပြီး ဆက်လက်တူးဖော်ခဲ့ရာ၊ တွေ့ရှိရသော အထောက်အထားနှင့် ဤဟန်လင်း မြို့ဟောင်းတွင် တွေ့ရှိချက်များကို ချိန်ထိုးကြည့်ရန် ရည်ရွယ်ချက်လည်း ပါရှိရာ ယနေ့စစ်ဆေးသွင်း ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းကို စတင်တူးဖော်ခြင်းဖြင့် သိလွန်စသောအထွေထွေရရှိပြီးဖြစ်ပေသည်။ ရွှေလွှာမည့်နှစ်များတွင် ဆက်လက်၍တူးဖော်ရန်ရှိပေသေးသည်။

ပေါင်းကူးကုန်းတွင် ဒုတိယအကြိမ်တူးဖော်ခြင်း

ယမန်နှစ်ကတူးဖော်လက်စဖြစ် ရပ်ဆိုင်း၍ထားသော ပူးမြင်းကပါချောင်းဝမြောက်ဘက်ကမ်းထိပ်တွင် ရှိသော ပေါင်းကူးကုန်းကိုယခု နှစ်အတွင်း ဆက်လက်၍ ၁၉၆၃ ခု၊ ဇွန်လ ၁၈ ရက်နေ့မှစတင်တူးဖော်ရာ ဇူလိုင်လ ၂၃ ရက်နေ့တွင် ပြီးစီးသွားပါသည်။

ပေါင်းကူးကုန်းတွင် ယမန်နှစ်ကတူးဖော်ထားသော တောင်ဘက်တွင်ပေါ်နေသောအုတ်ခိုးများနှင့်ဆက်၍ မြောက်ဘက်သို့၎င်းကုန်း အပေါ်ပိုင်းရှိ အုတ်ခိုးများကို၎င်း၊ တောင်ဘက်သို့သို့၎င်း တူးဖော်လိုက်သောအခါတွင် ဤပေါင်းကူးကုန်းနေရာသည်၊ ယခုအခါအနောက် ခြမ်းကမ်းပါးစောက်တွင် တဝိုက်မျှ ကျန်သေးသောအုတ်ပုထိုးလုံးကို အရှေ့ဘက်မျက်နှာမှ အုတ်အဆောက်အဦများ တကြိမ်တည်းမဟုတ် အကြိမ်များစွာပင်ထပ်၍ထပ်၍နီးကပ်စွာတည်ထားခဲ့ကြောင်းကို တွေ့ရှိရလေသည်။ ပုဂံခေတ်အခါက ရွှေးဟောင်းဂူပုထိုးစေတီကျောင်းစသည့် အဆောက်အဦတို့မှာ တခုနှင့်တခု အလွန်နီးကပ်စွာပင် တည်ထားလေ့ရှိလေသည်။ တူးဖော်လိုက်သောအခါ ဤပေါင်းကူးကုန်းနေရာတွင်လည်း အဆောက်အဦတခုတည်းမက များစွာပင် နီးကပ်စွာတည်ထားခဲ့သော အကြွင်းအကျန်များကို တွေ့ရလေသည်။ ကုန်းတွင်းမြင့်ဆုံးနေရာဖြစ် နေသော ပုထိုးဟောင်းတွင် အရှေ့ဘက်မှ တက်ရန် လှေကားတခုရှိခဲ့လေသည်။ ထိုလှေကား၏ ဝိယာတွင် သီးခြားအုတ်တန်ဆောင်းများ လည်းရှိခဲ့လေသည်။ တောင်ဘက်တွင်လည်း ကျောက်အခင်းနှင့် အဆောက်အဦအလတ်စားတခုနေရာကို တွေ့ရသည်။ ထိုအဆောက်အဦမှာ တိုင်ပေါင်းဆယ်တိုင်ကို မိုက်ထူရာကျောက်အခြေခံများနှင့်တွေ့ရသည်။ တူးဖော်လိုက်သမျှတွေ့ရှိရသော ရွှေးဟောင်းအဆောက်အဦများကို ထောက်ခြင်းအားဖြင့် ဤပေါင်းကူးကုန်းနေရာမှာ အလယ်ပုထိုးကြီးနှင့်တေးတီးကတန်ဆောင်းကျောင်းစသော အဆောက်အဦများကပ်၍ တည်ရှိနေကြောင်းသိရလေသည်။ ကမ်းပါးစောက် အနောက်ဘက်တခြမ်းမှာရောတီမြစ်အတွင်း ပြိုကျသွားသည်တွင် ပေါင်းကူးကုန်းခေါ် နေရာ၏ အနောက်ဘက်ဘက်တက်တက်မှာပါရှိသွားခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ယခုကျန်ရှိသည်မှာ အရှေ့ဘက်တဝိုက်တခြမ်းသာလျှင်ဖြစ်ပေတော့သည်။

တူးဖော်ရာမှ တွေ့ရှိသော ရွှေးဟောင်းပစ္စည်းများအနက် ယခုနှစ်တူးဖော်မှုတွင် အောက်ပါပစ္စည်းများပါဝင်လေသည်။

ကျောက်စာအပိုင်းအစာခု

ကျောက်စာကြီးတခုမှ ထိပ်အလည်ပိုင်း ကြာဖတ်ထိပ်ချွန်ပုံ နေရာအစိတ်အပိုင်းဖြစ်ပြီး၊ အကျယ် တစ်ပေခွဲ အနံ တစ်ပေရှိပါသည်။ မူလကျောက်စာ၏ ပထမစာကြောင်းအလယ်ပိုင်းသည်၊ ဤအကျိုးအပုံတွင်ပါရှိ၍ (.. သံဝဏ္ဏါရုံနှစ်တန်..) ဟုထင်ရှားစွာ ဖတ်ရှုရပါသည်။

အနိရုဒ္ဓဒေမင်းအမည်ပါသောအုတ်ခွက်ကျိုးဟု

ယေမောဟေတပ္ပတဝါအစချီသောဂါထာတွင်အနိရုဒ္ဓဒေဝ အဆိုးသတ်ထားသော ဒေဝနာဂရီ မေါင်းကြွစာပါသော အုတ်ခွက်အမျိုးအစား မှ ထိပ်ပိုင်းဖြစ်လေသည်။

မောက္ခလိပုတ္တ အမည်ရှိသောစာရာ ပြုလုပ်သော အုတ်ခွက်အစိတ်အပိုင်းတခု

၎င်းအုတ်ခွက်မျိုးမှာ ရွှေမျက်နှာဘက်တွင် ထူပါရုံပုံများနှင့် ဖုရားဆင်းတုများပုံ၊ ဒေဝနာဂရီ မေါင်းကြွစာဖြင့် ယေမောဟေတပ္ပတဝါ အစချီသော ဂါထာပါရှိသည်။ ကျောဘက်တွင် (မုဂ္ဂလိပုတ္တာစရိ ယေနမာပိတံ တုဒံဗုဒ္ဓရူပံ) ဟူသော လက်ရေးစာပါရှိလေသည်။

ဆင်းတုပုံ ၁၀၀ ပုံရှိပါသော အုတ်ခွက်မျိုးမှ အစိတ်အပိုင်းများ

ဆင်းတုပုံ ၁၀၀ ရွှေဘက်တွင် ပုံနှိပ်ပါရှိသော အုတ်ခွက်ကြီး အမျိုးအစားမှ အစိတ်အပိုင်းနှစ်ခုတွေ့ရလေသည်။

မြေခရားအိုးနီ

ပုဂံတဝိုက်တွင် နှုတ်သီးနှင့် လက်ကိုင်လည်ပင်းရှည်ပါသော မြေခရားအိုးနီ အကဲ့အပိုင်းအစ အမြောက်အမြားတွေ့ရှိရသော်လည်း အိုးလုံး ပြည့်စုံစွာ တွေ့ရလေသည်။ ယခုတွေ့ရှိသော အိုးမှာ လည်ပင်းနှင့် နှုတ်သီးထိပ် ပွဲနေသည်မှလွဲ၍ ခရားအိုးတခုလုံး ပြည့်စုံလေသည်။

ဗိုက်ပူဆင်းတု

ပုဂံတဝိုက် မကြာခဏတွေ့ရတတ်သော ဗိုက်ပူ ဆင်းတုမျိုးတခု ယခုတူးဖော်ရာတွင်လည်း တွေ့ရလေသည်။ ဦးခေါင်းကျိုးနေသော ထိုဗိုက်ပူကျောက်ဆင်းတုမှာ လက်ရာအလုပ်အဆောင်အားဖြင့် ချီးမွမ်းသွယ်မရှိသော်လည်း ပုဂံခေတ်ဆိုင်ရာ ရွှေးဟောင်းပစ္စည်းတခုအနေဖြင့် မှတ်သားလောက်ပေသည်။

အထက်ပါ ရွှေးဟောင်းပစ္စည်းများအပြင် မြေအိုးကြီးများ၊မြေအိုးလတ်များ၊မြေအိုးငယ်များ၊ ခွတ်များစသဖြင့် မြေထည်ပစ္စည်းများလည်း တွေ့ရှိရလေသေးသည်။ အပြောက်အရေ အခြစ်တူးခြားသော မြေအိုးမြေခွက် အစိတ်အပိုင်းအများအပြားလည်း ရရှိလေသည်။

ဤပေါင်းကူးကုန်းမှ တူးဖော်တွေ့ရှိသော ပစ္စည်းများနှင့် အဆောက်အဦ အကြွင်းအကျန်များကို ထောက်ပါက၊ ဤဒေသတွင် ပုဂံခေတ် ဒုတိယပိုင်းက သာသနိကကျောင်း ပုရားနေရာဖြစ်ပြီး၊ ပုဂံခေတ် ပထမပိုင်းတွင်လည်း ဤနေရာတွင် မူလက ပုထိုးဟောင်း ကျောင်းဟောင်း နေရာလည်းဖြစ်ခဲ့ဘူးဟန်ရှိပါသေးသည်။ တွေ့ရှိသောအုတ်ခွက်များအနက် မွန်တာသာအရေးအသားပါသောအုတ်ခွက် အနိရုဒ္ဓဒေဝအုတ်ခွက် မုဂ္ဂလိပုတ္တအရာပြုသောအုတ်ခွက် တို့မှာ ပုဂံခေတ်ပထမပိုင်းနှင့် သက်ဆိုင်သော အုတ်ခွက်များဖြစ်ရာ စိတ်ဝင်စားသွယ်ဖြစ်လေသည်။ တွေ့ရသော ကျောက်စာအပိုင်းအစမှာမူ ပုဂံခေတ် ဒုတိယပိုင်းနှင့် သက်ဆိုင်လေသည်။

ပုဂံတဝိုက်နှင့်စဉ်လုပ်ငန်းသုတေသန

ပုဂံခေတ်အခါကာလက တည်ဆောက်သော အချို့စေတီပုထိုး ဂူအဆောက်အဦများတွင် စဉ်သုတ်အုတ်များ စဉ်သုတ်ရုပ်ပုံချပ်များ စဉ်သုတ်အချပ်များကို ကပ်ထားတန်ဆာဆင်ထားသည့်အပြင် ပုဂံခေတ်ဆိုင်ရာ အချို့သော အိုးကြီးအိုးငယ်များတွင်လည်း စဉ်သုတ်ထားသော လက်ရာများတွေ့ရလေသည်။ အထူးသဖြင့် စဉ်အစိမ်းရောင်ကို အသုံးများလေသည်။

ကျေးနားရွာင်း ပုထိုးနှင့် စဉ်ပုထိုးအမည်ပေးထားသော ပုဂံရှိ ရွှေးဟောင်းအဆောက်အဦနှစ်ခုတွင် စဉ်သုတ်အုတ်ချပ်များကို စိထား သည်ကိုတွေ့ရလေသည်။ ငါးရာလေးဆယ်ခုခန့် ဇာတ်ဆိုင်ရာ ဇာတ်ကွက်ရုပ်ပုံချပ်များပြုလုပ်၍လည်း စဉ်သုတ်ပြီးနောက် အာနန္ဒာဂူတော်ကြီး၊ ရွှေစည်ခုံစေတီကြီး၊ မေဇူဇိကစေတီကြီး၊ မင်္ဂလာစေတီ စသောအဆောက်အဦကြီးများတွင် ကပ်ထားသည့်ကို တွေ့ရလေသည်။ နေရောင်ဖြင့် တောက်ပြောင်စေရန် စဉ်သုတ်အချပ်များကိုလည်း အကွက်အကွက်ပြု၍ သင့်တော်သောနေရာများတွင် ကပ်ထားတန်ဆာဆင်သော ရွှေးဟောင်း အဆောက်အဦများလည်း ပုဂံတဝိုက်တွင် အတော်များများပင် ရှိလေသည်။ ပုဂံပြတိုက်တွင် ယခင်အခါကပင် စုဆောင်းထားရှိသော စဉ်သုတ် အိုးကြီးအိုးငယ်များကိုလည်း တွေ့နိုင်ပေသည်။ ယမန်နှစ်က တွေ့သော အနိရုဒ္ဓဒေဝ မင်းကြီး၏ လောကနာထ အုတ်ခွက်များ စဉ်အစိမ်းရောင် လှပစွာသုတ်ထားလေသည်။ ထိုသို့ စဉ်သုတ်လုပ်ငန်းနှင့်ပတ်သက်၍၊ ပုဂံခေတ်အခါက အတော်အသင့် အသုံးပြုခဲ့ကြောင်းများကို တွေ့ရ လေသည်။

စဉ်သုတ်လုပ်ငန်းတွင်ပါရှိသော စဉ်ပုထိုးသောမိုးကြီးများလည်း ပုဂံတဝိုက်တွင် ရွှေးအခါကရှိခဲ့မည်ဖြစ်သော်လည်း ယခုအခါ ကာလကြာမြင့် ခဲ့ပြီဖြစ်သောကြောင့် မတွေ့ရတော့ပြီ။ သို့သော် မြင်းကပါရွာအနီး အရှေ့တောင်ကျဆင်းရပ်ကမ်း၏ အရှေ့မြောက်ယွန်းတွင်ရှိသော ယာတခင်း၏ စောင်းတနေရာနှင့် အပယ်ရတနာဂူ၏ အနောက်ဘက် အနိမ့်ပိုင်းဖျင် စဉ်ခံ အရောင်မျိုးစုံ အရွယ်အစား များစွာရှိ၎င်း၊ စဉ်သုတ် မြေအိုး မြေခွက်အပိုင်းအစ အကြီးအငယ်များစွာရှိ၎င်း တွေ့ရသဖြင့် ထိုဒေသများတဝိုက်တွင် ရွှေးအခါက မဉ်ဗုဒ္ဓသော နေရာများရှိကြောင်း သိရလေသည်။ ထိုနှစ်နေရာအနက် မြင်းကပါရွာအရှေ့တောင်ဘက်နေရာမှာ စဉ်နှင့်ပတ်သက်သော ပစ္စည်းများမြေဖြင့်ရော၍ ကျက်နေသော မီးခို အဝက်သို့သောနေရာရှိသဖြင့် ထိုနေရာမှာ စဉ်ပုထိုးတခုနေရာဖြစ်ကြောင်း အသေအချာ တွေ့မြင်ရလေသည်။

၁၉၆၃ ခု၊ ဇူလိုင်လအတွင်း စဉ်လုပ်ငန်းနှင့်ပတ်သက်၍ သုတေသနပြုကြသော မြန်မာနိုင်ငံ လက်တွေ့သုတေသနလုပ်ငန်းအဖွဲ့မှ အကြီးတန်း သုတေသနအရာရှိဦးကျော်ငြိမ်း၊ ပြည်သူ့ အိုးအိမ်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအဖွဲ့မှ ဗဟိုတာ အက်(စ်)စီစီကြိုလိုက် ထိုသည့် အထက်ပါစဉ်ပုထိုးနေရာကို တူးဖော် သုတေသနပြုလိုသဖြင့် ရွှေးဟောင်းသုတေသနဌာနစုမှလည်း ကူညီ၍ ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ထိုစဉ်ပုထိုးနေရာမှာ မြေပေါ်တွင် အချင်းဝက် လေးပေ၊ အစောက်ဘာပေခွဲပေါ်နေသော မြေကျက်အဝိုင်းမှ အောက်သို့ (အတွင်းဘက်သို့) ငါးပေအထိတူးဖော်သောအခါ မူလသဘာဝမြေ အထိရောက်ရှိပါသည်။ တူးဖော်ရာတွင် စဉ်နှင့်ရောနေသော မြေကျက်များ၊ ချော်တိုးချော်ခဲများ စဉ်သုတ်အိုးကဲ့များ စဉ်သုတ်မြေထည် အပိုင်း အစများသာ တွေ့ရလေသည်။

ထိုစဉ်ပုထိုးနေရာကို တူးဖော်ကြည့်ရာမှ တွေ့ရှိရသော အခြေအနေအရပ်ရပ်ကို ထောက်ပါက ဤနေရာတွင် ရွှေးအခါက စဉ်သုတ်အိုးခွက် စသည်များ မီးဖုတ်ရာဖိုတခုဖြစ်ခဲ့သော်လည်း ပုဂံခေတ် ဖုရားများ ဂူများစသည်တို့၌ ကပ်ထားသော စဉ်သုတ်ရုပ်ချပ်များ စဉ်သုတ်ပြားများ စဉ်သုတ်အုတ်များ လုပ်ငန်းနှင့်ကား မည်သို့မပတ်သက်ခြင်းမရှိသည်ကို တွေ့ရလေသည်။ ထိုစဉ်ပုထိုးနေရာရှိ စဉ်လုပ်ငန်းမှာ ပုဂံခေတ်ထက် နောက်ပိုင်းကျသော ကာသနှင့်သက်ဆိုင်ကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။ ပုဂံခေတ် စဉ်လုပ်ငန်းနှင့်ပတ်သက်၍ နောက်ထပ်အခြားစဉ်ပုထိုးနေရာဟောင်း များတွေ့ပါက ဆက်လက်တူးဖော် သုတေသနပြုရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။

နောင်ချိုမြို့နယ် နမ့်ဆောင်ဟူးကျေးရွာမှ ဌာပနာပစ္စည်းများ

ရမ်းပြည်မြောက်ပိုင်း ကျောက်မဲခရိုင်၊ နောင်ချိုမြို့နယ် နမ့်ဆောင်ဟူးကျေးရွာတွင် စေတီဟောင်းမှ ဌာပနာပစ္စည်းများ ပေါ်ပေါက်သည့် အကြောင်းကို ခရိုင်လုံခြုံရေးနှင့် အုပ်ချုပ်မှုတော်မိတ်မှ အကြောင်းကြားချက်အရ ဤဌာနမှ သွားရောက်လေ့လာခဲ့ပါသည်။ ဌာပနာများ ပေါ်ပေါက်သောစေတီမှာ၊ နမ့်ဆောင်ဟူးကျေးရွာ အရှေ့ဘက် တပါးလုံခန့်သာသာတွင်ရှိ၍ နှစ်ပေါင်းများစွာကပင် ပျက်စီးယိုယွင်းနေသည်ကို ကျေးရွာမှ လူကြီးများက စေတီသစ် ပြန်လည်တည်ထားရန် ရှင်းလင်းသုတ်သင်ရာမှ ဌာပနာပစ္စည်းများကို တွေ့ရခြင်းဖြစ်လေသည်။ ဌာပနာ ပစ္စည်းများမှာ ကြေးထည်နှင့် ငွေထည်ဆင်းတုများ၊ ကြေးလက်စွပ်များ၊ ဖန်ပြာခွက်တလုံး၊ မြေရေတကောင်း၊ မြေသပိတ် စသည်များဖြစ်၍၊ အရပ်ရပ်တွင် တွေ့ရှိရသော ဌာပနာပစ္စည်းမျိုးများနှင့် အလားတူဖြစ်၍ ထူးခြားသောလက်ရာဟူ၍ မပါရှိပေ။ ကြေးဆင်းတုပြားတခု၏ နောက်ကျောဘက်တွင်ပါသော ကမည်းစာပါမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်လေသည်။

- ၁။ သက္ကရာဇ် ၁၂၁
- ၂။ ဝါကြာသက္က
- ၃။ ဓမ္မာင် (ပုံ) ကြာ
- ၄။ ပြုစုစေတီ

အထက်ပါ ကမ္ပည်းစာကိုထောက်ပါက ဤစေတီဟောင်းမှာ နှစ်ပေါင်း ၁၁၅ နှစ်ရှိပြီဖြစ်လေသည်။ ဤသက္ကရာဇ်အထောက်အထားပါသော ကြေးဆင်းဘုပြားကိုဤဌာနသို့ယူဆောင် ထိန်းသိမ်းထားပြီးဖြစ်လေသည်။

စစ်ကိုင်းတောင်ရိုးချောင်များမှ အဆောက်အဦအချို့

စစ်ကိုင်းတောင်ရိုးသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင်ပုဂံမြို့ဟောင်းမှအပ ရှေးဟောင်း စေတီပုထိုးအဆောက်အဦများ အကြွယ်ဝဆုံးနေရာဒေသတခု ဖြစ်ပေသည်။ ပုဂံခေတ်မှအစပြု၍ ယခုခေတ်တိုင်အောင် စေတနာသဒ္ဓါတရားနှင့်ပြည့်စုံသော ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်သူတော်စင်တို့သည်၊ သာသနာ တွန်းပရာဖြစ်သော ဤ ဘုရင်တို့ စေတီပုထိုးကျောင်းကန်စရပ်များကို ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းခဲ့ကြသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်း၌ မရေ မတွက်နိုင်သော အိုးအိမ်ဘိုက်တာများနှင့်တကွ ရှေးဟောင်း အဆောက်အဦကျောင်းကန်စေတီပုထိုးများသည် ပျက်စီးယိုယွင်းခဲ့ကြသည်။ သို့သော် စစ်ကိုင်းတောင်ရိုးသည်ကား သုတော်စင်များကန်နှစ်ဆောင်း ပျော်မွေ့ရာဒေသဖြစ်သောကြောင့် ပြောပလောက်အောင် စစ်၏ဒဏ်ချက်ကို မခံစားခဲ့ရပေ။ စစ်၏ဒဏ်ချက်မှလွတ်မြောက်ကာ ယခုတိုင်တွေ့မြင်လေ့လာနိုင်သော ရှေးဟောင်း အဆောက်အဦအချို့မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပေသည်။

အရိယာဝံသချောင်မှရုပ်စုံကျောင်း

စစ်ကိုင်းတောင်ရိုးတွင် သုတော်စင်ရဟန်း၊ သီလရှင်များ သီတင်းသုံးရာချောင်များစွာရှိသည့်အနက် ရှင်အရိယာဝံသချောင်သည် ရှေး အကျဆုံးသောချောင်မဟုတ်သော်လည်း အတော်အတန် ရှေးကျသောချောင်တချောင်ဖြစ်ပေသည်။ ဤချောင်ကို အရိယာဝံသချောင်ဟု တွင်ခြင်းသည် ချောင်းကိုရှေးဦးလက်မှန်တည်ထောင်သူ ရှင်မဟာအရိယာဝံသကို အစွဲပြု၍ခေါ်တွင်ခြင်းဖြစ်ပေသည်။ ရှင်မဟာအရိယာဝံသ သည် ကုမိရ်စေတီ၏ယကာနရပုဘိမင်းကြီး (၈၀၄-၈၃၀) လက်ထက်တွင် ကျမ်းတတ်အကျော်ဖြစ်သူ ရှင်မဟာအရိယာဝံသ ဖြစ်သည်။ ၎င်းဆရာတော်အကြောင်းအရာကို သာသနာလင်္ကာရစာတမ်းတွင် အကျယ်ကြည့်ပါ။

၎င်းချောင်သည် အကြမ်းမျဉ်းအားဖြင့် သက်တမ်းနှစ်ပေါင်း ၄၀၀ ကျော်မျှရှိခဲ့ပြီဟု ခန့်မှန်းရပေသည်။ ၎င်းချောင်တွင်ရှိသော အဆောက် အဦများမှာ ချောင်တည်စကနည်းကတည်းကဆောက်လုပ်ထားသော အဆောက်အဦများမဟုတ်ကြပေ။ ၎င်းအဆောက်အဦများအနက် ၎င်း ချောင်မြောက်ဘက်ကုန်းမြင့်ပေါ်တွင် တည်ဆောက်ထားသော အသားရုပ်စုံကျောင်းငယ်သည် ကြည့်ရှုမှတ်သားလေ့လာသင့်သောအဆောက် အဦတခုဖြစ်ပေသည်။ အဆိုပါကျောင်းငယ်သည် တပါးနေကျောင်းငယ်တဆောင်ဖြစ်သည်။ အဆောက်အဦအားဖြင့် သေးငယ်သော်လည်း ရတနာပုံဒေသတကျောင်းတိုက်ကြီးများဖြစ်သော မြတောင်ကျောင်း၊ သမီးတော်ကျောင်း၊ ရွှေနန်းတော်ကျောင်း စသော ကျောင်းတိုက်ကြီးများ နည်းတဆောက်လုပ်ထားသည်။ တောင်မြောက်အလျား ၄၃ ပေ ၉ လက်မ၊ အရှေ့အနောက်အကျယ်ပေ ၃၀ ရှိသည်။ တောင်ဘက်စွန်ဆုံးတွင် ကျောင်းဦးပြဿင်ဆောင်၊ ယိုးဒယားဆောင်မကြီး၊ ထိုနောက်တော့ဆောင်စသည်ဖြင့် တောင်မြောက်ဘက်အလျက်ဆောက်ထားသည်။ ယခု အခါတွင် ကျောင်းဦးပြဿင်သည် ပြုပြက်သားသဖြင့် မတွေ့မြင်နိုင်တော့ပေ။ ကျောင်းဆောင်တလုံးပင် ပြောင်မြောက်သော ပန်းပုလက်ရာ များဖြင့်မုမ်းမံထားသည်ကိုတွေ့နိုင်သည်။ ကျောင်းဆောင်ဆင်ကပ်ပတ်လည် လက်ရမ်းများတွင် သုဏ္ဏသာမဇာတ်နှင့် ဝေဿန္တရာဇာတ်ရုပ်စုံ များကိုတွေ့မြင်နိုင်ပေသည်။

အထက်မင်းဘူးချောင်ရှိရုပ်စုံကျောင်း

စစ်ကိုင်းတောင်ရိုးသည် အရည်ဝါသီတာခိုသော သုတော်စင်များ တရားအားထုတ် နေထိုင်ရာဒေသဖြစ်သောကြောင့် ယေဘုယျအားဖြင့် ရှေးကဆောက်လုပ်သော ကျောင်းများသည် တပါးနေကျောင်းဆောင်များသာဖြစ်ပေသည်။ ရှင်မဟာအရိယာဝံသချောင်ရှိ ရုပ်စုံကျောင်း နည်းတူ ကြည့်ရှုလေ့လာဖွယ်ကောင်းသော အသားရုပ်စုံကျောင်း တဆောင်မှာ အထက်မင်းဘူးချောင်ရှိရုပ်စုံကျောင်းငယ်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ ၎င်းကျောင်းဆောင်ငယ်၏ ကောင်းမှုကုသိုလ်ရှင်မှာ ရတနာပုံမြို့တည် နန်းတည်မင်းတုန်းမင်းတရားကြီး၏ ခေယျတိုက်စားမိဖုရား ပုဏ္ဏာဒေဝီ ဖြစ်သည်ဟုယူဆရပေသည်။ ၎င်းချောင်တွင် ၎င်းခေယျတိုက်စားမိဖုရားပုဏ္ဏာဒေဝီ၏ ကောင်းမှုစေတီတော်တဆူရှိသည်။ ၎င်းရုပ်စုံကျောင်းသည် ပျက်စီးယိုယွင်းနေသောကြောင့် မူလနေရာမှ ဖယ်ရှားကာ အခြားတနေရာ၌ ကျောင်းဆောင်မှ အသားများ ပန်းပုများနှင့် ပြန်လည် တည် ဆောက်ထားသည်ကိုတွေ့ရသည်။ မူလအမျိုးအစား၊ မူလပုံစံ၊ မူလအနေအထား စသည်တို့ကို မတွေ့မြင်နိုင်တော့သော်လည်း အပြောက်အမုမ်း၊ ပန်းပုရုပ်လုံးများကိုတွေ့မြင်နိုင်ပေသေးသည်။ ကျန်ရှိသေးသော ရုပ်လုံးများတွင် ဝေဿန္တရာဇာတ်၊ ဝိဇ္ဇရဇာတ်၊ ဘူရိမတ်ဇာတ်တော်များအပြင်၊ လှုပ်ရှုပ်ကလေးများထုလုပ်ထားသည်ကို တွေ့မြင်လေ့လာနိုင်ပေသည်။

အာကာသကျချောင်ရှိရုပ်စုံကျောင်း

ကုန်းဘောင်ခေတ်နောက်ပိုင်း သို့မဟုတ် ရတနာပုံခေတ်ပိုင်းတွင် ဆောက်လုပ်ထားသော ရုပ်စုံကျောင်းတဆောင်ကို၊ စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး အာကာသကျချောင်တွင် တွေ့မြင်နိုင်ပေသည်။ ၎င်းအသားရုပ်စုံကျောင်းကို ကျောက်ကုန်သည် ဦးမှတ်ကလေးဆိုသူ ဆောက်လုပ် ခဲ့သည်ဟုမှတ်သားရပေသည်။ ၎င်းကျောင်းသည် အစောင့်အရှောက်ကင်းမဲ့လျက်ရှိသဖြင့် ကြမ်းခင်းများ ဖရုံဖရုံဖြစ်ကာ လက်ရမ်းများပြုတ်ကျ လျက်ရှိသည်ကိုတွေ့မြင်ရသော်လည်း မူလသဏ္ဌာန်အမျိုးအစားမှာမူကားမပျက်မစီးသေးပေ။ ၎င်းကျောင်းဆောင်သည်တပါးနေကျောင်းဆောင် တဆောင်ဖြစ်သည်။ တကျောင်းလုံးပင် အပြောက်အမုမ်း ပန်းပုများဖြင့် မုမ်းမံထားသည်။ ဤကျောင်းဆင်ကပ်ပတ်လည်လက်ရမ်းတွင် ထုလုပ် ထားသော ရုပ်စုံများမှာ ဇာတ်တော်များမဟုတ်ဘဲ၊ ဇော်ဂျီများကိုပုံဟန်အမျိုးမျိုးနှင့် ထုလုပ်ထားသည်ကို စိတ်ချင်လန်း ကြည့်ရှုသူထံရာ တွေ့မြင်နိုင်ပေသည်။

ဓမ္မိကချောင်ရှိမှန်စီရွှေချကျောင်း

စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး၏ မြောက်ဘက်အစွန်ဆုံးချောင်ဖြစ်သော ဓမ္မိကချောင်တွင်ရှိသော ကျောင်းဆောင်သည် မင်းတုန်းမင်းတရားကြီး အလယ်နှန်းတော် ဆင်ဖြူမရှင်မိဖုရားကြီး၏ ကောင်းမှုဖြစ်သည်။ ၎င်းကျောင်းဆောင်ကို မူလက ကျောင်းဦးပြဿင်၊ တောက၊ စန္ဒဆောင်များနှင့် တကွ မှန်စီရွှေချကာ ဆောက်လုပ်ထားခဲ့သော်လည်း ယခုအခါတွင် အကာနှင့် ကြမ်းများပျက်စီးလျက် ဆောင်မသာကြွင်းကျန်ရစ်ပေသည်။ ၎င်းကျောင်းဆောင်ကို ဆောက်လုပ်ပြီးလျှင် ထွန်ခေါင်ဆရာတော်အား တင်လှူကြုံးကွယ်တော်မူသည်။

ရှေးဟောင်းခံတပ်များ

စစ်ကိုင်းမြို့ ပတ်ဝန်းကျင်တွင် သာသနိကအဆောက်အဦများသာ ကြွယ်ဝသည်သာမဟုတ်သေး၊ အမျိုးသားများ၏ ဇာတိသွေးဇာတိမာန် ကို လှုံ့ဆော်ပေးသကဲ့သို့ ကြံ့ကြံ့ ခိုင်ခိုင်တည်ရှိနေကြသော ရှေးဟောင်းခံတပ်ကြီးများလည်း တွေ့မြင်နိုင်ပေသေးသည်။ တွေ့မြင်လေ့လာ နိုင်သောခံတပ်များမှာ စစ်ကိုင်းမြို့ရှိ အစေခံ တံတပ်၊ အင်းဝရှိ ဆင်ကျိုးခံတပ်နှင့် ရွှေကြက်ယက်ရှိ သပြေတန်းခံတပ်များဖြစ်ကြသည်။ ၎င်းခံတပ်

များသည်ဘခုနှင့်တခု ဖိုခနောက်ဆိုင်သဖွယ်ဘဉ့်ရှိကြသည်။ ဧရာဝတီမြစ်ကြောင်းအတိုင်း စုန်ဆင်းလာလျှင် လကျာတက်ကမ်းတွင် စကိုင်း ခံတပ်၊ လက်ဝဲဘက်ကမ်းတွင် အင်းဝဆင်ကျိုးခံတပ်နှင့် ရွှေကြက်ယက်သပြေတန်းခံတပ်များကို တွေ့မြင်နိုင်သည်။ ၎င်းခံတပ်သုံးခုအကြားတွင် ဧရာဝတီမြစ်သည် စီးဆင်းလျက်ရှိရာ မြစ်ကြောင်းအတိုင်း ဆန်တက်လာသောရန်သူသတိပေးသည့် ခံတပ် ၃ ခုအကြားတွင် ညပ်ပူးညပ်ပိတ် မိနေရမည်မှာ မလွယ်ဖြစ်ပေသည်။ သပြေတန်းခံတပ်နှင့် အင်းဝဆင်ကျိုးခံတပ်တို့မှာ ၂ မိုင် ၄ ဖီလုံခန့်အကွာတွင်တည်ရှိပြီး အင်းဝဆင်ကျိုး ခံတပ်နှင့် စစ်ကိုင်းအစေခံ တံတပ်တို့သည် ၁ မိုင် ၃ ဖီလုံခန့်ရှိသည်။ ဤကား ခံတပ် ၃ ခုတည်နေရာနှင့်အကွာအဝေးများဖြစ်ပေသည်။

ခရစ်နှစ် ၁၈၂၄-၁၈၂၅ ခုနှစ်တွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော အင်္ဂလိပ်မြန်မာ ပဌမစစ်ပွဲတွင်၊ အင်္ဂလိပ်တို့သည် ရေကြောင်းခရီးဖြင့် ပခုက္ကူ၊ မြင်းမြို့ အထက်ရန္တပုံရွာဘိုင်အောင် ဆန်တက်နိုင်ခဲ့ပေသည်။ ထို့ကြောင့် အထက်မြန်မာပြည်ကိုဆန်တက်လာရာတွင် အရေးကြီးဆုံးစစ်လမ်းမသဖွယ် ဖြစ်သော ဧရာဝတီမြစ်ကြောင်းတလျှောက်တွင်ခံတပ်များဆောက်လုပ်ရန်လိုအပ်မည်ဖြစ်ပေသည်။ ၎င်းအပြင်၁၂၅၈ ခု (ခရစ် ၁၈၆၆) တွင် မြင်ကုန်း၊ မြင်းရန်တိုင် အရေးတော်ပုံနှင့် ကနောင်အိမ်ရွှေမင်း၏ သားတော်ပန်းတိမ်မင်းသားတို့၏ အရေးတော်ပုံသည် မရှေးမနှောင်းဖြစ် ပေါ်ခဲ့လေသည်။ ပန်းတိမ်မင်းသားသည် တောင်တွင်းကြီး၊ ရွှေဘိုစသော မြောက်ဘက်တလွှားကိုသိမ်းသွင်း၍ စစ်ကိုင်းနှင့်မြစ်ဝယ်မြို့များ တိုင်အောင် ချီတက်ဝန်းရံလာကြလေသည်။ ထိုအခါတွင် နေပြည်တော်ကိုကြိုတင်ကာကွယ်သည့်အနေဖြင့် “ဘုန်းတော်ဖြစ် သေနတ်ခိုလ် မဟာမင်းလှမင်းခေါင်ကိုလက်ဝဲဝင်းမှူးခန့်၍ အုပ်စုဘုန်းတော်ဖြစ်အမှုတမ်းလူတို့နှင့်ရွှေကြက်ယက်တောင်ကတပ်မှခံနေရ၏”ဟု ကုန်းဘောင်ဆက် ရာဇဝင်တတ်ယဉ်တွင်ပြဆိုထားရာ ထိုခေတ်ထိုအချိန်ကနေပြည်တော် လုံခြုံရေးအတွက် ရွှေကြက်ယက်နယ်မြေသည် အရေးကြီးကြောင်းနား လည်ကြဟန်ရှိသော အကြောင်းလည်း အပါအဝင်ဖြစ်ပေမည်။ သက္ကရာဇ် ၁၂၅၇ ခုထုတ် ရတနာပုံနေပြည်တော်သတင်းစာပါ ဆရာဝန် မာဘီ၊ သစ်တောကုန်းမင်း ကျော်သိဒ္ဓိဘိသက္ကပညာ၏ ဆောင်းပါးတွင် “စစ်ကိုင်းမြို့နှင့်ရွှေကြက်ယက်အရပ်များတွင် ခံမြဲတည်တော်မူသည်မှာ သုလွန် ထိုကြစည်လျှင် အသင့်ရှိအောင်တည်ထားတော်မူသည်” ဟု ပါရှိရာ ပြည်ပရန်များသာမက ပြည်တွင်းရန်များကို လွယ်လင့်တကူ နှိမ်နင်း ကာကွယ်ရန် ဤခံတပ်များကို ဆောက်လုပ်ထားသည်ဟု ယူဆနိုင်ပါပေသည်။

ခံတပ်များတည်ဆောက်သော ခုနှစ်သက္ကရာဇ်များကို မှတ်တမ်းအတိအကျ ရှာဖွေမတွေ့ရှိရသေးပေ။ ၁၂၃၇ ခုနှစ်၊ ကဆုန်လပြည့်ကျော် ၁၃ ရက်၊အင်္ဂါနေ့ထုတ် ရတနာပုံနေပြည်တော် သတင်းစာပါ ဆရာဝန်မာဘီ၊ သစ်တောပန်မင်း ကျော်သိဒ္ဓိဘိသက္ကပညာ၏ ဆောင်းပါးအရ ရွှေကြက် ဂ်ယာ်နှင့် စစ်ကိုင်းခံတပ်များကို ၁၂၃၆-၁၂၃၇ ခုနှစ်အတွင်း ဆောက်လုပ်ခဲ့သည်ဟု ယူဆနိုင်ရန်ရှိပေသည်။ သပြေတန်းခံတပ်ကို၊ ၁၂၃၆ ခုအတွင်းတွင်၎င်း၊ အင်းဝဆင်...ျိုးခံတပ်ကို မင်းတုန်းမင်းလက်ထက်တွင်၎င်း၊ တည်ဆောက်သည်ဟု ယူဆတွယ်နိုင်လေသည်။ ပျဉ်းမနား မြို့စားမင်းသားကြီးအဆိုအရ သပြေတန်းခံတပ်ကို အီတလီပူမျိုးသားအဖကြီးမှူးဆောက်ကြောင်း၊ စစ်ကိုင်းအင်းဝနှင့်ရွှေကြက်ယက်ခံတပ် များကို တပြိုင်နက် လိုဏ်တည်ဆောက်ကြောင်း သိရလေသည်။

ဆာဂျော့ဒဏ္ဍာ၏ သီပေါမင်းပါတော်မူ ဆောင်းပါးတွင် သပြေတန်းခံတပ်ကို ကြီးကြပ်ဆောက်လုပ်သူမှာ အီတလီရေကြောင်း စစ်ဘက်ဌာနမှ ကွန်မိုတီဖြစ်ကြောင်းသိရပေသည်။ ၎င်းကွန်မိုတီသည်စစ်ကိုင်းအစေခံတပ်နှင့် ရွှေကြက်ယက်သပြေတန်းခံတပ်များကိုဆောက် လုပ်ချခွင့်ကြောင်း ဆာဂျော့ဒဏ္ဍာကဆိုပါသည်။ ၎င်းကွန်မိုတီပင် မိုလင်နာရီနှင့်တွဲတက်၍ မင်းလွနှင့် ငွေချောင်းခံတပ်များကို ဆောက်လုပ်ပေး ခဲ့သည်။

ခံတပ်များကို မတည်ဆောက်မီ ၁၂၃၅ခုနှစ် သင်္ကြန်နှစ်ကူးအပြီးတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးအမှူးရှိသော သံတော်အဖွဲ့သည် အင်္ဂလန်မှ ပြန်လည် ရောက်ရှိလာပြီဖြစ်သည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ လန်ဒန်သွား မှတ်တမ်းဖတ်ယူတိုတွင် ပင်လယ်ရေကြောင်း ခံတပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ “ပေါ့စ် မောက်မြို့ပင်လယ်ဝတွင် သင်္ဘောလမ်းအဝင်အထွက်မှာ ခိုမခေါ်ခံမြို့၊ ဟောခေါ်ခံမြို့၊ စင်ဟယ်လင်ခေါ်ခံမြို့၊ စပစ်ခံမြို့များကိုလည်း သည်ကဲ့သို့ ပင်စရိုက်ခံ၍လုပ်ဆောင်ကြောင်း၊ ပေါ့စ်မောက်မြို့ ပင်လယ်ဝတွင် သင်္ဘောလမ်းအဝင်အထွက်မှာ ၎င်းခံမြို့ ၄ ရပ်ပြင်သို့ မသွားနိုင်၊ ၎င်းခံမြို့များကိုလည်း လွတ်အောင်ရှောင်၍ သွားရန်လမ်းမရှိကြောင်းများကို ပြောဆိုကြားသိရသည်” ဟုမှတ်တမ်းတင်ထားသည်ကို တွေ့ရပေသည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီးတို့ ပြန်ရောက်သည့်ခုနှစ်၊ ခံတပ်များတည်ဆောက်သည့်ခုနှစ်၊ ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ ခံမြို့များကို လေ့လာ မှတ်တမ်းတင်ချက်၊ အထက်ပါခံတပ် ၃ ခု၏ အနေအထားများကိုဆက်စပ်တွေးတောရသော် ဤခံတပ်များကိုတည်ဆောက်ရာတွင် ကင်းဝန်မင်း ကြီး၏ တိုက်တွန်းချက်၊ စီစဉ်ချက်များပါဝင်ဟန်ရှိသည်ဟုဆိုရပေမည်။ အထက်ပါအချက်အလက်များသည် ခံတပ် ၃ ခု၏ အခြေခံကြောင်း ရင်းမြားဖြစ်ပေသည်။

ရန်ကုန်မြို့၌ရှိသော မြန်မာကော်မရှင်နာမင်းကြီး၏အတွင်းဝန် မစ္စတာဘားဂျက်ထံမှ အိန္ဒိယနိုင်ငံခြားရေးအတွင်းဝန်မစ္စတာလာယက် ထံသို့ ၁၈၇၇ ခု၊ မေလ ၂၂ ရက်နေ့စွဲပါအကြောင်းကြားစာတွင် “မန္တလေးမြို့ရှိ သံအမတ်သည် မြို့ပြင်ရှိစစ်စခန်းများကို မြန်မာများကပြင်ဆင် ကြောင်း” ဖေဖေါ်ဝါရီလ ၂၇ ရက်နေ့တွင် ကြေးနန်းရိုက်၍ အစီရင်ခံရသည်ဟု တွေ့ရှိရသည်။ မြို့အပြင်ရှိ စစ်စခန်းများဆိုသည်မှာ သပြေတန်း ခံတပ်၊ အစေခံခံတပ်နှင့် ရွှေကြက်ယက်ခံတပ်များကို ဆိုလိုပါသည်။

၎င်းအစီရင်ခံစာ၌ပင် “စစ်ကိုင်းမြို့ အစေခံ ခံမြို့တွင် အမြောက်များတပ်ဆင်ကြောင်း၊ စစ်ဗိုလ်များကို အကုန်အစင်လဲလှယ်ထားကြောင်း စစ်တပ်အားလုံးကိုလည်း လစာငွေ တလအတွက် တင်ကြို၍ ပေးထားကြောင်း၊ နန်းတွင်းမှ သေနတ်များ ထုတ်ပေးလျက် စစ်တပ် အားလုံးတွင် ရိုင်းဖယ်သေနတ် အပြည့်အစုံရှိကြောင်း” စသည်ဖြင့်ပါရှိပေသည်။ အဆိုပါခံတပ်များကိုသီပေါနန်းတက်တွင် ပြီးစီးကြောင်းသိဖွယ် ဝိုက်၍ပြဆိုလျက်ရှိပေသည့်၎င်းပြင် သပြေတန်း ခံမြို့သိမ်းဝိုက်ပုံနှင့် ပတ်သက်၍ “သပြေတန်းခံမြို့ကို သိမ်းပိုက်တော်မူရန် သုမောဆရာတော် တကျိပ်နှစ်ပါးနှင့် တကွ တဆိပ်ရဆရာတော် သံဃာတော်များကို စကြာရန်လွှင့်တိုက်သင်္ဘောတော်နှင့် တင်ဆောင်ပင့်ယူကြောင်း လယ်ကိုင်း မြို့စားသေနတ်ဝန်ကြီး၊ လယ်ဝန်ယောမြို့စား၊ မြို့ဝန်စုန်းမြို့စားအစရှိသော မှူးတော် မတ်တော်များကသွားရောက်ပြီး ဆရာတော်သံဃာတော်များ အား နေ့ဆွမ်းကပ်လှူကျွေးမွေးပြီးနောက် ၁၂၄၀ ပြည့်၊ ပြာသိုလဆန်း ၁၀ ရက်နေ့၊ နေ့ ၂ ချက်တီးကျော် ၂ မောင်းခန့်အချိန် အမြောက်သံ ကြားသောအခါတော်နှင့် ပရိတ်တရားတော်နာ၍ ခံမြို့တော်ကိုသိမ်းကြောင်း၊ ညဉ့်နေ့မပြတ် ယိုးဒယားဇာတ်ကြီး၊ မြန်မာဇာတ်ကြီးအတီးအက ရုပ်စုံသဘင်မှစ၍၊ ကျမ်းခရာ ပုံတောင်လက်ဝှေ့ လက်ပန်းစသော ပွဲသဘင်စုံများကိုလည်း စည်ပင်သာယာအောင် ခံရကြောင်း စသည်တို့ကို ကုန်းဘောင်ဆက်ရာဇဝင်တော်ကြီး တတိယတွဲတွင် အကျယ်တဝင့်ရက်စွဲနှင့်တကွ ပေါ်ပြထားပေသည်။

သပြေတန်းခံတပ်

သပြေတန်းခံတပ်ကို ရှေးကသပြေတန်းခံမြို့ဟူ၍၎င်း၊ ရွှေကြက်ယက်ခံမြို့ဟူ၍၎င်း ခေါ်ဝေါ်ရေးသားလေ့ရှိသည်။ သပြေတန်းခံတပ် ဟု ခေါ်တွင်ခြင်းမှာ ခံတပ်တည်ရှိသော အရပ်တွင် ရှေးက သပြေတန်းရွာမနှင့် သပြေတန်းရွာကလေးဟူ၍ ရွာနှစ်ရွာ ရှိခဲ့သောကြောင့် ဖြစ် သည်။ ယခုအခါတွင် ထိုရွာနှစ်ရွာစလုံးပင် မရှိကြတော့ပေ။ စစ်ကိုင်းတံတားဆောက်လုပ်စဉ်က ပြောင်းရွှေ့ခဲ့ကြရသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ရှေးက သိရှိသူများ၏ မြောက်ဘက်တွင် ခဝါတော်ရွာ၊ အကောက်တော်ကင်း၊ သက္ကဋ္ဌန၊ ကိုးသင်း၊ ရွှေလောင်း၊ စိန်တုံးစသော ရွာများစီတန်းလျက်ရှိသည်။ ၎င်းတို့အားလုံးကို ပေါင်းစု၍ ရွှေကြက်ယက်ဟု တွင်သည်။

သပြေတန်းခံတပ်တွင် အမှုထမ်း အမြောက်အမြား ရှိသည့်အနက် ဦးထွားဆိုသူသည် တပ်မှူးအဖြစ် အမှုတော် ထမ်းခဲ့သည်။ ၎င်း၏ကောင်းမှုဖြစ်သော ဥာဏ်တော် ၁၅ လက်မ အရှည်ရှိ ကြေးဆင်းတုတဆူမှာ ရွှေကြက်ယက်တောင်ဘက် ဖုရားတွင် ယခုတိုင် ဖူးတွေ့နိုင်ပေသည်။ ၎င်းပြင် ဦးသာသနာဆိုသူသည် သပြေတန်းခံတပ်၌ စာပို့တပ်သားအဖြစ် အမှုထမ်းကာ စစ်ကိုင်းအစောင့် ခံတပ်သို့ စာပို့ရကြောင်းသိရသည်။ ဤခံတပ် အမှုထမ်းများသည် ရေကြောင်းဌာန၏ လက်အောက်ခံများ ဖြစ်ကြသဖြင့် ကျောက်ဆူးတံဆိပ်နှင့် သပြေတန်းခံမြို့ဟု ဆေးထိုး၍ အမှတ်အသားပြုထားကြောင်း သိရသည်။

သပြေတန်းခံတပ်၏ အကျယ်အဝန်းမှာ အရှေ့မျက်နှာပေ ၄၀၀၊ တောင်မျက်နှာပေ ၃၅၂၊ အနောက်မျက်နှာပေ ၄၀၈၊ မြောက်မျက်နှာပေ ၄၉၂ အသီးသီးရှိကြသည်။ ခံတပ်အပြင်ဆုံး နှစ်သားမှစ၍ အတွင်းဘက်သို့ အုတ်တံတိုင်းသဖွယ် တဆင့်ပြီးတဆင့် သုံးဆင့်တိုင်တိုင် မြင့်တင်ပြီးလျှင် မြေလောင်းထားသည်။ အတွင်းသုံး အုတ်တံတိုင်း၏အမြင့်မှာ ပေ ၂၁ ဖြစ်သည်။ ခံတပ်၏ အလယ်ကွက်လပ်မှာ အရှေ့မျက်နှာပေ ၁၃၇၊ တောင်မျက်နှာပေ ၁၂၃၊ အနောက်မျက်နှာပေ ၁၅၁၊ မြောက်မျက်နှာပေ ၁၇၆ အသီးသီး ရှိကြသည်။

မြောက်မျက်နှာတွင် ၁၆ ပေ၊ ၆ လက်မ အကျယ်ရှိ၍ ၆၂ ပေရှည်လျားသော ရဲလောင်းသဏ္ဌာန် အမိုးဖွင့် လိုက်ပေါက်တခုရှိသည်။ ထိုအပေါက်သည် ခံတပ်ကြီး၏မြောက်ဘက်ထွက်ပေါက်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ယခုအခါ မန္တလေး-မြစ်ကြီးနားမီးရထားလမ်းအတွက် မြေပို့ထားသောကြောင့် ပိတ်ဆို့လျက်ရှိသည်။ ၎င်းအပြင် မီးရထားလမ်း၏ အခြားတဘက် အောက်ခြေတွင် ၁၀၈ ပေ၊ ရှည်လျားသော မီးကားအုတ်ခုံတခုကိုတွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။ ၎င်းအုတ်ခုံသည် အဝင်ဝ တံခါးမကြီး၏ အရှေ့တည့်တည့်မှ ဆီးကားထားသည့် လက်ကားရှိပေသည်။ ခံတပ်အပေါ်တန်းမှ အတွင်းဗဟို ကွက်လပ်ဆီသို့ ဆင်းရန် အလျား ၇၈ ပေ အကျယ် ၁၄ ပေ ၆ လက်မ ရှိသော အုတ်လှေခါးကြီး တခု အနောက်ဘက်ထိပ်မှ မြောက်ဘက်နံရံကို ကပ်မီ ပြုလုပ်ထားသည်။ ဗဟိုကွက်လပ်ကြီးမှ အတွင်းဘက်ဝင်ရန် အမြင့် ၉ ပေ၊ အကျယ် ၆ ပေရှိရှိကြသော လိုက်ပေါက်များမှာ တောင်ဘက်တွင် ၃ ပေါက် အနောက်ဘက်တွင် ၈ ပေါက် ရှိသည်။ ၎င်းတို့ကို အတွင်းကြော အတွင်းလိုက်များနှင့် ဆက်သွယ် ထားသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

အရှေ့မျက်နှာ တောင်ဘက် ထောင့်တွင် အကျယ် ၁၅ ပေ၊ အမြင့် ၁၁ ပေ ၆ လက်မ ရှိသော ဆင်ဝင်ပေါက်ခေါ် ပေါင်းကူးဥမင်တခုရှိ၍ ၎င်းမှထွက်လျှင် အထက် အလယ်ထိပ်သို့ ရောက်နိုင်သည်။ မြောက်ဘက်ဝင်ပေါက်မှ ဆင်ကို သွင်း၍ ဥမင်လမ်းကြောင်းဖြင့် ခံတပ်အပေါ်ထပ်သို့ တင်ပို့နိုင်သည်။ ၎င်းဆင်ဝင်ပေါက် ဥမင်မှာ အဝင်ဝမှ အရှေ့ဘက်သို့ ၄၈ ပေ ၆ လက်မရှိပြီး တဖန် တောင်ဘက်သို့ ပေ ၁၀၀ တိတိရှည်လျားသည်။ အလယ်ဆင့် အပေါ်ထပ် တောင်ဘက်မျက်နှာတွင် အဝ ၁ ပေပတ်လည်၊ စောက် ၃ ပေ ၈ လက်မ ရှိသောဗိုလ်တိုင်းများ အရှေ့အနောက်တန်းလျက်ရှိသည်။ ၎င်းဗိုလ်တိုင်းမှ ဆင်းလျှင် အမြင့် ၁ ပေ ၁၁ လက်မ၊ အကျယ် ၂ ပေ ၅ လက်မရှိသော လူတယောက် ဝပ်သွားသာသည့် ဥမင်လိုက်ခေါင်းသို့ ရောက်နိုင်သည်။ ၎င်းဥမင်လမ်းသည် အောက်ထပ်ဥမင်များနှင့် ဆက်သွယ်ထားသည်။ ခံတပ်၏ ဗဟိုကွက်လပ်အလယ် မကျတကျတွင် ခံတပ်သက်နှင့် အမျှ ရှိခဲ့သော ရေတွင်း ဟောင်းတခုရှိသည်။ မိုးတွင်းရေကြီးသောအခါတွင် မြောက်ဘက်ထိပ်မှ မြစ်ရေသွင်းယူသော ရေမြောင်း တခု ရွေးကရှိခဲ့ဘူးကြောင်း သိရသည်။

၁၂၄၇ ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလတွင် အင်္ဂလိပ်-မြန်မာတတိယစစ်ပွဲဖြစ်ပါးရာ ရဲဘက်မြင်း အမှုထမ်းလူ ၅၆၅၊ သူကောင်းထမ်းလူ ၅၀၀၊ စုစုပေါင်း လက်နက်ကိုင်လူတယောက်ကျော်နှင့် ရတနာသိမ်ရဲဘက်မြောက်လက်မြင်းစာရေးကြီး မဟာမင်းခေါင်သူရိန်၊ တောင်လက်မြင်းစာရေးကြီး ဆားတော်အုပ် နေမျိုးစစ်သူကျော်ခေါင်၊ ဗိုလ်ချုပ်ဓမ္မဝင်းတော်မှူး ရတနာသိမ်မြို့ဝန်သတိုးမင်းကြီး မဟာမင်းခေါင်ရာဇာတို့သည် သပြေတန်းခံမြို့မှ စည်းကြပ်ရပ်နေစေရသည်။ သို့သော်လွှတ်တော်မှ မတိုက်ခိုက်ရဟူသော အမိန့်ကြောင့် အင်္ဂလိပ်တို့သည် သပြေတန်းခံတပ်ကိုအသားတကြည့်ပင် သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့ပေသည်။

ထိုအင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ်ပွဲတွင် ဗြိတိသျှတပ်ပေါင်းစုကို စီမံအုပ်ချုပ်ရသော စစ်သေနာပတိချုပ် မေဂျာဂျင်နရယ် အိပ်(ချ်)၊ အဲ(န့်)၊ ဒီ၊ ပရင်းဒါးဂတ်စ်၏ နေ့စဉ်မှတ်တမ်းတွင် သပြေတန်းခံမြို့မှသိမ်းဆည်းရရှိသော လက်နက်စာရင်းကို အောက်ပါအတိုင်းပြထားသည်။

အမှတ် (၂၃) ဝါလာဂျဗန် စင်တင်အမြောက်တပ်ဖွဲ့သည် သပြေတန်းခံတပ်မှ သိမ်းဆည်းရမိသော ၆ ပေါင်၏ ပုံသန်းအမြောက် ၇ လက်၊ ကြေးပါပြောင်းတပ်ရိုင်ဖယ် ၅ လက်၊ သေနတ်အငယ်စား ၂ လက်၊ ဂျင်ဂယ် ၁ လက် တို့ကို “အက်ရှလီအိဒင်” အမည်ရှိသောသင်္ဘောပေါ်သို့တင်ဆောင်သည်။

ဤကား အင်းဝတံတားအနီးတွင်ရှိသော သပြေတန်းခံတပ်၏ ရာဇပင်အချက်အလက်များပင်ဖြစ်ပေသည်။

စစ်ကိုင်းခံတပ်

အစောင့် ခံတပ်ဟုလည်းအမည်တွင်သော စစ်ကိုင်းခံတပ်သည် စစ်ကိုင်းမြို့အနောက်တောင် ရောဝတီမြစ်ကမ်းနဖူးအစောင့်ရပ်တွင်တည်ရှိသည်။ ရာဇပင်ဆရာကြီး ရွှေပြည် ဦးဘတင်၏အဆိုအရ ၎င်းအစောင့်ရပ်ကွက်သည် ရှေးကအစောင့်လှေတော်သားများနေထိုင်ရာ ရပ်ကွက်ဖြစ်သောကြောင့် အစောင့်ရပ်ကွက်ဟုခေါ်ကြောင်းသိရပေသည်။ သကရာဇ် ၁၂၃၆ ခု၊ နယုန်လတွင် မင်းတုန်းမင်းတရားကြီးသည် မိဖုရားခေါင်ကြီးနှင့်တကွ ကရပိတ်ရွှေဘောင်တော်ထက်စံတော်မူ၍ လှော်တော်စင်းရေ ၁၆၊ လှော်လှေတော်စင်းရေ ၂၂၊ လောင်းလှေတော်စင်းရေ ၂၉၊ ဝန်ကြီးအတွင်းဝန်၊ ဝန်ထောက်စသည်တို့၏ လှော်ကားစင်းရေ ၅၀ ခြံရံလျက်ကျိုးတော်-ဘိုလကျီာရစ်လှည့်တော်မူ၍ ရတနာပုံရွှေမြို့တော်ကို သိမ်းတော်မူရာ အခမ်းအနားတွင် အစောင့်တောင်လုံးဟူသော လှေတော်ပါကြောင်းကုန်းဘောင်ဆက်ရာဇဝင် တတိယတွင်ဆိုသည်။ အစောင့်ရပ်ဟုတွင်သည်မှာ မင်းတုန်းမင်းတရားကြီးလက်ထက်မတိုင်မီကတည်းကပင် ဖြစ်ဟန်ရှိသည်။ သကရာဇ် ၁၁၉၀ ပြည့်နှစ် ပြာသိုလတွင်ပူးမြင်သောညောင်ပင်သာဆရာကြီး ဦးပုညသည် ၎င်းအစောင့်ရပ်နေအပ် ပွဲနင်းကြီး ဦးရွှေလှော်၏သား ရတနာဟု အမှတ်အသားရှိသည်။ ပွဲနင်းကြီးဆိုသည်မှာ လှေတော်အမှုထမ်းပင်ဖြစ်သည်။

စစ်ကိုင်းမြို့ဆောက်လုပ်ပြီးစီးသောအခါတွင် ဗိုလ်ကြယ်ဆိုသူကို စစ်သား ၅၀ နှင့် ခံမြို့စီစောင့်ခိုင်းထားကြောင်း၊ နောက် သပြေတန်းခံမြို့သို့ ဗိုလ်ကြယ်ပြောင်းရသောအခါ ဗိုလ်သွယ်ကို ဗိုလ်ကြယ်နေရာတွင်ထားကြောင်း အဖူးချစ်ဆိုသူက စစ်ကိုင်းမြို့မှ သတင်းထောက် ကိုသိန်းတန်အားပြောပြသည်ကို ၁၂၉၉ ခု၊ ပြာသိုလဆုတ် ၅ ရက်နေ့ထုတ် မြန်မာ့အလင်းသတင်းစာတွင် ဖော်ပြရပေသည်။ ၎င်းအဖူးချစ်၏ ပြောပြချက်အရ ခံမြို့စောင့်များမှာ လစာရိက္ခာအဖြစ်တလလျှင် ၁ဝ မှ ၁၅ အထိရကြောင်းသိရသည်။

စစ်ကိုင်းခံမြို့သည် လေးထောင့်စပ်စပ်မဟုတ်ပေ၊ ပျားလပို့သဏ္ဌာန်၊ သို့မဟုတ် စက်ဝိုင်းခြမ်းသဏ္ဌာန်ဖြင့် မြို့ဘက်သို့လှည့်ပြီးတည်ထားသည်။ စက်ဝိုင်းခြမ်းသဏ္ဌာန်ကား တိတိကျကျမဟုတ်၊ ဗါဂျာအိမ်ပုံကဲ့သို့ အဝိုင်းဘက်တွင် ခေါင့်ချိုးများရှိနေပေသည်။ အကျယ်အဝန်းမှာ တောင်နှင့်မြောက် ပေ ၂၄၀၊ အရှေ့အနောက်ပေ ၃၂၀ ရှည်လျားသည်။ ခံတပ်တွင်းသို့ဝင်ရန် တံခါးပေါက်နှစ်ပေါက်လုပ်ထားသည်။ မြောက်ဘက်မျက်နှာတွင်တပေါက်၊ အရှေ့ဘက်မျက်နှာတွင်တပေါက် ဖောက်လုပ်ထားသည်။ မြောက်ဘက်အဝင်ပေါက်သည် ၁၇ ပေ ၃ လက်မကျယ်၍ အရှေ့ဘက်အဝင်ပေါက်သည် ၁၈ ပေ ၈ လက်မ ကျယ်သည်။ တံခါးပေါက် ၂ ခုစလုံးပင်တံခါးဝကိုကွယ်ကာသည့် မီးကာများ၊ တံခါးရွက်များကိုမတွေ့ရတော့ပေ၊ သို့သော် အုတ်ရိုးတဘက်တချက်စီတွင် တံခါးပေါက်တပ်ဆင်ရာဟု ယူဆရသော တွင်းများတဘက် ၃ ကွက်စီတွေ့ရသည်။

ခံတပ်ထူသည် မြစ်ဘက် (တောင်ဘက်မျက်နှာ) တွင်အတန်ငယ်ထူ၍ မြေသားရောအုတ်ရှိပါပေ ၃၀ ခန့်ထူသည်။ ကျန်မျက်နှာ ၃ ဘက်တွင်ခံမြို့အုတ်ရိုးထူမှာ ၂ ပေရှိသည်။ ၎င်းဘက်များတွင် အတွင်းဘက်မှ မြေသားမဖို့ဘဲ အုတ်ရိုးသက်သက်သာသာမတ်ထောင်ထားသည်။ ခံမြို့၏အမြင့်မှာ အောက်အုတ်ချွန်နှင့်တကွ ၉ ပေခန့်သာမြင့်သည်။ တောင်ဘက်ကိုချန်လှပ်၍ ကျန် ၃ မျက်နှာမြို့ရိုးထိပ်တွင် ပြောင်းပေါက်များကို အစီအရံပေါက်ထားသည်။ ပြောင်းပေါက်များ၏အကျယ်မှာ အပြင်ဖွင့်ဖြစ်၍ အပြင်ဘက်မှအကျယ်သည် ၁၃” x ၁၅”စီရှိ၍ အတွင်းဘက်မှာ ၇” x ၅” စီရှိကြပါသည်။

တောင်ဘက်မျက်နှာ အရှေ့ဘက်ထိပ်နှင့် အနောက်ဘက်ထိပ်များတွင် ဗိုလ်တိုင်းနှစ်ဆောင်ရှိသည်။ အရှေ့ဘက်အဆောင်သည် အတောအသင့်ကောင်းမွန်သေး၍ အနောက်ဘက်ရှိ အဆောင်သည် အလွန်အမင်းပျက်စီးယိုယွင်းလျက်ရှိရာ ပနက်ခုံသာကျန်တော့သည်။ အဆောင်များ၏ အလျားမှာ ၄၁ ပေဖြစ်၍ အနံ့မှာ ၂ ပေဖြစ်သည်။ အုတ်နံရံအထူမှာ ၃ ပေဖြစ်သည်။ ၎င်းအဆောင်များကို အလျား ၃၂ ပေရှိသော အုတ်နံရံများနှင့် ခံတပ်တောင်ဘက်မျက်နှာ နံရံသို့ဆက်သွယ်ထားသည်။

ခံတပ်၏အရှေ့ဘက်ထိပ် ရောဝတီမြစ်နှင့်ဝပ်လျက်တွင် အလျားပေ ၁၈၀ အနံ (မြောက်ဘက်အစွန်း) ပေ ၆၀၊ (တောင်ဘက်အစွန်း) ပေ ၁၆၀၊ အနက် ၁၅ ပေ၊ ပေ ၂၀ ရှိသော သင်္ဘောကျင်းဟောင်းတခုရှိသည်။ ၎င်းသင်္ဘောကျင်းနှင့်ကပ်လျက်မြောက်ဘက်တွင် အင်္ဂလိပ်စစ်သင်းချိုင်းတခုရှိသည်။ ၎င်းသင်းချိုင်းတွင် ၁၈၈၆ ခု၊ ဇန်နဝါရီလတွင် ကျန်းညွန့် မင်းသားခေါင်းဆောင်သောဗမာ့တော်လှန်ရေးသမားများ၏ လက်ချက်ဖြင့် ကျဆုံးခဲ့သော အသက် ၂၉ နှစ်အရွယ်ရှိ ဆေးတပ်အဖွဲ့ဝင် ဆာဂျင်ဟိ(သ်)၏ သင်းချိုင်းရရှိသည်။

အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ တတိယစစ်ပွဲအတွင်းက ဗိုလ်မှူးအတွင်းဝန် ပင်းမြို့စား မင်းကြီး မင်းခေါင်မဟာမင်းကျော်သူရိန်သည် လွှတ်တော်မှ အမိန့်အရ တောင်မာရဘင်အမှုထမ်းလူ ၃၄၅၊ လင်းဇင်းအမှုထမ်း ၃၂၈၊ ဖုန်းတော်ဖြစ်အမှုထမ်းလူ ၇၀၊ ဖုန်းတော်တိုးအမှုထမ်းလူ ၁၁၀၊ ၁၅၈၊ အမှုထမ်း လူ ၅၀၊ ကသည်းမြင်းအမှုထမ်းလူ ၂၅၂၊ ရှမ်းမြင်းအမှုထမ်းလူ ၃၁၂၊ ဇင်းမယ်ပါမြင်းအမှုထမ်းလူ ၂၄၄၊ မြန်မာမြင်းအမှုထမ်းလူ ၂၁၅၊ သူကောင်းထမ်းလူ ၂၀၀၊ သည်ဆယ်တပ်တွင်ပါသည့် ရဲဘက်လက်နက်ကိုင်လူ ၂၇၂၆ တို့နှင့်ရွှေကြက်ယက်ဘက်စစ်ကိုင်းသို့ကျူးပြီးလျှင် စစ်ကိုင်းခံမြို့နားချေးကျွန်း၊ ကမ်းပါးနီးကျောက်တန်းစသောဌာနများက စည်းကြပ်ရန် နေရသည်။ ဟု ကုန်းဘောင်ဆက် ရာဇဝင်တတိယတွင် ဆိုထားသည်။ သို့သော် ရန်သူများတက်လာသောအခါ လွှတ်တော်အမိန့်ကြောင့် အင်္ဂလိပ်တို့သည် အစောင့်ခံတပ်ကိုအသားတကြည့်ပင်သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့ပေသည်။

တတိယအင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ်ပွဲတွင် ဗြိတိသျှစစ်သေနာပတိချုပ်မှာမေဂျာဂျင်နရယ်အိပ်(ချ်)၊ အဲ(န့်)၊ ဒီ၊ ပရင်းဒါးဂတ်စ်(စ်) ဆိုသူ ဖြစ်ပေသည်။ ၎င်းနှင့်အတူလိုက်ပါလာသော နိုင်ငံရေးအရာရှိ ကာနယ် အီး၊ သီ၊ စလဒင်က အိန္ဒိယအစိုးရနိုင်ငံခြားရေးဌာနအတွင်းဝန် အိပ်(ချ်)၊ အမ်၊ ဗူရန်ထိ ၁၈၈၅ ခု၊ ဒီဇင်ဘာလ ၆ ရက်နေ့စွဲနှင့် မန္တလေးမှပေးသောစာများအရ ၎င်းနှစ် နိုင်ငံဘာလ ၂၆ ရက်နေ့ညနေပိုင်းတွင် စစ်ကိုင်း ခံမြို့ကို ဂျင်နရယ်ပိုက်ကြီးကြပ်လျက် ဟမ်ရှိုင်းယားစစ်တပ်မှ သိမ်းပိုက်ခဲ့ကြောင်း သိရှိရသည်။

ထို့အပြင် ဆာဂျော့စကော့၏ ပါတော်မူဆောင်းပါး၊ ခံတပ်များကို သိမ်းပိုက်သည့်အခန်းတွင် “အီတလီရေကြောင်း စစ်တက်ဌာန မစ္စတာကွမ်မိုတိုဆောက်ပေးသောစစ်ကိုင်းသံပုတန်တိုင်းနှင့်ရွှေကြက်ယက်တပ်များမှရသော မီးပေါက်သေနတ်အရေအတွက်ကား ထိုအင်းဝဆင်ကျိုးခံမြို့လောက်မများချေ။ ရရှိသော သေနတ်တို့ကိုသိမ်းဆည်းသည်လည်းရှိ၏။ အချို့ကို ဖျက်ဆီးချိုးဖဲ့ပစ်လိုက်သည်။ ခံတပ်များကိုလည်း ဖျက်လိုက်သည်” ဟုပြဆိုထားရာ စစ်ကိုင်းအစောင့် ခံတပ်အချို့အစိတ်အပိုင်းများကို ဖျက်ဆီးထားလေသလောဟု တွေးတောဖွယ်ရာပင်ဖြစ်ပေသည်။

လွှတ်တော် အမိန့်အရ မြန်မာတို့ဘက်မှ အတိုက်အခိုက်မရှိခဲ့သဖြင့် အင်္ဂလိပ်တို့သည် ခံတပ်ကို လွယ်လင့်တကူ သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့သော်လည်း ထိုနှစ်တွင်ပင် ခံတပ်ကို သိမ်းပိုက်ထားသော အင်္ဂလိပ်များနှင့် ကနောင်မင်းသား၏ သား ကျန်းညွန့် မင်းသား ခေါင်းဆောင်သော မြန်မာမျိုးချစ်ပုဂ္ဂိုလ်များသည် အစောင့် ခံတပ် ပတ်ဝန်းကျင်တွင် အကြိတ်အနယ် တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။

စစ်ကိုင်းခံတပ်တိုက်ပွဲတွင် ကျဆုံးသော အင်္ဂလိပ် စစ်ဆရာမုန်၏ အလောင်းကို စစ်ကိုင်းခံတပ်အနီးတွင်ပင် သင်္ဂြိုဟ်ကြသည်။ ၎င်း၏ သင်္ချိုင်းကပျဉ်းစာကား အောက်ပါအတိုင်းပင် ဖြစ်သည်။

IN MEMORIUM
SURGN. J. HEATH
MEDICAL STAFF
AGED 29 YEARS
KILLED AT SAGAING
WHILE ENDEAVOURING TO
RESCUE A COMRADE
ON 9th JANUARY 1886.

ERECTED BY HIS BROTHER
OFFICERS WHO DEPLORE HIS LOSS.

၁၁၆၉၆၇
ဗမာ့တပ်မတော်

ခံတပ် ၃ တပ်ရှိသည့်အနက်၊ အင်းဝရှိ ဆင်းကျုံးခံတပ်သည် ဤပုံစံ၏ ထိပ်သဖွယ် တည်ရှိပေသည်။ မင်းလှနှင့် ငွေးချောင်းခံတပ်များကို ကျော်လွန်၍လာသော ရန်သူသင်္ဘောတပ်များသည် ရွှေဦးစွာ ဤဆင်ကျုံးခံတပ်နှင့် ရင်ဆိုင်ရမည် ဖြစ်ပေသည်။ ၎င်းခံတပ်သည် အင်းဝမြို့၏ တောင်ဘက် ဆင်ကျုံးရွာအနီးတွင်ရှိသည်။ ၎င်းခံတပ်မြောက်ဘက်တွင် ရောဝတီမြစ်သည် စီးဆင်းလျက် ရှိသည်။ ခံတပ်၏ အရှေ့ဘက်တွင်မူ ဆင်ကျုံးရွာတည်ရှိပြီး ကျန်မျက်နှာဘက်များတွင် ယာခင်းများရှိသည်။

ဤခံတပ်ကို ဆောက်လုပ်ရာတွင် ဆင်ရိုင်းများကို ကျော့ရာ ကျုံးကို ပြုပြင်ဆောက်လုပ်သောကြောင့် ဆင်ကျုံးတပ်ဟုတွင်သည်။ လောကသရ္ဗ ကျောင်းဆရာတော် ဦးဉာဏိန္ဒ၏ မှတ်သားချက်အရ ဤဆင်ကျုံးကို ရွှေဘိုမင်း လက်ထက်တွင် ဆောက်လုပ်သည်ဟု ဆိုသည်။ ဆင်ပမ်း အမှုထမ်းများကို ဤဆင်ကျုံးအနီး၌ နေရာချထားသဖြင့် ဆင်းကျုံးရွာဟု ယခုတိုင်အောင်တွင်သည်။ ဆင်ပမ်း အမှုထမ်း များ၏ သားသမီးများ ယခုတိုင်အောင်ပင် ဆင်ကျုံးရွာ၌ နေထိုင်လျက် ရှိကြသေးသည်။ ခံတပ်တည်ဆောက်သော သက္ကရာဇ် အတိအကျကို မသိနိုင်တော့ပေ။ သို့သော် ဆင်ကျုံးရွာရှိ သက်ကြီးရွယ်အိုများက ဤခံတပ်ကို မင်းတုန်း ရှင်ဘုရင်လက်ထက် ၁၂၃၇ ခုမှ ၁၂၄၀ ပြည့်နှစ် အတွင်း ဆောက်လုပ်သည်ဟု ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ခန့်မှန်းထားပါသည်။

ဤခံတပ်ကို သပြေတန်းခံတပ်၊ အစေခံ ခံတပ်များနောက်မှ စီစဉ်ဆောက်လုပ်သော်လည်း အဆိုပါ ခံတပ်များထက် ဆောလျင်စွာ ပြီးစီးဟန်ရှိသည်။ သပြေတန်းခံတပ်ကို သက္ကရာဇ် ၁၂၃၆ ခုနှစ်တွင် စတင်တည်ဆောက်ရာ၊ သီပေါမင်း နန်းတက်သော ၁၂၄၀ ပြည့်နှစ်တွင် မှ သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့သည်။ အစေခံ ခံတပ်ကို မည်သည့်အချိန်တွင် သိမ်းပိုက်သည်ဟု အမှတ်အသား မတွေ့သေးသော်လည်း ၁၈၇၉ ခု၊ မေ ၂ ရက် နေ့စွဲဖြင့် ကော်မရှင်နာ မင်းကြီး၏ အတွင်းဝန် မစ္စတာ ဘားဂျက်က အိန္ဒိယနိုင်ငံခြားရေး အတွင်းဝန် မစ္စတာ လာယတ်ထံ ပေးသောစာတွင် နေ့စွဲဖြင့် ကော်မရှင်နာ မင်းကြီး၏ အတွင်းဝန် မစ္စတာ ဘားဂျက်က အိန္ဒိယနိုင်ငံခြားရေး အတွင်းဝန် မစ္စတာ လာယတ်ထံ ပေးသောစာတွင် မြို့အပြင်၌ စစ်စခန်းများ ပြင်ဆင်ကြောင်း၊ စစ်ကိုင်းမြို့ အစေခံ ခံတပ်တွင် အမြောက်များ တပ်ဆင်ကြောင်း ပါရှိရာ အစေခံ ခံတပ်သည် သီပေါမင်း နန်းတက်စာ သို့မဟုတ် မင်းတုန်း မင်းတရားကြီး နတ်ရွာမစစ်တွင် အားလုံး ပြီးစီးပြည့်စုံသည်ဟုဆိုနိုင်သည်။ အုတ်အဆောက်အဦ သက်သက်မှာမှု ထိုထက်စောစွာ ပြီးစီးမည် ဖြစ်သည်ကို ယုံမှားဘွယ်ရာ မရှိပေ။

ခံတပ်ဆောက်လုပ်ရာ၌ ဆင်ရိုင်းများကိုကျော့ရာကျုံးနေရာတွင် ဆောက်လုပ်သောကြောင့် အချို့အစိတ်အပိုင်းများကိုသာ ထပ်မံဆောက် လုပ်ရသည်။ ခံတပ်၏ ပတ်ပတ်လည်ရှိ ကျုံးသည် နက်ကတည်းက ရှိသော ကျုံးဖြစ်သည်။ ကျုံး၏ နှစ်ဖက်ပတ်လည် စီထားသော အုတ်ရိုးများ သည် မူလကတည်းကပင် ရှိသည်။ ကျုံးအတွင်းဘက်ပိုင်းတွင် မူလက သစ်လုံးတပ်ရှိသည်။ ၎င်းသစ်လုံးတပ် နေရာတွင် အုတ်တံတိုင်း ဆောက် ထားသည်။ အုတ်နံရံ အတွင်းဘက်ပိုင်းတွင် မြေကြီးများလောင်းဖို့ထားသည်။ ၎င်းမြေကြီးများကို ဆင်ဆိပ်ကန်မှမြေများကို သယ်ယူဖို့ရသည်ဟု ဆိုသည်။အင်းဝဆင်ကျုံးခံတပ်ကိုအပေါ်စီးကြည့်လျှင် လေးထောင့်စပ်စပ် ကျုံးအတွင်း၌ ဇလားပုံသဏ္ဌာန်ဒဏ္ဍိကလုံးပေါ်၌ လေးထောင့်စပ်စပ်ကို တွေ့မြင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ခံတပ် ၃ ခုအနက် ပုံသဏ္ဌာန်အားဖြင့် အမိုးဆုံးဖြစ်ပေသည်။ ခံတပ်ကို ပတ်လည်ရံထားသော ကျုံးသည် ဧရာဝတီ မြစ်ဝေ တိုးလာသောအခါ စိမ့်၍ဝင်လာသဖြင့် ပြေပြည့်လေ့ရှိသည်။ ကျုံး၏အကျယ်မှာ ပေ ၄၀ နေ့်ရှိသည်။ ကျုံးအနား တဘက်၏ အလျားသည် ၂၉၂ ပေရှိသည်။ လေးဘက်လေးတန် အနားညီဖြစ်သည်။ ၎င်းကျုံး၏ နှုတ်ခမ်းနှစ်ဘက်စလုံးပင် အုတ်ဖို့စီထားသည်။ အပြင်၌တံမင်း၏ အုတ်ဘောင်မှာ အကျယ် ၅ ပေရှိသည်။ အလျားမှာမူ ၂၉၂ ပေရှိသည်။ ၎င်းအုတ်ဘောင်သည် တောင်မြောက်၊ သို့မဟုတ် အရှေ့အနောက် တန်းလျက်နေပြီး ထောင့်ချိုးမရောက်ခင်တွင် ၄၅ မီတာရှိပြီးကာ အခြားတဘက်မှလာသော အုတ်ဘောင်နှင့် သွားရောက်ဆက်စပ်သည်။ ထို့ကြောင့် အပေါ်မှနေ၍ ထိုအုတ်ဘောင်ကိုကြည့်လျှင် လေးထောင့်စပ်စပ်ပုံ မမြင်ရဘဲ ရှစ်ထောင့်ပုံကို မြင်ရပေလိမ့်မည်။

ကျုံးကို ကျော်ဖြတ်ကာ အတွင်းသို့ သွားနိုင်သည့် တခုတည်းသော နင်းကြမ်းတံတားမှာ အရှေ့ဘက်တွင် ဆောက်လုပ်ထားသည်။ ၎င်းတံတားသည် ယက်မလျှို၍ဆောက်လုပ်ထားသော တံတားဖြစ်သည်။ အလျား ၃၂ ပေ၊ အနံပေ ၂၀ ရှိသည်။ ကျုံး၏ အတွင်းဘက် အုတ်ဘောင်သည် တဘက်လျှင် အရှည် ၂၉၂ ပေရှိသည်။ အကျယ်မှာ ၄ ပေရှိသည်။ ခံတပ်အတွင်းသို့ ဝင်ရာအပေါက်သည် အရှေ့ဘက်တွင် ပျံ၍ နင်းကြမ်းတံတားနှင့် တည့်မတ်စွာ ပေါက်ထားသည်။ ၎င်းအပေါက်တွင် အရှေ့အနောက် တန်းလျက်ရှိသော အုတ်တန်တိုင်း တစု ရှိသည်။ ၎င်းအုတ်တန်တိုင်းများသည် မျဉ်းဖြောင့်သဖွယ် ဖြောင့်ဖြောင့်တန်းတန်း မဟုတ်ဘဲ အနည်းငယ် အတွင်းဘက်သို့ ခုံးသွားသည်။ တန်တိုင်းများ၏ အလျားသည် ၈၃ ပေရှိသည်။ အထူမှာ ပျမ်းမျှ ၄ ပေရှိသည်။ ကျုံး၏ အတွင်းဘက်တွင် တဘက်လျှင် ၂၃၃ ပေ ရှည်လျားသော အုတ်တန်တိုင်းတခုအောင်ပေါက် နေရာကို ချန်၍ ပတ်လည် ပြုလုပ်ထားသည်။ ၎င်းအုတ်တံတိုင်း၏ အကျယ်မှာ ၂ ပေ ဖြစ်သည်။ ၎င်းအုတ် တံတိုင်းကို အပြင်ဘက်မှ မြေကြီးများ လောင်းဖို့ကာ ကတုတ်သဖွယ် ပြုလုပ်ထားသည်။ ၎င်းအုတ်တန်တိုင်း၏ အမြင့်သည် ၆ ပေထက် နည်းမည် မဟုတ်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။ ၎င်းအုတ်တန်တိုင်း၏အတွင်းဘက်တွင်လည်း မြေကြီးများ လောင်းဖို့ထားသည်။ အဆိုပါ အုတ်တန်တိုင်းကို ၃ ပေခန့် ချန်လှပ်ကာ အတွင်းဘက်သို့ ပေ ၄၀ ခန့် တည်တည်းဖို့လာသည်။ နောက်မှ အလယ်ဗဟိုဘက်ဆီသို့ ဇလားသဖွယ် နိမ့်ဆင်းသွား သည်။

ခံတပ်၏မြောက်ဘက်မျက်နှာ နိမ့်ဆင်းသွားသောကုန်းစောင်းကလေးတွင် အရှေ့အနောက်တန်းလျက် ဗိုလ်တိုင်း ၂ ခု ရှိလျက်ရှိကြသည်။ အရှေ့ဘက်ဗိုလ်တိုင်း၏ အလျားသည် ၁၇ ပေ၊ အနံ ၉ ပေရှိသည်။ ၎င်းဗိုလ်တိုင်းပေါ်တွင် လေ့ကားထမ်းများ ပြုလုပ်ထားသည့် အနောက် ဗိုလ်တိုင်း၏ အလျားသည် ၂၀ ပေ၊ အနံ ၉ ပေရှိသည်။ ၎င်းဗိုလ်တိုင်းနှင့် တည့်တည့် မြောက်ဘက်တွင် လသာပေါက်များရှိသည်။ ခံတပ်၏ အတွင်းဘက် မြေကြီးများ ညီညာစွာ ဖို့ထားသော နေရာသည် ခံတပ်၏ သူရဲပြေးသဖွယ် အသုံးပြုနိုင်ပေသည်။ ၎င်းသူရဲပြေးပေါ်တွင် ဆိုလည် အမြောက်များ ထားရာဟု ယူဆရသော စက်ပိုင်း ပုံသဏ္ဌာန် အုတ်စီ အပိုင်းကြီးများ ၂ ခု၊ ၃ ခုထက် မနည်း မြောက်ဘက်မျက်နှာတွင် တွေ့ရ သည်။

မင်းလှနှင့် ကျေးချောင်းခံတပ်များကို အင်္ဂလိပ်တို့ သိမ်းပိုက်ပြီးသောအခါ လွှတ်တော်မှ အမှာစာအရ၊ ဗိုလ်မှူး အတွင်းဝန် မြို့သစ် မြို့စားမင်းကြီး မင်းလှ မဟာဇေယသင်္ကြံသည် လက်ျာကြောင်း အမှုထမ်းလူ ၄၉၀၊ နယ်ရှင်ရွေး အမှုထမ်း လူ ၅၅၀၊ ရွေးလက်ျာ အမှုထမ်းလူ ၃၉၅၊ မြင်းအမှုထမ်းလူ ၂၀၀၊ နောက် ဝန်းကျင် အမှုထမ်းလူ ၁၇၂၊ သံတော်ဆင် နေမျိုးမင်းထင်ရာဇာ၊ စာရေးကြီး မင်းကျော် သီဟမင်းထင်၊ အဝေးရောက် ဗိုလ်စော၊ အမှာရေး ဗိုလ်မိုး၊ မင်းလှ ကန်အုပ်ဗိုလ်ကလေး၊ ကိုးခရိုင်ဝန် ဗိုလ်ထယ်၊ ဝါးရင်းတုတ်သူကြီး ဗိုလ်သာကြူး၊ မြင်းဆိုတိုင်မြို့သူကြီး ဗိုလ်စံရာ၊ စာရေးတော် ဗိုလ်ရိုးရွှေ၊ ဗိုလ်ရန်၊ မြို့ကုရ ဗိုလ်ဒေဝတို့နှင့် သူကောင်းထမ်း လူတထောင်ကျော်နှင့် အင်းဝ ခံမြို့ ခေါ် ဆင်ကျုံးခံမြို့နှင့် အနီးအပါးတဝိုက်တွင် စည်းကြပ်ရန်နေရသည်။

အင်္ဂလိပ်စစ်တပ်များကို ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဂျင်နရယ် ပရင်းဒါဂါတ်(စ်) ကြီးမှူးကွပ်ကဲလျက်ရေကြောင်းမှ ဆန်တက်လာသည်။ သင်္ဘောပေါင်း ၂၈ စင်း ပါဝင်၍ ဦးဆောင်သော သင်္ဘောမှာ အင်္ဂလိပ်အိမ်ခြံ ဖြစ်သည်။ သင်္ဘောများမှာ ဧရာဝတီ မီးသင်္ဘောကုမ္ပဏီပိုင် သင်္ဘောများ ဖြစ် သည်။ ၎င်းမီးသင်္ဘောများ ဆန်တက်လာသောအခါ ဆင်ကျုံးခံတပ်မှနေ၍ အမြောက်များ စိန်များနှင့် ပစ်ခတ်ရာ မီးသင်္ဘောများ ရွေ့လျ် မတိုးသွား ရှိနေကြောင်း သိမှီသူတို့က ပြောဆိုကြလေသည်။ ထိုနှစ် တန်ဆောင်မုန်း လပြည့်ကျော် ၆ ရက်နေ့တွင် မခရစ်ဟု လွှတ်တော်မှ အမိန့်ရ၍ အင်္ဂလိပ်တို့သည် ဤခံတပ်ကို မပင်ပန်း သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့ကြသည်။ ဤခံတပ်ကို ဦးဆောင်သိမ်းပိုက်သူမှာ ကာနယ် စလေးခင်ဖြစ်သည်။ ရှင်းစလေးခင်က အိန္ဒိယအစိုးရ နိုင်ငံခြားရေးဌာန အတွင်းဝန်အိပ်(ချ်)၊အမ်၊ဇူရန်ထံ ပေးဖို့သော အစီရင်ခံစာတွင် ဆင်ကျုံးခံတပ်ကို သိမ်းပိုက် ရာ၌ ကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်ရပုံကို ဖော်ပြထားသည်။ ၎င်းအစီရင်ခံစာ ကောက်နုတ်ချက်မှာ အောက်ပါးတိုင်း ဖြစ်သည်။

“နိုဝင်ဘာလ ၂၆ ရက်။ ။(၉) ထိုအချိန်မှပင် ဂျင်နရယ် ပရင်းဒါဂါတ်(စ်) တောင်းဆိုသည့် အတိုင်း မောင်းခင်းတို့သည် အင်္ဂလိပ် စစ်ဗိုလ်မှူးကြီး အလှူရှိသော လက်နက်အားလုံးကို ပေးအပ်ကြရမည် ဟူသော အမိန့်ပါပေါ်ရှိသည့် ကြေးနန်းရောင်ရှိလာပါကြောင်း၊ မီးသင်္ဘောများကိုလည်း ကမ်းတွင် ဆိုက်ကပ်ရန် အမိန့်ပေးလိုက်ပြီးနောက် ဂျင်နရယ် ပရင်းဒါဂါတ်(စ်)က ကျွန်ုပ် (စလေးခင်)အား

ကမ်းသို့ဘက်လျက် အင်းဝခံမြို့နှင့် လက်နက်များကို သိမ်းယူရာတွင် စီမံရန် အမိန့်ပေးလိုက်ပါကြောင်း၊ မြန်မာ သင်္ဘောဆင်များသည် ကျွန်ုပ်နှင့် အတူတကွလိုက်ပါလာကြလျက် ရှေးဦးစွာ စစ်ဗိုလ် အနည်းငယ်မျှနှင့်လူအနည်းငယ်မျှသာ ခံတပ် အတွင်းသို့ ဝင်ကြပါကြောင်း၊ မြန်မာ စစ်သည်ရဲမက်များကို ဆုတ်ခွါရန် အမိန့်ပေးလိုက်သဖြင့် ဆုတ်ခွါသွားကြပါကြောင်း၊ ခံတပ် အတွင်းတွင် အမြောက်စင်ပေါ်၌ တင်လျက်ဖြစ်တက်သို့ ချိန်ရွယ်ထားသော အမြောက် ၂၈ လုံးကို သိမ်းယူပြီး အပြင်သို့ ထုတ်ထားလိုက်ပါကြောင်း၊ ထို့နောက် စစ်သား များသည်သေနတ်၊ ထား၊ လှံစသည်တို့ကို ကမ်းပါးလာ၍ ပုံထားကြပါကြောင်း။”

ဆင်ကျုံး ခံတပ် အနီး နေ သက်ကြီး ရွယ်အိုများ၏ အဆိုအရ ခံတပ် ၃ ဌာန ရှိသည့် အနက် ဆင်ကျုံးခံတပ်တွင် အမြောက်၊စိန်ပြောင်း၊ သေနတ်စသည်တို့ အပါမျိုးအစား ဖြစ်ကြောင်း၊ ၎င်းအမြောက်များကို မြစ်ဘက်သို့ မျက်နှာမလျက် ခံတပ်မြို့ရိုး အနောက်ဘက် မျက်နှာနှင့် မြောက်ဘက်မျက်နှာများတွင် အစီအရံချထားကြောင်း ပြောပြကြသည်။ ၎င်းတို့၏ အဆိုနှင့် တပြေးညီစွာပင် သာလျောကော့၏ မှတ်တမ်း တွင် အတလီရေကြောင်း စစ်ဘက်ဌာန မစ္စတာ ကွန်မွန်တို့ ဆောက်လုပ်ပေးသော စစ်ကိုင်းသံပုတတိုင်းနှင့် ရွှေကြက်ယက်တပ်များမှရသော မီးပေါက် သေနတ် အရေ အတွက် တို့ကား (အင်းဝဆင်ကျုံးခံတပ်) မျှလောက်မများချေ၊” ဟု ပါရှိပေသည်။

အင်္ဂလိပ်တို့သည် အင်းဝ ဆင်ကျုံး ခံတပ်မှ အမြောက်များကို အကုန် အစင် ယူဝင်မသွားနိုင်ခဲ့ပေ။ အချို့အလက်ကို ဆင်ကျုံးခံတပ် အတွင်း၌ ထားခဲ့သည်။ ဆင်ကျုံးရွာရှိ သက်ကြီး ရွယ်အိုတို့အားလုံးလိုပင် ၎င်း အမြောက်များကို မြင်ဘူးလိုက်ကြသည်။ စစ်ဖြစ်မီက ဤခံတပ်မှအမြောက်များကို မန္တလေးနန်းတိုင်းသို့ သယ်ဆောင်သွားဖူးကြောင်း၊ စစ်ကိုင်း လမ်းလုပ်ငန်းဌာန ရုံးတွင် ရှိသော အမြောက် များသည် ဤခံတပ်မှယူသွားသော အမြောက်များဖြစ်ကြောင်း ပြောပြကြပါသည်။

လောကမှန်ကင်းလိုက်ဂူ

တိလောကဂူရုသိုက်ဂူကဲ့သို့ပင် အင်းဝခေတ် ဆေးရေးများကို လေ့လာကြည့်ရှုနိုင်သော အခြားလိုက်ဂူတခုမှာ စစ်ကိုင်းတောင်ရုံး အနောက်ဘက် လောကမှန်ကင်း ချောင်ရှိ လိုက်ဂူဖြစ်သည်။

လောကမှန်ကင်းလိုက်ဂူသည် တိလောက ဂူရုလိုက်ဂူကဲ့သို့ ၂ ဆင့်ဂူဖြစ်သည်။ သို့သော် တည်ဆောက်ပုံ၌ ကွဲပြားသည်။ တိလောကဂူရု လိုက်ဂူတွင် ဝင်ပေါက် ၃ ပေါက်ထားသော်လည်း လောကမှန်ကင်း လိုက်ဂူတွင် ငါယာ ၂ ပေါက်သာ ပေါက်လှုပ်ထားသည်။ လောကမှန်ကင်း လိုက်ဂူမျက်နှာစာ အလယ်တွင် တခန်းကဲ့သော အုတ်ထုကြီး ပိတ်ဆီးလျက်ရှိသည်။ ၎င်းအုတ်ထုကြီးပင်လျှင် လိုက်ဂူအပေါ်သို့တက်ရန် လေ့ကားခုံသဖွယ်ဖြစ်ပေသည်။ တိလောကဂူရုလိုက်ဂူတွင် အပေါ်ထပ်တက်သော လေ့ကားကို ဂူအတွင်း မြောက်သိပ်မှ ကပ်၍ အရှေ့ဘက်သို့ ဦးတိုက်ပြုလုပ်ထားသည်။ လောကမှန်ကင်း လိုက်ဂူတွင်မူကား အလယ် ဗဟိုမှ နေ၍ အနောက်ဘက်သို့ ဦးလှည့်တပ်ဆင်ထားသည်။

တိလောကဂူရု လိုက်ဂူအတွင်းဘက်တွင် အလယ်ဗဟို၌ ဂန္ဓကုဋ္ဌီတိုက်ခန်းကို မောင်းမလည်ခေါ် ပတ်လည်စင်္ကြံဝန်းရံထားပြီး ထိုစင်္ကြံ လမ်းများနှင့် တည့်တည့်တွင် လိုက်ဂူငယ်များနှင့် အနေးဖွဲ့ထားသည်။ လောကမှန်ကင်းတွင်မူကား ထိုသင်္ဘောမျိုး မတွေ့ရဘဲ၊ လိုက်ဂူအကျယ် ၅ ပေ၊ အမြင့် ၇ ပေထိပင် ၈ ပေရှိ၍ အရှေ့ အနောက် ၃၁ ပေ ရှည်လျားသော ဝဲယာ စင်္ကြံ နှစ်သွယ်ကို တောင်မြောက် ပြုလုပ်ထားသော အတွင်း စင်္ကြံလမ်းဖြင့် ပြုလုပ်ထားသည်။ အတွင်းစင်္ကြံလမ်း၏ အကျယ်မှာ ၃ ပေ ၄ လက်မခန့် ရှိ၍ တောင် မြောက် အရှည်မှာ ပေ ၁၀၀ ခန့်ရှိမည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။ ထိုစင်္ကြံလမ်းများနှင့် ဆက်၍ လိုက်ဂူများ အခန်းများဖွဲ့ထားသည်။ အပေါ်ထပ်သို့မူကား အတွင်းစင်္ကြံလမ်းနှင့် ဆက်သွယ်ထားရာ ပေ ၃၀ ကျော်မျှ ရှည်လျားလိမ့်မည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။ အပေါ်ဆင့်တွင် ဗဟိုမှ ပြတင်းတခု မေါက်ထားသည့်ပြင် ဝဲယာ တွင်လည်း မစ္စကြာပုံ အကုန် ၈ ကန့်ရှိသော လေသာ ပြတင်း ပိတ်သံကျောက်ပြားငယ်တို့ဖြင့် လေညှင်းနှင့် အလင်းဝင်ရန် ပြုလုပ်ထားသည်။ ၎င်းလေသာပြတင်းပိတ်ကျောက်ပြားငယ်များသည် ပုဂံဂူကျောင်းများတွင် အသုံးများသော်လည်း စစ်ကိုင်းဘက်တွင် အတွေ့ရနည်းပေသည်။

လောကမှန်ကင်းချောင်ကို ရှေးဦး လက်မှန်တည်ထောင်သူမှာ ရှင်တိဿာသနဇေဖြစ်သည်ဟု ယူဆရန်ရှိသည်။ ၎င်းသည် သာသနာ လက်ံာရ စာတမ်းအရဆိုမူ၊ သက္ကရာဇ် ၈၇၀ ပြည့်နှစ်ပွားတပျက်သာမ္ဗုဒ္ဓ ဇာတိဖြစ်သည်။ စစ်ကိုင်း ဇေတဝန်ဆရာတော် ရှင်သဒ္ဓမ္မကိုတ္တိတံတွင် စာပေသင်ကြားသည်။ သက္ကရာဇ် ၈၈၈ ခုနှစ်တွင် ရှမ်းမင်း သိုဟန်ဘွားသည် စစ်ကိုင်း အင်းဝ ပင်းယ တခွင်ရှိ ရဟန်းတော်များအား ဆွမ်းလှပ်ကျွေးမည့် အဟန့်ဖြင့် ပင့်ဖိတ်ကာလုပ်ကြသော်ဖြတ်သောကြောင့် ဇေတဝန်ဆရာတော် ရှင်သဒ္ဓမ္မကိုတ္တိနှင့် ရှင်တိဿာသနဇေတို့သည် တောင်ငူသို့ ထွက်ပြေးကြရသည်။

တောင်ငူ၌ပင် ရှင်တိဿာသနဇေသည် ရဟန်းအဖြစ်သို့ရောက်သည်။ သက္ကရာဇ် ၉၁၃ ခု၊ မိုးပြန်ရပ်တိ လက်ထက် သက်တော် ၄၃ နှစ်တွင် စစ်ကိုင်းသို့ ရှင်တိဿာသနဇေတပါးတည်း သာပြန်လည်ကြလာတော့သည်။ ဆရာဖြစ်သူ ရှင်သဒ္ဓမ္မကိုတ္တိသည် တောင်ငူ၌ပင် ပြန်လွန်တော် မူခဲ့လေပြီ။ စစ်ကိုင်း ဇေတဝန်ကျောင်း၌ နှစ်ပေါင်း ၁၅ နှစ်ခန့် စာပေ ပို့ချနေရာ သက်တော် ၅၈ နှစ်ရှိသောအခါ အာဏာပါဏာကမ္ပဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းရာတွင် ညဉ့် အခါ တံငါသို့ လေ့ခတ်သံကို ငြီးငွေ့တော်မူသဖြင့် တောဝင်တော်မူပြီးလျှင် လောကမှန်ကင်းဖုရား အနီး ကျောင်းတွင် နေတော်မူသည်။ တောင်ဝသောနှစ်ကား၊ သက္ကရာဇ် ၉၂၈ ခု၊ အင်းဝ၌ သတိုးမင်းစော (၉၁၆-၉၄၆) ဘုရင်ခံအဖြစ် စိုးစံနေသောအခါ ဖြစ်သည်။

လောကမှန်ကင်းစေတီသည် အင်းဝတရင် သတိုးမင်းစော (၉၁၆-၉၄၆) ၏ ကောင်းမှုဖြစ်သည်။ ထိုစေတီသည် ရှင်တိဿာသနဇေ တော်မဝင်မီကတည်းက ရှိနှင့်ပြီးဖြစ်သည်ဟုယူဆရသည်။ ယခုအခါတွင် ထိုစေတီတော်မှာ ပျက်စီးယိုယွင်းသွားပြီဖြစ်၍ မတွေ့နိုင်တော့ပြီ ဖြစ်သည်။

လောကမှန်ကင်းစေတီတော်နှင့် ယခုဖော်ပြမည့် လောကမှန်ကင်း လိုက်ဂူတို့ကို တချိန်တည်း တည်ဆောက်သည်ဟု ယူဆခဲ့ပါလျှင်၊ ရှင်တိဿာသနဇေ တောဝင်သော သက္ကရာဇ် ၉၂၈ ခုမှစ၍ ရေတွက်သော် ဤလိုက်ဂူ၏ သက်တမ်းသည် နှစ်ပေါင်း ၃၀၀ ကျော် နီးပါးမျှ ရှိပြီဟု ခန့်မှန်းရမည် ဖြစ်ပေသည်။

ညောင်ရမ်းခေတ် တနင်္ဂနွေမင်းလက်ထက် (၁၀၇၆-၁၀၉၅) တွင် ရှေးသား ပြုစုသော ဦးကုလား၏ ဟော ရာဇဝင်တော်ကြီးတွင် လောကမှန်ကင်းကျောင်းတော် ဆောက်လုပ်ပုံကို စေ့စွာဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ၎င်းကျောင်းတော်ကို သက္ကရာဇ် ၁၀၆၂ ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ဆယ်ရက် နေ့မှ စ၍ ပိုက်ကု၊ သက္ကရာဇ် ၁၀၆၃ ခု၊ တပို့တွဲလဆန်း ၈ ရက်နေ့တွင် အရှင်မှန်ကင်းတပ်ဆင်သည်။ ထိုနေ့တွင်ပင် အင်းဝမြို့တော်မှ ဆင်လုံးခြင်ခင်းနှင့် ဝေါပြာသားစီးကာ လောကမှန်ကင်းကျောင်းတွင် ထွက်တော်မူ၍ မြို့ရွှေဆိပ်သို့ရောက်လျှင် မြစ်ကို ကရဝိတ် ရွှေဖောင်တော်နှင့် ကူးတော်မူသည်။ ထိုနေ့တွင်ပင် ၎င်းကျောင်းတော်ကို ရှင်တိဿာသနဇေအား တစ်လျှံတော်မူသည်။ သို့သော် ဤကျောင်းမှာ သစ်သားကျောင်းဖြစ်သည်။ ဤကျောင်းတော်နှင့် လောကမှန်ကင်းချောင်ရှိ လိုက်ဂူတော်ကို တခေတ်တည်း ဟုယူဆခဲ့သော် ဤလိုက်ဂူ၏ သက်တမ်းမှာ နှစ်ပေါင်း ၃၀၀ နီးပါးမျှ ရှိပြီဟု ခန့်မှန်းရပေမည်။

လောကမှန်ကင်းလိမ့်ကတည်း အရှေ့ အနောက်တန်းနေသော ဝဲယာ ကြိန်ရံများတွင် ဆေးရေး ပန်းချီများကို တွေ့ရသည်။ အတွင်းပိုင်း စင်္ကြံတွင်ကား မတွေ့ရပေ။ လောကားထိပ်ပိုင်းကျသော အခန်းခံရံတွင် ဆေးရေးပန်းချီကားများရှိသည်။ ၎င်း၏ ဝဲယာ နှင့်ခန်းတွင်းလည်း တွေ့ရသည်။ သို့သော် ပြောပလောက်အောင် မကျန်တော့ပေ။ အလယ်ခန်း အနောက်ဖက်မျက်နှာတွင် ဆေးရေးကား တကားတည်းသာ ကျန်ရှိသည်။ ၎င်းပန်းချီကားမှာ နတ်မင်းကြီး လေးပါးတို့က မြတ်စွာဘုရားအား မြသပိတ် လေးပိုးကင်းလှူနေပုံဖြစ်သည်။

အောက်ထပ်ကြိန်သွယ် အနက် သောင်ဘက်စင်္ကြံ တွင်သာ နံရံနှစ်ဘက်စလုံး ဆေးရေးကားများကျန်ရစ်သည်။ မြောက်ဘက်စင်္ကြံ တွင် မူကား တောင်ဘက်မျက်နှာတွင်သာ ဆေးရေးပန်းချီများ တွေ့ရပြီး မြောက်ဘက်နံရံတွင် အင်္ဂတေသားများ အားလုံးလိုလိုကျကျနေသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဆွဲထားသော အကြောင်းအရာများမှာ ဝေယန္တရာဇာတ်တော်၊ စန္ဒကုမာရဇာတ်တော်နှင့် ဘုရားတော်တော်များကို ရေးဆွဲထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဝေယန္တရာဇာတ်တော်ပန်းချီကားများသည် အပျက်အစီးများလှသည်။ ဘုရားတော်တော်များ ပန်းချီကားများသည် ပန္နကုမာရ ဇာတ်တော်ပန်းချီကားများထက် အပျက်အစီးနည်းပါးသည်ကိုတွေ့ရသည်။

ပန်းချီဆေးအသားတွင် တိလောကဂုဏ်လိမ္မာ ဆေးရေးကားများနှင့် ခေတ်ပြိုင်ဟုဆိုသင့်ပေသည်။ အရေးအဆွဲနှင့် ဆေးရောင်အသွင်များတွင် တူညီမှုမက မောက္ခိယပုံများတွင်လည်း တိလောကဂုဏ်လိမ္မာဆေးရေးပန်းချီများကိုသိပ်ပင် ပါးတဖက်ပေါင်းနှင့် တွေ့ရသည်။ အထူးထည့်သွင်းပုံနှင့် ပုံသဏ္ဌာန် လိုက်နာသွားလျက်ပင် အစိမ်းနှင့်အနီ ဆန့်ကျင်ဘက်နှစ်ရောင်ကို အဆင်ပြေအောင် ပတ်စပ်ထားသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ တိလောက ဂုဏ်လိမ္မာပန်းချီတွင် အနီရောင်သည် ထင်ပေါ်လှသော်လည်း လောကမှန်ကင်း ဆေးရေးပန်းချီများတွင်အနီရောင်ကို ဆက်စပ်အသုံးချထားသဖြင့် အစိမ်းရောင်မှာ ပို၍ပို၍ထွက်လာသည်ကို တွေ့ရသည်။ အစိမ်းအနီနှင့်တွဲလျက် အညို၊ မီးခိုးနှင့် အနက်ရောင်များကိုလည်း သုံးစွဲထားသည်။ တိလောက ဂုဏ်လိမ္မာတွင် အဝါရောင် သက်သက်တွေ့နိုင်သော်လည်း လောကမှန်ကင်းလိုက်ကတည်းကား မတွေ့နိုင်ပေ။

တိလောကဂုဏ်လိမ္မာ ပန်းချီနှင့် လောကမှန်ကင်းမှ ပန်းချီများကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာလျှင် တူညီသော အချက်များ တွေ့ရသည်။ တိလောက ဂုဏ်လိမ္မာ၏ သင်္ကန်း သဏ္ဌာန် ၁၁၀၀ ကျော်တွင် ဆောက်လုပ်ထားသည့်ဖြစ်၍ နှစ်ပေါင်း ၃၀၀ ခန့်ရှိပေပြီ။ ဦးကုလားရေးသားပြုစုသော မဟာရာဇာဓိပတိကြီးတွင် သဏ္ဌာန် ၁၀၆၃ ခု၊ စနေမင်းလက်ထက် တန်းစူးလဆန်း ၇ ရက် တနင်္လာနေ့တွင် လောကမှန်ကင်း သင်္ကန်းတော်ကို စီမံကိန်း မဟာတိလောက ဂုဏ်ကျောင်းတော်နှင့်တကွ ၃ ကျောင်း ဆောက်တော်မူသည်ဟု ပါရှိရာ လောကမှန်ကင်းလိုက်နှင့် တိလောကဂုဏ်လိမ္မာတို့သည် တခေတ်တည်း တမင်းတည်းလက်ထက်တော်မူ ဆောက်လုပ်သည်ဟု ယူဆရသော်လည်းကောင်းပေသည်။

ရွှေဂူသုစေတီ

ဤစေတီတည်နေရာမှာ အမရပူရမြို့ရွှေဂူကြီး ပေါင်းလစေတီအနီးတွင်တည်ရှိသည်။ ၎င်းရွှေဂူကြီးဖုရား တောင်ဘက်မြောက်ပေါက်မှ ထွက်လျှင် ရွှေသားလမ်းကလေးအတိုင်းလိုက်သွားလျှင်တွေ့နိုင်သည်။ ၎င်းစေတီ၏ အရှေ့ဘက်တွင် ပျက်စီးယိုယွင်းနေသော ဒေါ်ပေတု အင်္ဂကျောင်းရှိသည်။ ၎င်းစေတီသည် အနောက်ဘက်သို့ လိုက်ပေါက်မျက်နှာမူနေသော စေတီငယ်ဖြစ်သည်။ ၎င်းစေတီကို အရပ်အဝေါ်အားဖြင့် တူညီအစ်မဖုရားဟုခေါ်သည်။ သို့သော် ၎င်းစေတီအတွင်း လိုက်မြောက်ဘက် ရန်တွင် ရေးထိုးထားသောစေတီ အတ္ထုပ္ပတ္တိ မင်းစာကြောင်းရေ ၄ တွင် “စောဖုရား၏ ကိုယ်စားတော်မြတ် သရီခေါ်တို့ ကိုမိုးဝပ်ပျော်ရာရွှေဂူသာ” ဟု ရေးမှတ်ထားသဖြင့်စေတီ၏ ဆိုအမည်မှာ “ရွှေဂူသာ” ဖြစ်ကြောင်းသိ ပေသည်။

ဤမင်းစာကို စေတီမှပေါက်သောတွင် ရေးထိုးထားသည်ကို တွေ့မြင် လေ့လာနိုင်သည်။ မြောက်ဘက်နံရံတွင် မင်စာကြောင်းရေ ၉ ကြောင်းရှိသည်။ ၎င်းမင်စာအဆက်ကို တောင်ဘက်နံရံတွင်ကြောင်းရေ ၅ ကြောင်းရေးထိုးထားသည်။ ၎င်းမင်စာတွင် စေတီကိုတည်သူ ကုသိုလ်နှင့် စေတီကိုတည်သော မုန့်စံစည်တို့ကို လေ့လာနိုင်သည်။ မြောက်ဘက်နံရံမင်စာကြောင်းရေ ၁ တွင် ဂန္ဓလရစ်တိုင်း စစ်ဌာန သို့သောသင်္ကန်းအမျက်ခွေခြင်းပေ၍ ” ဟု တွေ့ရရာ၊ အလှူရှင်များသည် တရပ်ပြည်၌ဖူးမြင်သူ တရပ်အမျိုးသမီးများဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။ ကုသိုလ်နှင့် တရားအမျိုးသမီးများကို အစွဲပြု၍ ဤစေတီကိုပင် တရပ်ညီအစ်မ ဖုရားဟုအရပ်အဝေါ်တွင်လျက်ရှိသည်။ စေတီတည်သကရာဇ်နှင့် ပတ်သက်၍ မြောက်ဘက်နံရံကြောင်းရေ ၇ တွင် တည်စသက္ကရာဇ်သမိ၂၁၈၈လွင် အစနှင့် နေရာနေဝါတထောင်သာ၍ ဖုန်ပါလေးဆယ် ၉ ခု ဝယ်ကတပေါင်းလ၌” ဟု ဆိုထားရာ သက္ကရာဇ် ၁၁၄၉ ခု၊ တပေါင်းလတွင် ဤစေတီကို တည်ကြောင်းသိရသည်။ အချိန်ကား ဘိုးတော် မင်းတရားကြီးလက်ထက်၊ အမရပူရမြို့တော်ကို တည်ထောင်ပန်ဆင်းမြန်းနေသောအခါဖြစ်ပေသည်။ ထိုအချိန်တွင် ဘိုးတော်မင်းတရားကြီးသည်၊ ဆင်းပြုရတနာကိုရရှိပြီးဖြစ်၍ တောင်ဘက်နံရံတွင် “ဆင်ဖြူရှင်” ဟု ရေးထိုးထားသည်ကိုတွေ့မြင်ရသည်။

၎င်းစေတီအတွင်းပိုင်းသည် မဲမှောင်နေသဖြင့် အလင်းရောင် ကောင်းကောင်းနှင့် ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုမှသာ အပြည့်အစုံ လေ့လာနိုင်ပေသည်။ ရေးဆွဲထားသော ပန်းချီများမှာဇာတ်တော်ကြီး ဆယ်ပုံဖြစ်၍ ၎င်းတို့တွင် တေမိဇာတ်၊ မဟော်သခါဇာတ်၊ ဝါရီဇာတ်တို့ ပါဝင်သည်။ ထိုပုံနှင့်ပတ်သက်သော ပန်းချီများကိုလည်း ရေးဆွဲထားသည်ကိုလည်း မွေ့နိုင်သည်။ ၎င်းပန်းချီများ၏ သက်တမ်းသည် နှစ်ပေါင်း ၁၇၆ နှစ်မျှကြာမြင့်ခဲ့သော်လည်း အရောင်းအသွေး ဖိုပြေလတ်ဆတ်လျက်ပင်ရှိသေးသည်။ အနီရောင်ကို အများဆုံး အသုံးပြုထားသည်။ စေတီမှာ သေးငယ်သောကြောင့် အတွင်း၌ရေးဆွဲထားသော ပန်းချီများမှာလည်း အကျက်စိပ်စိပ်သေးသေးပင်ရေးဆွဲထားသည်။ ၎င်းပန်းချီကားတွင်ပါရှိသော ယောကျ်ား ပန်းမများဝတ်ဆင်သော အင်္ကျီများသည် ပြောင်းနည်းပါး၍ အပွင့်နှင့်သာများသည်။ ၎င်းအဆင်မှာ အဖြူရောင်အောက်ခံနှင့် ရောင်စုံ ပန်းပွင့်များဖြစ်ကြသည်။ အတွင်းပိုင်း အချို့နေရာများတွင် ကွာကျနေသည်။ ထိုသို့ကွာကျနေသော နေရာများတွင် အင်္ဂတေအသစ် အစား ဖြည့်သားသည်ကို တွေ့ရသဖြင့် တချိန်က ဤစေတီကို အနည်းငယ် ပြုပြင်ဘူးကြောင်း သိရပေသည်။

ဖိုးကုလားစေတီ

ဤစေတီသည် မန္တလေးမြို့နှင့် ၁၇ မိုင်ခန့်ကွာဝေးသော အညာကျော်လေးဆူအပါအဝင် ရှမ်းမင်းသမီး စောမွန်လှ၏ကောင်းမှု၊ ရွှေစာရံ စေတီ၏ အနောက်ဘက်ကွက် ၃၀ အကွာတွင်တည်ရှိသည်။ ဖိုးကုလားစေတီသည်ကုလားကျောင်းခံထားသောစေတီဖြစ်သည်။ စေတီအရှေ့ဘက်မှန်လိုက်တောင်ဘက်နံရံတွင် စေတီသမိုင်းမင်စာကိုရေးထိုးထားသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ၎င်းမင်စာသည် ကြောင်းရေ ၁၁ ကြောင်းရှိသည်။ ၎င်းမင်စာကြောင်းရေ ၄ မှ ကြောင်းရေ ၁၁ အထိ၊ ဖုရားတည်သူ အလှူရှင်၏ အမည်နာမ၊ ၎င်း၏ ဇနီးသားသမီးနှင့် မြေးတို့၏အမည်များကို ရေးထိုးထားသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ဖုရားအကာမှာ မိုတောရွာမှ “ဘုရားကျီတကာမောင်ကလား” နှင့် “ဘုရားအမမယ်ပု” တို့ဖြစ်ကြသည်။ ၎င်းစေတီတည်သောသက္ကရာဇ်ကိုကား၎င်းမင်စာတွင်မတွေ့ရချေ။ သို့သော်မင်စာတနေရာတွင်အမရပူရမြို့တော်ဟုပါရှိသဖြင့် အမရပူရမြို့တော် ကောင်းစားသောအချိန်ကဖြစ်ကြောင်းကားသိနိုင်သည်။ အမရပူရမြို့တော်ကို ဖိုးတော်မင်းတရားသည် သက္ကရာဇ် ၁၁၄၄ ခုနှစ်တွင် တည်ထောင်သည်။ ၁၁၄၅ ခုနှစ်တွင် အင်းစမူ အမရပူရမြို့တော်သို့ ပြောင်းရွှေ့စံမြန်းတော်မူသည်။ မြေးတော်စစ်ကိုင်းမင်းခေါ် ဘကြီးတော်

မင်းတရားလက်ထက် သက္ကရာဇ် ၁၁၇၃ ခုနှစ်တွင် အင်းစံမြို့ဟောင်းကို ပြုပြင်ကာ ၁၁၇၅ ခုနှစ်တွင် ပြောင်းရွှေ့စံတော်မူသဖြင့် နှစ်ပေါင်း ၄၀ တိတိအမရပူရမြို့သည် မင်းနေပြည်ဖြစ်ခဲ့ပေသည်။ ဘကြီးတော်၏ညီတော် သာယာဝတီမင်းခေါ် ကုန်းဘောင်မင်း လက်ထက်သက္ကရာဇ် ၁၁၉၉ ခုနှစ်တွင် အမရပူရမြို့ကို တဖန်ပြုပြင်ပြီးလျှင် ၁၂၀၀ ပြည့်နှစ်တွင် အင်းစမူ အမရပူရသို့ ပြောင်းရွှေ့စံမြန်းတော်မူရာ၊ အမရပူရမြို့သည် တဖန် မင်းနေပြည်ဖြစ်လာပြန်သည်။ သာယာဝတီမင်းနောက် သားတော် ပုဂံမင်း (၁၂၀၈-၁၄) လက်ထက်တွင်လည်း အမရပူရမြို့သည် ထိန်းနန်းစိုက်ရာမြို့တော်ပင်ဖြစ်သည်။ ပုဂံမင်းအား ညီတော်မင်းတုန်းမင်းသည် သက္ကရာဇ် ၁၂၁၄ ခုနှစ်တွင် နန်းချ၍နန်းတက်သည်။ မင်းတုန်းမင်းသည် ၁၂၁၈ ခုနှစ်တွင် မန္တလေးမြို့ကို တည်ထောင်ရာ ၁၂၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် မန္တလေးနန်းတော်ကို၊ သိမ်းယူစံမြန်းတော်မူရာ သက္ကရာဇ် ၁၂၂၁ ပြည့်နှစ်တွင်၊ အမရပူရမြို့သည် မင်းနေပြည်အဖြစ်မှရပ်စဲလေသည်။ ထို့ကြောင့် ဤစေတီ၏ သက်တမ်းသည်၊ အစောဆုံး ၁၀၁ နှစ်၊ နောက်အကျဆုံး ၁၀၆ နှစ်ဖြစ်သည်ဟု အကြမ်းပျဉ်းခန့်မှန်းထားပါသည်။

ဤစေတီမှန်၏ အတွင်းဘက် ၄ မျက်နှာအပြည့် ရှေးကဆေးရေးပန်းချီကားများ ရှိခဲ့သော်လည်း၊ ရာသီဥတုအကြောင့် အင်္ဂတေချပ်များ ကွာကျကုန်သဖြင့် ကွက်တိုကွက်ကျ ဘဲသော ကျန်ရစ်ပေသည်။ ထင်ရှားစွာကျန်ရစ်သော အပိုင်းများမှာ အရှေ့ဘက်အာရုံခံမုန့်နှင့် ၎င်းမှန်၏ တောင်မြောက်နှင့် အရှေ့ဘက်သို့ လိုက်လှမ်း ဖြစ်ပေသည်။

ရေးဆွဲထားသော အကြောင်းအရာများမှာ၊ တေ-ဇာ-နေ-မ-ဘု-စံ-နာ-ဝိ-ဝေ ဖြစ်သော ဇာတ်တော်ကြီး ဆယ်ဘွဲ့ကို သရုပ်ဖော်၍၊ ရေးဆွဲထားသည်။ ၎င်းဆေးရေးပန်းချီများကို နံရံပတ်လည် အထက်အောက် လေးဆင့်နှင့် လိုက်လျှောက် သုံးဆင့်စီရေးဆွဲထားသည်။ လက်လှမ်း မှီသော နံရံ ဆေးရေးများမှာ ကိုင်တွယ် ပွတ်တိုက်ခြင်းမရှိသဖြင့် ဆေးရောင်များ ပျက်ပြယ်နေသော်လည်း အထက်ပိုင်းတွင် အင်္ဂတေကျကျ၍ ဇာတ်ကွက်သရုပ်ဖော်ပါသည်။ ကောင်းမွန်ပေသေးသည်။ ဆေးရောင်များမှာ အနီ၊ အစိမ်း၊ အဝါ၊ အနက်၊ အဖြူရောင် ငါးမျိုးကိုသာ အသုံးပြုထားသော်လည်း နေတားတကျ စီစဉ်ရေးဆွဲထားသဖြင့် မျက်စိပသား ဖြစ်လှပေသည်။ အရောင် ငါးမျိုးအနက် အနီရောင်ကို နေရာတိုင်းပင် အသုံးပြုထားသည်။ မြေအခင်း၊ အင်္ကျီ၊ လုံချည်၊ ခေါင်မိုး နေရာများတွင် အထူးသဖြင့် ဘိုးသည်၊ ပန်းချီကားတရပ်လုံး မြို့ကြည့်လျှင် အနီရောင် လွှမ်းမိုးထားသကဲ့သို့ ဖြစ်နေသည်။ အစိမ်းရောင်ကို သစ်ပင်၊ အင်္ကျီ၊ လုံချည်၊ ခေါင်မိုးများတွင် ခြယ်လှယ်ထားပါသည်။ အစိမ်းရောင်မှာ ဒုတိယဦးဆုံးရောင်၊ ပင်လယ်စိမ်းရောင် ဖြစ်သဖြင့် ရှင်လန်းလှသည်ဟု ဆိုရပေမည်။ ၎င်းအစိမ်းရောင်သည် မိမိဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော အနီရောင်ကို ပြိုင်လျက် ရှိပေသည်။ အဝါရောင်ကို ရွှေရောင်အဖြစ် ပြာသားများတွင် သုံးထားသည်။ ၎င်းအဝါရောင်သည် ယခုခေတ် ကုလားရွှေရောင်ခေါ် အဝါရောင်ကဲ့သို့ ဖြစ်၍ အလွန်ပင် ပနာရပေသည်။ အနက်ရောင်ကိုမူ တွေ့နေကြ နံရံဆေးရေးများကိုသို့ ဆံပင်နှင့် အနားမျဉ်းကောက် များတွင် အသုံးပြုထားသည်။ အဖြူရောင်ကိုမူ အုတ်တံတိုင်းများ၊ ခေါင်မိုးများ၊ အင်္ကျီ လုံချည်များတွင် အသုံးပြုထားသည်။

ဆင်ယင်ယဉ်းမှုနှင့် ပတ်သက်၍၊ ကုန်းဘောင်ခေတ်လည်ပိုင်း ဝတ်စား ဆင်ယင်မှုများကို လေ့လာနိုင်ပေသည်။ ထို့အပြင် အချို့သော ဇာတ်ကွက်များတွင်၊ သေနတ်များ၊ အမြောက်များ ကလားစံသည်များကိုလည်း ထည့်သွင်း ရေးဆွဲထားသည်ကိုလည်း လေ့လာနိုင်ပေသည်။ မဟော်သခါ ဇာတ်တော်တွင် ဥပကာရိမြို့ကို စူဠနိမင်း ရှစ်ပေါင်္ဂါတင်ဖြင့် ဝိုင်းခန်းတွင် အမြောက်၊ အမြောက်အားနားတွင် နှုတ်ခမ်းပေး၊ မှတ်ဆိတ်ပေးနှင့် ကုလားစံစံသည်များ၊ သေနတ်ထမ်း စစ်သည်များကို ရေးဆွဲထားသည်။ သေနတ်များကို ရေးဆွဲရာတွင် ပြောင်းကို အောက်သို့ စိုက်လျက် ရေးဆွဲထားသည်ကိုလည်း တွေ့မြင်ရသည်။

ထူးခြားမှု တရပ်မှာ မဟော်သခါအား ပညာအမျိုးမျိုး စမ်းပြီး၍ ဘုရင့်ရွှေတော်သို့ သွင်းခန်းတွင် ရွှေထီးသုံးလက်မိုးကားပြီး မဟော်သခါ သတို့သားသည် လူကိုဥစီး၍ ရွှေတော်သို့ ပင်နေပုံကို ရေးဆွဲထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ မင်းတုန်း ဆရာတော် ဦးဩဘာသ ပြန်ပို့ရေးသားတော် မူသော မဟော်သခါ ဇာတ်တော်ကြီးတွင်ဘူးဟင်္ဂဟော် ၁၀၀၀ ခြံလျက် နန်းတော်သို့ တက်ကြောင်းသာ ပြဆိုသည်။ ရွှေတော်ဝင်သော အခါတွင် မဟော်သခါ သတို့သားသည် ငယ်ရွယ်သေးကြောင်း ပန်းချီဆရာက ပြဆို၍ ဥာဏ်ကုန်ထားသည်ဟု ဆိုရန်ပင် ဖြစ်ပေသည်။

တံတားဦးမြို့၊ သာခေါင်ရပ်၊ အင်းပဲရွှေကုဖုရားမှဌာပနာပစ္စည်းများ

တံတားဦးမြို့နယ်၊ သာခေါင်ရပ် ဂိုဏ်းထောက်ကျောင်းအနီး၌ ရှိသော အင်းပဲရွှေ ရှေးဟောင်း စေတီကြီးသည် နှစ်ပေါင်း များစွာကပင် ယှဉ်းယုံပျက်စီးလျက်ရှိရာ၊ တံတားဦးမြို့ ဂိုဏ်းထောက်ဆရာတော် ဦးဥက္ကဋ္ဌသည် ၁၉၆၃ ခု၊ ဇူလိုင်လ ၅ ရက်၊ သောကြာနေ့တွင် စေတီပေါ်တွင် ပေါက်ရောက်နေသော ချုံနွယ်ပိတ်ပေါင်းများ၊ အုတ်ကျိုးအုတ်ပုံများကို ရှင်းလင်းရာတွင် ရှေးဟောင်းဌာပနာပစ္စည်းများကို တွေ့ရှိရပေသည်။

၎င်းဌာပနာ ပစ္စည်းများတွင် ကြေးဆင်းတု၊ ငွေဆင်းတု၊ စလင်းဆင်းတု၊ နီလာ ဆင်းတုများ ပါဝင်သည်။ ၎င်းဆင်းတုများ အနက်၊ ကြေးဆင်းတုများသည် အရှေ့အတွက်အားဖြင့် အများဆုံး ဖြစ်ပေသည်။ အများအားဖြင့် ဆင်းတုများသည် တွေ့နေကျ ဖြစ်သော ပလ္လင်ပေါ်တွင် လက်တော် ဘယ်တင်ညာချနှင့် စမ္ပယ်နေသော ဗုဒ္ဓဆင်းတုတော်များ ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့အနက်၊ ဇဗ္ဗူပတိ ဆင်းတုတော် နှစ်ဆူနှင့် မွေကြောတရား ဟောတော်မူဟန် ရဟန္တာ ၅ ဆူနှင့် တွဲလျက် ငွေဆင်းတု တဆူတို့ ဖြစ်ကြသည်။ ဆင်းတုတော်များအပြင် ကြေးစေတီတဆူ၊ ငွေစေတီတဆူ ပါဝင်သည်။ ကြေးစေတီသည် ဤအင်းပဲရွှေကုစေတီ၏ ပုံစံဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူကြသည်။ အထက်ပါ ဌာပနာ ပစ္စည်းများနှင့် အတူတူရှိသော အခြားပစ္စည်းများမှာ ခါတ်တော်ထူးသော ရွှေ-ငွေ-ယဉ်စသော ကြွတ်ငယ်ကလေးများ၊ တရပ်ပြည်ဖြစ် ကြွေထည်များ၊ ကျောဘက်တွင် စာတမ်းပါ အုတ်ခွက်ကျိုး တခုတို့ ဖြစ်သည်။

ကြေးဆင်းတု တဆူ၏ နောက်ကျောဘက် ပလ္လင်တွင် စာတမ်း ရေးထိုးထားသည်။ ၎င်းမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

- (၁) သက္ကရာဇ် ၈၇၃ ပြာသီ
- (၂) လပြန်ညကျော်နှစ်ရ
- (၃) ကတနာလံာနေပြီ၏
- (၄) စောဖိုးကောင်းမှု

၎င်းကြေးဆင်းတု၌ ပင် အရှေ့ဘက် ပလ္လင်အနားစောင်းတွင် “ကောကဏာကုန်ဖြာ” ဟု ရေးထိုးထားသည်။ ကောကဏာကုန်ဖြာ ရေးထိုးလျှင်ဖြစ်သည်။

သက္ကရာဇ် ၈၇၃ ခုဟူသော အထောက်အထားအရ၊ မင်္ဂလာစေတီ တော် ဒါယကာ ဒုတိယမင်းခေါင်လက်ထက်မှ ရှေးဟောင်းပစ္စည်း ဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။ (ပုံ-၁၅-၁၆)

အခြား ငွေဆင်းကု တဥပဋ္ဌာန်တွင်လည်း “(၁)ရာဇတယ(၂)ကင်မူသို့မောင်နှံ” ဟု ရေးထိုးထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ အုတ်ခွက် အကျိုးကဏ္ဍ၏ကျောက်တွင်လည်း ရှေးဟောင်း စာပေ အရေးအသား ပါရှိရာ “လက်ဝဲရန်တသူကောင်းမှု” ဟု ဖတ်ရှုရပါသည်။ ၎င်း အုတ်ခွက်သည် ပုဂံခေတ်ထက် များစွာ နောက်ကျသော ခေတ်ပိုင်းမှ အုတ်ခွက်ဖြစ်ပေသည်။

၎င်း မွှေးဟောင်းပစ္စည်းများတွင် ကောင်းဆိုးရာရာများကို ရွေးချယ် ဓါတ်ပုံ ရိုက်ကူး မှတ်တမ်းတင်ထားပါသည်။

အခန်း ၃

ရှေးဟောင်းကဗျည်းစာပေ

မန္တလေး-အမရပူရအကြားမှ ကျောက်စာသစ်များတွေ့ရှိခြင်း။

၁၉၆၂ ခု၊ ၁၉၆၃ ခုအတွင်းတွင် ရှေးဟောင်းကဗျည်းစာပေနှင့် ပတ်သက်၍ ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနအဖွဲ့ အဖွဲ့ဝင်တို့သည် မှတ်တမ်း တင်ရပေမည်။ အကြောင်းမှာ ကျောက်စာသစ်ပေါင်း များစွာပင် ယခုနှစ်အတွင်း တွေ့ရှိရသောကြောင့် ဖြစ်လေသည်။ မြို့နယ်အသီးသီးမှ ကျောင်းဘုရား အချို့တို့တွင် ယခင်က မတွေ့ရှိရဘူးသေးသော ကျောက်စာပျို့ကို ဌာနဆိုင်ရာအမှုထမ်းများ သွားရောက် ရှာဖွေတွေ့ရှိခြင်းမျိုး သာမက၊ အမှတ်မထင်သော တနေရာမှ ကျောက်စာသစ်ပေါင်း တစုတဝေးကြီးကို ယခုနှစ်အတွင်း အကြောင်းအားလျော်စွာ တွေ့ရှိရလေသည်။

ထိုသို့တွေ့ရှိသော နေရာမှာ မန္တလေးမြို့နှင့် အမရပူရမြို့အကြား မော်တော်ကားလမ်း ပါးကုရာကုအနီး မိုင်တိုင်အမှတ် ငါးမိုင်ခြောက်ပါလုံ အနီးမှ ရေကျော်တံတားတခုအောက်မှ ဖြစ်လေသည်။ ဤတံတားအောက်ရှိ ရေမြွန်မြောင်းကို ဖုံးထားသော ကျောက်ပြားများမှာ ရှေးဟောင်း ကဗျည်းကျောက်စာချပ်များပင် ဖြစ်ချေ၍၊ ၁၉၆၂ ခု၊ ဒီဇင်ဘာလဆန်းတွင် မန္တလေးမြို့ လမ်းလုပ်ငန်းဌာနမှ ၎င်းတံတားကို ပြုပြင်ရန်အတွက် တူးဖော်သောအခါတွင် ဤကဗျည်းကျောက်စာချပ်များကို တွေ့ရှိရခြင်း ဖြစ်လေသည်။ ထိုနေရာမှာ အမရပူရ မြို့ဟောင်း၏ အနောက်ဘက် ကျုံးတနေရာကို ကားလမ်းဖြတ်သွားရန် မြေဖိုစဉ်အခါက ရေကျော်စီးဆင်းစေရန် မြောင်းတခု ပြုလုပ်ပြီး ကျောက်ပြားများဖြင့် ဖုံးအုပ်ထား ခြင်း ဖြစ်လေသည်။ ထိုမြောင်းကို ပြုပြင်ရာတွင် ရှေးဦးစွာ ကျောက်စာတချပ်ကို တွေ့ရှိ၍ ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနမှ သိရှိခဲ့လေသည်။ ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနမှ၊ ထိုနေရာကိုလေ့လာပြီးနောက် ထိုကဲ့သို့သော ကျောက်စာများ နောက်ထပ်ရှိသေးမည်ဖြစ်၍ အကူအညီ တောင်းချက်အရ လမ်းလုပ်ငန်းဌာနကပင် ကျန်ရှိသော ကျောက်စာများကို တူးဖော်ပေးခဲ့လေသည်။ ထိုသို့ တူးဖော်ရရှိသော ကျောက်စာ ကျောက်ချပ်များ၏ အရေအတွက်မှာ သုံးထပ်လေးခုဖြစ်၍ ခြောက်မှတစ်ပါး ကျန်ကျောက်စာများမှာ ပါရှိသောစာသားများကို အနည်းနှင့် အများ ပတ်ရုရုနိုင်လေသည်။

ဤကျောက်စာများမှာ အမရပူရမြို့ ဘိုးတော်ဖုရားလက်ထက် (၁၁၄၃-၁၁၇၁) တွင် အရပ်ရပ်မြို့နယ် ကျောင်းဖုရားတို့မှ မွှေးဟောင်း ကျောက်စာတို့ကို အမရပူရမြို့သို့ ရွှေ့ပြောင်းယူဆောင်လာသော ကျောက်စာများ အနက် အပါအဝင်ဖြစ်လေသည်။ ထိုသို့ယူဆောင်၍ လာသော ကျောက်စာများကို အမရပူရမြို့ အနောက်မြောက်ထောင့်ဖြစ်သော ဆင်ကြီး ရွှေဂူ ဖုရားပုရဂုဏ်တွင် နေရာချထားခဲ့လေသည်။ ထိုကဲ့သို့ ဆင်ကြီးရွှေဂူဖုရားပုရဂုဏ်တွင် နေရာချထားခဲ့သောကြောင့် ဆင်ကြီးရွှေဂူဖုရားပုရဂုဏ်အတွင်းတွင် ကျောက်စာပေါင်းများစွာရှိနေခဲ့ လေသည်။ ထိုနှစ်တွင် သစ်ပင် ချုံနွယ်ထို့ ဖုံးနေပြီဖြစ်သော ကျောက်စာ အကျိုးအပုံ အတုံးပေါင်း ၂၇၁ ခု အပါအဝင် ပေါင်း ၇၃၉ ခု ကိုထိုစဉ်ကကျောက်စာဌာနဟု ခေါ်သောရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနက တောချုံ ၎င်းလင်းပြီး ခြံစည်းရိုးဝင်း ပြုလုပ်စောင့်ရှောက်ခဲ့လေသည်။ ၁၉၀၉-၁၀ ခုနှစ်တွင်မှ ထိုကျောက်စာများ အနက် စာ မပါသော အပိုင်းအစများ ချန်၍ ကျောက်စာပေါင်း ၆၀၀ နေရာကို အမရပူရ ပုထိုးတော်ကြီး ပုရဂုဏ်အတွင်းသို့၎င်း၊ တဖန် ၁၉၄၀-၄၁ ခုနှစ်တွင် မန္တလေးနန်းတွင်း သို့ ၎င်း အဆင့်ဆင့်ပြောင်းရွှေ့ခဲ့၍ ယခုအခါ မန္တလေးနန်းတွင်း ကျောက်စာရုံကြီးများ အတွင်းတွင် ရှိကြလေသည်။

ဤတွင် ၁၉၀၅ခု နှစ်၊ ကျောက်စာဌာနမှ အရေးအရ မယူရသေးမီ ထိုကျောက်စာများ ဆင်ကြီး ရွှေဂူ ဖုရားအတွင်း၌ တောဖုံးလက် ရှိနေဆဲကာလ၊ ၁၉၀၅ ခု၊ မတိုင်မီကပင် ယခုတွေ့ရှိရသော လမ်း တံတားအောက်မြောင်းဖုံး ကျောက်ပြားများ အဖြစ် ယူ၍ အသုံးပြုခဲ့ကြဟန် ရှိလေသည်။ တံတားနှင့် မြောင်း ဆောက်လုပ်ကြသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ မနီးမဝေးတွင် တည်ရှိသော ဆင်ကြီးရွှေဂူဖုရား ပုရဂုဏ်အတွင်းရှိ ရှေးမင်း မိဖုရားမျိုးမတ်စသော ကုသိုလ်ကောင်းမှုရှင်တို့၏ မှတ်တမ်းများ ဖြစ်သော ကဗျည်း ကျောက်စာ ရေးထိုးထားသည့် ကျောက်ချင်းတို့ကို အလွယ်တကူယူဆောင်၍ မြောင်းဖုံး ကျောက်ပြားများအဖြစ် အသုံးပြုခဲ့ကြခြင်းဖြစ်လေသည်။ ယခုအခါ ၎င်းကျောက်စာများကို မန္တလေး နန်းတွင်းသို့ ရွှေ့ပြောင်း၍ ကျောက်စာရုံကြီးအတွင်း ကျောက်စာ အမှတ်စဉ် ၅၉၆ မှ အမှတ်စဉ် ၆၂၂ အထိ ဖြစ်လေသည်။

ဤကျောက်စာများတွင် ပုဂံခေတ် မူလထိုး ကျောက်စာများလည်း ပါရှိလေသည်။ စစ်ကိုင်း-ဒင်းဝသိုင်ရာ ကျောက်စာများလည်း ပါဝင်လေသည်။ ထိုကဲ့သို့ တနေရာတည်းမှ ကျောက်စာပေါင်း များစွာတို့ကို တစုတဝေးကည်း တွေ့ရှိရခြင်းမှာ အလွန်ကြုံကြိုက်ခဲလှသော ကိစ္စဖြစ်၍ ယခုနှစ်အသို့ အထူးတလည် မှတ်တမ်း တင်ထိုက်သော ကိစ္စဖြစ်လေသည်။

ယခုနှစ် အတွင်း အထက်ဖော်ပြပါ တံတားအောက်မှ တွေ့ရှိသော ကျောက်စာများ အပြင် အခြားသော မြို့နယ် အရပ်ဒေသများရှိ ကျောင်းဖုရားတို့မှ တွေ့သော ကျောက်စာများလည်း ရှိသေးရာ ယခုနှစ်အတွင်း တွေ့ရှိသော ကျောက်စာတို့၏ အကြောင်းအရာမှာ အောက်ပါ အတိုင်း ဖြစ်လေသည်။ စုစုပေါင်း အရေအတွက်အားဖြင့် ငါးဆယ်နှစ်ခွဲ ရှိလေသည်။ ၎င်းကျောက်စာများ အနက် စိတ်ဝင်စားဖွယ် ကောင်း သော ကျောက်စာ အချို့၏ ဖတ်ရှုချက်များကိုလည်း နောက်တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

ဤနှစ်အတွင်း တွေ့ရှိသော ကဗျည်းကျောက်စာများမှာ သကရာဇ် ၅၂၉ ခုနှစ်ထိုး ကျောက်စာမှစ၍ သကရာဇ် ၁၂၀၄ ခုနှစ်ထိုး ကျောက်စာအထိ ပါဝင်သည်။ ခေတ်အားဖြင့် ပုဂံခေတ်မှစ၍ ရတနာပုံခေတ်ထိုး ကျောက်စာများပါဝင်သည်။ အရေအတွက်အားဖြင့် ၅၂ ခု ဖြစ်လေသည်။

(၁) မဟာနန္ဒာကန်တော်ကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည် သကရာဇ် ၁၂၀၄ ခုနှစ်တွင် ရေးထိုးသော ကျောက်စာဖြစ်သည်။ ရေးထိုးသူမှာ ရတနာပုံမြို့တည် နန်းတည် မင်းတုန်းမင်းဖြစ်သည်။ ဤကျောက်စာတွင် မင်းတုန်းမင်းသည် ရတနာပုံမြို့တော်ရှိ တေးလောင်းတော် ဘိုးလောင်းတော်များ တည်ထားကိုးကွယ်ခဲ့သော ရွှေတန်းဆာဘုရား၊ ရွှေကူကြီးဘုရား၊ ရွှေခြံသော်ဘုရား၊ ရွှေပေါ်ကျွန်းဘုရား၊ ဗုဒ္ဓမုဆိုးဘုရား အစရှိသော စေတီ ၇ ဆူ၊ ရွှေဂူ ၅ လုံး၊ ပြာသာဒ် ၄ ဆူ၊ အုတ်စရပ်အားဖြင့် ၇၂ ဆူသော ကုသိုလ်ဟောင်းတို့ကို သိမ်းပိုက်ပြုပြင်သည်။ ရွှေထီးအထွတ်လည်း

တင်သည်။ ၎င်း ၇၂ ဆူသောကုသိုလ်ဟောင်းတို့တွင် ရွှေတန်းဆာဘုရား၊ အင်ကြင်းတောဘုရား ၂ ဆူကို လုံးတော်ပြည့် ရွှေသင်္ကန်းမုခ်မံတော် မူသည်။ ရတနာပုံမြို့ ရွှေတန်းတော်တိုင်ဟောင်းကို ဘုရားရုပ်ပွားတော်ဆင်းတုဆွဲရေ ၁၀၅၊ ရဟန္တာဆင်းတု ဆွဲရေ ၆၀ ဆူ ထုလုပ်ကိုးကွယ် တော်မူသည်။ ထိုကုသိုလ်တို့ဖြင့် မရောင်ရဲသောကြောင့် ရတနာပုံမြို့တည် အလောင်းမင်းတရားကြီးသည် သကရာဇ် ၁၁၁၅ ခုနှစ်တွင် ကျုံးဝန်မဟာသီရိဥက္ကဋ္ဌမဇေယျသင်္ကြန်ကို ကြီးကြပ်ရွှေ့ဆိုသည့်တော်မူခဲ့သော မဟာနန္ဒာကန်တော်ကြီးသည် ယိုယွင်းပျက်ပြားနေသဖြင့်၊ သကရာဇ် ၁၂၁၄ ခု၊ ကဆုန်လဆန်း ၃ ရက် စနေနေ့တွင် ညီတော်အိမ်ရှေ့မင်းအမှုရှိသော မြတောင်မြို့စားသတိုးမင်းကြီး၊ မဟာမင်းလှကျော်သူ စသည် မူးမတ်တို့ကို ကိုယ်စီကိုယ်ငှ တာဝန်ယူ၍ ဆည်တော်မူစေသည်။ မဟာနန္ဒာ ကန်တော်ကြီးနှင့်တကွ ပျူမင်း၊ ပြုံးမင်းတို့ ဆည်ခဲ့သော ကြိုးကြာဥကန်တော်၊ ရတနာပုံမြို့တည် အလောင်းမင်းတရားကြီး၏သားတော် နောင်တော်ကြီးမင်း ဆည်ခဲ့သော ဆင်းခွပ်ကန်တော်၊ နရပတိစည်သူမင်းကြီး ဆည်ခဲ့သော ကတူးကန်တော်၊ ပဌမမင်းခေါင်းဆည်ခဲ့သော ပလိုင်းကန်တော်၊ ဒုတိယ မင်းခေါင်း ဆည်ခဲ့သော ယင်းပါကန်တော် အစရှိသည်တို့ကို မတိမ်ကောစေရန် ကြိုးဆွဲမြေတိုင်းအမတ်မင်းကျော်သီရိရာဇာကို တာထိုး မှတ်စေ၍ တဖန်ဆည်တော် မူစေသည်။ အဆိုပါ ကန်တော်များကို ဆည်ရာတွင် တနှစ်အတွင်း ပြီးစီးအောင်မြင်သည်။ မဟာနန္ဒာကန်တော်မှစ၍ ဆည်တော်မူပြီးသော အဆိုပါ ကန်တို့၏ အတွင်း ဟိုတင်းကျက်စားသော ရေပိုင်း ရေမှားသားမျိုး ငှက်မျိုးတို့အား ဖေးမဲ့ချမ်းသာပေးတော်မူသည်။ ဤအကြောင်း အရာတို့ကို တံဆိပ်ဝန်မင်းလှသီဟသူ ကျောက်ထက်အက္ခရာတင်ရသည်။

(၂) ခဲတောင်ကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည် စစ်ကိုင်း တောင်ရိုး ခဲတောင်ရှိ ကျောက်စာဖြစ်သည်။ သကရာဇ် ၆၈၀ ခုနှစ်တွင် ရေးထိုးသည်။ သကရာဇ် ၆၈၀ ခုနှစ်တွင်၊ ပုဂံပြည်၌ ပုဂံဆက် နောက်ဆုံးမင်းဖြစ်သော စောမုန်နစ်မင်း နန်းစံနေသည်။ ထီးပြိုင် နန်းပြိုင် အဖြစ် ပင်းယတွင် ဥဇနာ၊ ဦးကျားလားရာဇဝင်နှင့် ဇာတာတော်ပုံ ရာဇဝင်အရ စစ်ကိုင်းတွင် အသင်္ခယာ စောယွမ်း နန်းစံနေသော အချိန်ဖြစ်သည်။ သို့သော် မှန်နန်းရာဇဝင်အရမူ စစ်ကိုင်းတွင် တရဖျားကြီးမင်းလုပ်နေသော အချိန်ဖြစ်သည်။ ဤကျောက်စာတွင် “သကရာဇ် ၆၈၀ ခု ကြာမျှမင်းကိုင်းကိုယ်ပယ်ရယ်” ရေးထိုးထားသည်ကို တွေ့ရရာ မှန်နန်းရာဇဝင်အား ထောက်ခံလျက်ရှိသော ကျောက်စာဖြစ်သည်။ ဤကျောက်စာသည် ရာဇဝင် တန်ဖိုးရှိသော ကျောက်စာပုံဖြစ်ပေသည်။

(၃) ရွှေဂူဘုရားကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည် စစ်ကိုင်း တောင်ရိုး ခဲတောင်ရှိသော ကျောက်စာ ဖြစ်သည်။ ဤကျောက်စာတွင် ပါဝင်သော တရားဖျား ဆိုသည်မှာ သကရာဇ် ၇၂၉ ခုနှစ်တွင် အင်းဝတွင် နန်းတက်တော်မူသော မင်းကြီး စွာစော်ကဲပင် ဖြစ်သည်။ ၎င်းမင်းကြီး စွာစော်ကဲကိုပင် တရားဖျား စော်ကဲဟု ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ ဤကျောက်စာကြောင်းရေ ၂ နှင့် ၃ တွင် “ကြာဖျားမင်ကြ” ကိုပန်ရုပ်ရသောငယ်နံ ပေါက် လေ ၂၀” ဟု ရေးထိုးထားသည်။ ကျောက်စာ ရေးထိုးသူများမှာ မင်းစလင်းပိုင်လင်းယားဖြစ်သည်။ မင်းစလင်းပိုင် လင်းယား သည် စစ်ကိုင်းပြည်ကို အစိုးရသည်။ ၎င်းလင်းယားသည် တရားဖျားမင်းကြီးထံပန်၍ ရသော ငယ်နံပေါက်မြေ ၂၀ ကို ရွှေဂူဘုရားအား သင်ပုတ်ဆွမ်းဝတ်အတွက် လှူဒါန်းကြောင်း၊ ဤသို့ပြုရသော ကုသိုလ်ကြောင့် နတ်ဖြစ်သော်လည်း နတ်ချင်းမတူ၊ လူဖြစ်သော်လည်း လူချင်း မတူနိုင်နိုင်ဖြစ်၍၊ ယောကျ်ားဆုကို ပြည့်လုံကြောင်း၊ မိတ္တေယျဘုရားရှင် လက်ထက်တွင် သာဝက ရဟန္တာဖြစ်ချင်ကြောင်း ရေးထိုးထားသည်။

(၄) ကုလားကျောင်းကျောက်စာ အမှတ် (၁)

ဤကျောက်စာသည် စစ်ကိုင်းခရိုင်၊ မြင်းမူမြို့ ချမ်းသာကြီးဘုရားတွင် ရှိသည်။ ဤကျောက်စာသည် သကရာဇ် ၇၄၀ တွင် ရေးထိုး သော ကျောက်စာဖြစ်သည်။ ဤကျောက်စာ၌ ကောင်းမှုရှင် ချံသာပတိယလင်းယားသည် ကျောင်းအား လှူရန် လယ်မြေများကို ဝယ်ယူရာတွင် အသိအမြင်အဖြစ် မြတ်ကြီးခန်းတီး သခင် အစရှိသော ရဟန်းရှင်လူများအား သက်သေထားကြောင်း ထိုလယ်များကို လှူဒါန်း ရာတွင် အပေါ် အဖြစ်ပြည့်စုံသော၊ ငါးဖုန်ဆွမ်းသင်စသည်တို့ကုန်း၊ လယ်စသည်တို့ကို လှူဒါန်းကြောင်း စသည်တို့ကို ရေးထိုးထားသည်။ ၎င်းကျောက်စာတွင်ပင် သကရာဇ် ၅၅၇ ခုနှစ်၊ နွယ်တာလပြည့် ကြာသပတေးနေ့တွင် မြင်းမူတိုင်သူကြီးရတ္တနာထံမှ မြင်းမူကင်းသူကြီး ရတ္တနာလယ်ဝယ်ယူကြောင်း ရောစပ်ရေးထိုးထားသည်။

(၅) ကုလားကျောင်းကျောက်စာအမှတ် (၂)

ဤကျောက်စာသည် စစ်ကိုင်းခရိုင်၊ မြင်းမူမြို့ ချမ်းသာကြီးဘုရားတွင်ရှိသော ကျောက်စာဖြစ်သည်။ ဤကျောက်စာကို သကရာဇ် ၆၆၈ ခုနှစ်တွင်ရေးထိုးသည်။ ကုလားကျောင်း ကျောက်စာအမှတ် ၁ ကိုရေးထိုးသူ ချံသာပတိယလင်းယားနှင့် အိမ်သန္တာဗထိုသည် ကျောင်းအားလယ်ခံမြဲလှူဒါန်းကြောင်း၊ ကောင်းမှုရှင်ချံသာပ တိယသည်ဘုရားဆုပန်ကြောင်း၊ ရေးထိုးထားသည်။

(၅-၁) ကုလားကျောင်းကျောက်စာအမှတ် (၃)

ဤကျောက်စာသည်စစ်ကိုင်းခရိုင်၊ မြင်းမူမြို့ ချမ်းသာကြီးဘုရားတွင်ရှိသော ကျောက်စာတချပ်ဖြစ်သည်။ ဤကျောက်စာကို သကရာဇ် ၅၅၇ ခုနှစ်တွင် ရေးထိုးသည်။ အကြောင်းအရာမှာ ကုလားကျောင်းအား ဝတ္ထုကံလယ်မြေလှူဒါန်းကြောင်းပင်ဖြစ်သည်။ လှူဒါန်းသူ ကုသိုလ်ရှင်များမှာ မြင်းမူကင်းသူကြီးရတ္တနာ၊ ရတနသူ၊ စလင်သူ၊ လက်ရာ၊ ဖုဗ္ဗသူ၊ နန်သိန်ခါစသည်တို့ဖြစ်ကြသည်။

(၆) နေရမုတ်ဘုရားကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည်မုံရွာခရိုင်၊ ဘုတလင်မြို့နယ်၊ မြို့ပေါ်ရွာအနီးသိမ်မြို့တောရကျောင်းတွင်ရှိသည်။ ဤကျောက်စာကို သကရာဇ် ၆၅၈ ခုတွင်ရေးထိုးသည်။ ဤကျောက်စာ၏ အကြောင်းရင်းမှာ နေရမုတ်ဘုရားအား ဖုန်းသည်မကြီး၊ ရတ္တနာကြီးနှင့်သမန်၊ သန္တာပရမ သင်သေည်စသည်တို့က ဝတ္ထုကံလယ်မြေလှူသောအကြောင်းအရာပင်ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့လှူသောမြေများ၏ နယ်နိမိတ်အပိုင်းအခြားကိုဖော်ပြ ထားသည်။ ကျောက်စာ၏ ကျောစေ့မျက်နှာပါရေးထိုးထားသည်။

(၇) ရွှေမုဆွောစေတီကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည် ရွှေဘိုခရိုင်၊ ဒီပဲရင်းမြို့နယ်၊ နဂါးဗိုလ်ရွာရှိ ရွှေမုဆွောစေတီသိမ်အနီးတွင်ရှိသည်။ ထိုကျောက်စာကို သကရာဇ် ၁၁၂၆ ခုနှစ်တွင်ရေးထိုးသည်။ ၎င်းကျောက်စာ၏ အကြောင်းအရာမှာ ရွှေမုဆွောစေတီသိမ်အကျဉ်းချုပ်ဖြစ်သည်။ သိရှိမှသာသောက

မင်းကြီးသည် စေတီပေါင်း ၈၄,၀၀၀ တည်ထားကိုးကွယ်ရာတွင်၊ ဤရွှေမုတ္တောစေတီသည် ထူးအပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ပုဂံပြည်ရှင် နရပတိစည်သူမင်းကြီးသည် တိုင်းခန်းလှည့်လည်တော်မူသောအခါ၊ ဤစေတီတော်ကို တွေ့မြင်ရာ ဤစေတီတော်တွင် မိတ်တော်နှင့်ထူထောင်ထားသော မင်းကြီးတပုတ်ပြည့်ရှေ့ရပ်ထူထောင်ထားသော ပြန်သည်။ မုတ္တောစေတီဟူသောပြန်သည်။ အင်းစံမြို့တော်တွင် သာသနာတန်းကားစဉ် ၎င်းစေတီဟောင်းနှစ်မြီပြုပြန်ရာ မင်းအမတ်ရဟန်းရှင်သင်္ဃာတို့သည် ထပ်မံပြုပြင်ကြသည်။ သိမ်တော်ရှိသည့်ကိုစွဲ၍ နတ်ကပိုင်တော်ဟုတွင်သည်။ သကရာဇ် ၁၁၂၅ ခု၊ ကဆုန်လတွင် ပျက်စီးယိုယွင်းနေသော သိမ်တော်အပေါ်မိုးစရပ်ကို ထပ်မံပြုပြင်သည်။ ၁၁၂၆ ခု၊ ဒုတိယဝါဆိုလပြည့်နေ့တွင် ထီးတော်စိုက်ထူလှူဒါန်းသည်။ ၎င်းနေ့၌ပင် မှန်ကင်း ၄ ခုလှူဒါန်းသည့် စသောကုသိုလ်ရေးရာများကို ရေးထိုးမှတ်တမ်းတင်ထားသောကျောက်စာဖြစ်သည်။

(ဂ) အိမ်တော်ကိုသိမ်းပစ်လှူသောကျောက်စာ

ဤကျောက်စာကို ပုဂံညောင်ဦးသွား ကားလမ်းအနီး ငါးမျက်နှာစေတီ၏ အနောက်တောင် တမိလုံခွဲခန့်အကွာတွင်ရှိသော အမည်မသိရသော ရှေးဟောင်းစေတီအနီးမှရသည်။ ဤကျောက်စာတိုင်သည် ပြည့်စုံစွာ ဖတ်ရှုလေ့လာနိုင်သော ကျောက်စာမဟုတ်ပေ။ ဤကျောက်စာ၏ အကြောင်းအရာမှာ ရှေးကမင်းတို့၏ ကောင်းမှုတို့သည် ပျက်စီးယိုယွင်းလာသဖြင့် ထပ်မံပြုပြင်ကြောင်း ရေး ထိုးထားသော ကျောက်စာဖြစ်သည်။ နေတော်မူသော မိမိတော်ကိုဖျက်၍ သိမ်တော်ပြုကြောင်း ရေးထိုးထားသည်။

(ဇ) မင်းကျည်ကျပ်ဘုရားကျောင်းကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည်စစ်ကိုင်းခရိုင်၊ မြင်းမူမြို့၏ တဘက်ကမ်း ညောင်လေးပင်ရွာတောင်ကျောင်းအတွင်း၌ရှိသည်။ ဤကျောက်စာကို သကရာဇ် ၈၀၃ ခု၊ မင်းကျည်ကျပ်မင်းမောင်နှံသည် ဘုရားနှင့်ကျောင်းကို မြေလှူဒါန်းကြောင်း ရေးထိုးထားသည်။

(ခ) မင်းမတ်ဥဒိန်ကြီးကျောင်းကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည် စစ်ကိုင်းခရိုင်၊ မြင်းမူမြို့အနောက် ၃ မိုင်ကွာဝေးပြည့်ရွာ ရွှေစေတီဖုရား၏ မြောက်ဘက်တွင် မူလတည်ရှိ၍ ယခုအခါလေးမျက်နှာ ဘုရားတွင်းသို့ပြောင်းရွှေ့ထားသည်။ ဤကျောက်စာ၏ အကြောင်းရင်းမှာ မင်းမတ်ဥဒိန်ကြီးနှင့် သားဥဒိန်မြောက်သောသူတို့သည် ကျောင်းစေတီတန်ဆောင်း တန်တိုင်းပြုလုပ်၍လယ်ကျွန်နှားလှူဒါန်းကြောင်း ရေးထိုးထားသော ကျောက်စာဖြစ်သည်။ မင်းမတ်ဥဒိန်ကြီးသည် သကရာဇ် ၆၅၀ တွင် ကျောင်းဆောက်၍ လယ်နှင့်ကျွန်လှူသည်။ သကရာဇ် ၆၉၃ ခုနှစ်တွင် ဥဒိန်ကြီးသားဥဒိန်မြောက်သည် စေတီတန်ဆောင်း ကျောင်းတန်တိုင်း ဆောက်လုပ်ကာ လယ်မြေများ လှူဒါန်းသည်။ ၎င်းကျောက်စာကို ရေးထိုးသောသူမှာ မြင်းမူပန်စင်ဝိလာသဖြစ်ကြောင်းသိရသည်။ ၎င်းကျောက်စာ၏ ကျောက်တိုင်တွင် သကရာဇ် ၆၅၅ ခုနှစ်၌ ဥဒိန်ငယ်သည် လယ်ပယ်ထပ်လှူကြောင်း သိရသည်။ သကရာဇ် ၆၅၉ ခုနှစ်တွင် ခေမာသွာဥကျောင်သို့မူ ပုဂံလိတ်ဦးသည် ကူကြီးပြု၍ ဘုရားသင်ပုတ်ဝတ်ဖြစ်စီမံသောငှါ လယ်မြေလှူသည်။ ဥတိန်မြေးဝံမြည်သူကြီးပင်ပါသည် မင်းကြီးစွာကို ရေဝင်းကုန်းကပ်၍ စာတိဖုရား၊ ဖုရားစုရား၊ ကူကြီးဖုရား၊ တန်ခေါင်ဖုရား နန်းဖုရားတို့ကို သင်ပုတ်ဝတ်ဖြစ်စီမံသောငှါ လယ်မြေလှူသည်။ မင်းကြီးစွာသည် မှန်နန်းရာဇဝင်အရ သကရာဇ် ၆၇၈ ခုနှစ်တွင် ပုဂံ၌ မင်းပြုသော ကျော်စွာမင်းဖြစ်တန်ရာသည်။ ဝံမြည်သူကြီးဝံစီမံနေကလည်း ကျောင်းဆောက်ကာလယ်မြေလှူဒါန်းသည်။

(ခ) ဝမ်းဘဲကာကျောင်းကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည် စစ်ကိုင်းခရိုင်၊ မြင်းမူမြို့ အနောက်တောင်နှစ်မိုင်ကွာ မြစ်ပေါ်ရွာ ဝမ်းဘဲကာဖုရား၌ရှိသည်။ ဤကျောက်စာကို သကရာဇ် ၆၅၄ ခု၊ ပုဂံပြည့်၌ ကျော်စွာမင်းစိုးစံနေသောအချိန်၌ရေးထိုးသည်။ လူနတ်ချမ်းသာနိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကို မပိတ်မပင် အလှူငွေသောကြောင့် ရတနာသုံးပါးကို ဦးထိပ်ထားကာ ဝမ်းဘဲကာကျောင်းကို ဝမ်းဘဲကာအသည်နှင့် ဖမ္မချက်တရာငွေထောင်တို့ညွှတ်၍ ပြုကြသည်။ ဖမ္မချက်တရာငွေထောင်၊ ရတ္တနသု၊ ဖမ္မချက်တရာငရင်ဖ၊ စလင်သူစသည်တို့သည် အညီအညွတ်ပြု၍ ဝမ်းဘဲကာကျောင်းကို မြေယာလှူကြသည်။ ၎င်းတို့ကောင်းမှုကို ဖျက်ဆီးသူတို့သည် ရေသွားလျှင် မိကျောင်းစားစေသော၊ ကြည်းသွားမူ ကျားစားစေ၊ မြွေခွဲ၍သေစေစသည်ဖြင့်ကျိန်ဆဲထားသည်။

(ခ) အတုမရဖုရားကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည် ဝက်လက်မြို့နယ်၊ သစ်ဆိမ့်ကြီးရွာ၊ အတုမရဖုရားတန်တိုင်းတွင်း၌ရှိသည်။ ၎င်းကျောက်စာကို သကရာဇ် ၁၂၁၄ ခု၊ ကဆုန်လပြည့်ကျော် ၁၀ ရက် ကြာသပတေးနေ့တွင် ရေးထိုးသည်။ အကြောင်းအရာမှာ အတုမရဖုရား၌ ပြုပြင်လှူဒါန်းမှုကိုရေးထိုးမှတ်တမ်းတင်ခြင်းဖြစ်သည်။ သကရာဇ် ၁၀၅၂ ခု၊ ဝါခေါင်လဆန်း ၈ ရက် တနင်္ဂနွေနေ့တွင် ရှင်တော်မြတ်စွာဘုရား ရုပ်တုတော်တည်ထားကိုးကွယ်သည်။ ၎င်းနှစ်တွင်ပင် ပလ္လင်တော်တွင်ရှိသည့် ရွှေတံခါးရွက်ပျက်စီး၍ သကရာဇ် ၁၀၈၀ ပြည့် တော်သလင်းလဆန်း တရက် တနင်္လာနေ့တွင်တံခါးရွက်ပြုလုပ်၍လှူသည်။ သကရာဇ် ၁၁၈၃ ခုနှစ် သစ်ဆိမ့်ကြီး ကူးကြီးရွာ၊ ငါးပတ်ချောင်း၊ ရပ်သားရွာသားတရုတ်က စေတီတော်အထက်ပိုင်းပျက်စီးယိုယွင်းသည့်နှင့် အုတ်လေးဖိုခန့် ထပ်ဆင့်တည်ပြီးလျှင် အင်္ဂုတေကောင်းမွန်အောင်လုပ်၍ ၁၁၈၄ ခုနှစ်တွင် ထီးတော်တင်သည်။ ၁၁၈၄ ခု၊ တော်သလင်းလပြည့်ကျော်တရက်နေ့တွင် ကျောင်းတကာ မောင်လွန်းမောင်က ရွှေပြည့်မွမ်းမံသည်။ သကရာဇ် ၁၁၈၅ ခုနှစ်တွင် ကျောင်းတကာ မောင်ရွှေပွင့်က မဟာရာမနှင့်စောင်းတန်း ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသည်။ သကရာဇ် ၁၁၈၆ ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၁၅ ရက်နေ့မှန်းတည့်လေးဖါးအချိန်တွင် စကြာ တကာ မောင်လွန်းယက ရွှေထီးတံခွန်စိုက်ထူပူဇော်ကြောင်း ရေးထိုးထားသည်။

(ခ) ဥမင်ကျောင်းကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည် ဝက်လက်မြို့နယ်၊ သစ်ဆိမ့်ကြီးရွာမြောက်နှစ်မိုင်ကွာတွင်ရှိသော ရွာသစ်ရွာ မြင်တင်ကျောင်းတိုက်ဟောင်းအတွင်း တွင်ရှိသည်။ သကရာဇ် ၆၄၇ ခုနှစ်တွင် ခေါ်သင်သာဓနီငင်သင်သည့် လယ်မြေကိုခွက် ၂၅၀ နှင့်ငယ်၍ ဥမင်ကျောင်း၌လှူသည်။ ခုတုနံ၌ လက်သင်ဆိုသူကလည်း လယ်မြေလှူသည်။ သကရာဇ် ၆၅၇ ခုနှစ်တွင် မင်းသရေသေဌေးသည် မြောက်ကုန်းဖုရားကို သင်ပုတ်ဝတ်ဖြစ်စေသောငှါ လယ်မြေလှူသည်။ ၎င်းကျောက်စာ၏ ကျောက်တိုင်သည် ငနီငင်သင်လှူပြီးသော ဥမင်ကျောင်း ဝတ္ထုကံမြေကို ဆင်ဖြူရှင်တရားဖျား မင်းထပ်ဆင့်လှူဒါန်းကြောင်းရေးထိုးထားသည်။ သကရာဇ် ၆၈၆ ခုနှစ်တွင် စစ်ကိုင်းပြည်ကို အစိုးရသော တရားဖျားမင်းသည် ငနီငင်သင်

လှူခဲ့သောဝတ်လယ်ကို အနိုင်အထက်သိမ်းယူသည်။ သကရာဇ် ၇၀၁ ပြည့်နှစ်၌ တရားဖျားသားတော် ဆင်ဖြူရှင်တရားဖျားနန်းတက်သည်။ ထိုအခါဥမင်မြတ်စွာသျှင်မဟာထေရ်မင်းကြီးကို မေတ္တာရပ်ခံသောကြောင့် လယ်စားယူတော်မူပါဟု လျှောက်ထား၍ ညောင်ဥပိလက်လယ်မြေကို တပေါင်းလဆန်း ၈ ရက်နေ့တွင် ရေဝင်တော်သွန်း၍ လှူဒါန်းကြောင်းရေးထိုးထားသည်။

(ခ) သစ်ဆိမ့်မင်း တရင်သိန်စည်းကျောင်း ကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည် ရွှေဘိုခရိုင်၊ ဝက်လက်မြို့နယ်၊ သစ်ဆိမ့်ကြီးရွာမြောက် နှစ်မိုင်ကွာ ရွာသစ်ရွာ ခေါ်တော်ကျောင်းဟောင်းတွင်း၌ရှိသည်။ ဤကျောက်စာကို သကရာဇ် ၇၉၂ ခုနှစ်တွင် ရေးထိုးသည်။ ဤကျောက်စာ၏ အကြောင်းရင်းမှာ သစ်ဆိမ့်မင်း တရင်သိန်စည်သည် ဝတ္ထုကံလယ် မြေလှူသောအကြောင်းအရာဖြစ်သည်။ မြေလှူသောအခါတွင် မင်းကြားကြီးသည် အနုမောဒနာ ခေါ်တော်မူ၍ ပရိတ်ရည် ရေဝင်အိမ်ဖူးကို လက်တော်နှင့်ခွဲတော်မူ၍လှူသည်။ တောင်နန်းမိဖုရားအား ရွှေဖျင်တထည် လက်ဆောင်တေးဆက်၍ နားတော်လျှောက်သောအခါတွင် ဝတ်မြေအဖြစ်လှူဒါန်းရန် လယ်မြေများကို သနားတော်မူသည်။ တိုင်ဆောက်သော အခါတွင် အခမ်းအနားပြုလုပ်ပွဲ၊ အဝတ်အထည်များ ချီးမြှင့်ပေးကမ်းပွဲ စသည်တို့ ပါဝင်သည်။ ၎င်းကျောက်စာ၏ ကျောက်တိုင်တွင်ကား လှူဒါန်းသော ကျောင်းတော်မြေကို ထိပါးသူ ဖြစ်သို့သော ဘေးအော် ရောက်ပါစေ စသဖြင့် ကျိန်ဆဲထားသည်ကို ဖတ်ရှုရသည်။

(ခ) ရွှေစည်းခုံစေတီကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည်စစ်ကိုင်းခရိုင်၊ မြင်းမူမြို့နယ် အနောက်မြောက် ၁၆ မိုင်ကွာ ပဒတ်ထိုင်းရွာ၊ ရွှေစည်းခုံဖုရားတွင် ရှိသည်။ အကြောင်းအရာမှာ စစ်သူကြီး တရင်ကပိုင် သားအဖနှင့် မြင်တွင်သူကြီး ငဖုန်ဆိုသင်တို့သည် ဖုရားနှင့် ကျောင်းအား ဝတ္ထုကံမြေလှူကြောင်း ရေးထိုးထားခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ သကရာဇ် ၆၇၈ တွင် စစ်သူကြီး တရင်ကပိုင် သားအဖသည် မြတ်စွာဖုရားရှင်၏သာသနာ၌ လှူစွာ သဒ္ဓါကြည်ညိုဖုရားသျှင်ကို လယ်မြေလှူခဲ့ကြောင်း၊ အလောင်းစည်သူမင်းကြီးသည် တိုင်းခွင့်လှည့်လည်တော်မူသောအခါ၊ ကူကို အနောက်ဘက်သို့ မျက်နှာမူ၍ တည်ခဲ့ကြောင်း၊ ၎င်းကူကို စစ်သူကြီး တရင်ကပိုင်မယ်တော်သည် မြေလှူကြောင်း၊ မြင်တွင်သူကြီး ငဖုန်ဆိုသင်ကလားကျောင်းပြု၍ လယ်မြေလှူဒါန်းကြောင်း ရေးထိုးထားပါသည်။

(ခ) သူကြွယ်စေ့မယ်သင်ကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည် စစ်ကိုင်းခရိုင်၊ ချောင်းဦးမြို့နယ်၊ မှန်ချိုရွာရှိ ကျင်းထဲ ရွှေဂူဖုရား၌ရှိသည်။ ဤကျောက်စာတွင် သကရာဇ် ၆၀၂ ခုနှစ်သာသနာနှစ် ၁၃ ရက် ဗုဒ္ဓဟူးနေ့တွင် သူကြွယ် ငစုယ်သင်သည် ဖုရားကြီးအား ကျေးကျွန် ငါးဦးလှူဒါန်းသည်။ ၎င်းကျွန်တို့သည် ဖုရားသျှင်အား လှုပ်ကျွေးပြုစုရမည့်အပြင်၊ ကျောင်းပျက်စီးသောအခါ ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းကြရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ကျွန်လှူသောအခါတွင် မဟာထီးတော်ကျောင်းရှင် စသောသံဃာများ သမန်တတာတ္တရာ အစရှိသော ကလန်သံဃ်များ ရွှေမောက်တွင် လှူကြောင်း ရေးထိုးထားသည်။ ဤကျောက်စာ၏ အလယ်တွင် ဤကောင်းမှုကို ဖျက်ဆီးသောသူကား ဤမည်သော ဘေးအော်များ သင့်ပါစေဟု ကျိန်ဆဲထားသော်လည်း ဝိမိတ္တာ ဆိုသူအား နှင်တည်းဖျက်မှုကား ငါကချိန်သောအတိုင်း ဖြစ်စေသတည်း ဟု ရေးထိုးထားသည်ကို ဖတ်ရှုရသည်။

(ခ) တေရော်ရွာမှကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည်၊စစ်ကိုင်းခရိုင်၊ ငတရော်ရွာကြီး၏ မြောက် ၂ မိုင်ကျော်ခန့် အကွာတွင်ရှိသော ငနုသား ဖုရားကုန်းမှ ရရှိသည်။ ယခုအခါ ၎င်းကျောက်စာကို ငတရော်ရွာ၊ အချိုးအစီး ဖုရားတံတိုင်းအတွင်းသို့ ပြောင်းရွှေ့ထားသည်၊ ဤကျောက်စာကို သကရာဇ် ၅၂၉ ခုနှစ်တွင် ရေးထိုးသည်။ ဤကျောက်စာသည် အပျက်အစီး အတန်များသဖြင့် ရေးထိုးရင်း အကြောင်းအရာကို မသိနိုင်ပေ။ သို့သော် ပစ္စည်းဥစ္စာများကို ခွဲခြမ်းဝေငှပေးထားကြောင်း ရေးထိုးထားဟန်ရှိသည်။

(ခ) မင်းလျှင်စောကျောက်စာ

ဤကျောက်စာကိုစစ်ကိုင်းတောင်ရိုး ရှင်ဖြူရှင်လှဖုရား ပြုပြင်ရာမှအုတ်ပုံအကြားမှ ရသည်။ ၁၉၆၁-၆၂ ခုနှစ်အတွင်း ၎င်းကျောက်စာကို ဘွဲ့ရှိခုံသော်လည်း ၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ်အတွင်း၊ ၎င်းကျောက်စာ၏ အဆက်အပိုင်းအစကို ၁၉၆၃ ခု၊ မေလ ၂၈ ရက်နေ့တွင် ထပ်မံ ရှာဖွေဖော်ပြနိုင်သဖြင့် ပြည့်စုံအောင် ဖြည့်စွက်ထားခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ အကြောင်းအရာမှာ ဂူနှင့် ဖုရားကျောင်းကို မြေလှူခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဤကျောက်စာတွင် သကရာဇ် ၅၁၃ ခုနှစ်တွင် မန္တလေး ခရုတောင်အရပ်၌ ကန်တီလိက်မင်းလျှင်စော ဆည်တော်မူကြောင်း ပါဝင်သည်။ ၎င်းကျောက်စာ၏ အောက်ခြေနှင့် ကျောက်တိုင်တွင်မူ စည်သူမင်းကြီးသည် ကန်တော်ကိုဆည်၍ ကန်အောက်ကျောင်းကို လယ်မြေလှူဒါန်းကြောင်း ပါဝင်သည်။ ဤကျောက်စာတွင် ပါဝင်သော မင်းလျှင်စောဆည်မှာ ပုဂံပြည်ရှင် အလောင်းစည်သူမင်းကြီး၏ သားတော်ကြီးဖြစ်သည်။ အလောင်းစည်သူ မင်းကြီးသည် သားတော်ကြီး မင်းလျှင်စောအား မျက်တော်မူ၍ အခြွေအရံနှင့်တကွ နှင်တော်မူရာ မင်းလျှင်စောသည် “ထွန်တုံးပုတက်” ဟူသော အခြွေရိုးမတောင်ခြေအနီး၌ မြို့ပြတည်ထောင်၍ ကန်ချောင်းဆည်မြောင်း ပြုစုသည်ဟု ရာဇဝင်တို့၌ လာသည်။ ထိုမင်းသားတူးဖော်ခဲ့သော ကန်များမှာ အောင်ပင်လယ်ကန်ကြီးနှင့် တမုတ်ဆုံးကံတို့ဖြစ်ကြသည်။ ဤကျောက်စာ၌ပါသော စည်သူမင်းကြီးမှာ နရပတိစည်သူမင်းကြီးကို ဆိုလိုသည်။

(ခ) နန်းကြားရွှေဂူဖုရားကျောက် စာ

ဤကျောက်စာသည်စစ်ကိုင်းခရိုင်၊ မြင်းမူမြို့နယ်၊ ထီးဆောင်ရွာမြောက် ၄ မိုင်ကွာ၊ နန်းကြားရွှေဂူဖုရား၌ ရှိသည်။ ဤကျောက်စာသည် အပျက် အစီး အလွန်များ၍ တသုံးနှစ်လုံးမှလွဲ၍ မူလ အကြောင်းအရာကို ပြည့်စုံစွာ မသိနိုင်တော့ပေ။

မန္တလေး အမရပူရကြားမှတွေ့သောကျောက်စာများ

(၂၀) နံကိုင်းဖုရားကျောက်စာ

ဤကျောက်စာကို မန္တလေး အမရပူရသို့ ၁၁ ကားလမ်း မိုင်တိုင် ၅/၆ အနီး ရေကျော်တံတားအောက်မှ တူးဖော်ရရှိသည်။ ၎င်းကျောက်စာကို ၁၇၆၂ ခု၊ ယခုအခါ မန္တလေး နန်းတိုင်း ကျောက်စာရုံသို့ ပြောင်းရွှေ့ထိန်းသိမ်းထားသည်။ သိရှိကြသောနာမိကျာပဝရမေဇာရာသီခွဲ မင်းကြီးတရားဖျားမင်း၏ အထိန်းတော်သားဖြစ်သူ သီဟသူအမည်ရှိ သံဃျင်အမတ်ကြီးသည် သံဃာဆင်းရဲမှ လွတ်မြောက်လိုသောကြောင့် နံကိုင်း

ဖုရား၌ ဥမင်တူးခြင်း စုလှန်မုန်းခေါင်အောက်ခြင်း စသည်တို့ပြုလုပ်၍ ဝတ္ထုကံ လယ်မြေလှူကြောင်း ရေးထိုးသွားသည်။ ဤကျောက်စာ၌၊ ပါဝင်သော တရားများ မင်းကြီးသည် မှန်နန်း ရာဇဝင်တော်ကြီး အရ၊ သကရာဇ် ၆၈၄ ခုနှစ်တွင် နန်းတက်၍ သကရာဇ် ၆၉၈ ခုနှစ်တွင် နတ်ရွာစံတော်မူသော စကင်းမင်းအင်္ဂတိုင် ဒုတိယမြောက်ဖြစ်သည့် တရားများကြီးပင် ဖြစ်သည်။

(၂၁) မြေလှူသည့်နှင့်တူသောကျောက်စာ

ဤကျောက်စာတိုင်သည် မန္တလေး အမရပူရသွား ကားလမ်း မိုင်တိုင် ၅/၆ အနီး ရေကျော် တံတားအောက်မှ တူးဖော်ရရှိသည်။ ဤကျောက်စာသည် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်သဖြင့် မူလက ကြောင်းရေ မည်မျှရှိသည်ကို မသိနိုင်ပေ။ ဖတ်သော ကြောင်းရေနှစ်တွင် “နိဿိန္တိ” ကြောင်းရေ သုံးတွင် “ကံပဝ။ မုန့်”၊ ကြောင်းရေ လေးတွင် “ဩကံ”၊ ကြောင်းရေ ငါးတွင် “ဩကံကန်” စသည်တို့ သာ ဖတ်ရှုနိုင်တော့သည်။

(၂၂) မြေလှူသောကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည် မန္တလေး အမရပူရသွား ကားလမ်း မိုင်တိုင် ၅/၆ အနီး ရေကျော်တံတားအောက်မှ တူးဖော်ရရှိသည်။ ဤကျောက်စာသည် စာကြောင်းရေ ၂၆ ကြောင်းခန့်ရှိသော်လည်း အပြည့်အစုံ မဖတ်ရှုနိုင်ပေ။ ကြောင်းရေငါးတွင် “၃၀၀ လှူတံမူသောမင်ကြံ”၊ ကြောင်းရေရှစ်တွင် “ငါလှူသောလင်္ကိုင်” စသည်ဖြင့် ဖတ်ရှုရရာ၊ ရတနာသုံးပါးအား လယ်လှူသည့်နှင့်တူသော ကျောက်စာဟု ခန့်မှန်းနိုင်သည်။

(၂၃) သကရာဇ် ၆၈၀ ခုနှစ်ကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည်၊ မန္တလေး အမရပူရသွား ကားလမ်း မိုင်တိုင် ၅/၆ အနီး ရေကျော် တံတား အောက်မှ တူးဖော်ရရှိသည်။ ဤကျောက်စာသည် စာကြောင်းရေ ဆယ်ကြောင်းခန့် ရှိသော်လည်း ကြောင်းရေတစ်တွင် “နမောရတ္တနတ္တယယ။ သကရာဇ် (၆၈၀)”၊ ကြောင်းရေရှစ်တွင် “နိကာလ” ဟု ဖတ်ရှုနိုင်လေသည်။

(၂၄) ဂူဌာမဏိကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည် မန္တလေး အမရပူရသွား ကားလမ်း မိုင်တိုင် ၅/၆ အနီး ရေကျော် တံတား အောက်မှ တူးဖော်ရရှိသည်။ ဤကျောက်စာကို သကရာဇ် ၇၃၉ ခုနှစ်၊ အင်းဝ၌ မင်းကြီး စွာစော်ကဲနန်းစံနေသော အခါ၌ ရေးထိုးသည်။ ဤကျောက်စာ၏ မျက်နှာဘက်သည် အပျက်အစီးလွန်စွာ များပြားသဖြင့် အကြောင်း အရာအပြည့်အစုံကို မလေ့လာနိုင်တော့ပေ။ အံ့ရွယ်ဖလင်မိယာသည် ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြု၍ လယ်မြေနှင့် ကျွန်လှူဒါန်းထားဟန် တူသော ကျောက်စာ ဖြစ်မည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။ ဤကျောက်စာ၏ အထက်တွင် ပုဂံဂူဌမဏိဟု လက်ရေးခိုင်းစာပါ၍ ဂူဌာမဏိကျောက်စာဟု အမည်တပ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ကျောက်ဘက်တွင် လှူခဲ့သော လယ်များ၏အရပ်ဒေသနှင့် ၎င်းတို့၏ အပိုင်းအခြားများ၊ အားလုံးပေါင်းလိုက်သော အခါ လယ်ပယ် ၁၃,၃၇၇ ပယ်ရှိကြောင်း၊ ၎င်းလယ်ထွက် စပါးတို့ကို မည်သို့မည်ပုံ ခန့်ခွဲ သုံးစွဲရမည်ဟူသော ညွှန်ကြားချက်များကို လေ့လာနိုင်သည်။

(၂၅) ဖုရားအား ကျွန်နှင့်လယ် လှူသည့်နှင့်တူသောကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည် မန္တလေး အမရပူရသွား ကားလမ်း မိုင်တိုင် ၅/၆ အနီး ရေကျော် တံတားအောက်မှ တူးဖော်ရရှိသည်။ ဤကျောက်စာကို သကရာဇ် ၅၄၇ ခုနှစ်တွင် ရေးထိုးသည်။ ၎င်းကျောက်စာသည် စာကြောင်း ရေ ၁၆ ကြောင်း ခန့် ရှိသော်လည်း အပျက်အစီးများ၍ အပြည့်အစုံ မလေ့လာနိုင်ပေ။ ဖုရားအား ကျွန် လှူကြောင်း ရေးထိုးထားသော ကျောက်စာဖြစ်သည်။ ဤကျောက်စာတွင်ပါသော “ကျောနံ” ဟူသော သတ်ပုံ သတ်ညွှန်းသည့် မြစေတီ ကျောက်စာလာ သတ်ညွှန်းပင် ဖြစ်သောကြောင့် ရှေးအတန်ကျသော ကျောက်စာဟုခန့်နိုင်သည်။

(၂၆) ဘုဇသင်္ကြန်ကျောင်း ကျောက်စာ

ဤကျောက်စာ၏ မူလနေရာသည် စလင်းမြို့ဖြစ်၍ ယခုတည်ရှိရာ နေရာမှာ မန္တလေးနန်းတွင်း ကျောက်စာရုံကြီး၌ ကောင်းစွာထိန်းသိမ်းထားသည်။ ဤကျောက်စာကို သကရာဇ် ၇၂၇ ခု၊ အင်းဝ၌ သတိုးမင်းဖျား နန်းတက်တော်မူသော နှစ်တွင် ရေးထိုးသည်။ အကြောင်းအရာမှာ စလင်းမင်း သီရိရာဇသင်္ကြန်သည် သံသရာတေးကို ကြောက်လန့်ရကား သဗ္ဗညုတဉာဏ်ရှင် ဖုရားရှင် ဖြစ်လိုသောကြောင့် စလင်းမြို့၏ တောင်အရပ်၌ သာသနာ ငါးထောင်ဘည်စီမံသောငှါ ကျောင်းဆောက်၍ လယ်မြေ လှူသည်။ ဤကဲ့သို့ပြုရသော အကျိုးကြောင့် သံသရာ၌ ကျင်လည်ရရာကား အဆင်းလှသော ကိုယ်၊ အသံသာသော ကိုယ်၊ သိမ်မွေ့သော မြတ်သောကိုယ်၊ သူတရားကျေးဇူးကို သိသောကိုယ်၊ သိမ်မွေ့သောပညာနှင့် ပြည့်စုံသော ကိုယ်၊ အသက်ရှည်သောကိုယ်၊ ဇနာမဲ့သောကိုယ်၊ ပေးမကုန်သော မခန်းသော ကိုယ်အား နယ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသောကိုယ်၊ နိဗ္ဗာန်မရောက်သော ကြားကား မရှိဟူသည့်နားပမကြားရလို သူတရားကို ပေးရ လှူရ၍ နောင်တအလိုလိုရှိတော့ ကိုယ်လည်း မဖြစ်ရလို၊ သူတရားဥစ္စာကို လိုချင်သောကိုယ် မဖြစ်ရလို၊ ၎င်းဥစ္စာကို ၎င်းအခွင့်မရသနှင့် လူနတ်တို့မယူနိုင်သော ကိုယ်ဖြစ်ရလိုကြောင်း ရည်လျားစွာ ဆုတောင်းထားသည်။

(၂၇) စာသားတပိုင်းတစ်သင်္ခါတော့သောကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည် စာကြောင်းရေ ၈ ကြောင်းခန့်ရှိသော်လည်း ကြောင်းရေ ၁ တွင် “သင်္ချာကမ္ဘာအသိန်း ပါရမီ ဖြည့်ရယ်” ကြောင်းရေ နှစ် “ရတနာပန်လင်တက်” ဟူ၍သာ ဖတ်ရှုနိုင်တော့သဖြင့် မူလ အကြောင်းအရာကို ပြည့်စုံအောင် မသိသာနိုင်တော့ပေ။

(၂၈) စည်သူမင်းကြီး ကျောင်း ကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည် မန္တလေး အမရပူရသွားကားလမ်း မိုင်တိုင် ၅/၆ အနီး ရေကျော် တံတားအောက်မှ တူးဖော်ရရှိသည်။ ၎င်းကျောက်စာကို သကရာဇ် ၅၁၀ ခုနှစ်တွင် ရေးထိုးသည်။ အကြောင်း အရာမှာ စည်သူမင်းကြီးနှင့် ငထုပ်သင်စသော သူတို့သည် ကျောင်းအား ထန်းနှင့် လယ်ယာ လှူဒါန်းရေးထိုးထားခြင်း ဖြစ်သည်။

(၂၉) စာအနည်းငယ်သာကျန်သော ကျောက်စာ

ဤကျောက်စာကို မန္တလေး အမရပူရ သွားကားလမ်း မိုင်တိုင် ၅/၆ အနီး ရေကျော် တံတားအောက်မှ တူးဖော်ရရှိသည်။ ၎င်းကျောက်စာသည် အပျက်အစီး အပြုန်းအတီး လွန်စွာ များပြားသဖြင့် အပြည့်အစုံ လေ့လာရန် မဖြစ်တော့ပေ။ ကြောင်းရေ ၅ နှင့် ၆ တွင် “စေသော အသက်ရှည်စေသော” ဟူ၍သာ ဖတ်ရှုနိုင်တော့သည်။

(၃၀) ရတနာ သုံးပါးအား မြေလှူသောကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည် မန္တလေး အမရပူရသွား ကားလမ်း မိုင်တိုင် ၅/၆ အနီး ရေကျော်တံတားအောက်မှ တူးဖော်ရရှိသည်။ ၎င်းကျောက်စာကို သကရာဇ် ၆၅၂ ခုနှစ်တွင် ရေးထိုးသည်။ အကြောင်းအရာမှာ ငဖွစ်သင်ဆိုသူသည် လယ်မြေလှူကြောင်း၊ သကရာဇ် ၆၅၂ ခုနှစ်တွင် မင်မထေရ်ကို လယ်မြေများလှူဒါန်းကြောင်း ငမိညီဝံသ၊ ငဖွစ်သင်၊ ငဖုံ၊ ငဖုမ်တို့ကလည်း လယ်မြေလှူကြောင်းရေးထိုးထားသည်။ ကျောက်ဘက်တွင် ၎င်းကျောက်စာသည် အပျက်အစီး လွန်စွာ များပြားရကား အကြောင်းအရာ အပြည့်အစုံ မလေ့လာနိုင်တော့ပေ။ ငဝံ၊ ငဝံဖွညသင်၊ ငမင်ကြသင် စသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ရတနာသုံးပါးအား ဝတ္ထုကံ လယ်မြေလှူဒါန်းကြောင်း ရေးထိုးထားသော ကျောက်စာဖြစ်ဟန်ရှိသည်။

(၃၁-ခ) မင်းမတ် မဟာသမန်းကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည် မန္တလေး အမရပူရသွား ကားလမ်း မိုင်တိုင် ၅/၆ အနီး ရေကျော်တံတားအောက်မှ တူးဖော်ရရှိသည်။ သကရာဇ် ၆၂၀ ခုနှစ်တွင် ဥဇနာ မင်းကြီး၏ ဦးရီးတော် မင်း မတ် မဟာသမန်းသည် ကံပြုဝံရွာ နောက်ရွာ ရှိညွှန်မြို့ ၂၀၊ အံထက်ပင်တံ၌ မြေ ၁၀၀၀ လှူကြောင်း မဟာသွန်ကုတော်၏ အရှေ့မြောက်ထောင့်၌ တန်ဆောင်းကြီး ဆောက်၍ လယ်ကိုင် မပင်စရ အရပ်၌ လယ်မြေလှူကြောင်း မင်းမတ်မဟာသမန်းမီးအတွင်း မင်းမယားသည် ကျောင်းဆောက်၍ ကြွယ်၌ မြေလှူကြောင်းရေးထိုးထားသည်။ ဤကျောက်စာ၏ သတ်ပုံ သတ်ညွှန်း အချို့သည် သကရာဇ် ၅၂၇ တွင် ရေးထိုးသော ဓမ္မရကြီး ကျောက်စာနှင့်တူ၍ နောက်ပိုင်းတွင် ပါရှိသောကျိန်စာအသွားအလာမှာ ပုဂံမြို့စားမို့မှောက်ကျောက်စာနှင့် တူသည်ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။

(၃၁) ငရမံသင်ရွှေဖုရားကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည် မန္တလေးအမရပူရသွားကားလမ်း ၅/၆ မိုင်တိုင် အနီး ရေကျော်တံတားအောက်မှတူးဖော် ရရှိသည်။ သကရာဇ် ၈၆၅ ခု နယုန်လဆန်း ဗုဒ္ဓဟူးနေ့တွင် ငရန်မန်သင်သည် ငဝံ၊ မြည့်၊ ငဝံ၊ မြည့်သော၊ ငခက်ပြောင်သော စသော ကျွန်သုံးယောက်ကို ရွှေဖုရား၌ လှူဒါန်သည့်ပြင် လယ်မြေများ လှူဒါန်းကြောင်း ရေးသားထားသော ကျောက်စာ ဖြစ်ပါသည်။

(၃၂) မြေလှူသည့်နှင့်တူသောကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည် မန္တလေး အမရပူရသွား ကားလမ်း ၅/၆ မိုင်တိုင် အနီး ရေကျော်တံတားအောက်မှ တူးဖော် ရရှိသည်။ ဤကျောက်စာသည် သကရာဇ် ၈၈၀ တွင်ရေးထိုးသည်။ ကျောက်စာသည် အပျက်အစီး အပြုန်းအတီး လွန်စွာများပြားသဖြင့် အပြည့်အစုံ မလေ့လာနိုင်ပေ။ မင်းတရားအား ရှေ့ဖလား သုံးဆယ် ခုတ်ဆက်၍ ရတနာသုံးပါးအား မြေလှူသည့်နှင့် တူသည်။ ဤကျောက်စာ၌ပါသော မင်းကြီးသည် သကရာဇ် ၈၆၃ ခုနှစ်တွင် နန်းတက်သော အင်းဝရွှေနန်းကြော့ရှင် ဖြစ်ဟန်ရှိသည်။

(၃၃) မင်းကြီး သိပ္ပတေကျောင်း ကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည် မန္တလေး အမရပူရသွား ကားလမ်းမိုင်တိုင် ၅/၆ အနီး ရေကျော်တံတားအောက်မှ တူးဖော်ရရှိသော ကျောက်စာတချပ်ဖြစ်သည်။ ဤကျောက်စာ၏ အထက်တွင် နောက်မြို့ကျောက်ဟု လက်ရေးခိုင်းနှင့် ပါသောကြောင့် ဤကျောက်စာ၏ မူလနေရာသည် နောက်မြို့ဟု မှတ်ယူရလေသည်။ သကရာဇ် ၈၂၄ ခု၊ နယုန်လဆုတ် ၈ ရက်၊ အင်္ဂါနေ့တွင် ကျောင်း၊ တန်ခိုး၊ စေတီ၊ တည်ကြောင်း မင်းကြီး၊ သိပ္ပတေသည် ရေစက်သွန်း၍ မြေလှူဒါန်းကြောင်း ရေးထိုးထားသည်။ ငေါဟာရ အသစ်အဆန်းများကို ဤကျောက်စာတွင် လေ့လာနိုင်သည်။ “မျောက်လျောင်ငွေ” စသော ငေါဟာရသည် ကြံဆတေးတောဘွယ် ကောင်းပေသည်။

(၃၄) ရတနာသုံးပါးအား မြေနှင့် ထန်းလှူသောကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည် မန္တလေး အမရပူရသွား ကားလမ်းမိုင်တိုင် ၅/၆ အနီး ရေကျော်တံတားအောက်မှ တူးဖော်ရရှိသော ကျောက်စာတချပ်ဖြစ်သည်။ ဤကျောက်စာတွင် မူလက နှစ်မျက်နှာစလုံး ရေးထိုးထားသော်လည်း ယခုအခါတွင်မျက်နှာဘက်တွင် လုံးဝပြုန်းတီးသွားသဖြင့် လုံးဝ ဖတ်ရှု လေ့လာ၍ မရနိုင်တော့ပေ။ ကျောက်ဘက်တွင်မူ စေတီ၊ ဖုရား၊ ကျောင်းတို့အား ဝတ္ထုကံ လယ်မြေနှင့် ထန်းသား ၂ ပုံ လှူကြောင်း ရေးထိုးထားသည်။ လှူဒါန်းကြသူများမှာ ငရောက်ပုံသင် ဘုန်ရောက်သင်၊ ငကြံဖွစ်သင် အစရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်အများပင် ဖြစ်သည်။ အလှူရှင်တဦး၏ အလှူကို သီးခြားစီ ရေးထိုးထားသည်ကို ဖတ်ရှု နိုင်သည်။

(၃၅) ဖုရားအားကျွန်၊ လယ်၊ နွား လှူသောကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည် မန္တလေး အမရပူရသွား ကားလမ်းမိုင်တိုင် ၅/၆ အနီးရေကျော်တံတားအောက်မှ ရရှိသောကျောက်စာတချပ် ဖြစ်သည်။ ၎င်းကျောက်စာကို သကရာဇ် ၅၆၇ ခုတွင်ရေးထိုးသည်။ ၎င်းနှစ်နှုတ်တော်လဆန်း ၁၃ ရက် ကြာသပတေးနေ့တွင် လကျောကြီးကလန်ငါသာသင်နှင့် မောင်နှမစုံတို့သည် ဖုန်းလို၍ဆင်းရဲမရှိမည်ရ သော ကျွန် ၉ ယောက်ကို ဖုရားအားလှူကြောင်း၊ ထိုပြင်မူရင်းလယ် ၅ ပယ်၊ ကလန်ငါသာသင်နှင့် မောင်နှမစုံတို့သည် ဖုန်းလို၍ဆင်းရဲမရှိမည်ရ သော ကျွန် ၉ ယောက်ကို ဖုရားအားလှူကြောင်း၊ ထိုပြင်မူရင်းလယ် ၅ ပယ်၊ နို့ ညှစ်နွားမ ၅ ကောင်တို့ကိုလည်း လှူဒါန်းကြောင်း၊ ထိုသို့လှူဒါန်းသည်ကို သိမြင်သောသက်သေများကား သွိုင်ငါရောင်ဆင့်စသော ပုဂ္ဂိုလ်များဖြစ်ကြောင်း ရေးထိုးထားသည်။ ဤကျောက်စာ၏အထက်၌ “မြင်ကွန်ရွှေနတ်တောကျောက်တုံ” ဟု လက်ရေးခိုင်းဖြင့်ရေးထိုးထားသည်ကိုတွေ့မြင်ဖတ်ရှု ရသဖြင့် ကျောက်စာတိုင်၏ မူလနေရာမှာ မြင်ကွန်းမြို့ဖြစ်ကြောင်း သိရပေသည်။

(၃၆) လယ်နှင့်ကျောင်းလှူသည့်နှင့်တူသောကျောက်စာ

ဤကျောက်စာကို မန္တလေး အမရပူရသွားကားလမ်းမိုင်တိုင် ၅/၆ အနီးရေကျော်တံတားအောက်မှတူးဖော်ရရှိသည်။ အပျက်အစီး အပြုန်းအတီးလွန်စွာများပြားသဖြင့် အကြောင်းအရာအပြည့်အစုံကို မလေ့လာနိုင်တော့ပေ။ ဖတ်ရှုရသူသာရသရွှေ့ မှုကြောင်းရေ ၃ နှင့် “လှူသ

ဝတ်လဲ ၄ ပဲ”၊ ကြောင်းရေ ၇ တွင် “ လင်မျာကာ.....ဝတ်ချက်”၊ ကြောင်းရေ ၈တွင် “ကြောင်လွတ်စသောစွါခွန် ၅၇၇ ” စသည်ဖြင့် ဖတ်ရှုရရာ ရတနာသုံးပါးအား လယ်မြေလျှံဒါန်း၍ ထိုလယ်မှရသောစပါးတို့ကိုဝတ်ချက်ရန် ကျွန်လင်မယားလည်း လျှံဒါန်းခဲ့သောကျောက်စာဖြစ်ဟန်ရှိသည်။

(၃၇) ပိတုသဏ်ရာဇာကျောင်း ကျောက်စာ

ဤကျောက်စာကို မန္တလေး အမရပူရသွားကားလမ်း မိုင်တိုင် ၅/၆ အနီးရေကျော်တံတားအောက်မှတူးဖော်ရရှိသည်။ ဤကျောက်စာတွင် နှစ်မျက်နှာစလုံးရေးထိုးထားသည်။ မျက်နှာဘက်တွင် အပျက်အစီးအပြုန်းအတီးများပြားသော်လည်း ကျောဘက်တွင်မူ အပျက်အစီးနည်းပါးသဖြင့်အတော်အတန်အပြည့်အစုံလေ့လာနိုင်သည်။ ကျောက်စာရေးထိုးသူမှာ ပိတုသဏ်ရာဇာ” ဖြစ်ပေသည်။ဤ ပိတုသဏ်ရာဇာ”သည်စကင်းတရားဖျားကြီး ၆၈၄-၆၉၂ ၏ ဆရာအဖြစ်ဖြင့်၎င်း၊ အင်းဝမြို့နန်းတည်သတိုးမင်းဖျား (၇၂၆-၇၂၉) ၏ဆရာအဖြစ်ဖြင့်၎င်း ထင်ရှားကျော်စောခဲ့သောပုဂ္ဂိုလ်တို့တပါးဖြစ်ပေသည်။ စကင်းမြို့မြောက်ဘက်ဝိတူ (ယခုအခါပုဒူ) ရွာတွင် သီတင်းသုံးနေထိုင်သေးသောကြောင့် ပိတုသဏ်ရာဇာဟုတွင်သည်ဟုဆိုသည်။ သက္ကရာဇ် ၇၉၁ ခုနှစ်ထိုး စကင်းမင်းကြီးစွာမိဖုရားကြီးကျောင်းကျောက်စာကြောင်းရေ ၉-၁၀-၁၁ တို့၌ ပိဋကတ် သုံးပုံတို့၌ရင့်သော၊ ပညာအားဖြင့် သိရှိသဗ္ဗမသေနာပတိဟုထင်ရှားစွာလည်း အမည်တော်လည်းရှိသော၊ သဒ္ဓါပညာလှလ အားနှင့်လည်းပြည့်စုံစွာတသော၊ ထီးဖြူလည်းဆောင်းတသော ပိတုသဏ်ရာဇာသည်” ဟုရေးထိုးထားသည်ကို ဖတ်ရှု လေ့လာရသည်။ ဤကျောက်စာမျက်နှာဘက်ကြောင်းရေ ၁၊၂၊၃ နှင့် ၄ ကြွင်းကျန်ရစ်သောစာလုံးများကို လေ့လာကြည့်လျှင် အထက်ပါအတိုင်းလိုလိုပင် ဖြစ်ကြောင်းတွေ့ရသည်။

ဤကျောက်စာ၏ ကျောဘက်တွင် ကျောင်းကိုဝတ္ထုကံလယ်မြေနှင့် ထန်းပြောင်းခင်း လှူကြောင်းရေးထိုးထားသည်။ လယ်မြေအရောင်းအဝယ်လုပ်ငန်းပေးရသော တန်ခိုးများကိုပါ ထည့်သွင်းရေးထိုးထားသည်ကိုလေ့လာနိုင်သည်။ သက္ကရာဇ် ၇၀၁ ခု တပေါင်းလဆုတ်လေးရက် စနေနေ့တွင် သင်းတွဲသူးကြွင်းကြွလင်မယားရောင်း၍ ကျွန်းပင်ရင်းလယ် ၅ ပယ်ကိုဝယ်ကြောင်း၊ လယ်ဖိုးငွေ ၅၀ ပေးရကြောင်း၊ အဝတ်ဖိုးရွှေတကျပ်၊ သားဖိုးငွေ ၂ ကျပ်၊ သေဖိုး ငွေတကျပ်ပေးကြောင်းရေးထိုးထားသည်။

(၃၈) စာအနည်းငယ်သာကျန်သောကျောက်စာ

ဤကျောက်စာမှာမန္တလေးအမရပူရသွားကားလမ်းမိုင်တိုင် ၅/၆ အနီးရေကျော်တံတားအောက်မှ တူးဖော်ရရှိသော ကျောက်စာများအနက် တချို့ဖြစ်သည်။ ၎င်းကျောက်စာသည် နှစ်မျက်နှာစလုံးတွင်မူလကရေးထိုးထားသော်လည်း စာလုံးရေအနည်းငယ်မျှသာ ဖတ်ရှုနိုင်တော့သည်။ မျက်နှာဘက်အောက်ခြေအနီးတွင် “ ကျွန်အလုပ်.....ဖုရ်ရှင်” ဟူ၍ဖတ်ရှုနိုင်သည်၊ ကျောဘက်တွင်မူ စာများလုံးပပြုန်းတီးသွားသဖြင့် မဖတ်ရှုသာတော့ချေ။

(၃၉) ရန်အောင်မြင်ဖုရား ကျောက်စာ

ဤကျောက်စာမှာ မန္တလေး အမရ ပူရသွားကားလမ်း ၅/၆ မိုင်တိုင်အနီးကျုံးကိုဖြတ်ထားသော ရေကျော်တံတားအောက်မှ တူးဖော်ရရှိသည်။ ဤကျောက်စာတွင်မူလက နှစ်မျက်နှာစလုံးရေးထိုးထားသော်လည်း ယခုအခါတွင် ကျောဘက်၌ အလုပ်လုပ်ကွာကျသွားသဖြင့် လုံးဝဖတ်ရှု၍မဖြစ်နိုင်တော့ပေ။မျက်နှာဘက်တွင်အပျက်အစီး အပြုန်းအတီးများသော်လည်း အတော်အသင့် လေ့လာဖတ်ရှု နိုင်သည်။ သူကောင်းရန်အောင်မြင်သည်ဖုရားအား မြေနှင့်ထန်းပင်၊ ရေတွင်းကျွန်များလျှံဒါန်းကြောင်း ရေးထိုးထားဟန်ရှိသည်။ ဤကျောက်စာ၏ အထက်၌ သပြေရွာရန်အောင်မြင်ဖုရား ဟုလက်ရေးပိုင်းနှင့်ရေးထိုးထားသောစာပါသည်။ထို့ကြောင့် ဤကျောက်စာ၏မူလနေရာသည် တံတားမိုးမြို့နယ်သပြေရွာမှဖြစ်ဟန်တူသည်။

(၄၀) ဂုဏ်တော်ကိုးပါး ကျောက်စာ

ဤကျောက်စာကို မန္တလေးအမရပူရသွားကားလမ်း ၅/၆ မိုင်တိုင်အနီးကျုံးကိုဖြတ်ထားသောရေကျော်တံတားအောက်မှ တူးဖော်ရရှိသည်။ ဤကျောက်စာကို သက္ကရာဇ် ၇၄၈ ခုနှစ်တွင် ရေးထိုးသည်။ ကျောက်စာများမှာ အများအားဖြင့် ရ တနာသုံးပါးအား မြေလယ်ယာနှင့် ကျွန်များလျှံဒါန်းသော ကျောက်စာဖြစ်သော်လည်းဤကျောက်စာသည် မြတ်စွာဖုရားရင်၏ ဂုဏ်တော်ကိုရေးထိုးပူဇော်ထားသောကျောက်စာဖြစ်၍ ထူးခြားသည်ဟုဆိုရပေမည်၊ ရေးထိုးသူမှာ ဖုန်းသည်ကြီးဖြစ်သည်။ ဖုန်းသည်ကြီးသည် မြတ်စွာဖုရားဂုဏ်တော်ကိုးပါးကို ရေးထိုးပူဇော်ရသော အကျိုးကြောင့် ရေနေဆယ်ကုဋေ၊ ကုန်းနေကိုးကုဋေစသော သတ္တဝါအလုံးစုံဖြစ်အံ့ဆံသတ္တဝါအလုံးစုံဖြစ်မည့် သတ္တဝါအလိုကိုတည် ငြိမ်းချမ်းသောတရားကိုရစေချင်ကြောင်း ၎င်းကိုယ်တိုင်ကမူ သဗ္ဗညုတဉာဏ်မည်သောဖုရားဆုကိုရလိုကြောင်းဖြစ်သော ကုသိုလ်တရားကို စီးပါးစေရန်လုံ့လမူတတ်သောကိုယ်၊ မဖြစ်သေးသောကုသိုလ်တရားကိုဖြစ်စေသောငှါ လုံ့လမှတားသောကိုယ်၊ မဖြစ်သေးသောအကိုသိုလ်တရားကိုမဖြစ်စေရန် လုံ့လမူတတ်သောကိုယ်ဖြစ်လိုကြောင်း ရေးထိုးထားသည်ကိုဖတ်ရှုနိုင်သည်။

(၄၁) ရတနာကုမ္မိကကျောင်းကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည် မန္တလေးမြို့၊ အမရပူရသွားကားလမ်း ၅/၆ မိုင်တိုင်အနီး ကျုံးကိုဖြတ်ထားသော ရေကျော်တံတားအောက်မှ တူးဖော်ရရှိသည်။ ဤကျောက်စာကိုသက္ကရာဇ် ၇၀၆ ခုနှစ်တွင် ရေးထိုးသည်၊ အကြောင်းအရာကား ရတနာကုမ္မိက၊ ချစ်ကြာ၊ ိုမင်းချမ်းသာစသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ကျောင်းအားဝတ္ထုလယ်မြေနှင့်ထန်းလှူကြောင်းရေးထိုးထားသော ကျောက်စာဖြစ်သည်။

(၄၂) စာအနည်းငယ်သာကျန်သော ကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည် မန္တလေး အမရပူရသွားကားလမ်းမိုင်တိုင် ၅/၆ အနီးကျုံးကိုဖြတ်ထားသောရေကျော်တံတားအောက်မှတူးဖော်ရရှိသည်။ ဤကျောက်စာသည်ထိပ်ပိုင်းကျိုးသွားပြီးဖြစ်၍အောက်ခြေတွင် “ သိရက်ပ.... ” အောက်ဆုံးတကြောင်းတွင် ” စေတည်း၊ မိပင်ပါ သသူကင်နှင်အတူ..... ” စသည်ဖြင့်လေ့လာဖတ်ရှု နိုင်ပေသည်။

(၄၃) ဖုရားအား ကျွန်လှူသော ကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည် မန္တလေး အမရပူရသွားကားလမ်း မိုင်တိုင် ၅/၆ အနီးကျုံးကိုဖြတ်ထားသော ရေကျော်တံတားအောက်မှတူးဖော်ရရှိသည်။ ဤကျောက်စာ၏ ထိပ်ပိုင်းစာကြောင်းရေ တစ်နှင့် နှစ်တွင် စာလုံးအချို့ပျက်ပြားသွားသဖြင့်ရေးထိုးထားသည့်နှစ်နှင့် ကုသိုလ်ရှင်၏

အမည်ကိုမသိနိုင်တော့ချေ။ အကြောင်းအရာမှာ အမည်မသိ ကုသိုလ်ရှင်နှင့် သမီးနှစ်ယောက်တို့သည် နိဗ္ဗာန်စည်းစိမ်ချမ်းသာကိုရလိုသောကြောင့် ဖုရားသျှင်အား ကျွန် ၃ ယောက်လှူဒါန်းကြောင်းရေးထိုးထားသောကျောက်စာဖြစ်သည်။

(၄၄) ကျောင်းအား လယ်မြေနှင့် ထန်းလှူသည့်နှင့်တူသော ကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည် မန္တလေး အမရပူရသွား ကားလမ်း မိုင်တိုင် ၅/၆ အနီး ကျုံးကိုဖြတ်ထားသောရေကျော်တံတားအောက်မှ တူးဖော်ရရှိသည်။ တွေ့ရှိရသောကျောက်စာမှာလည်း အောက်ခြေအမြစ်ဖြစ်၍ ကြောင်းရေ ခုနစ်ကြောင်းခန့် ဖတ်ရှုနိုင်တော့သည်။ ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို ဖျက်ဆီးသောသူတို့သည် အဓိဗီဇရံ၌ နှစ်ဆစ်မပေါ် ခံစားရပါစေသတည်း၊ ကျောက်စာရေးထိုးရသော အကျိုးကား လိုသောဆုပြည့်စုံလိုသည်ဟု ရေးထိုးထားသည်ကိုသာ ဖတ်ရှုရသည်။

(၄၅) မြတ်ခွန်ဖုရားကျောက်စာ

ဤကျောက်စာကို မန္တလေး အမရပူရသွား ကားလမ်းမိုင်တိုင် ၅/၆ အနီး ရေကျော်တံတားအောက်မှ တူးဖော်ရရှိသည်။ ဤကျောက်စာ၏ အထက်ပိုင်းသည် အပျက်အစီး အပြုန်းအတီးများသဖြင့် လုံးဝဖတ်ရှုလေ့လာ၍မဖြစ်တော့ပေ။ ဖတ်ရှုလေ့လာရသမျှမူကားရတနာသုံးပါးအား ရည်မှတ်၍ ဆရာပုဂ္ဂိုလ်များအား ကျောင်းတင်လှူတော်မူပြီးလျှင် ဝတ္ထုကံ မြေလှူကြောင်း ရေးထိုးထားသော ကျောက်စာဖြစ်သည်။ ဤကျောက်စာ၏ အောက်ခြေတွင် “ မျဝတီမျိုဝ်မျတမံခွန်ဘုရကျော ” ဟု လက်ရေးပိုင်းဖြင့် ရေးထိုးထားသည်ကိုထောက်၍ ဤကျောက်စာ၏ မူရင်းနေရာသည် မြဝတီမြို့၊ မြတ်ခွန်စေတီမှ ကျောက်စာတိုင်ဖြစ်သည်ဟု ယူဆနိုင်သည်။

(၄၆) ဝိမလာဒေဝီကျောက်စာ

ဤကျောက်စာကို မန္တလေး အမရပူရသွား ကားလမ်း မိုင်တိုင် ၅/၆ အနီး ရေကျော်တံတားအောက်မှ တူးဖော်ရရှိသည်။ ဤကျောက်စာတွင် နှစ်မျက်နှာစလုံးရေးထိုးထားသည်။ ဤကျောက်စာကို ရေးထိုးသူမှာ ဝိမလာဒေဝီမည်သော အမိဖိုးမင်းဖြစ်သည်။

၎င်းသိရိပဝရမဟာဓမ္မရာဇာဒေဝီဘွဲ့ခံ ဝိမလာဒေဝီ၏ မိဘမည်ရည်နှင့် ပတ်သက်၍ ၎င်းမွန်နန်းရာဇဝင်တော် ဒုတိယတွဲ၌ ၎င်းဝိမလာဒေဝီဇား မင်းခေါင်ကြီး ဘထွေးတော် ပုဂံဘီး သင်္ခယာနှင့် ဝတီးကတော် စောမင်းပု၊ သမီးတော်တို့ သင့်ရာတွင်မြင်သည်၊ သား မင်းရဲကျော်စွာခံ စောရွှေခက်တစ်၊ ဥဇနာခံ တောင်ဘက်မြင်းမူးတစ်၊ စက္ကစား သင်္ခယာဘစ်၊ နှမတော် စိုးမင်း ဝိမလာတစ် ညီမအတူလမဟာဓမ္မရာဇာဒေဝီတစ်စသည်ဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။

ဤဝိမလာဒေဝီကျောက်စာ ကြောင်းရေ ၁၁ နှင့် ၁၂ တွင် ဝိမလာဒေဝီသည်အနောရဒ္ဒာမင်းခေါင်၏နှစ်မတော်ဖြစ်ကြောင်းနှင့် ရာဇာဓိရာဇ်မင်းကြီး၏ချေးမတော်ရင်းဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ ဗညာရံမင်း(၇၉၀-၈၀၈)သည် မွန်မင်းရာဇာဓိရာဇ်၏သားတော်ဖြစ်၍ ဗညာရံခိုက်ဟူ၍လည်းတွင်သည်၊ မွန်ဘုရင်မ ရှင်စောပု၏မောင်တော်ရင်းလည်းဖြစ်သည်၊ သက္ကရာဇ် ၇၉၂ ခုတွင် မိုးညှင်းမင်းတရားလက်ထက်၊ မိုးညှင်းမင်းက တူမတော် ဝိမလာဒေဝီကို မွန်မင်း ဗညာရံနှင့် ထိမ်းမြားသည်၊ ၎င်းဗညာရံမင်းနှင့် ဝိမလာဒေဝီမှ လိပ်မွတ်ထောက်ဖြစ်သည်။

ဤဝိမလာဒေဝီကျောက်စာကို ရေးထိုးသောနှစ်ကား သက္ကရာဇ် ၈၄၄ ခုဖြစ်သည်၊ ဝိမလာဒေဝီ၏ကြင်ယာတော် ဗညာရံမင်းသည် သက္ကရာဇ် ၈၀၈ ခုနှစ်တွင် နတ်ရွာဝံခံ့ပြီဖြစ်သည်၊ သားတော်ဖြစ်သူ လိပ်မွတ်ထောက်သည် သက္ကရာဇ်က ၄ ခုနှစ်တွင် နန်းတက်စိုးစံသော်လည်း ၎င်းနှစ်တွင်ပင် နတ်ရွာဝံသည်၊ မိမိကြင်ယာတော်နှင့် သားတော်တို့ အသီးသီးနတ်ရွာဝံကြပြီးသောအခါတွင် ဝိမလာဒေဝီသည် အင်းဝသို့ပြန်လည်ခဲ့ဟန်တူသည်။ ဝိမလာဒေဝီကျောက်စာကြောင်းရေ ၁၃ နှင့် ၁၄ တွင် “ အရိမဒ္ဒနပူရမည်သော ပုဂံပြည်ကို အရညံ့ရှိခြင်တော်ရင် မခင်မဟိကျင်ရယ်” ဟု ဖတ်ရှုရသဖြင့် သက္ကရာဇ် ၈၄၄ ခုနှစ်တွင် ဝိမလာဒေဝီ၏မိခင် ဘခင်တို့သည် ကွယ်လွန်ခဲ့ပြီးဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။ ထိုအခါ ဝိမလာဒေဝီသည် သတိသီရေခတော်မူလျက် သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှ လွတ်မြောက်လိုသောကြောင့် ဖုရားအလောင်း ဂူကျောင်းတို့၌ ဆေးရေးခြင်း၊ ရွှေအတိထည့်သွင်းမှုမ်းမံခြင်း၊ ကျောင်းဥမင် စကြိုို့ ရေကန်စေတီ၊ ဆင်းတုပိဋကတ်သုံးပုံ စသည်တို့ကိုပြုလုပ်လှူဒါန်းတော်မူသည်။ စူဠာမဏိစေတီအား ကံကျွေးဖြစ်စိမ့်သောငှာ လယ်မြေ ထန်းပင်များလှူကြောင်း ရေးထိုးထားသည်။

၎င်းခုနှစ်တွင်ပင် ဝိမလာဒေဝီသည် စစ်ကိုင်းတောင်ဖိုး ခပ်တောင်ပေါ်တွင် စေတီတဆူတည်ထားခဲ့သေးသည်။ ၎င်းပြုသော ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့ကို ကျောက်စာရေးထိုးထားခဲ့သည်။ ၎င်းကျောက်စာ ကြောင်းရေ ၉၊ ၁၀၊ ၁၁ တို့တွင် ဝိမလာဒေဝီမည်သော အမိဖိုးမင်းသည် အနောရဒ္ဒာမင်းခေါင်၏ နှမတော်လည်းဖြစ်သည်၊ ရာဇာဓိရာဇ်၏ ချေးမတော်လည်းဖြစ်ကြောင်း ခမည်းတော်ကား သရိသင်္ခယာဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်၊ ၎င်းကျောက်စာရေးထိုးသော သက္ကရာဇ် ၈၄၄ ခုနှစ်တွင် ခမည်းတော်နှင့် မယ်တော်တို့ ကွယ်လွန်ကြပြီးဖြစ်ကြောင်း ရေးထိုးထားသည်၊ ဝိမလာဒေဝီ၏ ညီမတော်ကား တောင်တွင်း နရပတိမင်း (၈၀၄-၈၃၀) ၏ မိဖုရားခေါင်ဖြစ်လာ အတူလသိရိမဟာရာဇာဒေဝီဟူသော ဘွဲ့တော်ခံယူတော်မူသည်၊ ၎င်းမိဖုရားကြီးအကြောင်းကို မွန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီး၌ ပြဆိုရာတွင် အတူလသိရိမဟာရာဇာဒေဝီကား ပင်းယဝါးစီးရင် မိဖုရားမောင်ပင်လယ် မင်းရာဇသူရသား တောင်ရမ်းမင်းလကျာနှင့် လမ္ဗူရန္တသူတွင်မြင်သည့် ပေါက်မြိုင်မင်း ပုလဲနမချစ်ကဲနှင့် သင့်ရာတွင် မြင်သည့်သမီးတော် မဟာကြီး နှမစော ပုလဲနှင့် စည်းကြေးမင်းလက်ဝဲသား ဝတီးသင်္ခယာတို့ သင့်ရာတွင်မြင်သည့် သမီးတော် ပုဂံဒီးဖုရားနှင့် မင်းခေါင်ကြီး ဘထွေးတော် ပုဂံသင်္ခယာတို့ သင့်ရာတွင် သားစောရွှေခက်၊ နှမပဲကူးမိဖုရား၊ ညီမတော် အတူလမဟာရာဇာဒေဝီမောင်တော် ဥဇနာ၊ ညီတော် သင်္ခယာ ပေါင်းသားတော်သုံးပါး၊သမီးတော် နှစ်ပါးတည်း၊ ပဲကူးမိဖုရားဆိုသည်မှာ ဝိမလာဒေဝီပင်တည်း။

ဝိမလာဒေဝီကျောက်စာတွင် ဝိမလာဒေဝီသည် စူဠာမဏိမည်သော စေတီတော် တည်ထားကိုးကွယ်ကြောင်း ရေးထိုးထားသည်၊ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးသော ခပ်တောင် ကျောက်စာတွင်လည်း “ လွတ်စံတလတ်တောင်ထွတ်ထိပ်” ၌ စူဠာမဏိစေတီကို တည်ထားခဲ့ကြောင်း ဖော်ပြရေးထိုးထားသည်၊ စူဠာမဏိဖုရားရှင်ကို ရည်စွဲကာ မိုးမြေလယ်ယာလှူဒါန်းကြောင်း ရေးထိုးထားသည်၊ ခပ်တောင်ပေါ်တွင် တည်ထားသော စေတီမှာ ရှေးကတည်ထားသော စေတီဟောင်းကို အသစ်တဖန် ထပ်မံပြုပြင်ခြင်းသာဖြစ်ကြောင်း၊ ၎င်းခပ်တောင်ကျောက်စာကိုထောက်၍ သိရပေသည်။

(၄၇) ရွှေမင်းကျောင်းဖုရားကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည် စစ်ကိုင်းခရိုင်၊ ကျောင်းဖြူရွာ ရွှေမင်းကျောင်းစေတီအတွင်း၌ရှိသည်၊ ဤကျောက်စာကို သက္ကရာဇ် ၅၈၂ ခုတွင် ရေးထိုးသည်၊ ကျောက်စာသည် အပျက်အစီး အပြုန်းအတီးများပြားသဖြင့် အကြောင်းအရာအပြည့်အစုံကိုမလေ့လာနိုင်ပေ၊ အကြောင်းအရာအကျဉ်းချုပ်မှာ ဖုရားတရားစသော ရတနာသုံးပါးအား ရည်မှတ်၍ ကျွန်နွားလယ်ယာ ဥယျာဉ်စသည်တို့ကိုလှူဒါန်းကြောင်း ရေးထိုးထားသည်။

(၄၈) ကန်ကြီးကုန်းရွာကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည် စစ်ကိုင်းခရိုင်၊ ကန်ကြီးကုန်းရွာ ကုလားကျောင်းယာအတွင်း၌ရှိသည်။ ဤကျောက်စာ၏ အထက်ပိုင်းကား လုံးဝ ဖတ်ရှုလေ့လာ၍မရတော့ပေ။ အကြောင်းအရာမှာ မိလိခဘောင်ထွက်၌ စေတီတည်ထားကိုးကွယ်ကြောင်း၊ ဓါတ်တော်ကို ကျောက်သိပ်တံတွင် ထည့်၍ စေတီ၌ထားကြောင်း စသည်တို့ကို ရေးထိုးထားသည်။

(၄၉) သာရဗုဗတကျောက်စာ

ဤကျောက်စာသည် ရခိုင်ပြည် မြို့ဟောင်းမြို့ မြောက်ဘက်ဘမိုင်ခန့်ရှိသာရဗုဗတကျောင်း၊ သာရဗုဗတဖုရားဆင်းတုတော် အောက်ခြေတွင် ရေးထိုးထားသော ကျောက်စာဖြစ်သည်။ အက္ခရာများ ပျက်စီးပြန်းစီးနေပြီဖြစ်ရကား အဓိပ္ပါယ်ပေါ်လွင်ထင်ရှားအောင် ဖတ်ရှုမရတော့ပေ။ လုံးကောက်အနေအားဖြင့် “ရေသံရံ” ဟူ၍ စာသုံးလုံးသာထင်ရှားစွာ တွေ့မြင်ရပေသည်။ အက္ခရာများ၏ပုံသဏ္ဌာန်ကို ထောက်ဆခြင်းအားဖြင့် အေဒီခေတ်ရာစုနှင့် ရှစ်ရာစုအတွင်း ရေးထိုးထားသော ကျောက်စာဖြစ်သည်။ ဤကျောက်စာမှာ စာကြောင်းတကြောင်းတည်းသာဖြစ်၍၊ နာဂရိဘာသာဖြင့် ရေးထိုးထားသည်။ ရှေးကျသော ကျောက်စာတကြောင်းဖြစ်သည့်အားလျော်စွာမှတ်တမ်းတင်ထားပါသည်။

(၅၀) စာပွဲမှောက်ကျောက်စာမှအစိတ်အပိုင်းတခု

ပုဂံပြတိုက်တွင် စိုက်ထူထားသော ကျောက်စာများအနက် အမှတ်၂၂မှမင်းနန်သူစာပွဲမှောက်ဖုရားမှ ကျောက်စာဖြစ်သည်။ ထို ကျောက်စာမှာမူလကအစိတ်စိတ်ကွဲနေသော အပိုင်းအစများကို ဆက်စပ်ပိုက်ဆွဲထားခြင်းဖြစ်လေသည်။ ထိုကျောက်စာကိုမူလနေရာဖြစ်သော မင်းနန်သူလေးမျက်နှာဖုရား မြောက်တစ်လှည့်ခန့်အကွာ တပွဲပွဲမြေဖုရားကြီး၏ အရှေ့တောင်ထောင့်အနီးရှိ ကျောက်စာဂူဟောင်းမှရှေ့ပြောင်း လာခဲ့သည်။ ထိုစဉ်အခါက ထိုကျောက်စာမှ အစိတ်အပိုင်းတခုသည် စာပွဲမှောက်ဖုရားအတွင်းတွင် ကျန်ရစ်ခဲ့ရာမှ ယခုတွေ့ရှိရခြင်း ဖြစ်လေ သည်။ ထိုအစိတ်အပိုင်းတွင် (သကရဝံ ၅) ဟူသော စာပါရှိလေသည်။

(၅၁) ပေါင်းကူးကုန်းတူးဖော်ရာမှ တွေ့သော ကျောက်စာအပိုင်းအစ

မြင်းကပါချောင်းဝ မြောက်ဘက်အထွေထွေမြစ်ကမ်းပါး စောက်သိပ်ပေါ်တွင် ရှိသော ပေါင်းကူးကုန်းတူးဖော်ရာမှ ကျောက်စာအပိုင်း အစတခုကို တွေ့ရှိရလေသည်။ ထိုအပိုင်းအစမှာ မူလကျောက်စာကြီး၏ ကြာဖတ်ပုလိပ်ချွန်ပါသော နေရာအစိတ်အပိုင်းဖြစ်ပြီး ပထမစာ ကြောင်း၏ အလယ်ပိုင်းစာအနည်းငယ်ပါရှိလေသည်။ စာသားမှာ ထင်ရှား၍ (သိန္တိရံနုတန်) ဟု ဖတ်ရှုရပါသည်။

(၅၂) ပိဋကဗျည်းစာရေးသားပါရှိသော အုတ်ချပ်ပြားအပိုင်းအစ

ပုဂံပဲနံသာဂူများကို ပြင်ဆင်ရှင်းလင်းရာမှ အလွန်စိတ်ဝင်စားဘွယ်ကောင်းလှသော ပိဋကဗျည်းစာရေးသားပါရှိသော အုတ်ချပ်ပြား အပိုင်းအစတခုကို တွေ့ရှိရလေသည်။ ပဲနံသာဂူအစုတွင် တောင်ဘက်ဂူ၏အောက်ခြေစသည်များကို ရှင်းလင်းရာမှ အခြားသောအုတ်ကျုံး များနှင့်ရော၍တွေ့ရှိရခြင်းဖြစ်လေသည်။ ဤအုတ်ပြားမှာ အပြည့်အစုံမဟုတ်မူဘဲ အကျိုးအပဲ့အစိတ်အပိုင်းတခုသာ ဖြစ်ပြီးသုံးထောင့်ပုံ သဏ္ဌာန်ရှိသည်။ ပိဋဘာသာဖြင့် ရေးထိုးထားသော ကဗျည်းစာများပါရှိလေသည်။ ပုဂံဒေသတိုက် ရှေးဟောင်းစေတီပုထိုးဂူကျောင်း များတွင် တွေ့ရှိရသောကဗျည်းစာရေးသားပုံနှိပ်ပါရှိသည့် အုတ်ချပ်ပြားများတွင် ယေဘုယျအားဖြင့် လူအမည်မြို့ရွာအသေအမည်တို့ကိုသာ မှတ်သားထားချက်များဖြစ်လေသည်။ ယခုတွေ့ရှိရသော အုတ်ချပ်ပြားအပိုင်းအစတွင် ပါရှိသော ကဗျည်းစာမှာ အထက်ပါအမှတ်အသား တို့နှင့် ခြားနား၍ အောက်ပါအတိုင်း ဖတ်ရှုနိုင်လေသည်။

- (၁) နပုဓ
- (၂) ညာယ
- (၃) နဋေရုပုစိ
- (၄) လေ

အထက်ပါစာအနည်းငယ်တို့မှာ မည်သည့်အကြောင်းအရာများဖြစ်သည်ကို ၎င်းအတွေ့နည်းသော ပိဋစာသားများဖြစ်သဖြင့် ၎င်းစာ သားနည်းပါးလှသဖြင့်၎င်း ယုတ်တရက်အားဖြင့် သိနိုင်ရန်ခဲယဉ်းလေသည်။ သို့သော်ပိဋစာပေ အထွေထွေသော ကျမ်းဂန်များပိဋကတ်များ နှင့်တိုက်ဆိုင်၍ အချိန်ယူပြီး ရှာဖွေသောအခါ အထက်ပါအုတ်ပြားတွင် ပါရှိသော ပိဋစာအနည်းငယ်တို့ကို မည်သည့်အကြောင်းအရာဖြစ်သည် မည်သည့်ကျမ်းဂန်မှ ဖြစ်သည်တို့ကို သိရှိရတော့သည်။ ထိုပိဋမှာ ဝိနယ ပိဋကဖြစ်သော ပါရာဇိကဏ္ဍ-အဇ္ဈတ္တကန်ဒါန-ဝေရဉ္စကဏ္ဍတွင် ပါရှိသော မြတ်စွာဖုရားသည် ဝေရဉ္စပြည်ရှိကြီးစွာသော အခေါင်းရှိသောကြောင့် နဋေရုပုစိမန္တမည်သော တမံပင်၏အရင်း၌ သီးတင်း သီးတော်မှုသည့်အကြောင်းဖြစ်သည် (တေနဋေဒ္ဒောဝေရဉ္စယံ ဝိဟာရတိ နဋေရုပုစိမန္တမူလေတိ) အစရှိသော ပိဋစကားပင်ဖြစ်ကြောင်း သိရလေသည်။ ကျန်ရှိသော အုတ်ချပ်ပေါ်မှ စာသားနှင့် ပိဋဝါကျကို ထောက်ကကျိုးပဲ့၍သွားသောအခြားအုတ် အစိတ်အပိုင်းမှာလည်း အနည်းငယ်သာဖြစ်ကြောင်းသိရလေသည်။

အက္ခရာ အရေးအသားပုံသဏ္ဌာန်အားဖြင့်လည်း ဤအုတ်ချပ်မှာ ပုဂံခေတ်ကာလက ဖြစ်ကြောင်းတိကျစွာပြောနိုင်ပါသည်။ ရေးရိုးရေးစဉ် မဟာသံသောအကြောင်းအရာကို ဤသို့အုတ်ပြားပေါ်တွင် တွေ့ရှိရခြင်းကား နှံ့အလွန်စိတ်ဝင်စားဘွယ်ဖြစ်ပါသည်။ ပါရာဇိကဏ္ဍပိဋများကို ဤမျှလောက် အစိတ်အပိုင်းကို သာအုတ်ပြားပေါ်တွင်ရေးသားထားချက်မှာလည်း ပိုမိုစိတ်ဝင်စားစရာဖြစ်ပါသည်။ ထိုထက်ပို၍ ရေးထားသော အခြားအုတ်ပြားများရှိသေးသလော စသဖြင့်လည်း တွေးတောနိုင်ပါသေးသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေကာမူ ဤကဲ့သို့သောအကြောင်းအရာကို အုတ်ချပ်ပေါ်၌ ရေးသားတွေ့ရှိခြင်းမှာ ဤအကြိမ်သည် ပထမအကြိမ်ဖြစ်ပါသည်။

စစ်ကိုင်းခရိုင် မြင်းမူမြို့၊ ချမ်းသာကြီးဘုရားမှ ကုလားကျောင်း ကျောက်စာ၊ နှစ်မျက်နှာ၊ ကျော။

- (၁) နမောတဿဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။
သကရဝံ ၅၅၇ ခုစယ်နှစ် နှစ်တာလမေဇ် ၅ နေ
- (၂) မြင်းမူတိုင် ရတ္တနာရောင်ရယ်မြင်မူ ကင်သူကြီး ရတ္တနာခွက် သိုယံသာ ၅၀ နှင့် ဝယ်ရယ်ရသော ငွေကာကြွငှန်လဲ
- (၃) ကြံအရွယ်မင်္ဂလာတံခါခရီ၊ တောင်ကာခရီအနောက် စသော လဲကြံတောင်စွက်စဉ်၊ အနောက်ကာခ
- (၄) င်ရိုဝ်စွန်သိုက်၊ မွှောက်ကာသုခိကာခရီလဲ အပေါင် ၁၁ ပဲ။
ကပ်အနောက်ကျာကြံတေ
- (၅) င်၊ အနောက်ခရီ၊ မွှောက်ကျာကြံတေ၊ အရွယ် လေညီခရီ၊ တောင်ကာပျိုဝ်ခင်
- (၆) စည်၊ တောင်ထောင်လေညီသည့်ပျိုခင်နှင်သော ဥပရန် ဟိ၏၊ မုဂျင်ပျိုခင်နှံ
- (၇) သန်ပျိုဝ်ခင်နှင်အကူ သန် ၂ပဲဟိ၏၊ ကောင်ကြံအရွယ် ကျာတခင်၊ ကုရွယ် ကျတေ
- (၈) င်၊ အနောက်နှင်ငွေ ဘက်လေသည်ဟိ၏၊ အုပ်ပရံငွေ တေ၊ အရွယ်တွင်လေညီ စည်ဘင်ပျို
- (၉) ဝင်တပယ်ရန်၊ ရတနသုလ္လုသော ခွေင်နှံ၊ ကိစိတ်လဲ။
စလင်သူ လှူသောစိတ်လဲ။ လက်ယာ
- (၁၀) လှူသောစိတ်လဲ။ နှာခေန်သန်ပျိုဝ်ခင်တပရန်၊ ဖဗ္ဗသု လှူသောရေဝင်မင်သာနှိုက်သန်ပျို
- (၁၁) ဝင်တပရန်။ မုဂျင်ခွေင်နှင်ငွေ၊ ကန်တွင် မုဂျင်ပျိုဝ်ခင် ၃ ပယ်ရန်ဟိ၏၊ လောဝင်သင်
- (၁၂) လှူသောကျောင်း ဦးရွယ်ရေလောင်ဝတ်လဲ။ ညောင်ရန် အနောက်ရုက္ခိန်သည်အဟပ်မုဂျင်စိတ်လဲ
- (၁၃) ကိုဝ်နန်သိန်ခါ ဝဲရွယ် တောင်ကုလားကျောင်း ကိုဝ်လှူ၏

ပုဂံမြို့၊ စားပွဲတင်ဘုရားမှ မင်းမတ်မဟာသွန်းကျောက်စာ၊ နှစ်မျက်နှာ၊ မျက်နှာ။

- (၁) သကရဝံ ၆၂၀ ဖဿနှစ်တံသလင်ဩတ်
- (၂) ၁၀ နှက်ဘနှင်လာနိယံအာဥစ္စနာမင်ကြံဥရီ
- (၃) မင်မတ်ဟွာသွန်လှူသောကံပြိုင်ရွာနောက်ရွာရှည်နှိုက်ခ
- (၄) မြို့ ၂၀ မင်ကြံဘုန်တံမူသော ဟွာသွန်လှူသောပံအထက်
- (၅) ပတ်တံနှိုက် နေ့ ၁၀၀၀ မဟာသွန်ကုတ်၏ အရှေ့မြင်ထောင်နှိုက်
- (၆) တန်ဆောင်ကြံ၊ နှယ်လှူသော လေကိုင်မပင်ဇရအရပ်နှိုက်အိမ်
- (၇) ဆိပ်ပံ ဝဲ လဲခွဲအပါအိမ် ဆိပ်ပံကြံငယ်မြောင်ပါနှင်သော ၅၀ မင်
- (၈) မတ်မဟာသွန်သို့ အတွင်မင်မျာကျောင်း၊ နှယ်(လှူ)သောကြပ်
- (၉) နှိုက်လက်ပံကိုင် မြို့ ၃၀၀၊ ကုတ်..... ကျောမံ၊
- (၁၀) ရွယ်လှူသောကံမစာခင်မွန်ထေရစာအရ(ပံ) နှိုက်မြို့ ၂၀
- (၁၁) ဤငါလှူသောလဲဘိုင်တွင် (လဲ) တပဲကို (ဝိလ) ညွှော်၊ ငေ(ဆုယ်)
- (၁၂) မျှော်သော ငွေ နှယ်ကိုင်တွင် လညောင်၊ မင်သူလညောင် (တိရစ္ဆ)
- (၁၃) နံလညောင်၊ လူလညောင်၊ မိမလညောင်၊ ယောက္ခိယလ(ညောင်)
- (၁၄) လုစရစ်သော၊ နိုင်ထက်မူသော သုဘိုင်ကာ၊ လူဘွင်ဖန်မ(ကြံ)
- (၁၅) အသက်မရွယ်စေသတေ၊ မင်ကြံဖိယ်မျှ ကြံစွာစွာသ(င်)
- (၁၆) (ဖိယ်) သတေ၊ မိဖိယ်၊ ရေဖိယ်၊ မိုက်ကြံ၊ ပုဆိန်ဖိယ်၊ ဆ
- (၁၇) င်ဖိယ်၊ မြင်ဖိယ်၊ သင်္ကလာလင်ဖိယ်၊ သွာကုလယ်မတ်

မှတ်ချက်။ ။ ဤကျောက်စာအောက်၌ “ ပုဂံစားပွဲတင်ဘုရားကျော် ” ဟု လက်ရေးခိုင်းစာပါသည်။

ပုဂံမြို့စားပွဲတင်ဖုရားမှ မင်းမတ်မဟာသွန်း ကျောက်စာ၊ နှစ်မျက်နှာ၊ ကျော။

- (၁) ဂျာသောအနာဒိယကြံစွာလျှင်သင်ရယ် ဖတ္တိသတ်
- (၂) သိယိဝိယသော၊ သွယ်ခယ်အနိရယ်သိယိဝိယသ
- (၃) တေ၊ သိယိသောလေအဝိယိမည်သော၊ ငြယ်ကြံလျှ
- (၄) င်ကျက်စိယသော၊ ဖုရုအာဗ္ဗိန္ဒြိယလျှင် မဇ္ဈ
- (၅) စိယသော၊ ကြံမာအာဗ္ဗိန္ဒြိယလျှင် မဇ္ဈ
- (၆) လေန္တသောဝယ်သော၊ ကိသော၊ မနိသော၊ နာပင်သော၊ အ
- (၇) သော၊ ရုသော၊ တုံလိသော၊ ခြိယသက်တိုင်သော
- (၈) နာနာခေါင်တိုင်သော၊ ပုဆိပ်ခြံလည်လျှင်
- (၉) လျှောက်ရယ်ဖုရုစသော လေညီမစာရသော
- (၁၀) လူကွင်းကြံသောသုပြုတ္တိသျှင် ဗ္ဗိန္ဒြိယ
- (၁၁) သော၊ ခြိယကြံကံမိကာအထက်ဟိန္ဒိယ၊ အယ
- (၁၂) လူသတ်သောသူကကြက် ဗ္ဗိန္ဒြိယသော၊ ဤသလျှ
- (၁၃) သောသံကိုအရိယအရဟံသော၊ ထောင်ပင်သောသင်ကြံ
- (၁၄) ဝိသောသူက၊ ဤသလျှသောအလျှကောင်မူ၏ အတ္တိဝိသည ငါရစံသော
- (၁၅) အတ္တိဝိသည (လျှင်ရစံသော) သောလူဗ္ဗိန္ဒြိယလျှင် ဗ္ဗိန္ဒြိယသော
- (၁၆) အသက်ရှည်စိယသော လူစိညိမိနတ်၏စိညိမိနတ်စိညိမိနတ်
- (၁၇) အဆံကောဖုရုစသောပုဂ္ဂိုလ်တို့အရဟံသော၊ ဆင်ငြယ်
- (၁၈) မယ်သောနိယရံသောလျှင်စိစိယသော၊ နိမိနပုဂ္ဂိုလ်တို့

ရွှေဘိုခရိုင်၊ သစ်ဆိပ်ကြီးရွာမြောက် ရွာ သစ်ရွာ၊ ဓါတ်တော်ကြီးစေတီ၏အရှေ့၊ တဝှေ့အနီးမှ ဥပမင်ကျောင်း ကျောက်စာ၊ နှစ်မျက်နှာ၊ မျက်နှာ။

- (၁) သကရစ် ၆၄၇ ခုမာဒနစ် ကဆုန်လဆန်း ၁၃ ရက် ၅ နိယန္တိကံ။
- (၂) ချံသင်သားနိုင်သင်ဆင်ထိန်အသညသံဃျင်ကလန်တိုင်အစိုရ။
- (၃) စွာသောခါခွက် ၂၅၀ နှင်ခဲရယ်ဦးမင်ကြောင့်နှိုက်လျှသုဗ္ဗိယကာကြော
- (၄) င်ပါစသောအနောက္ကာခါလျှင် အခြာတေဗ္ဗိန္ဒြိယသောကြောသောလျှင်အခြာ
- (၅) ဗ္ဗိန္ဒြိယသော၊ ခတုန်နှိုက်လတ်သင်လျှသောကြောသောမနာတုံ ၁၀ ပဲ။
- (၆) ငောတတင်ရယ်သုလဲ ၁၀ ပဲ။ ငလက်တိုင်လက်ပစ် ၁ ပဲ + ၁။ ရိယဦး ၁ ပဲ
- (၇) +။ နှာထိန်လဲခွယ်။ ဖုရုလျှသော၊ ညောင်လဲ ၃ စိတ်။ ပုခိုင်ကြိုင် ၁ ပဲ။
- (၈) ကာတနာလဲ၊ ကုလောကြောင့်လဲ ၂ ပဲ။ ညောင်မျှာရောက်နှက် ငါစိတ်။
- (၉) ကြောင့်ရှယ်အင်တင်မူလျှင် ၂ ပဲ။ အရေဖက်ဆင်ထိန်ဗ္ဗိယဘွင်မူ
- (၁၀) ရှုင်ငါ +။ လက်ပံလှရွာတောင်ထိပ်ကာငါပဲတလျှာကြောအနောန
- (၁၁) ကြောဗ္ဗိန္ဒြိယသောလူသံသင်လျှင်အဆုတ။ ဤဝတ်လယ်ကိုခိ
- (၁၂) ပင်ပါသောမင်စသအမတျာပိုင်ပါစပ်သံဆင်ထိန်မြင်ထိန်
- (၁၃) ခပင်အ ကြင်မယ်လျှင်ဖုရုကြံစေလျှင် တေအသက်ရှည်စေလျှင်
- (၁၄) တေလူချံသနတ်ချံသနတ်ဗ္ဗိန္ဒြိယသောရစေလျှင်တေ။ ဤဝတ်လဲကိုဖုရု
- (၁၅) ကံသသူကာလူလျှင် နှစ်ဆစ်မ ဗ္ဗိန္ဒြိယသော၊ စိဝိတေမင်တန်အား
- (၁၆) ဘန်တလဲလဲဆင်ရယ်ကြံစွာဝေဒနာလျှင်ခံစေသော။ ချဿများ
- (၁၇) ချဿသနာ မိဖဆယ်ပါပျက်စိပြုန်တိပိယသောတိလျှင်ဗ္ဗိန္ဒြိယ
- (၁၈) စေသတေ။ အဝိစိငြယ်ဗ္ဗိန္ဒြိယကြံထယ်နှိုက်အဘန်တလယ် ၂ ဆ
- (၁၉) င်ရယ်ကြံစွာအကမ္ဘာ ၂ ကြံမာစိလျက်ငြယ်လက်နှိုက်ကျ
- (၂၀) ကံစေသတေ။ သက္ကရစ် ၆၅၇ ခုတပေါင်လွန်နှစ်ရက်
- (၂၁) ၂ နောလျှင် မင်သရေသစ်ခွေ နှောကုဖုရုကိုပင်ပုး
- (၂၂) ကံဝတ် ဗ္ဗိန္ဒြိယဟုရယ်လျှသောဗ္ဗိန္ဒြိယတောင်အနောက်ခေါင်
- (၂၃) လဲတပဲ။ အလျှကိုတိုက်သသူကာအဝိစိအထင်ရကျစေသော
- (၂၄) င်သသူကာလူချံသနတ်ချံသနတ်စရစေသော၊ ဝါ သက္ကရစ် ၇
- (၂၅) ၆၅ ခုတနုဗ္ဗိန္ဒြိယ ၅ ရက် ကြာသပတေးနေ့နှိုက်စကို
- (၂၆) ပြည်စိဝိသောပတ္တမြာသစ်စိရသောအခါဟန်လင်သော
- (၂၇) င်မြင်ကြောင့်တောင်ပါရွာတံလားမြေနှစ်ပဲခွက်ဝဲရ
- (၂၈) ယံဗ္ဗိန္ဒြိယရယ်လူသော။ င ကောင်မူကိုခိပင်သသူကာလ
- (၂၉) သာခံစရစေသောကျက်သသူကာအဝိစိငြယ်လျှင်ကျစေသော။

စစ်ကိုင်းခရိုင်၊ မြင်းမူမြို့နယ် ဝမ်းပြည်ရွာ ရွှေစေတီဖုရား မြောက်ဘက်အနီးမှ မင်းမတ်ဥဒိန်ကြီးကျောင်း ကျောက်စာ၊ နှစ်မျက်နှာ၊ မျက်နှာ။

- (၁) ။ ။ ခြံ။ ။ သကရစ် ၆၅၀ စယ်နှစ်ဗ္ဗိယကာလ
- (၂) ညံ သတင်ဘိတ် ၂ လာနိယမင်မတ်ဥဒိန်ကြံကြောင့်
- (၃) ဆောက်ရယ်လျှသောမူလျှင်လယ် ၃ ပယ် ထေရစာဝိဗ္ဗိညကန်ကြက်သန်
- (၄) လယ် ၃ ပယ် ကြောင့်သန္တိကလျှသောကျွန်အိမ်ဝယ်မိ ၁ ယောက်ခ
- (၅) င်ညိုဝံသံ ကြင်ဖအိမ်ဗ္ဗိန္ဒြိယအိမ်ဆောင်တေရအိမ်ခေါ်ခါသောဦ
- (၆) ပိယလျှ (သော) အိမ်ဗ္ဗိန္ဒြိယဦးစိ။ ။ သကရစ် ၆၉၁ ခုတနုဗ္ဗိန္ဒြိယ
- (၇) ကြံသောဥဒိန်ဗ္ဗိန္ဒြိယသက်လျှင်စေတီတန်ဆောင်ကြောင့်တန်တိုင်ဗ္ဗိ
- (၈) ရှယ်လျှတုံသညကာဘိုင်မလုပ် ကြောင့်ရှယ်သန် ၄ ပယ်ထေရစာ
- (၉) ကြောင့်ပါအံသောဥလုံဖလယ်မူလျှင် ၁ ပယ်ညောင်တင်ရှယ်သန်
- (၁၀) ၁ ပယ်အကျာစာမူလျှင် ၃ ပယ်ဘိုင်မလုပ်ကြောင့်ရှယ်သန် ၄ ပယ်
- (၁၁) ပုရုလဲဥဒိန်စံသော သန် ၄။ ရောင်သသူကာရတ္တနသုဗ္ဗိန္ဒြိယရောင်
- (၁၂) ပါရယ်ဝံသတေသောလေပါ၏ အစိုကာသုလဲ ၈၀ သာနာ ၁ ခု သေ ၁၅
- (၁၃) လုံ ဆိတ်ဝက်သော ၃ ခု ရတ္တနသုဗ္ဗိန္ဒြိယသည ၁ ထည့်သုခါဖျင်ကောင် ၁
- (၁၄) ထည့် မယာဘံဘိမည် ၁ ထည့်ဤ နှိုက်ဝယ်သန္တာငှက်သွက်လက်ထ
- (၁၅) ကံ လေ တကြိန် ဥတ္တရာလက်ထက်လေတကြိန် ဗ္ဗိန္ဒြိယသော
- (၁၆) သိပါသူကာ သံဘာဘာသွယ်ဘုမ္မိကော မစ္စမင်္ဂလာ ဘန္တုနိုင်ငံဥတ္တ
- (၁၇) ရသိန်သန်လျှင်လဲ သန်လျှင်ကြံစင်ကြယ်သင် ငညိုသင် မြင်မူသူ
- (၁၈) သိပါသူကာ အတုဥတ္တရာ သန္တုသူ ငညိုသင် ခေင်ဥမင်ကယ် ရစ
- (၁၉) သိန်ကိုပိဖျင် ကောင် ၁ ထည့်သိပါသတေ စေတီတန်ဆောင်ရှာသင်ပု
- (၂၀) တ လယ်ကန်ကြက်မူလျှင် ၁ ပဲဝဲလုံ သွိုကိုမလုံသူတန်စာဘုရားကိုလျှ
- (၂၁) သတေ ဘုရားကျွန်ငံလုံ လင်မယာသားနှင့်သော ၃ ယောက် ဥဒိန်သောနေရာ
- (၂၂) င်ညိုသင်သောစေတီကိုလျှသော ငရောင်ဖိုင်ဘုရားသောအမိ ၄ ခု။
- (၂၃) ။ သကရစ် ၇၀၂ ခုနှစ်တလွန် ၁၂ ရက် ၅ နိယတပါသင် လင်မယာသား
- (၂၄) နှင်သော ၄ ယောက် ရောင်ရှယ်ဝဲသော မူလျှင်လဲ ၁ ပဲ အဘိုင်ကာငြယ် ၃၂ ဝှ
- (၂၅) ပံ သောသ စာပေသတေ သိပါသူကာတမောအံ ပါရမီဗ္ဗိန္ဒြိယသင် ဘုမ္မသိင်္ဂါ င
- (၂၆) ဝယ်သိပါသတေ အမျှယ်ကျွန်အုမ်စံ ကြောင့်သန္တိကတေ။ ။ ဂျာ ၃ ခ
- (၂၇) င် ရတ္တနာ ၃ ပါအာလျှသောဥတ္တရာကို မျက်ဆီရစသသူကာရယ်
- (၂၈) ကြံ င ထ နှိုက်ကျက်လေစေသတေ လူဗ္ဗိန္ဒြိယသော လေလျှပြဋ္ဌာ
- (၂၉) ဗ္ဗိန္ဒြိယ စေသတေအကံ ပါပိဘုရားမတူစေသတေခိပင်ပါသ မင်
- (၃၀) ကြံ မိဘုရားစစ်သူကြံအမတ် ရှယ်တစ်နေငှာသင်အမျှင်အလုံငါ
- (၃၁) နှင်အတုရစပါစေသတေ။ ဘုရားဆုလုပ်သတေ။ (မြင်မူပန်စ)
- (၃၂) (၆) ဝိလာသရိယသတေ။ ဝါဝါဝါဝါဝါ

စစ်ကိုင်းခရိုင်၊ မြင်းမူမြို့နယ် ဝမ်းပြည်ရွာ ရွှေစေတီဖုရား မြောက်ဘက်အနီးမှ မင်းမတ်ဥဒိန်ကြီးကျောင်း ကျောက်စာ၊ နှစ်မျက်နှာ၊ ကျော။

- (၁) ။ နမော တထာဝါ ။ ။ သကရစ် ၆၅၅ ခုတနုဗ္ဗိ
- (၂) ဥတိန်လဲလျှသင်တိုင် မလုပ်ကြောင့်ရှေလဲလေပဲ။ တနာင်ဝံ ကန်
- (၃) င ပဲအရစာလျှ၏၊ မျက်သသူကာအပဲလေပါအတ္တစိဂပါတန် ၁၀
- (၄) ပါလာစေသင်၊ ခိဝင်သင်လူရဟန်ကာငါနှင်အတုရစေသတည်
- (၅) သကရစ် ၆၅၉ ခု ခေမာသွာဥကျောင်း၊ ကျွန်တို့ဗ္ဗိန္ဒြိယ ဖုရသင်ပုတ်ဝတ်
- (၆) ဗ္ဗိန္ဒြိယသောငါ လျှသင်ဝက်ထုကာ၊ လက်ရွှေတိုက်တွင်၊ ငနစ်
- (၇) တောင်ချောင်ကောက် ၂ စင် ၂ လဲ နှင်ရာသင်တကန်ထောင့်၊ မူရင် ၃
- (၈) ပဲ။ လက်ရွှေသော (အသုံမ) ဝဲရသည၊ အလမ်ခြတ်ဘဲ။ မြင်ဥက္ကံတင်
- (၉) ပုတက်ကန်အောက် ၃ ပဲ။ ငလင်ကျာ။ ကန်အောက် ဖုရသက်ဗ္ဗိန္ဒြိယ
- (၁၀) ၁ပဲ။ ကျောက်စစ်ကန်အောက် နှစ်ပဲ။ သံကာမြင် ဗ္ဗိန္ဒြိယ တခင်
- (၁၁) သုံဗ္ဗိန္ဒြိယ တဗ္ဗိန္ဒြိယ အောက် မောက်အိုင် ၂ ပဲ၊ ပုတိချောင်အောက်ဥ
- (၁၂) တိန်တပိုင်စာတွင် တပဲ၊ ဝါ ဤင ကောင်မူကို မျက်သင်မင်
- (၁၃) ကသင် အမတ်အသုံတိုင်ကာ အပဲ ၄ ပါ အဗ္ဗိန္ဒြိယ င ပါတန် ၁၀ ပါသင်

- (၁၄) စေသော်၊ ဝက်ကွဲတလှည့် ကိုင်ပုတ်သော် အကွဲမရသကဲ့သို့
- (၁၅) နှစ်စေသော်၊ ဒီပင်ပါသော် လူရဟန်က၊ ငါနှင့်အတူ ရစပါ
- (၁၆) စေသော်၊ ဝ၊ ဥတိန် မြေဝံ့ညို ညိုကြိုပင် မါမင်ကြို
- (၁၇) စွာကို ခေစင်ကရာကပ်၍ စာတိဖုရာ၊ ဖုရာတို
- (၁၈) ကူကြိုဖုရာ၊ တန်ခေါင်ဖုရာ၊ နှစ်ဖုရာတိုကို၊ သင်ပုတ်
- (၁၉) ဝတ်နှစ်စိမ်သင်္ဃာ လှူသင်္ဃာတိ ထုကာ ဥတိုမလဲ
- (၂၀) တတွင်၊ လဲပန်တောင်၊ လဲ၊ ခွဲလဲနှင့်သင် နှစ်ပဲခွဲ
- (၂၁) အောင်ကာသင် တတွင်ပေါင်သမာ တပ။ ဝံ
- (၂၂) နှိုင်းသုကြို စိမ်နေကောင်ဆောက်၍၊ ရတ်တနာ သိုမ်
- (၂၃) ပါကိုသင် ပုတ်နှစ်စိမ်သင်္ဃာ ကြာဝတ်နှင့်
- (၂၄) အစပ်ညောင်လဲ တပ၊ မျောကျိမိပေါက်စာတွင်၊ ကျွတ်
- (၂၅) ကန်စပ်အစပ်သနပ် ကန်လဲနှင့်ရာ သင် တပငါ
- (၂၆) တိုဝ်လှူသင် ဝတ္ထိုကို ဖျက်ဆိသင် မင်အမတ်ရာ အညို
- (၂၇) အလာတိုက်ကာ။ အပဲ ငှ လာစေသော်၊ အရွှစ် ဂ ပါ သင်စေသ
- (၂၈) ဝံ၊ တန်ဆံပါသင်စေသော်၊ ဝက္ခံ ဝ လှည့်ကိုပုတ်သော် အကွဲ
- (၂၉) မရသကဲ့သို့နှစ် စေသော်အမဗ္ဗာပါ ဖုရာချက်မ
- (၃၀) ရှိ မကျတ်ရာ ငရဲသင်္ဃာတိနှစ်စေသော်၊ ငကောင်
- (၃၁) မူကိုဝိပင် သင်သုငါနှင့် အတုရစပါ စေသော
- (၃၂) ဩ

မုံရွာခရိုင်၊ ဘုတလင်မြို့နယ်၊ မြို့ပေါ်ရွာ၏ အနောက်တောင် ၆ မါလုံကွာသိမ်ဖြူတောရကျောင်းမှ နေရမုတ်ဘုရားကျောက်စာ၊ မျက်နှာ။

- (၁) ။ဝ။နမောတဿတိ။ဝ။သက္ကရစ် ၆၅
- (၂) ဂ ခုနေရမုတ်ဖုရာသင်ပုတ်ဝတ်နှစ်စိမ်သောငှာ
- (၃) ဖန်သေညိုမကြိုလှသောမြေကမင်မြေတောင်ပါမ
- (၄) ဗ္ဗ တရာ၊ အရှေ့ကာကုန်သင်သေညိုခရီး၊ အရှေ့မြေ
- (၅) ကံထောင်ကာ၊ ခြတ်ရေလေညိုလဲစပ်၊ မြေ
- (၆) ကွာလဲစည်ကြည့်၊ မင်ရွှေကန်စွဲ၊ မြေ ဘက်အနောက်
- (၇) ထောက်ကန်စွဲ၊ အနောက်ကန်စွဲ၊ တောင်
- (၈) အနောက်ထောင်ကာသက်ရှည်ကန်မြေ ဘက်ကန်
- (၉) စွဲ၊ တောက်ကန်စွဲ၊ အနောက်ကန်စွဲ၊ ကန်
- (၁၀) သင်သေညိုခရီးဆိုက်ညိုစေညို၊ မကျည်အရပ်
- (၁၁) ကွဲပုန်မြေ တကြိုစွာ နေရမုတ်ကိုပဲအစိမ်စာစိမ်
- (၁၂) ဟူရယ် ဖန်သေညိုမကြိုလှသောပရာတဆဲ ဝ
- (၁၃) ငါ၏ အနောက်ကန်စွဲ၊ စပ်မြေကန်စွဲ၊ အနောက်ကန်စွဲ
- (၁၄) ဟင်ကြို၊ အရှေ့ကာကုတ်ကိုပင်၊ တောက်ကန်
- (၁၅) မိဆိပင် သင်ရိုဝ်ချောင်စေညို၊
- (၁၆) ရတ္တနာကြိုမြေသောမုတန်ခင်အရပ်နှိုက်ရာနှစ်ခ
- (၁၇) င်သော လူမြေ ငါခြောက်တင်ဝင်၏လဲခြေ
- (၁၈) ကံလှည့်ထွက်၏ တောင်ကာတောထွောင်မြေ
- (၁၉) စပ်တောင်အနောက်ထောင်ကာခြတ်တိန်သောတခွဲ
- (၂၀) င်ဟိ၏အရှေ့ကာသပ်တတ္ထိရာလဲနာမြေ လှတ်အ
- (၂၁) ကုန်တောမြေ ဘက်ကာမြေ နီခြံမ အနောက်ကာ ကုန်
- (၂၂) ခင်ကြည့်၊ နှင့်သမန်လှသောယင်ပန်အရပ်နှိုက်အ
- (၂၃) နောက်ကာဖျက်သန်ခြံမတောက်ကန်မြေ ဘင်နာဇီအ
- (၂၄) ရှေ့တောင်ထောက်ကန်မြေတိုင် သင်ရိုဝ်အစည်အ
- (၂၅) နောက်ကာခြံခပ်တိုင်အစည်မြေ ဘက်ကန်မြေ ဘင်အ
- (၂၆) စည်အတိုင်း၊ ယင်တင်ကာ ယင်ပန်သုကြိုထွောင်

မုံရွာခရိုင်၊ ဘုတလင်မြို့နယ်၊ မြို့ပေါ်ရွာ၏ အနောက်တောင် ၆ မါလုံကွာသိမ်ဖြူတောရကျောင်းမှ နေရမုတ်ဘုရားကျောက်စာ၊ ကျော။

- (၁) မြေ လဲနှင့်လှည့်မကထွက်၏၊ လဲ
- (၂) ထောင်မြေ ဘင်ခင်သိုမ်တင်ခွဲဝင်၏၊ လဲ
- (၃) မြေ ဘက်ကာ မြေ လဲတင်ဝင်မြေ ဘင်ခွဲ
- (၄) ဖတ္တရာထွောင်မြေ လေဟိပါ၏၊ ရွှေထွာ
- (၅) င် မြင်သေညိုစာတွင်၊ အရှေ့လေညိုမြင်သည့်
- (၆) စာနာအိုမ်ဆိပင်စည် မြေ ဘက်ကာ ငွေ ထွာ
- (၇) င် မြေစပ် ရွှေထွောင်မြေစပ် အနောက်ကာ က
- (၈) င် စံအစပ်၊ ဘောင်ကာမြင်စာ မြေစပ် အိုမ်
- (၉) ဆိ တဟတ်စပ်လိမ်ပင်ထွာပင်၊ သန္တာ
- (၁၀) ပရမ်သင်သေညိုလှသော မြေက နှ လှည့် မ
- (၁၁) ကထွက်၏၊ အရှေ့ မြို့ တောင်ကာမြို့ အနောက်
- (၁၂) ကံကာ ဖလံပင် ထင်ပေါက်ပင်မြို့ ကာ လဲ
- (၁၃) ကြိုနာ၊ ညောင်စောက်အရပ် အရှေ့ကာ ပုလဲ နှစ်
- (၁၄) စာ ပေါက်ပင်ကြိုနာရှာဘို၊ မြေ ဘက်အရှေ့ ထော
- (၁၅) င်ကာ ထိမ်ပင် အိုမ်ဆိပင်ရှာဘို၊ မြေ ဘက်ကာ
- (၁၆) မင်မြေ၊ အနောက်မြေ ဘက်ထောင်ကာရှာတို
- (၁၇) င်၊ အနောက်ကာပေါက်ပင်နှံပင် တိုင်ရှင်၊
- (၁၈) တောင် အနောက်ထောင်ကာအိုမ်ပင်ရှာဘို
- (၁၉) တောင်ကာ ပေါက်ကန္တာလဲစပ်၊ ပေါက်
- (၂၀) ပန်မြေ၊ အရှေ့လေညိုခရီး၊ တောင် လေညိုခရီး
- (၂၁) အနောက်လေညိုခရီးမြေ ဘက်လေညိုခရီး ဝန်
- (၂၂) ကျင်ကာခရီးစည်တည်၊

စင်ကိုင်းခရိုင်၊ မြင်းမူမြို့၊ ချမ်းသာကြီးပုရားမှကျောင်းကျောက်စာ၊ နှစ်မျက်နှာ၊ မျက်နှာ။

- (၁) နမာမိရတ္တနတ္ထိယံ၊ သက္ကရစ် ၆၆၈ ခုဿန္တန်မျှတလင်္ခါဉ် ၄ နေချသောပတယ် လင်မျာ
- (၂) သတ္တဗ္ဗာရယ်သန္တပေ၏၊ အိုမ်သန္တာပေလို့၊ ရမံပေရာဇရယ်အိုမ် ကြောင်လဲသေစသော်အနောက်ကွာ
- (၃) မြောင်၊ မြေ ဘက်ကာအိုမ်၊ အရှေ့ကာသိမ်မြေစပ်ခရီး၊ တောင်ကာလဲသမျှအစပ်၊ လဲသမျှ အရှေ့လေညို
- (၄) စိတ်လဲ၊ လဲသမျှတောင်ကာသိမ်ခွဲလဲ၊ မူရှင်နှင့်သန် သော နှစ်ပဲခွဲဟိ၏။ အဖိုင်ကာခွက်အပိဿာ ၅၁ ပိဿာ၊ ၁၀
- (၅) ယှ၊ သာသလှ၊ ငမ္ပ၊ တန်ခူး၊ ချင်တိုဝ် ၄ ယောက်ဆောင်သောအင်ဝဲတွင်ကြည်ခိုင်ကန်ရင် ဟိုဝင်ခင်အကွ
- (၆) တပဲအရှေ့က စိတ်လဲအဖိုင်ကာခွက် ၅၅ ပိဿာ၊ ၁၆ ယှချုတ္တရာရာဇရယ် ထွာလဲကိုဝ် ဝဲသောခွက်အပိဿာ ၃၀ တ
- (၇) ပိဿာ၊ ၁၆ ယှတူ၊ ခရီး၊ ငလက်၊ တောင်ဝေ၊ သာ ၄ ယောက်စာသောခွက် ၆ ပိဿာ၊ ၁၆ ယှထိန်ကုန်တပကြို၊ ရဲပုဆိန်၊ ၁၆
- (၈) ကာသိသင်၊ တောင်စိညို၊ သံပျင်၊ ငရဲသင်၊ ညီရယ်ဆောင်သောမင်ထွာကန် ၁၂ ပဲခွဲ၊ အဖိုင်ကာ ၁၀၃ ကာ၊ ၁၆ ယှထိန်ကုန်တ
- (၉) ပန်နှိပ်ဝဲသောထင်ပေါက်လျှင် ၇၁ ၃ ခင်၊ အရှေ့ကာတဟတ်စည်၊ တောင်ကာမြင်မြေစပ်၊ အနောက်ကန်မြေ၊ မြေ ဘက်ကာ
- (၁၀) ဟတ်စည်အနောက်၊ အဖိုင်ကာ ၅၇ ထွာ၊ ၁၆ ယှအစိကိုဝ် ၅ ယောက်ခွက်ဆောင်သောကုလကြာ အင်တောင်သန် ၂
- (၁၁) ပဲအဖိုင်ကာ ၃၅ ထွာ၊ ၁၆ ယှထွန်သင်သာအ၊ မွန်သင်ညီအစိကိုဝ်၊ ငရဲကသိန်၊ သူငါယောက်ညီရယ် ဆောင်သောက
- (၁၂) သန်ကန်ကိုဝ်သင်ခွက် ၅၅ ပိဿာ၊ အနောက်ကန်စပ်လှဝတ်စပ်၊ တောင် မြေ ဘက်ခွက်ခဲ တဟတ်တပ၊
- (၁၃) အရှေ့ကာ တောက်ကန်စိသန် ၁၅ ပဲကွပ်ဟိ၏။ အိုမ်သန္တာပေလှူသောမြင်တက္ကန်ပါ ဂျာကြိုတ
- (၁၄) ခင်၊ ၁၆ ထွာတောင် ကြတ်တီဂျာတခင်ကိုဝ် အိုမ်သန္တာပေဝယ်သေး ၄၄၂၀၊ ၁၆ ယှထိန်ကုန်သော ကော
- (၁၅) င်မူ အတ္ထိဝိသာ ဇွင်၊ ငါချသောပတယ်ကာဖုရာဆုလှိုင်စိညို ခွင်သတည်၊ ငမင်ပင်၏မယာသာ
- (၁၆) နှင် ဆွေပါမကြင် မင်ကစသော ဒီပင်သုလှူရဟန်ကာ မိ ၂ တောင်သဆုကောင် ထပ်ရှည်စိညိုစေသော
- (၁၇) လူနတ်ဗြဟ္မာ ချံသာခံပြီ နိဗ္ဗန်ထုတ်မြေ ဘက်ဆောင်သော၊ မင်းကစသောအသည့်အလာဖျက်ဆိ
- (၁၈) သာ လူရဟန်း လေညို ဝါပိုင်တလှည့်ကိုဝ်ပုတ်ရယ်အကျွန်ုပ်ရသကဲ့သို့သိုချင်ကိုဝ်စေသောဆွေမျိုး
- (၁၉) ဝ်အဆက် ၂ လှိုင်ပျက်စိဗြဟ္မာတိစသတည်၊ အပဲလေပါအနုနုရိတ်ကြံမာဟူသောအဝိဇ္ဇာစေသော
- (၂၀) ငရဲကြိုကာ ၈ ထပ် ငရဲကော ၁၂၈ ထပ် ငရဲလက်နှိုက်အကံသာ ၂ ဖုရာနွတ်ရယ် မလွှတ်စေသတည်

ရွှေဘိုခရိုင်၊ သစ်ဆိမ့်ကြီးရွာ၊ မြောက်ရွာသစ်ရွာ၊ ဓါတ်တော်ကြီးစေတီ၏ အဓမ္မတာဝန်အနီးမှ ဥမင်ကျောင်းကျောက်စာ၊ နှစ်မျက်နှာ၊ ကျော။

- (၁) သကရစ် ၆၈၆ ခုသောစစ်ကိုင်းပြည်နိုက်ကြာဖျာ
- (၂) မင် (သည့်) ပြည်ထွယ်ကျည်ရယ်သူရယ်နည်ရယ်တောင်းပုး ။
- (၃) ကံစတုန်ကိုင်းအကုန်ယူရယ်သူရယ်နည်ရယ်တောင်းပုး ။
- (၄) ထွားတံနိုက် ငနိုင်းသင်လူသော ဝတ်လဲကိုင်းနိုင်းထက်ယူရ
- (၅) ယ် သူရယ်စာလိမ္မော် အစန် ၂ ပြာ်ဆိုင်ကြလျက်လျှင်နိယ်
- (၆) ရျက်လွန်၏။ သကရစ် ၇၀၀ ခုနှိုက်ကြာဖျာသာသင်ဇ္ဇူ
- (၇) သျှင်ကြာဖျာဖျာတက်တံမူ၏ ထိုင်သောခါနှိုက် ဥမင်ဇ္ဇူ
- (၈) တံစွာသျှင်မဟာသထပုက်ကိုင်းလျှင် ရျပ်လိယ်ရကာ
- (၉) လဲစာ ယုတ်မူ ညောင် ဥပိသက် ယူရယ်ဘပေါင်ဇ္ဇာန်
- (၁၀) ဂ ရျက် ၁ နိဗ္ဗာန်လျှင် ရိယံဝင်တံဇ္ဇာ သတေ။ သိပါမြင်ပါ
- (၁၁) သကာ ရှေ့တဝ်နိယ်သော မင်သီးကံပတ်ယံစသောအား ။
- (၁၂) သင်္ချာ သံပျင်ကြီအကုန် ရင်ဇိန်နိယ်သောအပသွင်အမ
- (၁၃) တျာ ပိုင်ပါခပ်သိမ်းအနုမောဒနာ ခံပါကုန်သတေ။
- (၁၄) ။ ဤသည်က မင်လျှတေ။

ရွှေဘိုခရိုင်၊ ဝက်လက်မြို့နယ်၊ သစ်ဆိမ့်ကြီးရွာမြောက် ၂ မိုင်ကွာရွာသစ်ရွာ၊ ဓါတ်တော်ကျောင်းဟောင်းမှ သစ်ဆိမ့်မင်းတုရင်သိန်စည်း ကျောင်းကျောက်စာ၊ နှစ်မျက်နှာ၊ မျက်နှာ။

- (၁) ။ သက္ကရစ် ၇၉၂ ခု ဗုဿနစ် ပြတ်သိုဝ်လွန်လေလျက်တနင်္ဂလာနေတ
- (၂) ။ ကံလျှင်ဖုရုရှင် မင်ကြာ မျောက်သာတောဇ္ဇော့ကံမိဖုရာမှနေတောမူ
- (၃) ။ သောခါနှိုက် သစ်ဆိမ့်မင်းတုရင်သိန်စည်းမြင်တစီမင်ဝတ္ထရုပ်ခြပ်ကြီန
- (၄) ။ စံဆူ ပေါင်လက်ဆောင်တောဆက်ရယ် ဇ္ဇော့ကျက်မဟိတောအတိဟိသာ ဆင်ထိန်
- (၅) ။ ဇ္ဇော့ကိုပ်ပုဆစ်ထုတ်ပါသည်က။ မင်ပျံ မင်ကြီညီတောအတွင်သင်မင်
- (၆) ။ ပေါရိသတ်၊ မင်ကြီဖုတေတော အတွင်သင်မင်လက်ဝဲ၊ လောကာသုမ်
- (၇) ။ ထောင်သျှင်။ လှိုဝိတ်စရာ၊ ကူစမ်သူကြီ၊ စလင်သူ၊ ရေဝင်အိမ်ဖုက်သည်ဂါ
- (၈) ။ နရသင်သူလျှင် ကံသတည်ဖုရုရှင်မင်ကြာလည်လူရဟန်တကာရှေ့အန
- (၉) ။ မောတနာ ခေါတောမူရယ်ပရိတ်ရည်ရစင်အိမ်ဖုက်လက်တောနှင်ခွယ်
- (၁၀) ။ တောမူရယ်လျှ၏။ တောင်မိဖုရာကိုပ်လည်ရွှေဖျင်တထည်လက်ဆောင်တောဆ
- (၁၁) ။ ကံရယ်နာတောလျှောက်သောခါ အနုမောဘနာခေါတောမူပါရယ်ရသဝတ်ဇ္ဇော့ငါ
- (၁၂) ။ အနောက်တောင်ထောင်ကာဝရယ်သင်ဇ္ဇော့ဝင်နာတော့ကံနကာလျှင် အခြာ တေညီတောင်
- (၁၃) ။ ကာဝရံအိုင် ဇ္ဇော့ဝင်လျှင်အခြာတေညီ၊ အရှေ့တောင်ထောင်ကာတန်တာလျှင်အခြာတေညီ
- (၁၄) ။ တန်ထာကသွာဘုမ်သည်ကာ ဇ္ဇော့ဝင်သိုဝ်လာသည်ကာ အိမ်ဆောမြောင်ကောက်ကစင်၊ အရှေ့ဇ္ဇော့
- (၁၅) ။ ကံထောင်ကာ မဉ္ဇိရင်ကြောက်တိုင်၊ မဉ္ဇိရင်ကြောက်တိုင်က အနောက်သိုဝ် ဇေတီတံမံသည်ကာ
- (၁၆) ။ ပေါက်သံလျှင် အရှေ့ပေါက်ပင် ဇ္ဇော့ဝင်လျှင်အခြာတေညီ၊ အနောက်
- (၁၇) ။ ဇ္ဇော့ဝင်ထောင်ကာ၊ ငပတည် (လဲစပ်) မြောင်လျှင်အခြာတေညီ၊ အနောက်ကာဖန်ဝတ်ဇ္ဇော့
- (၁၈) ။ လျှင် အခြာတည်လောင်ငယ် တအင်ရေမြယ်အင်တအင်ကိုပ်လည်လျှ၏။ ထိုင်
- (၁၉) ။ ဆောက်သောခါနရကာမူသည်ကာလင်ပန်စလောင်ဖလာ အစိုမံတွင် ထက်သန်
- (၂၀) ။ တေကုန်အောင်သောကြနစ်ပိသာ၊ တိုင်ချည်နွာတယုည် သံဇ္ဇူ။ ဥံခင်နီအစိုမံတ
- (၂၁) ။ ညံဗွယ် ပေါက်ကြနစ်တထက်ငွေနှစ်ကွပ်လောင်သော ငွေနှစ်ဆယ်ဇ္ဇာတ်တည်
- (၂၂) ။ တရွှင်နှစ်စင်တိုင်လွှမ်သည် သင်တိုင်ဥပေါင်နှင့် ၂ တေညီ ဆင်ထိန်အသည်
- (၂၃) ။ ငဉ်သင်ချေစိုဉ်သင် ငနီငယ် ဤအသည်သိုမ် ယောက်ကိုင်းလွှမ်သည်ဖျ
- (၂၄) ။ ငဇ္ဇူဥပေါင်အစိုမံ ဖျင်နီမံခံကြီ မင် ဝတ်ထပ်ရယ်သွမ်၏ ငမေည်
- (၂၅) ။ ငယ်ကိုင်းလေည့် ဖျင်ဇ္ဇူ နှစ် တေညီဥပေါင် မျက်သုတ်နီ ကောင်လွှမ်၏
- (၂၆) ။ ငဉ်သင်သာသျှင်ကိုင်းလေည့် ဖါစလပ်တထေည့် ပေ၏ အသည် မျာသာသ
- (၂၇) ။ ပါက်ဇ္ဇော့လက် မလွတ်အဝတ်ပေသည်အတိ တေညီ မြေရွာငဲ့လဲတိုင်
- (၂၈) ။ ကိုဝ်လေည့် မင်ဝတ်ဖျင်နီမံကောင်လွှမ်၏ ဥပေါင်ဖိုဝ်ခံကြသျှစ်
- (၂၉) ။ ဆဲးပ၏။ လဲတိုင်သာကိုင်းလွှမ်ဇ္ဇူကောင်လွှမ်၏ အသည်မျာသာ
- (၃၀) ။ ကိုဝ်စာသောက်ပေသည်သာနွာနှစ်ခုသကာ ရေရာမသီဥပေါင်ကြီ

- (၃၁) ။ ဩကံတနေဒိုက်ကန္တီမိကြမိပတ်နရေညီစရာဘိရယ်သာသောက်ပေ၏
- (၃၂) ။ အရာသင်ဃာဇ္ဇော့နှင့်သောခါ ပါသည် ကိုင်းလည်ဆွမ်းပန်ကရယ်သိမြင်ပါ
- (၃၃) ။ စေ၏ သိမြင်ပါသာ သိသင်ကာ မင်ငယ်မိဖုရာကြီ အနောက်မင်ကြီ
- (၃၄) ။ ကြီမင်တက်သူကြီအဝါသိုမ်ဆဲးသိမ်ပဒတ ကြီမင်ညောင်ရန် မ
- (၃၅) ။ ဟာထေည့်။ ဝ။

မန္တလေးခရိုင်၊ မန္တလေးနှင့် တောင်မြို့သွားလမ်း ၅ မိုင် ၆ မါလုံအေးဇရပ်အနီး ရေကျော်တံတားအောက်မှ ဝိမလာဇေဝီ ကျောက်စာ၊ နှစ်မျက်နှာ၊ မျက်နှာ။

- (၁) ။ နမောတဿဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ၊ ၊ လေအသခန့်၊ ကမ္ဘာဘသိန် မကိန်ကိုပ်ဆင်ပါနစေ
- (၂) ။ သာ ပါရမီသိုမ်ဆဲးမြည်ဘိရယ် ကျွတ်အမ်သော လူနတ်ဗြဟ္မာ သတ္တဝါဘိုင်းကိုပ်ချွတ်ဘိရယ်ပရိနိဗ္ဗာန်
- (၃) ။ လွန်ပြီသာသနာတော် ၂၀၂၆ နှစ် သက္ကရာဇ် ၈၄၄ ခု ပိသျက်နှစ်နှိုက်ပြည်ဘိုင်းကာဘိုင်း၏ အချုပ်အခြာချာကျော်စော
- (၄) ။ စွာသော ရတနာပူရအဝဟူသော ရွှေနန်တံမှ ကျည်ချင်ထွန်သရေသတန်ပျည်ခက်တိတ်သိတ်ခေတဗုဒ္ဓနာရရယ်မင်၏
- (၅) ။ ကြာ ဆဲပါသိုင်းလည်ပြည့်မိစွာသော၊ ၊ ဇမ္ဗူတိတ်ခက် အဆက်ရည်အခြာ ပြည်ကြီဆောင်သ ရာဇဝသော
- (၆) ။ စည်သာမြတ်ခြင် မင်၏အနွဲ့တမူလည်ဟုတ်ခေသာ၊ ၊ ဘုံမံသာသိုဆင်ပိသုန်ပွင်ရယ် မြင်မြင်ရွှေတောင် မုနော
- (၇) ။ ဆောင်က ပြည်ထောင်ချင်မင် စက်ဝန်ဘိုင်း၏ အစိပ်မှ အလွန်မြတ်လွန်ဥိစွန်သမ္ဘာမူလည်ဖြစ်ခေသာ
- (၈) ။ ၊ ၊ ဗြိဒ္ဓိဘဝနာဒိတျ ပာရမ္မရာဇာအနောရဒ္ဒါမင်ခေါင်ဟူသော အမည်ဘိမြင် တမူလည်ကျော်ခေတခင်ရှာ
- (၉) ။ ၊ ၊ စွာခေသာ၊ ၊ ကောင်ကင်ယပ်မှ ဝင်ဝင်ပြောင်သ ရောင် လျံခပ် ရဲရဲမြူလျက် တက်လစ်ကျင်သော နေလုလ
- (၁၀) ။ ။ ။ အဘိန်သမ္ဘမတုန်မြစ် အကုန်လှမ်းဒုကာလဒိုဝ်ညှင် ရခိုင်းမကြွင်းမီလေစင်ကိုပ်လည် အစိပ်ရခေ
- (၁၁) ။ သာ၊ ၊ ဤသိုင်းလည်ကဲလွန်ပွင်နန်ရွှေတောင်မုနော ဆောင်သော ဖရာရှင် အနောရဒ္ဒါမင်ခေါင်၏နှမတ်ဖြစ်ခေ
- (၁၂) ။ သောဝိမလာ ဒေဝီမည်ခေသာ အစိပ်မင်သည်ကာ၊ အကြေခန်ဝါဥဿာတလျှိုင်ပဲကုစိတ်သ ရာဇာဓိရာဇ် မည်
- (၁၃) ။ သောသုသျှင်မင်ကြီ၏ ခြေမတ်ရင်တမူလည်ဖြစ်ခေသာ၊ ၊ အရိမဒ္ဓနပူရမည်သော ပုကံပြည်ကိုပ် အရှ
- (၁၄) ။ ညံဝိုင်းခြင်တော်ရင်မိခင်မဟိကျင်ရယ်မမြင်ခဲရွှေ နတ်ရွာဝေလည် ဆေလေင်ကထိုမ်တူရရယ် ခါ
- (၁၅) ။ နအနုနိုက်လည်လျှက်ခြင်မြခေသာ၊ ၊ သင်္ဃာတမုထွက်မြောက်ချင်ရယ်ရှေ့တိုင်မပြတ်ဝတ်
- (၁၆) ။ မချွတ်လျှင် ခပ်သိမ်မျာစွာ သတ္တဝါကိုပ် တာဝနာနှင့် မေတ္တာစိပျံ သနာချစ်ခင် ကြင်သနလုံမိတ်
- (၁၇) ။ တမူလည်ဟိသော၊ ၊ ရတနာအပြာသိုမ်စုအာနိုက် အမှတ်စေတနာယှိမ်ကြည်စွာရယ် ဆင်တု
- (၁၈) ။ အမျာဘုရာအဟောင် ကုဏ္ဍောင်တိုင်းနှိုက် ဆေအတိရေရယ်ရွှေအတိလည်စည်တံမူ၏၊ ၊ အရ
- (၁၉) ။ ညပါ တော ကြောင် တောင် ခေါင်အုန်မင်စင်ကြံ ရေကန် စသော စဆူ သင်္ဃာ ဟူသော
- (၂၀) ။ အရိပ်လည်ပြုတ်မူ၏၊ ၊ ဘုရာမြတ်စောပဟာသော ပိတ္တကတ် စာပေဘိုင်းကိုပ်လည်
- (၂၁) ။ ပြုတ်မူ၏၊ ၊ ကြွေသင်ဥိ ဆင်ဝင်နှင့်အကွသော မဟာဝိဟာရကိုပ်လည် တည်တံမူ
- (၂၂) ။ ။ ။ ဤသိုင်းရပ်ဟောင်းရပ်သစ် ပြုတိုမ်လစ်မှ သပ္ပညာတည်ညှိ နိဗ္ဗာန်ဆုသိုဝ်အာရုံမိ
- (၂၃) ။ ဆွတ်ဆွတ်ညွတ်လစ်ရကာ၊ ပါရမီသိုမ်ဆဲး ဖြည်သော မဟာဗေပါမိသတ်တိုင်၏
- (၂၄) ။ယူရယ်ရှင်တံခွေဖြစ်သော သဒ္ဓါရထက်တန်အကူ ဆင်တုတ်ဘိုင်းခြင်
- (၂၅) ။မြတ်လှကောင်ထွေ တောင်မိပ်ပွေခက် စုဋ္ဌာမဏိ မည်သော ဤ
- (၂၆) ။ကိုင်း တည်တံမူသဘည်၊ ၊ ဤသိုင်းတည်ကျင်ပြီစီမြင်က ငါဘုံမပြတ်
- (၂၇) ။ကျင်ရယ် တင်ဖြစ်ရအင်တည်
- (၂၈) ။အာပရိက္ခရာဘိုင်းကိုပ်လည်.....ရွှေပဉ္စင်နှင့်အကူ
- (၂၉) ။တံမူ၏

မှတ်ချက်။ ။ ဤကျောက်စာအောက်၌ စာကြောင်းမည်မျှရှိသည် မသိသော။

မန္တလေးခရိုင် မန္တလေးနှင့်တောင်မြို့သွားလမ်း ၅ မိုင်၊ ၆ မါလုံအေးဇရပ်အနီး ရေကျော်တံတားအောက်မှ ဝိမလာဇေဝီ ကျောက်စာ၊ နှစ်မျက်နှာ၊ ကျော။

- (၁) ။ ၊ သက္ကရာဇ် ၈၄၄ ခု၊ ပိသျက်နှစ်နှိုက် ဝါဆိုဝါလဆန် ၁၃ ဂျက် ၅ နေအာ စုဋ္ဌာမဏိဘုရာသျှင်ကိုပ်ရည်....
- (၂) ။ လျှာသောသိုင်းမြေလယ်ရာ ထန်သန်ကာ၊ စကိုင်း ငဖျတ်ကြောင်နှိုက် ငွေတရာခြင် ပန်ရယ်တင်ပိုင်လည်
- (၃) ။ထိုင်ကြောင်ကျေဖြစ်သော တပ်ရမြေနှိုက်လည်ထန်စိုက်ရယ် စိုက်ပိုင်ခက်ဝက်ရသော နေကာ ၂၀၀
- (၄) ။ခွဲသောလည် ကြောင်နေအရာသင်္ဃာတိုင်နှင့်အကူ ဆွံ့ပန်ကျေရယ် ရွာမူကြီစသောအသည်အလာတိုင်ကိုပ်
- (၅) ။ဝေရယ်ပုဆိုင်လင်ဝတ်မျာဝတ်အစိပ်လွှဲရယ် ချက်ယောက်လင်ပန်စသည်လည် ပေတ်မူ၏၊ ထိုင်
- (၆) ။ ကြောင်နှိုက် နောင်သောစိုက်တာသောလည်မခွဲလိုက်ပြီ ဟူရယ်ဆိုဝ်လေ၏ ထန်ခွဲလိုက်ပေသောမင်သံကိုပ်လည်ငွေ
- (၇) ။ကျပ်ပေရ၏၊ ဤသိုင်းခွဲဝေရယ်ရသောထန်၏အခြာအနာမြေကာ၊ အရှေ့ကာစည်တဘာရာထန်စပ်အလဲတေ
- (၈) ။ (၈) ကျောက်ဆောက်လျက်အရှေ့တောင်ထောင်နှိုက်ကျောက်တတိုင်၊ ထိုင်ကသည်အနောက်သိုဝ်အပြေကာတေ

- (၉) ပင်နှိုက်ကျောက်တတိုင်၊ ထိုင်ကအပြေကာနွဲ့ပင်နှင်တောင်စု၊ ထိုင်ကအပြေဝံကန်ကာသက်ခင်ပင်
- (၁၀) (နှိုက်) ကျောက်တတိုင်၊ ထိုကေသည့် တောင်သိုပ်မယွန်မတိုင်မိအပြေကာ ကျောက်လေတိုင်အစည်ဆောက်
- (၁၁) ၏၊ ထိုင်ကသည့်တောင်သိုပ်မယွန်ဝံကန်ကာနွဲ့တိုင်၊ အသောင်နှိုက်ကျောက်တတိုင်၊ ထိုင်ကအနောက်သို့
- (၁၂) (ဝံအေ) ပြေကာနွဲ့နှိုက်ကျောက်တတိုင်၊ အနောက်တောင်ထောင်နှိုက်တတိုင်၊ မြောက်သိုပ်အပြေဝံကန်တုံမ်
- (၁၃)တတိုင်၊ ထိုင်ကသည့်တပုတ်ပင်နှိုက်တတိုင်၊ မြောက်ထောင်နှိုက်ကျောက်တတိုင်၊ မြောက်.
- (၁၄)မိုပ်ချောင်၊ အရှေ့ထိုင်အပြေကာနွဲ့ပင်နှိုက်ကျောက်တတိုင်၊ ထိုင်ကတောင်သိုပ်မယွန်က
- (၁၅)ပင်နှိုက်တတိုင်၊ ထိုင်ကသည့်နွဲ့ပင်နှိုက်တတိုင်၊ အရှေ့မြောက်ထောင်သိုပ်အပြေကာတောင်
- (၁၆)စပ်သည်၊ ဤသိုပ်တိုင်သေတိုင်ရှင်ဖြင့်တိုက်ဖွဲသောထန်ရှေ့လည်ကောင်၊ ငွေလင်ပန်
- (၁၇)လောင်ခွက်ယောက်အစုံမံဖြင့်ဖုရာရှင်မဟာသီဟသူရှင်အကွ မယ်တ်တောင်မိဖုရာ
- (၁၈)ပန်ရှယ်ရသောမြင်ယည်ဆည်နှိုက်မုရင် ၅ ပဲ သန် ၅ ပဲ၊ အဆက်သောရွှေနန်အသျှင်မင်တိုင်အာ
- (၁၉) ငွေခွက်မျာစွာဖြင့်ပန်ရှယ် (ရအပ်) သောဤချောက်(ကျော) င်လယ်မြေနှင်အကွတုရာအာကံကျ
- (၂၀) ဖြစ်စိမ်သောငှါလှူသတည်၊ ဤသိုပ်အစုံမံသောထန်လယ်ခမြေတိုင်တွင်၊ မြင်ယ
- (၂၁) ည်ဆည်နှိုက်မုရင် ၁၀၊ သန် ၁ ပဲ ချောက်ကျောင်လယ် မုရင် ၂ ပဲ ထန် ၂၀၀၀၊ ဘုရာအာသင်ပုတ်ဝတ်
- (၂၂) ဆိမိဝတ်နှင့်အကွ အပျက်အစီကိုဝံစုဘာစိမ်သောငှါလှူသတည်၊ ကြာဝတ်မြင်ယည်ဆ
- (၂၃) ည်နှိုက်မုရင် ၂၀ သန်....ထန် ၁၀၀၊ ဘုရာကျွန်သိသျှင်ဖစသောလေအိမ်ထောင်သောဖွတ်ထွေ
- (၂၄) င်နှိုက်စောင်သော....မိုပ်မြင်ယည်ဆည် မုရင် ၂ ပဲသန် ၁ ပဲ ထန် ၄၀၀၊ ကြာနာတိုင်အာ အမြ
- (၂၅)ထန် ၂၀၀၊ ထိုင်မှကြွင်သည်ကိုဝံကာ၊ ဤသည်တိုင်ကာတိရှိဘာကဖြစ်စေရယ် ၁ စုကာထွောင် ၂ စု
- (၂၆)ဖုရာမြေရင်နေသောအသျှင်တိုင်အာဝေဝေစသတည်.....
- (၂၇) ထွောင်နှိုက်လုပ်ကျေစုဘာစိမ်သောငှါရည်သတည်၊ ဤသိုပ်.....
- (၂၈)

မှတ်ချက်။ ။ဤကျောက်စာအောက်ပိုင်း၌ စာကြောင်းမညီမျှရှိသည့်မသိချေ။

အခန်း ၄

ပြတိုက်နှင့်ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ

ပုဂံပြတိုက်တွင် ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ ပြန်လည်နေရာချထားခြင်း

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး ပြီးသည့်နောက် စစ်အတွင်းက စုပေါင်းသိမ်းဆည်း၍ထားသော ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများကို ပုဂံပြတိုက်တွင် ကြည့်ရှုလိုသော သုတေသီများအတွက် သင့်တော်သလို ခင်းကျင်းပြသထားခဲ့ပါသည်။ ပုဂံတွင် ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနမှ ပြတိုက်ကြီးတခု ဆောက်လုပ်ရန် ရည်ရွယ်ချင်းရှိခဲ့ရာ ထိုပြတိုက်ကြီး အကောင်အထည် မပေါ်မီတွင် ယခုလက်ရှိ အာနန္ဒာဘူတော်ကြီး အနီးရှိ ပြတိုက် အဆောက် အဦငယ်ဘွင်ပင် သင့်တော်သလို ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများကို ပြသထားရ ပါသည်။

ပြတိုက်အဆောက်အဦငယ်အတွင်း များပြားသော ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများအတွက် နေရာအလုံအလောက် မရနိုင်သဖြင့် ပစ္စည်းများ ပြည့်ကြပ်၍ အစီအစဉ်ထားသိုရန် မဖြစ်နိုင်ခဲ့ပေ။ ပြတိုက်၏တခုတည်းသော အခန်းအလယ်တွင် ရည်လျားသော စားပွဲခုံကြီးပေါ်တွင်၎င်း၊ နံရံများရှိ အဆင့်များတွင်၎င်း၊ အနည်းငယ်သော ဘီဒိုက်တွင် ၎င်း ပြသ၍ထားရသော ရှေးဟောင်း ပစ္စည်းတို့ကို ယခုနှစ်အတွင်း ကြည့်ရှုရန် ပိုမိုသင့်တော် စံနှစ်ကျစွာ ထားသိုမှု စီမံဆောင်ရွက်ပြီး ရှေးဟောင်းပစ္စည်းတို့ကို ပြန်လည်နေရာချထားခဲ့လေသည်။

ပြတိုက်ခန်း အလယ်ဘွင်ရှိသော စားပွဲရှည်ကြီးကိုထုတ်၍ ထိုနေရာတွင် စားပွဲခုံနှစ်ခုနှင့် စင်အဆင့်ဆင့်ပါသော ပစ္စည်းတင်စရာ သုံးခုကို ထားရှိခဲ့လေသည်။ ပြတိုက်အဝင်ပေါက်မှ ပထမဆုံးတွေ့ရမည့် စားပွဲပေါ်တွင် ပုဂံခေတ် လက်ရာကောင်းဖြစ်သော မြတ်စွာဖုရား တာဝတိံ သာမ ဆင်းသက်ဟန် ဆင်းတုနှင့် မာရ်စစ်သည်ပုံ ရုပ်ချပ်များ စိုးမင်းကြီးဖုရားမှ စဉ်သုတ် ပန်းပုံခံများကို ပြသထားလေသည်။ ဒုတိယ စားပွဲပေါ်တွင် ပုဂံခေတ် အသုံးအဆောင်များ ဖြစ်သော မြေအိုး၊ မြေခွက် စဉ် သုတ်အိုးများနှင့် ကြေးအိုးကြေးခွက်၊ ကြေးလင်ပန်းတို့ကို ပြသထားလေသည်။ စင်အဆင့်ဆင့်ပါသော ပစ္စည်းတင်စရာ သုံးခုတွင်လည်း စဉ် ရုပ်ပုံချပ်များ၊ စဉ် ပန်းအလှများ၊ ဇာတ်ရုပ်ချပ်များ၊ ပုဂံခေတ် ဗုဒ္ဓဆင်းတု အလတ်စားများ၊ ဗြဟ္မဏဘာသာဆိုင်ရာ ဆင်းတုများနှင့် အခြားသော လေ့လာကြည့်ရှုမှတ်သားထိုက်သော ပုဂံခေတ်ဆိုင်ရာ ပစ္စည်းများကို တင်ထားပြသထားပါသည်။ ပြတိုက်နံရံ အဆင့်များပေါ်တွင်လည်း ပုဂံခေတ်ဗုဒ္ဓဝင် ကျောက်ဆင်းတုကြီးများနှင့် အခြားဆင်းတုများ အသုံး အဆောင်များကို အစီအစဉ်အတိုင်း ပြသထားသည်။ ပြတိုက်ခန်းအတွင်းရှိ ဘီဒိုက်သုံးလုံးတွင်လည်း ပစ္စည်းအသေးစားများကို အမျိုးတူစု စုပေါင်း၍ ပြသထားပါသည်။

ပြတိုက်ဝင်းအတွင်း ကျောက်စာရှိ အသစ်တခု ထပ်မံဆောက်လုပ်သည်တွင် မင်းနန်သူနယ်စာသင်ဂူမှ ရွှေပြောင်းယူလာသော ကျောက်စာ နှစ်ခု၊ ပုဂံမြို့တောင်အရပ် မီးလောင်ဖျားရှာ အရှေ့ဘက် ရွာသစ်အရှေ့ ယာခင်းထဲမှ ရွှေပြောင်းယူလာသော ကျောက်စာ၊ စက်ကြီးအင်းနယ် သကြားဟစ်နှင့် သကြားပုန်းဂူ နှစ်ခုအကြား ဂူပျက်ငယ် တခုအတွင်းမှ ရွှေပြောင်းယူလာသော ကျောက်စာ၊ ဝက်ကြီးအင်းနယ် မြစ်သုံးခု ကျောင်းဝင်းအတွင်းမှ ရွှေပြောင်းယူလာသော ကျောက်စာ၊ ပေါင်း ကျောက်စာ ဝါးခုတို့ကို ကျောက်စာရှိသစ်အတွင်း အုတ်ခုံပေါ်တွင် စိုက်ထူ ထားပါသည်။

ယခုလက်ရှိ ပုဂံပြတိုက်ငယ်မှာ အစီအစဉ်ရှိသော ပြတိုက်သစ်ကြီး မူပြီးမြောက်ခင်စပ်ကြား အချိန်နှိုက် ပုဂံခေတ် ရှေးဟောင်းလက်ရာ များကို မှတ်သားကြည့်ရှု လေ့လာလိုသော ပြည်တွင်းပြည်ပမှ သုတေသီဘွဲ့အတွက် အလွယ်တကူ လေ့လာနိုင်ကြစေရန် ယခင်ကထက် ပိုမို ရှင်းလင်းစွာ ပစ္စည်းများကို ပြန်လည်နေရာချထားခြင်းနှင့် သင့်တော်သော အကြောင်းအရာ စာတန်းများနှင့် တကွ ထားရှိခြင်းများကို ဆောင်ရွက်ပြီးစီးပါသည်။

ကဗျည်းစာ အမှတ်အသား ပါရှိသော အုတ်ချပ်အုတ်ခဲများ စုဆောင်းခြင်း

ရှေးဟောင်းကဗျည်းစာများ ရေးထိုးမှတ်သား ပါရှိသော ရှေးဟောင်း ပစ္စည်းများအနက် အုတ်ချပ်အုတ်ခဲများမှာလည်း အလွန် အရေးကြီးသော သမိုင်းဆိုင်ရာ အထောက်အထားများပင် ဖြစ်လေသည်။ ပုဂံတဝိုက် ရှေးဟောင်းစေတီ ပုထိုး ဂူကျောင်းများ တန်တိုင်း စသော အပျက်အစီးများမှ ကဗျည်းစာပါရှိသော အုတ်ချပ်အုတ်ခဲများစွာကို တွေ့ရှိရလေသည်။ ကဗျည်းစာဟု ဆိုရာတွင် အုတ်ပေါ်တွင် မီးမဖုတ်မီက ရေးခြစ်ထားသော ကဗျည်းစာနှင့် ဖေါင်းကြွေအောင်ဖြစ်စေ၊ အချိုင့်အရာ စာလုံးပေါ်အောင် ဖြစ်စေ ဘိန့်ပံထားသော ကဗျည်း စာဟု နှစ်မျိုးဖြစ်လေသည်။ ရေးခြစ်ထားသော ကဗျည်းစာပါရှိသော အုတ်များမှာ အလွန်များပြားစွာ ပုဂံဘဝတိုင်တွင် ဖွဲ့စုရလေသည်။

သရေခေတ္တရာ မြို့ဟောင်းမြို့ခံသော နောင်ဇာဒေသတိုက်မှာ ကဗျည်းစာပါရှိသော အုတ်ချပ်အုတ်ခဲများကို စုဆောင်းပြီး မှော်ဇာ ပြတိုက်တွင် ထားရှိခဲ့သလို၊ ပုဂံဘဝတိုင်တွင် တွေ့ရှိရသော ကဗျည်းစာပါသော အုတ်ချပ်အုတ်ခဲ အမြောက်အမြားကို စုဆောင်း၍ ပုဂံပြတိုက်တွင် ထားရှိရာ ထိုသို့သော အုတ်ချပ်အုတ်ခဲပေါင်း သုံးရာကျော်မျှ ရှိလေသည်။ ကဗျည်းစာများဖတ်ရှုရန် ထင်မှားသော အုတ်များကိုသာ ရှေးချယ် စုဆောင်းသဖြင့် ကဗျည်းစာ ဖတ်ရှုရန် မထင်ရှားသော အုတ်များလည်း အနှံ့အပြားရှိသေးရာ နောက်ထပ်စုဆောင်းရန် ဖြစ်လေသည်။ ထိုအုတ်များ အနှံ့ အပြား တွေ့ရ သည့်အနက် အောက်ပါ နေရာများတွင် ပိုမိုများပြားစွာ တွေ့ရလေသည်။

- (၁) မင်္ဂလာဒုံဘီကြီးတန်တိုင်းအတွင်း အပြင် ပတ်လည်ဘဝိုက်။
- (၂) မင်းမျှော်ရာဇာ ဂူဖုရားတန်တိုင်းနှင့် ပတ်လည်ဘဝိုက်။
- (၃) ဝက်ကြီးအင်း အရှေ့ကုန်းရွာ အရှေ့ဘက် အုတ်ကျောင်းပျက်ကြီးတခုရှိရာကုန်း။
- (၄) မင်းနန်သူရွာ ဆင်ဖြူရှင်အစု ကျောင်းများဘဝိုက်။

အထက်ပါ လေးနေရာမှ ကဗျည်းစာပါရှိသော အုတ်များနှင့် အခြားသော နေရာများမှ ရရှိသော အုတ်များတွင်ပါရှိသော ကဗျည်း စာများကို ဖတ်ရှုသောအခါ လူပုဂ္ဂိုလ်အမည်များ၊ နေရာဒေသအမည်များ ကို မှတ်သားထားသည့်များဖြစ်ကြောင်းကို တွေ့ရလေသည်။ အုတ်များကို ပြုလုပ်သော သူ့သို့၏အမည်များနှင့် အုတ်များကိုပြုလုပ်သော ဒေသအမည်များ ဖြစ်သည်ဟု ယူဆတွယ်ရာပင် ဖြစ်ပါသည်။ အထက်ဖော်ပြပါ နေရာလေးနေရာမှအတူသော အုတ်များမှာ ကဗျည်းစာ ဆင်တူသော အုတ်များ အများအပြား ပါရှိသဖြင့် ထိုနေရာများမှာ အဆက်အသွယ်ရှိကြောင်း ထပ်မံ သိရှိရသည့်အပြင်၊ ထိုကဗျည်းစာ တူသော အုတ်များမှာ ပုဂံခေတ်က အသုံးများသော အုတ်များ ဖြစ် ကြောင်းကိုလည်း သိရှိနိုင်လေသည်။

အုတ်ဘွင် ပါသော ကဗျည်းစာများအနက် လူအမည်တို့မှာ ဥပမာ ညယန်ငဇ်ဇ်၊ မွန်ရှယ်၊ အတ္တိဝိတိ၊ မင်ကျွန်ကြာပု၊ ညယန်အသင်္ချာ၊ ညယန်ခရင်၊ တူနုပုတြာ၊ ပေါင်လောင်းအသင်္ချာ၊ ငဏ္ဍိမေ စသည်တို့ဖြစ်လေသည်။ အရပ်ဒေသ အမည်တို့မှာ ဥပမာ ပြင်သာ၊ ခဲလူ၊ စလယ်၊ အင်တင်၊ သိဖန်ဆိပ်၊ ကြပင်သာ၊ ပင်လဲဇိပ်၊ တဇိက်သာ၊ ကြာအင်ကြပ်၊ မပင်ဖြ၊ ပင်သလည်၊ ငမျာ၊ နွာထိန် စသည်တို့ ဖြစ်လေသည်။ လူ၏အမည်လော အရပ်ဒေသ၏ အမည်လောဟု အတတ်သေချာ မပြောနိုင်သော ကဗျည်းစာများလည်း တွေ့ရှိရပါသေးသည်။

ထိုအုတ်များတွင် ပါရှိသော အရပ်ဒေသအမည်များအနက် ပေါင်လောင်းဟူသော အမည်ကို ထောက်၍ ချင်းတွင်းဘက်မှ၎င်း၊ ခဲလူ ဟူသော အမည်ကိုထောက်၍ ကျောက်ဆည်နယ်ဘက်မှ၎င်း၊ မပင်ဖြ ဟူသော အမည်ကိုထောက်၍ မင်းဘူးနယ်ဘက်မှ၎င်း၊ ကြပင်ဟူသော အမည်ကိုထောက်၍ ဝေးကွာသောအောက်အရပ်ဒေသမှ၎င်း၊ စလယ်ဟူသောအမည်ကိုထောက်၍ ပုဂံနှင့်မဝေးလှသော ဒေသမှ၎င်း အရပ်ဒေသ အသီးသီးမှ အုတ်များကို ပုဂံသို့ သယ်ဆောင်လာရသည်ဟူ၍ ယူဆလိုက်ယူဆနိုင်ပါသည်။

လူအမည်များကို ဖော်ပြထားရာတွင် “ညယန်” ဟူသောစကား “တကျိယ်” ဟူသော စကားတို့ကို ငဇ်ဇ်၊ ငရင်၊ ကြာပု စသော လူအမည်များရွှေကတား၍ ပါရှိသည်ကိုတွေ့ရသဖြင့်ပုဂံခေတ်သုံးစကားဝေါဟာရအသစ်များကိုသုတေသနပြုတွယ်သိရလေသည်။ ထိုစကားတို့မှာ မည်သည့်အနက် ရှိသနည်း၊ မြန်မာစကားဟောင်းများလော၊ မွန်စကားဟောင်းများလော စသဖြင့် ဆက်လက်၍ တွေးတော သုတေသနပြုတွယ် ပင် ဖြစ်လေသည်။

ထိုသို့ ရှေးဟောင်း သုတေသနပြုတွယ် ကိစ္စတွင် အရေးပါ အရာရောက်လှသော ပစ္စည်းများ အနေဖြင့် ပါဝင်သော ပုဂံတဝိုက် ရှေးဟောင်း အဆောက်အဦများအနီး အနား အနှံ့ တွေ့ရှိရသည့် ကဗျည်းစာများ ပါရှိသည့် အုတ်ချပ်အုတ်ခဲများကို ယခု အစီရင်ခံသော နှစ်အတွင်း စနစ်တကျ စုဆောင်းပြီး ပုဂံဌာနစုမှ သုတေသနဝန်ထောက်သည် ထိုကဗျည်းစာများ ပါရှိသော အုတ်ချပ်အုတ်ခဲများအကြောင်း မှတ်တမ်း သုတေသနပြုချက်ဘဇာစာအုပ်ကို ရေးသား ပြုစုပြီး မြောက်ခွဲလေသည်။

(ခ) တောင်ဘီရွာ အနောက်မြောက်ဘက် မွန်ဂူမှ တွေ့သော ဆင်းတုများ

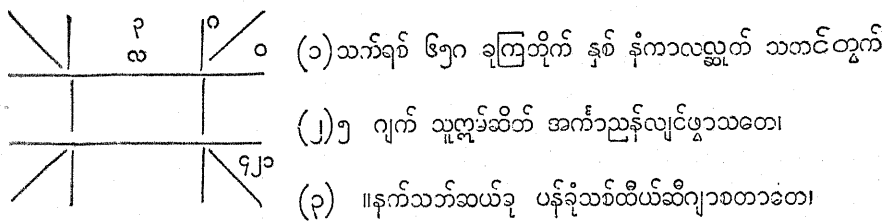
တောင်ဘီရွာ အနောက်မြောက်ဘက်တွင် ရှိသောဗုဒ္ဓရာအစုမှ မွန်ဘာသာကဗျည်း မင်္ဂလာများရှိသော ဂူဟောင်းတခုအတွင်း ပတ်လည်ခိုနေသော မြေကြီးများကို တူးဖော်ရာတွင် ကြေးဆင်းတုတဆူနှင့် ကျောက်ဆင်းတုတဆူတွေ့ရှိခဲ့လေသည်။ ကြေးဆင်းတုမှာ လက်ရာ ကောင်းမွန်လှခြင်းမရှိသော်လည်း ရှေးကျသော အသွင်လက်ရာရှိပါသည်။ ကြာပုလွင်မဟုတ်သော ရိုးရိုးအောက်ခံပေါ်တွင် ဘူမိဇာလက်တော် အနေအထားဖြင့် ရိုးရိုးထိုင်တော်မူဖြစ်လေသည်။ ပေါမိသတ္တဆင်းတုများကဲ့သို့ ဦးခေါင်းအတွင်း အဆောင်းပါရှိသည်။ ဉာဏ်တော်အမြင့် သုံးလက်မရှိလေသည်။

ကျောက်ဆင်းတုမှာ မက်ရပ်ပုံသဏ္ဌာန်၏ အပေါ်ပိုင်းဖြစ်သည်။ ကျောက်ပုအမျိုးအစားဖြင့် ပြုလုပ်ထားပြီး လက်မှာခင်မင်ကပ်၍နှစ် ဘက်ပူးပြီး ခပ်ရှည်ရှည် အရာဝတ္ထုကိုကိုင်ထားလေသည်။ ဖြစ်နိုင်သည်မှာ ဤဆင်းတုသည် သောတ္တိကမြင်းရိပ်သမား လှူသောမြင်းကို အလှူ ခံ၍ ကိုင်တော်မူထား ပုံလောဟု ထင်ရပါသည်။

(ဂ) မူလရေး နံရံမှ ပုဂံခေတ် ကဗျည်းမင်ဇာ

မင်းနန်သူရွာဖုရားသုံးဆူအနီး ဂူငယ်အမှတ် ၂၇၇ အတွင်းနံရံမှ ကွာကျသောအကံတေ အစိတ်အပိုင်းတွင် ပုဂံခေတ်ကဗျည်းမင်ဇာများ ပါရှိသဖြင့် ၎င်းအကံတေအပိုင်းအစများကို ဆက်စပ်ပြီး မှန်ဘောင်းမြင့် အခိုင်အမှီပြုလုပ်၍ ပုဂံပြတိုက်တွင် ရှေးပုဂံခေတ် နံရံရေးကဗျည်း

မင်းစာကိုကြည့်ရှုသောလူများအတွက် ပြသထားသည်။ ၎င်းကဗျည်းမှာ သကရာဇ် ၆၅၇ခုနှစ်သော ကြောင့် ပုဂံပြည် ရွှေနန်းရှင်ခေါ် ကျော်စွာမင်း လက်ထက်မှလေ့ရှိ၍ နှစ်ပေါင်းခြောက်ရာ ခြောက်ဆယ်ခုနှစ် နှစ်ဟောင်းလေပြီ။ ၎င်းကဗျည်းစာသည် ပုဂံလိပ်တုံး၏ မွေးနေ့ဇာတာဖြစ်၍ အောက်ပါအတိုင်း ဖတ်ရှုရသည်။

(ဃ) ပုဂံခေတ် လက်ရာ ကျောက်စင်းခု

ပုဂံ ခေတ် လက်ရာ စစ်စစ် အသွင်ရှိသော ကျောက်စင်းတို့ တဆူကို ဝက်ကြီးအင်း အရှေ့ကုန်းရွာ အရှေ့ မိုးညှင်း ကျောင်းဟောင်း ပျက်ကြီးများ အနီး ဂူပျက် အမှတ် ၁၅၇ အတွင်းမှ တွေ့ရှိရလေသည်။ ပုဂံတဝိုက်တွင် ဤဆင်းတု ကဲ့သို့ မကျိုးမပဲ့ မပျက်မစီးသော ဆင်းတုကို အမှတ်မထင် ဂူဟောင်းများ အတွင်းမှ တွေ့ရှိနိုင်ရန် ခဲယဉ်းပါသည်။ ယခု ဆင်းတုမှာ မကျိုးမပဲ့ အကောင်းပကတိ ရှိပြီး ကြာပလွင်ပေါ်တွင် ဃလွန်သပ္ပာယ်စွာ တူမိဖဿ လက်ခံတော် အနေအထားဖြင့် ထိုင်တော်မူရိုးရှိနေသည်။ ဆင်းတုနှင့် နောက်ခံ တံကဲ့ရိုးရိုးတွင် မူလချယ်ထားသော ဆေးနီရောင်ပင် ကြွင်းကျန်သေးသည်။ ကြာပလွင်နှင့် တံကံပါ အမြင့် နှစ်ပေ လေးလက်မ ရှိသည်။ (ပုံ-၁၇)

(င) ပြေပုံသ ဖုရားလှမှ တွေ့ရှိသော အုတ်ခွက်များ

ပြေပုံသဖုရားလှမှ ယခုခေါ်သော ဂူဖုရားအတွင်း အပြင် ရှင်းလင်းရာတွင် အုတ်ခွက် အကောင်း အနည်းငယ်နှင့် အကျိုးအပဲ့ ပေါင်းများစွာကို တွေ့ရှိရလေသည်။ ထိုအုတ်ခွက်များမှာ အမျိုးအစား နှစ်မျိုး ပါဝင်လေသည်။ ပဿဒအမျိုးအစားမှာ အကောင်းတခုနှင့် အကျိုးအပဲ့ပေါင်းများစွာ ဖြစ်လေသည်။ ပုံသဏ္ဌာန်မှာ ဆင်းတုငယ်ပေါင်း ၅၀ နှင့် အောက်က ပါသော ကဗျည်းစာမှာ (င) ဂါနီရာပန်ဆုလိုက်သောစေတ) ဟု ပါရှိလေသည်။ ထိုအမျိုးအစား အုတ်ခွက်မှာ ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနမှ ထုတ်ခဝသော အုတ်ခွက် သမိုင်း စာအုပ်တွင် မပါရှိသေးပေ။

ဗုဒ္ဓတိယ အမျိုးအစားမှာ အုတ်ခွက်သမိုင်း စာအုပ် ပဌမတွဲ စာမျက်နှာ ၃၁ တွင် ပါရှိပြီးသော ဆင်းတုငယ်ပေါင်း ၁၀၀ ပုံနှိပ်၍ ပါသော အမျိုးအစားဖြစ်လေသည်။ ထိုအုတ်ခွက်ကြီးများ၏ အစိတ်အပိုင်းတို့တွင် အချို့ ပါဠိ လက်ရေး ကဗျည်းစာပါ၍ အချို့မပါရှိပေ။

(စ) ပြေပုံသဖုရားလှမှပင်တွေ့ရှိသော ကြေးယဉ်ပစ္စည်းများ

ပြေပုံသဖုရားလှမှပင် စိတ်ဝင်စားဘွယ်ကောင်းသော အခြားရှေးဟောင်း ပစ္စည်းများကိုလည်း တွေ့ရှိရသည်။ ထိုပစ္စည်းများမှာ ကြေးပါပြွန် ပြုလုပ်ထားသော ခွက်ကြီးတခုနှင့် ဇွန်းတချောင်းဖြစ်လေသည်။ ဂူဖုရားအတွင်းတွင် မြေများပိုနေသည့်တို့ကို တူးဖော်ရှင်းလင်းသောအခါတွင် အောက် အခင်းပေါ်က တွေ့ခြင်းဖြစ်ရာ ဤကြေးခွက်နှင့် ကြေးဇွန်းတို့မှာ ဂူဖုရားအပေါ်မှ အုတ်များ ပြိုကျသော ခေတ်ကာလ နှင့် သက်ဆိုင်မည် ဖြစ်သောကြောင့် ရှေး ပုဂံခေတ်ဆိုင်ရာ ပစ္စည်းဟူ၍ကား ထိတိကျကျမပြောသာပါ။ သို့သော် ရှေးခေတ် အသုံးအဆောင် ပစ္စည်းများ အနေဖြင့်ကား စိတ်ဝင်စားဘွယ် အရာဝတ္ထုများ ဖြစ်ပါသည်။

(ဆ) သီရိပဋ္ဌယာရွာဖက်လိပ်ဖုရားအနီးမှ တွေ့သော ရုပ်ပုံချပ်

သီရိပဋ္ဌယာရွာ အရှေ့ဖက်လိပ်နှင့် အနောက်ဖက်လိပ်ဖုရားများမှ ဇာတ်ရုပ်ချပ်တို့မှာ ပတ်ဝန်းကျင်တဝိုက် နေရာများစွာတို့သို့ ရှေးအခါက ပင်း၊ ကွာကျ ကျိုးကွဲပဲ့၍ ရောက်ရှိနေရာ ယမန်နှစ်ကလည်း အနီးအနားမှ ရုပ်ချပ်နှစ်ခုကို တွေ့ရှိခဲ့သည်။ ယခုနှစ်အတွင်းတွင်လည်း ရုပ်ချပ်တခု၏ အစိတ်အပိုင်းတခု ထပ်မံတွေ့ရှိလေသေးသည်။ ကဗျည်းစာ အမှတ် အသားမပါ လူတလောက်မတ်ရပ်ပုံပါရှိသည်။ ၎င်းအဝတ်အစားနှင့် ခေါင်းဆောင်းတို့မှာ ပုဂံခေတ် ဆိုင်ရာ ဝတ်စားမှု အတွက် အထောက်အထား ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

(ဇ) အုတ်ကျောင်းဟောင်းကြီးများမှ ပြုတင်ပိတ် ကျောက်ပြားများ

ပုဂံခေတ် အုတ်ကျောင်းဟောင်းကြီးများတွင် ပါရှိသော လေသာပြုတင်ပေါက်များကို ပိတ်ထားသော ကျောက်ပြားများမှာ တခါတရံအလွန်လှပသော ကျောက်ဆစ်လက်ရာပုံစံများဖြင့် ပြုလုပ်ထားလေ့ရှိပါသည်။ ထိုကျောက်ပြားများတွင် လေနှင့် အလင်းရောင်ဝင်ရန် အပေါက်ငယ်များပါရှိရာ၊ ထိုအပေါက်ငယ်များကို ပန်းကွက်အလိုက် ဖြစ်စေ၍ လှပသော ပုံစံများ ထုလုပ်ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထိုလှပသော ကျောက်ပြုတင်ပိတ် နှစ်ချပ်ကို ယခုနှစ် အတွင်း အောက်ပါ နေရာ နှစ်နေရာမှ စုဆောင်းရရှိခဲ့လေသည်။

(၁) မင်းနန်သရွာ ဆင်ဖြူရှင် အရ အုတ်ကျောင်းပျက်တခု။

(၂) ညောင်ဦး ရွှေစည်းခုံ ဖုရားကြီး အနောက်မြောက် ယွန်းရှိ အုတ်ကျောင်းပျက်တခု။

(ဈ) မင်္ဂလာစေတီမှ စဉ် သုတ်ရုပ်ချပ်

မင်္ဂလာစေတီကြီးတွင် ကပ်ထားသော စဉ် သုတ်ရုပ်ပုံချပ်များမှာလည်း မူလနေရာများမှ ကွာ၍ အနီးအနားတဝိုက်သို့ ရောက်ရှိနေကြသည်ကို ယမန်နှစ်ကလည်း အစိတ်အပိုင်း အနည်းငယ် တွေ့ရလေသည်။ ယခုနှစ်လည်း စေတီ တံတိုင်း အပြင်တောင်ဘက်တွင် မိုးရေတိုက် စားသွားသော နေရာမှ စဉ် သုတ်ရုပ်ပုံချပ်တခု ပေါ်လာသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ ရုပ်ပုံမှာ ပန်းကိုင်၍ မတ်ရင်ရှိခိုးနေသော ဘိလူးရုပ်များ ဖြစ်၍ (ဖိလူမျာတိုင်က...) ဟူသော ကဗျည်းစာ ပါရှိသည်။ မူလရုပ်ချပ်၏ ထဝက်ကျော်ကျော်ပါရှိသော အစိတ်အပိုင်းဖြစ်၍ ဘိလူးများတို့ ကဲ့ကောပန်းဖြင့် ပူဇော်ပုံဖြစ်လေသည်။ မူလစာသား အပြည့်အစုံမှာ (ဖိလူမျာတိုင် ကပုက်ပန်နှင့် စခ) ဟူ၍ ဖြစ်တန်ပါသည်။

(ည) ပုဂံခေတ် အိုးကြီးနှစ်လုံး

ပေါင်းကူးကုန်း မြောက်ဘက်အနီးမှ မိုးခ တိုက်စားသွားသော နေရာမှ ပုဂံခေတ် အိုးဟောင်းနှစ်လုံးကို တွေ့ရှိရလေသည်။ ထိုအိုးမျိုးကို ထိုအနီး ပေါင်းကူးကုန်းတွင် တူးဖော်စဉ်ကလည်း တွေ့ရှိခဲ့ရဘူးလေသည်။ အိုးများမှာ တပေခွဲအရွယ်ရှိသည်။

(၄) ပုဂံခေတ် အရေး အသားပါသော အိုးခြမ်းကဲ့

ပုဂံမြို့ မှန်ကူရိပ် ကမ်းနားစပ်မှ တွေ့ရှိရသော အိုးခြမ်းကဲ့တခုတွင် ပုဂံခေတ် အရေးအသား ပါရှိသည်ကို တွေ့ရလေသည်။ ထိုအရေးအသားမှာ လူပုဂံလိပ် တယောက်၏ အမည်ဖြစ်ဟန်တူပြီး စာမှာ အပြည့်အစုံမဟုတ်။ ငာထက်(၈)ဟု ဖတ်၍ ရပါသည်။ ဤကဲ့သို့အမည် အရေးအသားပါသော အိုးခြမ်းကဲ့မျိုးကိုလည်း အတွေ့ရနည်းပါးသဖြင့် မှတ်သားလောက်ပါသည်။

မန္တလေးနန်းတော်မြို့ရိုးမှ နတ်ရုပ်များ

ဤနှစ်အတွင်း မန္တလေး နန်းတော် မြို့ရိုးကြီးများကို ပြုပြင်စုစည်း ပုန်းမက်ကြောင့် ပြိုကျပျက်စီးနေသော အစိတ်အပိုင်းများမှ အုတ်ကျိုး အုတ်ပွဲများကို ဖယ်ရှားရှင်းလင်းသောအခါ နတ်ရုပ်များကိုရရှိသည်။ ၎င်းနတ်ရုပ်များကို ကျောက်ဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော အမဲများတွင် ထည့်သွင်းကာ အဖိုးနှင့်တကွ ပိတ်ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

၎င်းနတ်ရုပ်များသည် အမြင့် ၅ လက်မခွဲခန့်ရှိသည်။ ၎င်းနတ်များသည် မကိုဋ်ကိုဆောင်းကာ လက်ျာလက်သည် သံလျက်၊ လက်ဝဲလက်သည် စက်ကို စွဲကိုင်လျက် မတ်တပ်ရပ်နေဟန် စကျင်ကျောက်ကို ထုလုပ်ပြီးလျှင် ဆေးနီဖြင့် ရေးထားသည်။

သကရာဇ် ၁၂၁၈ ခု၊ တပေါင်းလပြည့်ကျော် ၁ ရက်နေ့တွင် ပညာရှိ အဝေးကျိဝန် ဟောမန္တသင်္ကြံ ၊ ပညာရှိကမ္ဘီမြို့ဝန်မင်းလှသီရိသင်္ဃာ၊ နာရီမူးဆင်တဲရွာစားမင်းလှသီရိစည်သူ၊ ကြောင်စည်ရွာစား နေမျိုးဓမ္မရာဇ်သင်္ကြံ၊ ပုဏ္ဏားပညာရှိ ဂုန်းမြို့စားမဟာသီရိပဏ္ဍိတဓမ္မရာဇကူ၊ သီရိပဏ္ဍိတမဟာဓမ္မရာဇာဘုရား၊ မဟာသီရိပဏ္ဍိတရာဇကူတို့ကို ရတနာပုံနေပြည်တော်ကို တည်ထောင်သောအခါတွင်ပြုဘွယ်ကိစ္စများကို မင်းတုန်းမင်းတရားကြီး အမေးတော်ရှိ၍ သကရာဇ် ၉၆၀၊ ညောင်ရမ်းမင်းတရားလက်ထက် ရတနာပူရအဝမြို့တည်သည့်ကာလ ဗါးမဲ့ဆရာတော်စီရင်သည့် စာဟောင်းစာတမ်း။ ၁၁၂၅ ခုနှစ်၊ နောင်တော် ဆင်ဖြူရှင်မင်းတရားလက်ထက် ရတနာပူရအဝမြို့ကို ထပ်မံတည်လုပ်တော်မူသည့် စာဟောင်းစာတမ်း။ သကရာဇ် ၁၁၄၄ ခု၊ ဘေးတော် ဆဋ္ဌနိဆင်မင်းသခင်မင်းတရားကြီးပုရား အမရပူရရွှေမြို့တော် နန်းမြို့တော်တည်လုပ်တော်မူရာစီရင်သည့် စာဟောင်းစာတမ်းများကို ညှိနှိုင်း၍ တင်လျှောက်ချက်တွင်မူ ၎င်းနတ်ရုပ်များကို ကြေးစင်နှင့် သွန်းလုပ်ရမည်ဟုပါရှိ၏။

ရတနာပုံမြို့တော်မြို့ရိုး ၄ မျက်နှာ သူရဲခိုများတွင်၎င်း နတ်ရုပ်များကို မြှုပ်နှံထားခြင်း အပိုငယ်မှာ မဟာသမယသုတ်၊ အာဇ္ဈာနာဋိယသုတ်တော်များတွင်လာရှိသည့်အတိုင်း နေ့စဉ်နေ့တိုင်းသာသနာတော်ကို ဇဗ္ဗုဒ္ဓိပိတကျွန်းနှင့်တကွ ၄ ကျွန်းလုံးကိုလှည့်လည်ကြည့်ရှုစောင့်မသောစတုမဟာရာဇ်နတ်မင်းကြီးလေးပါးတို့၏ သေနာပတိ၊ မဟာသေနာပတိဖြစ်သော ၄ ကျပ် ၄ ယောက်သေနတ်တို့နှင့်အာရုံနတ် ၉၅၉ တို့ကိုရည်ရွယ်သည်။

သကရာဇ် ၁၂၂၁ ခု၊ ဝါခေါင်လဆန်း ၆ ရက်၊ ၅ တေးနေ့တွင် ပညာရှိတို့ပေးသောအချိန်စေ့ရောက်လျှင် မြို့တော်အရှေ့မြောက်ထောင့်မှ စ၍ တွန့်နက်အစနိယဏ္ဍာနတ်အဆုံး ၁ ကျပ် ၁ ပါး၊ အရံနတ် ၂၂၂ တို့ကို အရှေ့တောင်ထောင့်အထိသူရဲခိုတလုံးခြား၍ မြှုပ်နှံရသည်။ မြှုပ်နှံရာတွင်ဝန်းကျင်သေနတ်စာရေး နေမျိုးသီဟကျော်ထင်၊ ကုလားပျိုသေနတ်စာရေး နေမျိုးမင်းတင်ရာဇကျော်၊ သူရဲစာရေး နေမျိုးဣန္ဒကျော်ခေါင်၊ ရွှေပြည်မှန်ကင်း သေနတ်စာရေး နေမျိုးမင်းထင်ရန်အောင် သွေးသောက်ကြီး ငရိုင်း၊ ၎င်းအမှုထမ်းလူတို့နှင့် စာရေးတော် သီရိစည်သူနေဝံရထာတို့ကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်သည်။

မြို့တော်အရှေ့တောင်ထောင့်မှစ၍ ဝေးသုတနတ်အစ၊ ကရတိယနတ်အဆုံးတကျိပ်၊ အရံနတ် ၂၂၂ တို့ကို လက်ျာရစ်အစဉ်အတိုင်း အနောက်တောင်ထောင့်အရောက် ရွှေပြည်မှန်ကင်း သွေးသောက်ကြီး ငရိုင်း၊ နတ်စုလက်ပံ သေနတ်စာရေး နေမျိုးမင်းလှမင်းထင်၊ သူရဲစာရေးနေမျိုးဣန္ဒကျော်ခေါင်၊ ၎င်းအမှုထမ်း လူတို့နှင့် စာရေးတော် သီရိစည်သူနေဝံရထာတို့ ကြီးကြပ်မြှုပ်နှံကြသည်။

မြို့တော်အနောက်တောင်ထောင့်မှ အနောက်မြောက်ထောင့်အရောက် ဂူဠာကနတ်မှစ၍ မန္တိယနတ်အဆုံးတကျိပ်၊ အရံနတ် ၂၂၂ တို့ကို သူရဲခိုတလုံးခြား၍ လက်ျာရစ်အစဉ်အတိုင်း မြှုပ်နှံရာတွင် တောင် ၁၅၀ အစုရေးမင်းထင်ရလှသူကျော်၊ မြောက်မာရသင်သွေးသောက်ကြီး ငရိုင်း၊ လက်ျာကြောင်းအကြပ် ငရစ်၊ ၎င်းအမှုထမ်းလူတို့နှင့် စာရေးတော် သီရိနေဝံရထာတို့ ကြီးကြပ်မြှုပ်နှံကြသည်။

မြို့တော်အနောက်မြောက်ထောင့်မှ အရှေ့တောင်ထောင့်အရောက် ပဉ္စာလစန္ဒီနတ်မှစ၍ သေရိသကနတ်အဆုံးတကျိပ်၊ အရံနတ် ၂၂၂ တို့ကိုအထက်ပါနည်းအတိုင်းမြှုပ်နှံရာတွင် ကုလားပျိုသေနတ်စာရေး နေမျိုးမင်းထင်ရာဇာကျော်ခေါင် မြောက် ၁၅၀ သွေးသောက်ကြီး ငလုံး၊ ၎င်းအမှုထမ်းလူတို့နှင့်စာရေးတော်သီရိစည်သူနေဝံရထာတို့ကြီးကြပ်မြှုပ်နှံကြသည်။

နတ်ရုပ်များကိုမြှုပ်နှံရာတွင် မြို့ပြင်သို့မျက်နှာမူ၍မြှုပ်နှံသည်။ အရံနတ်ရုပ်များ အရေအတွက်နှင့်ပတ်သက်၍ မြို့ရိုးတဘက်လျှင်ခုရေ ၂၂၂ ခုမြှုပ်နှံသော်လည်း ပညာရှိများ၏ မြို့တည်စာတမ်းဟောင်းများကို ညှိနှိုင်း၍တင်လျှောက်ချက်တွင်မူ၊ တောင်ဘက်၊ မြောက်ဘက်၊ အနောက်ဘက်မျက်နှာများတွင် အရံနတ် ၂၃၉ ယောက်စီမြှုပ်နှံ၍ အရှေ့မျက်နှာတွင်အရံနတ် ၂၄၂ ယောက်မြှုပ်နှံရမည်ဟုပါရှိပါသည်။

မန္တလေးနန်းတော်မြို့ရိုးများကို ပြုပြင်ရာတွင် နတ်ရုပ်များသာမက၊ ကျောက်သေတ္တာအတွင်း၌ ခဲပြားနှင့်ရစ်ပတ်ကာ ထည့်သွင်းထားသော ငွေအင်းပြားများကိုလည်းရရှိခဲ့သည်။ ၎င်းကျောက်သေတ္တာနှင့်တကွ ငွေအင်းပြားများကို မန္တလေးနန်းတော်မြို့ရိုး တောင်ဘက် မျက်နှာရှိမိတ်တခါး ၈ ရပ်တွင်အပါအဝင်ဖြစ်သော ရန်နည်းတခါးမီးတားအောက်ခြေမှ ၁၉၆၃ ခု၊ မတ်လ ၅ ရက်နေ့တွင်ရရှိသည်။ ငွေအင်းပြားများ၏ အရေအတွက်မှာ ၁၈၃ ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့တွင် ၆ လက်မပတ်လည်အင်းပြား ၁၃ ခုပါဝင်၍ ၃ လက်မပတ်လည်အင်းပြား ၅ ခုပါဝင်သည်။ ၆ လက်မပတ်လည်ရှိသော အင်းပြားများတွင် အင်း ၅ မျိုးပါဝင်သည်။ ၃ လက်မပတ်လည်ရှိသော အင်းပြားများတွင် အင်း ၂ မျိုးပါဝင်သည်။

၆ လက်မပတ်လည်ရှိသောငွေပြားတွင် ၁၀ ကွက်ပတ်လည်ရှိသော အင်းကွက်များချထားသည်။ ၎င်းအင်း၏အကျိုးအာနိသင်မှာ ခပ်သိမ်းသူတို့ကြည်ဖြူစေနိုင်သည်။ ၎င်းမိတ်အင်း ၈ ခုပါရှိသည်။ ၆ လက်မပတ်လည်ရှိသောငွေပြားတွင် ၉ ကွက်ပတ်လည်ရှိသောအင်းကွက်များချထားသည်။ ၎င်းအင်း၏အကျိုးအာနိသင်မှာ သက်တော်ရှည်စေနိုင်သည်။ ၎င်းသက်တော် ၈၀ အင်း ၂ ခုပါဝင်သည်။ ၆ လက်မပတ်လည်ရှိသောငွေပြားတွင် ၁၃ ကွက်ပတ်လည်ရှိသော အင်းကွက်များချထားသည်။ ၎င်းအင်း၏အာနိသင်မှာ ပြိုဟ်စီးဒဿကကြမ္မာကောင်းစေနိုင်သည်။ ၎င်းအင်းမျိုး ၁ ခုထည့်သောပါဝင်သည်။ ၆ လက်မပတ်လည်ရှိသောငွေပြားတွင် ၁၃ ကွက်ပတ်လည်ရှိသော အင်းကွက်များချထားသည်။ ၎င်းအင်း၏အာနိသင်မှာ သာသနာတော်ကို အခွန်ရှည်စွာတည်စေနိုင်သည်။ ၎င်းအင်းမျိုး ၁ ခုထည့်သောပါဝင်သည်။ ၃ လက်မပတ်လည်ရှိသောငွေပြားတွင် ၄ ကွက်ပတ်လည်ရှိသော အင်းကွက်များချထားသည်။ ၎င်းအင်း၏ အာနိသင်မှာ အသက်ရှည်ခြင်း။

ပုန်းတုန်းမီးကြီးခြင်းစသည်တို့ကိုဖြစ်စေနိုင်သည်။ ၎င်းအင်းပြား ၄ ပြားရှိသည်။ ၃ လက်မပတ်လည်ရှိသော ငွေပြားတွင် ၄ ကွက်ထောင့် ဖြတ်အင်းကွက်များချထားသည်။ ၎င်းအင်း၏ အကျိုးအာနိသင်မှာ ကျော်စောက်တို့ပြန့်နှံခြင်းကိုဖြစ်စေနိုင်သည်။ ၎င်းအင်းပြားမျိုး ၁ မျိုးသာပါဝင်သည်။

၎င်းအင်းပြားများကို ပညာရှိများပေးအပ်သော အချိန်အတိုင်း သကရာဇ် ၁၂၂၀ ပြည့်နှစ်၊ ပြာသိုလဆန်း ၁၄ ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့၊ နေ့တချက်တီးကျော်အချိန်တွင် တောင်အရပ်သို့မျက်နှာရည်လျက်ရတနာ ၃ ပါး၊ သိကြားမြေဥာဓတုလောကပါလ၊ သာသနာတော်စောင့်၊ သမ္မာဒေဝနတ်မြတ်တို့အားပူဇော်ပသတိုင်ကြားပြီးလျှင်၊ ကြာသပတေးသားများက စတင်မတ်လုပ်သည်။

လွတ်တော်အရှေ့တောင်တွင် ၃ ထပ်လည်ပေါ် တန်ဆောင်းအသွင်သုကာသီးစိုက် ၁၊ ၄ ခန်းစကြောတံ၊ အမွန်းအပြောက်တင် ကနွားပြင်ပတ်လည် အကာရာဇမတ် အင်းကွပ်ပြစ်ပါဆောက်လုပ်၍ အင်းများကို ခတ်လုပ်ကြသည်။

အင်းပြားများကိုခတ်လုပ်ပြီးပြေလျှင်တန်ဆောင်း၌ ခင်းကျင်းထားပြီး သကရာဇ် ၁၂၂၀ ပြည့်နှစ်၊ နှောင်းတန်းခူးလဆန်း ၁၄ ရက်နေ့ နံက် ၄ ချက်တီးကျော် ၅ နာရီတွင် တောင်အရပ်သို့ မျက်နှာလျက် ရတနာ ၃ ပါးသိကြား၊ မြေဥာ၊ စတုလောကပါလ၊ သာသနာတော် စောင့်သမ္မာဒေဝနတ်တို့အား ပူဇော်ပသပြီးလျှင် ကြာသပတေးသား၊ သောကြာသားတို့၏အင်းတော်များကိုရေးသားသည်။ အင်းတော်များကို ရေးသားပြီးလျှင် သလုံမည်းကြေးပတ်နှင့်ထုပ်ပတ်ခတ်လုပ်ပြီး ၎င်းအင်းတော်များကို ရွှေချခေါင်းပေါင်နှင့် တန်ဆောင်းအတွင်း၌ခင်းကျင်း ထားပြီးလျှင် ဆရာတော် သင်္ဃာတော် ၈ ပါးပင့်တံတကာ ပရိတ်တော်ဂုဏ်တော်များကိုရွတ်မွန်းစေရသည်။

အင်းပြားများကိုဆောင်ယူမြှုပ်နှံသော အစီအစဉ်မှာ ရွှေပြားစမြောက်သိုင်းနှင့် ၂၊ ၎င်းနောက်စည်တော်စုံ၊ ၎င်းနောက် အခါစောင့် အခါကြားပညာရှိပုဏ္ဏား ၂၊ ၎င်းနောက် အင်းထုပ်ရွှေချကလပ်နှင့် ၂၊ ၎င်းနောက် အမေးအထုံရည်ပန်ထူးရွှေချငေါင်းပေါင်နှင့် ၂၊ ၎င်းနောက် ကျောက်သေတ္တာနှင့် ၂ စီများကို ဆိုင်ရာဆင့်ခိုစီစဉ် ခင်းကျင်းစေပြီးလျှင် မင်းညီမင်းသား မှူးတော်မတ်တော်၊ သူဌေးသူကြွယ်တို့မစေ၍ နေ့ကျော်သာရတက်မြင်းတော်သည်တို့နှိုထားရာပူအတီးအကစုများနှင့် ကြီးကြပ်မြှုပ်နှံရသည်။

အင်းပြားထည့်သော ကျောက်သေတ္တာ အမျိုးအစားမှာ သဲကျောက်အမျိုးအစားဖြစ်သည်။ သေတ္တာ၏အလျားမှာ ၁ ပေ ၃ လက်မ၊ အနံမှာ ၁ ပေ ၁ လက်မ၊ အမြင့်မှာ ၁၁ လက်မရှိသည်။ ၎င်းကျောက်သေတ္တာအဖုံးပေါ်တွင် “ရန်နည်တခါးရွက်ကာ၊ ဝဲ” ဟု ကဗျည်း ထိုးထားသည်။ ၎င်းသေတ္တာ၏တေးဘက်တွင်လည်း အောက်ပါအတိုင်း ရေးထိုးထားသည်ကို တွေ့မြင်ပတ်ရှုရသည်။

- “ (၁) သာသနာတော် ၂၄၀၁၊ ကောဇာသက္ကရာဇ် ၁၂၁၉ ခု။ ဘာရင်မင်တရာကြံ
 (၂) ဘုရား။ နန်းစံ ၆ နှစ်မြေတွင်။ မန္တလေးအရပ်နှိုက်ခွေမြို့တော်ကြီးတည်
 (၃) မည်။ မြေမှတ်ပန်းသုံး ကနက်စိုက်၍ နန်းမြို့တော်တည်လုပ် စံနေတော်မူ
 (၄) ပြီးလျှင်၊ ၁၂၂၁ ခု၊ ရွှေမြို့တော်ကြီးကို ၇ ဌာနနှင့် တပြိုင်နက်တည်လုပ်တော်
 (၅) မူရာ မြို့တော်တောင်မျက်နှာ အနော်ရဒိန္နီ နေမိတ် နံရံတံခါးအလွတ်၊ ရွက်ကာမြို့
 (၆) ရိုးမြေပေါ်အရပ် ၃ ခန့်တွင် အင်းထည့်သွင်း နှံထားသည် ကျော်သေတ္တာ ”

ကဗျည်းစာပါအုတ်ပြား

မန္တလေးနန်းတော် တောင်ဘက်မြို့ရိုးကို ပြုပြင်ရာတွင် ကဗျည်းစာဘမ်းများပါသော အုတ်ကျိုးအုတ်ပဲ့အုတ်ကောင်းများကို သတိထား၍ ကြည့်ရှုရန် မှာထားသည့်အလျောက် ကဗျည်းပါသော အုတ်ချပ်နှစ်ချပ်ကို ရခဲ့ပေသည်။ အုတ်တချပ်ပေါ်တွင် “လက်ရာကြောင်း” ဟုရေး ထိုးထားသည်။ ၎င်းအုတ်ချပ်သည် အလျား ၁ ပေ ၆ လက်မ၊ အနံ ၉ လက်မနှင့် ၃ ပေ ၂ လက်မရှိသည်။ အခြားတချပ်ပေါ်တွင် ရေးထိုးထားသော စာမှာ “တောင်ဒဝယ်” ဖြစ်သည်။ ၎င်းအုတ်၏ အလျားမှာ ၁ ပေ ၇ လက်မ၊ အနံ ၉ လက်မခွဲ၊ ၃ ပေ ၂ လက်မရှိသည်။ အဆိုပါ “တောင်ဒဝယ်” နှင့် “လက်ရာကြောင်း” တို့သည် ဗိုလ်စုတွင်ပါဝင်သော အရာရှိများ၏ ရာထူးအမည် အရည်ကိုဆိုလိုဟန်ရှိသည်။ ဗိုလ်စုတွင် မြောက်ဒဝယ်ဗိုလ် တောင်ဒဝယ်ဗိုလ်၊ မြောက် ၁၅၀ ဗိုလ်၊ တောင် ၁၅၀ ဗိုလ်၊ လက်ျာကြောင်းဗိုလ်၊ လက်ဝဲကြောင်းဗိုလ်၊ ရှေးလက်ဝဲဗိုလ်၊ ရှေးလက်ျာဗိုလ် စသည်ဖြင့် အရာရှိများစွာရှိသည်။ အဆိုပါ တောင်ဒဝယ်နှင့် လက်ျာကြောင်းတို့သည် ဗိုလ်စု အပါအဝင် အရာရှိများ၏အမည်များဖြစ်ပါက၊ တောင်ဘက် မြို့ရိုးတည်ဆောက်ရာတွင်၎င်း ဗိုလ်များနှင့် ငယ်သားများသည် ကြီးကြပ် ဆောင်ရွက်ရသူများတွင် ပါဝင်သူဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။

မန်ကျည်းကုန်းရွာမှ ရသောကျောက်ဆင်းတု

စစ်ကိုင်းမြို့နယ်၊ မန်ကျည်းကုန်းရွာ ကန်ဖြူအနီး၌ ရှေးဟောင်း မွန်စာပါသော ဆင်းတုတော် တဆူရှိကြောင်း သမိုင်းကော်မရှင်မှ သတင်းပေးသဖြင့် သွားရောက်လေ့လာခဲ့ပါသည်။ ၎င်းမွန်စာပါ ရှေးဟောင်း ရုပ်ပွားတော်သည် ရွှေဘို၊ စစ်ကိုင်းသွားကားလမ်းရှိ မန်ကျည်း ကုန်းရွာ အရှေ့ဘက်၊ လေသာကျောင်း၏ တောင်ဘက်၊ ကန်ဖြူအနီးတွင် အရိုးအိုး ပြာသားဒသတ္တာနံ စေတီငယ်ငါးဆူ တောင်မြောက်စီတန်း လျက်ရှိရာ၊ တောင်ဘက်မှစ၍ရေသွက်လျှင်၊ ဒုတိယမြောက်ဖြစ်သော စေတီငယ်အတွင်း၌ တွေ့ရှိရသည်။

အသက် ၇၀ ကျော်အရွယ်လသာကျောင်းဆရာတော် ဦးပဏ္ဍိ၏ မိန့်ဆိုချက်အရ၊ ဤစေတီငယ်ကို ဗိုင်းဖိုးဖုရားဟုခေါ်ကြောင်း လွန်ခဲ့သော အနှစ် ၆၀ ခန့်က အမယ်နှစ်ဆုံသူ အဖွားအိုတဦးသည် ဗိုင်းဝင်၍ရသော အဖိုးအခဖြင့် တည်ထားခြင်းဖြစ်ကြောင်းဆိုပါသည်။ ၎င်းစေတီသည် နှစ်ပုရိစ္ဆ ဖုရားစွာ မကြာမြင့်သေးသော်လည်း ပြုပြင်စောင့်ရှောက်မည့်သူ ကင်းမဲ့နေသဖြင့် ယခုအခါ ပျက်စီးယိုယွင်းလျက်ရှိသည်။

လေသာကျောင်း ဆရာတော်ဦးပဏ္ဍိ၏ မိန့်ကြားချက်အရ ဤစေတီသည်များစွာ ရှေးမကျလှကြောင်းသိရသည်။ သို့သော် ၎င်းအတွင်း၌ တွေ့ရှိရသော ရုပ်ပွားတော်သည် ရှေးကျလှသော ပုဂံခေတ် လက်ရာ ဖြစ်ကြောင်း လွယ်လင့်တကူသိသာနိုင်သဖြင့် စေတီနှင့် ဆင်းတု တချိန်တည်း ထုလုပ်တည်ဆောက်ခြင်း မဟုတ်ကြောင်း သိနိုင်သည်။ ၎င်းစေတီအတွင်း၌ ထည့်သွင်း ကိုးကွယ်ခြင်းမှာ ထင်ရှားလှပါသည်။

ဆင်းတုတော်သည် လက်တော် ဘယ်ဘင်ညာချနှင့် ဘယ်ဖာမမြဲဖြာနံဖြင့် စပွယ်နေသော ကျောက်ဆင်းတုတော်ဖြစ်သည်။ ဉာဏ်တော် အမြင့်မှာ ပဏ္ဍိနှင့်တကွ ၂ ပေ ၆ လက်မရှိသည်။ မျက်နှာတော် အနေအထား ကိုယ်တော် လက်တော် အနေအထား သင်္ကန်းဝတ်ရုံပုံစံသည်တို့ကို စပေါင်းလေ့လာပါက ပုဂံခေတ်ဦးပိုင်း လက်ရာ ဖြစ်ကြောင်းသိရသည်။ ဆင်းတုတော်၏ အောက်ပလွင်တွင် လူသုံးဦးပုဆော်တုပ်ကာ လက်အုပ် ချီလျက် ဖုရားကြည့်ညိုနေဟန် ထုလုပ်ထားသည်။ လက်ဝဲဘက်နှင့် လက်ျာဘက်ရှိ အရုပ်များတွင် ရင်သားကို ထင်ထင်ရှားရှား တွေ့ရသဖြင့် အမျိုးသမီးဖြစ်ကြောင်း သိရပေသည်။

၎င်းဆင်းတုတော်၏ တံကံနောက်ခကျာဘွဲ့ မွန်စာ နှစ်ကြောင်းကို တွေ့မြင်နိုင်သည်။ ၎င်းစာများ၏ အသွင်အပြင်အနေအထားသည် ၁၁ရာစုနှစ်နောက်ပိုင်းရှိ မွန်အက္ခရာများနှင့် ပုံပန်းသဏ္ဌာန်တူညီလျက်ရှိသည်။ ၎င်းအပြင် ၎င်းစာကြောင်း၌ တွေ့ရှိရသော ‘ယ’အက္ခရာသည် အဘော်သ် ရှေးကျသော အသွင်ကိုဆောင်လျက်ရှိသည်။ သို့သော် ‘ဝ’ အက္ခရာ အရေးအသားမှာ ကျန်စစ်သားမင်းကြီးခေတ်ထက် မစောနိုင်သောအသွင်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ဤစာဘမ်းသည် ပုဂံခေတ်ကျန်စစ်သားမင်းကြီးလက်ထက်တွင် ရေးထိုးထားသော စာဖြစ်သည်ဟုမွန်းဆထားပါသည်။ (ပုံ ၁၈-၁၉)

၎င်းစာကြောင်းသည်အဘက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

၁။ ဒုတိယ ရာဇ
၂။ ဒုတိယ . . . ဇ

ဖာ်ရွှေချက်မွန်ကန်ပါက ဒုတိယနောက်ဘွဲ့လာသော စာလုံးမှာ ရှေးအိန္ဒိယကဗျည်းစာများတွင်ပါလေ့ရှိသော “ ညို ” ၏အမှတ်လက္ခဏာ နှင့် ဆင်သားယာဉ်ခိုသ်သည်း အတိအကျမတူသဖြင့် မည်သည့်အနက်ဟူ၍ ပြန်ဆိုရန်ခက်ခဲပါသည်။ ရာဇမြေဝံကိုတဆက်တည်းယူက မင်းမိန်းမအနက်ရ၍ မိဇုရား အဓိပ္ပာယ်မျိုးဖြစ်သည်။ ပုဂံခေတ် မွန်ဘာသာတွင် ထိုအသုံးမျိုးမတွေ့ရသေးသဖြင့် အတိအကျယူရန် မဖြစ်နိုင်သေးပေ။

မဟာမြတ်မုနိ အရွှေဘက်စောင်းတန်းမှ နံရံဆေးရေးပန်းချီများ

မဟာမြတ်မုနိဖုရားကြီးတွင် စောင်းတန်း ၄ သွယ်ရှိရာ၊ ၎င်းစောင်းတန်း မှန်များအတွင်း၌ လက်ရာမြောက်သောရတနာပုံခေတ် နောက်ဆက်သွဲ နံရံဆေးရေးပန်းချီများကို တွေ့မြင်နိုင်ပေသည်။ အရွှေဘက်စောင်းတန်းတွင် မုခ် ၃ မုခ်ရှိသည့်အနက်၊ အရွှေဘက်ဆုံးမှန်အတွင်း၌ ဆေးရေး ပန်းချီများကို လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်းများစွာက ထိုးသွင်းလိုက်သည့်အတွက် မအတူမြင်နိုင်တော့ပေ၊ ဒုတိယနှင့် တတိယမှန်များအတွင်းသားတွင်လည်း။ အရွှေဘက်စောင်းတန်းကို ဖြိုဖျက်သောအခါ၊ ၎င်းမှန်များ အတွင်းမှ နံရံဆေးရေးပန်းချီများကို ရတတ်သရွေ့ ခါ ယူကာ ကွန်ကရစ်ပြားပေါ်တွင်တပ်ကာ ထိန်းသိမ်းထားပါသည်။ ဤကဲ့သို့ထိန်းသိမ်းထားသော နံရံဆေးရေး ပန်းချီကားချပ်ရေမှာ စုစုပေါင်း ၁၇ ခုရှိသည်။ ၎င်းဆေးရေးများကို သကရာဇ် ၁၂၁၃ခုနှစ်တွင် မန္တလေးမြို့ မြန်မာပန်းချီဆရာ ဦးကြီးရေးဆွဲခဲ့သည်။ ၎င်းဦးကြီးသည် ပန်းချီတတ်ခေါင်း ဦးကျော်ညွန့်၏ လက်အောက်မှ တော်သုံး ပန်းချီဆရာတဦးဖြစ်သည်။ ညောင်ပင်ဈေး ဦးမောင်ကြီးဟူသော အမည်ဖြင့် ထင်ရှားခဲ့သည်။ နယ်ပိုင်ခန့်သောကံ ဦးမောင်မောင်တင် ရေးသားပြုစုသော ရွှေနန်းသုံး ဝေါဟာရ အဘိဓာန်မြန်မာပန်းချီကဏ္ဍတွင် “ပန်းချီခေါင်း မောင်ကျော်ညွန့်မှာ အမျိုးစုံအရေးကောင်း၍ တောင်ပြင်မောင်ခံ၊ မင်္ဂလာဈေး မောင်လွင်၊ မောင်သီ၊ မောင်ကြွက်တို့မှာ ဆင်ရေးအထူးကောင်းသည်၊ ညောင်ပင်ဈေး မောင်ကြီးမှာ အရုပ်သေး တကြောင်းဆီ အထူးသဖြင့်ကောင်းလေသည်” ဟုမှတ်တမ်းတင်ထားသည်ကိုတွေ့ရပေသည်။

အခန်း ၅

အထွေထွေ

မန္တလေးမြို့၊ မဟာမြတ်မုနိဖုရားမှန်တန်ဆောင်းများနှင့် စောင်းတန်းများကို အစိုးရက ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် စီစဉ်သည်ကိုစွဲ။

၁။ ကိစ္စ စတင်ပေါ်ပေါက်လာပုံနှင့် အရေးယူဆောင်ရွက်ပုံ

မန္တလေးမြို့ မဟာမြတ်မုနိဖုရားတွင် မဟာရာဇဝံတိုင်း သုံးထပ်၌ အုတ်ဖြင့်ဆောက်လုပ်ထားသော မုခ်ပြဿဒ်ပေါင်း ၁၂ ခုရှိသည်။ ၎င်းမှန်များ၏ အတွင်းနံရံနှင့် မျက်နှာကျက်တို့တွင် ရတနာပုံခေတ်နောက်ဆက်တွဲ လက်ရာဖြစ်သော ပန်းချီများဖြယ်လွယ်ထားခြင်းနှင့် တန်တိုင်းအပြင်မှ ဖုရားကြီးအုတ်တန်ဆောင်းအထိ ဆောက်လုပ်ထားသော အုတ်စောင်းတန်းများမှာ အင်္ဂတေပန်းများဖြင့်ဖြယ်လွယ်ထားခြင်းကြောင့် စောင့်ဟောင်းအနုပညာလက်ရာများ မသိမိသော မပပျောက်စေရန် ကာကွယ်စောင့်ရှောက် ထားသင့်ကြောင်းကို ယခင်ကပင် သိရှိပြီးဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် မဟာမုနိဖုရားကို စောင့်ရှောက်နေသည့် ဘဏ္ဍာတော်ထိန်းအဖွဲ့ရှိနေသဖြင့် အဆိုပါရှေးခေတ်လက်ရာများ ပျက်စီးဆုံးရှုံးသွားဘွယ်ရာမရှိဟုယုံကြည်ခဲ့ပါသည်။

ဂေါပကအဖွဲ့သည် စစ်ဘေးစစ်ဒဏ်ကြောင့် ပျက်စီးသွားသော စောင်းတန်းများကို အသစ်ပြန်လည်တည်ဆောက်ပြီးနောက် ကောင်းမွန်စွာတည်ရှိနေသေးသော စောင်းတန်းများကိုပါ ဖျက်၍ စောင်းတန်းသစ်များ ဖောက်လုပ်ရန်ရည်ရွယ်၍ ၁၉၆၂ ခု၊ ဒီဇင်ဘာလ ၄ ရက်နေ့မှစ၍ နေရွှေစောင်းတန်းကိုဖျက်မည့်သဘင်းကို မန္တလေးရုံးခွဲက ကြားသိပါသည်။ ထိုသို့သိရှိသည့်နှင့်တပြိုင်နက် ညွှန်ကြားရေးဝန်ထံ စကားပြောကြားနန်းဖြင့်သဘင်းပေးပို့ရာ၊ ညွှန်ကြားရေးဝန်က သုတေသနဝန်ထောက်များ သက်ဆိုင်ရာပို့ စောင်းတန်းဖျက်ခြင်းကို ဆိုင်းငံ့ ထားစေရန်ပြန်ကြားလိုက်ပါသည်။ ထို့ကြောင့်သုတေသနဝန်ထောက်က ၁၉၆၂ ခု၊ နိုဝင်ဘာလ ၃၀ ရက်နေ့ရက်စွဲပါ စာအမှတ် ၇၀/ဂ-ကဖြင့်စောင်းတန်းဖျက်မည့်သဘင်းပေါ်ပြသော လူထုသဘင်းစာကို ညွှန်း၍ စောင်းတန်းဖျက်ခြင်းကို ဆိုင်းငံ့ထားရန်အကြောင်းကြားပြီးလျှင် မန္တလေးခရိုင်ဝန်သို့ မိတ္တူတစောင်ပေးပို့ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းအပြင်၊ ဂေါပကအဖွဲ့၏ ပြန်ကြားချက်အရ သုတေသနဝန်ထောက်က ၁၉၆၂ ခု၊ ဒီဇင်ဘာလ ၇ ရက်နေ့တွင် ရှင်းလင်း အကြောင်းကြားစာ တစောင်ပေးပို့ပြန်သည်။ ဂေါပကအဖွဲ့ဝင်အချို့တွ် လာရောက်တွေ့ဆုံသည်ကိုလည်းလက်ခံရှင်းလင်းပြောပြပါသေးသည်။ ဒီဇင်ဘာလ ၅ ရက်နေ့တွင် မန္တလေးခရိုင် လုံခြုံမှုနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးကော်မတီက ဖုရားကြီးစောင်းတန်းနှင့်မှန်များကို ဖျက်၍အသစ်ဆောက်ရန်ဆုံးဖြတ်ခြင်းကို တားဆီးပေးရန် တိုင်စာရရှိသဖြင့် သုတေသန ဝန်ထောက်က ၁၉၆၂ ခု၊ ဒီဇင်ဘာလ ၇ ရက်နေ့စွဲပါ စာအမှတ် ၉၀/ဂ-က ဖြင့် အကျိုးအကြောင်းရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့ပါသည်။

ဤအတွင်းတွင် စောင်းတန်းများ ဖျက်မည့်သဘင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ယဉ်ကျေးမှုဌာန၏ သဘောထားကို ညွှန်ကြားရေးဝန်က သိရှိရသဖြင့် ယဉ်ကျေးမှုဌာန၏ ညွှန်ကြားချက်မရမီ ကြိုတင်စီစဉ်မှုအနေဖြင့် မန္တလေး သုတေသန ဝန်ထောက်ထံသို့ အကြောင်းကြားကာ ယဉ်ကျေးမှုဌာနသို့ မိတ္တူပေးပို့ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းညွှန်ကြားချက်အရ၊ သုတေသန ဝန်ထောက်က ဂေါပက အဖွဲ့သို့ တတိယ အကြိမ် အတ္ထာရပ်ခံစာ ပေးပို့ပါသည်။ ယဉ်ကျေးမှုဌာန အနေဖြင့် ၁၉၆၂ ခု၊ ဒီဇင်ဘာလ ၇ ရက်နေ့တွင် စာအမှတ် ၄၇ ခဏ (က) ၆၂ ဖြင့် အရွှေဘက်စောင်းတန်းကို ဖျက်ရန် ဂေါပကအဖွဲ့သို့ မေတ္တာရပ်ခံပေးရန်အတွက်၊ မန္တလေးတိုင်းမင်းကြီးထံသို့ အကြောင်းကြားသဖြင့် မန္တလေးတိုင်းမင်းကြီးက၊ ဒီဇင်ဘာလ ၁၄ ရက်နေ့တွင် မန္တလေးခရိုင်ဝန်အား တဆင့် အကြောင်းကြားလိုက်ပါသည်။ ယင်းသို့ တားမြစ်ချက်များကြောင့် ဂေါပကအဖွဲ့က စောင်းတန်း ဖျက်မည့်ကိစ္စကို ဆိုင်းငံ့ထား၍ ၁၉၆၂ ခု၊ ဒီဇင်ဘာလ ၂၄ ရက်နေ့တွင် ဆိုင်ရာဌာနများ အသီးသီးသို့ ဂေါပကအဖွဲ့ စည်းမျဉ်းများအရ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ခွင့်ကို တောင်းဆိုပါသည်။

၎င်းကိစ္စကို ယဉ်ကျေးမှုဌာန၊ ဗဟိုယအတွင်းဝန်သည် ၁၉၆၃ ခု၊ ဇန်နဝါရီလအတွင်း၌ မန္တလေးသို့ ရောက်ရှိနေစဉ်က အခြေအနေကို စုံစမ်း၍ ယဉ်ကျေးမှုဌာနသို့ တင်ပြခဲ့ပြီးနောက် ၁၉၆၃ ခု၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၇ ရက်နေ့တွင် ရှေးလက်ရာများရှိသော မုခ်တန်ဆောင်းနှင့် စောင်းတန်းများကို ရှေးဟောင်း သုတေသနက တာဝန်ယူကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် ဆက်လက်အရေးယူဆောင်ရွက်ရန် ညွှန်ကြားရေးဝန်အား တာဝန်ချမှတ်ပေးပါသည်။ မုခ်တန်ဆောင်းတန်းများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှု၊ နံရံပန်းချီများကို ဓါတုဗေဒဆေးများဖြင့် ထိန်းသိမ်းမှုနှင့် ဓါတ်ပုံနှင့် ပုံတူရေးဆွဲမှုတို့ကို ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် တရားဝင်သော အခွင့်အရေးရရှိထားရန် လိုအပ်သဖြင့်၊ ယဉ်ကျေးမှုဌာန၏ ညွှန်ကြားချက် အတိုင်းပင် အဆိုပါ မုခ်နှင့် စောင်းတန်းများကို ရှေးဟောင်း ဝတ္ထုပစ္စည်းများ အက်ဥပဒေအရ အစိုးရ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သော အဆောက်အဦများအဖြစ် ကျေညာရန် အဆိုပြုခဲ့ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ယဉ်ကျေးမှုဌာနက ၁၉၆၃ ခု၊ ဧပြီလ ၉ ရက်နေ့တွင် အမိန့်ကြော်ငြာစာထုတ်ပြန်ပါသည်။ ၎င်းကြော်ငြာစာပေါ်တွင် ဥပဒေအရ ကြော်ငြာကပ်သည့်နေ့မှစ၍ တလအတွင်း ကန့်ကွက်နိုင်ကြောင်း ထပ်ဆင့်ဖော်ပြ၍ မန္တလေးရုံးခွဲသို့ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရန် ပေးပို့ခဲ့ရာ၊ မန္တလေးရုံးခွဲက သကြန်ရ ကံများကျော်လွန်ပြီးနောက် ဧပြီလ ၂၀ ရက်နေ့တွင် ဂေါပကအဖွဲ့ရုံးကို တောင်းပန်၍ ဖုရားကြီး၏ ကြော်ငြာဘုတ်ဘွဲ့ ကပ်ခဲ့ပါသည်။

၂။ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သင့်သည့် အကြောင်းရပ်

မဟာမုနိကွဉ်ပြာသမီးကြီးနှင့်တကွ လေးမျက်နှာ အာရုံကံခံ စောင်းတန်းများသည် သီပေါမင်းလက်ထက် ၁၂၄၅ ခုနှစ်တွင် မီးသင့်လောင်၍ပျက်စီးသွားသဖြင့် သီပေါမင်းက ယာယီစောင်းတန်းများ ဆောက်လုပ်ခဲ့၏။ ယခုထုတ်ရှိနေသော အုတ်တန်ဆောင်းများမှာ သီပေါမင်း ပါတော်မူပြီးနောက် ၃ နှစ်မှ ၇ နှစ်ခန့်အတွင်း ဆောက်လုပ်ခြင်းဖြစ်သဖြင့် ရတနာပုံခေတ် လက်ရာများဟု မဆိုနိုင်သော်လည်း ပိသုကာနှင့် ပန်းချီပညာရှင်တို့၏ လက်ရာများမှာ ရတနာပုံခေတ်၏ အစဉ် အဆက်အတိုင်း ပြုလုပ်ဖန်တီးထားခြင်းကြောင့် မြန်မာမှု စစ်စစ်ဖြစ်ကြောင်း မှာ ထင်ရှားပါသည်။ ရှေးဟောင်း အနုပညာလက်ရာများ အနေဖြင့် ပုဂံမြို့နယ်တွင် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၈၀၀ ခန့်က လက်ရာများ အမြောက်အမြားကျန်ရှိသေးသော်လည်း များမကြာသေးသော ရတနာပုံခေတ် လက်ရာများမှာ လွန်စွာရှားပါးလျက် ရှိနေချေပြီ။ ယဉ်ကျေးမှု အစဉ်အလာကို ထိန်းသိမ်းရာ၌ ရတနာပုံခေတ်၏ နောက်ဆက်တွဲလက်ရာများကို လစ်လျူရှုထားပါက မြန်မာမူပြောင်းလဲရှေ့လျောလာပုံသမိုင်းအတွက် ကွင်းဆက်များ ပျောက်ဆုံးသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။ အချို့ အဆောက်အဦများမှာ ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားရသည်လည်းရှိ၏။ ပန်းချီဆေးရေးများမှာ မုခ်၊ ငှက်များ ဆောက်လုပ်ပြီးနောက်မှ ရေးဆွဲထားသည်လည်း ပါဝင်၏။ သို့သော် ဗုဒ္ဓဝင်ခန်း၊ ရာဇဝင်ခန်းနှင့် လူတန်းစားအသီးသီးတို့၏ ဆင်ယင်ထုံးပုံတို့မှာ ခေတ်အလိုက် မှတ်တမ်းတင်ထားသော မြန်မာယဉ်ကျေးမှု ပုံစံများပင် ဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းခေတ်ဟောင်း လက်ရာများကို တတ်နိုင်သမျှ တာရှည်စွာ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ထားသင့်သည်ဟူ၍ မန္တလေးမြို့မှ ရှေ့ပြည်ဦးဘတင်၊ ပါမောက္ခ ဦးချမ်းမြ၊ မဟာဒါနဝန်ဟောင်း ဦးခင်မောင်ကြီး၊ မြန်မာ့တစ်ရာ ပုံနှိပ်တိုက်ရှင် ဦးချစ် (မဟာမုနိဂေါပကဟောင်း)၊ စစ်ကိုင်းတောင်ရိုးမှ ဦးသောဘိတ (ရွှေကိုင်းသား) စသော ပုဂ္ဂိုလ်များကလည်း ယုံကြည်သဘောထားကြောင်း စုံစမ်းသိရှိရပါသည်။

ယင်းသို့ မြန်မာ ယဉ်ကျေးမှု လက်ရာများအဖြစ် ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ထားသင့်သော အဆောက်အဦတို့ကို ကာကွယ်ရန် အတွက် အောက်ပါ အစီအစဉ်အတိုင်း ဦးစားပေးဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

- (၁) ပန်းချီ ဆေးရေးများခြယ်ထားသော မုခ်တန်ဆောင်း ၁၁ ခု။ (၎င်းအနက် မုခ်တန်ဆာ အတွင်း၌ ထုံးသုတ်ထား၍ ဆေးရေးများဖုံးကွယ်နေပြီ)။
- (၂) အင်္ဂတေပန်းများဖြင့် ခြယ်လွယ်ထားသော စောင်းတန်းများ။
- (၃) အရွှေဘက် သစ်သား မုခ်ဦးပြာသား။

၃။ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုကို ကန့်ကွက်ချက်များ

မုခ်တန်ဆောင်းနှင့် စောင်းတန်းများကို အစိုးရ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သော အဆောက်အဦများအဖြစ် ကျေညာချက်ကို မလိုလားဘဲ ကန့်ကွက်ကြသော မန္တလေးမြို့မှ အဖွဲ့အစည်းများမှာ (၁၉၆၃ ခု၊ မေလ ၁၃ ရက်နေ့အထိ) အောက်ပါ အတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

- (၁) မန္တလေး မဟာမုနိဖုရား ဘဏ္ဍာတော်ထိန်းအဖွဲ့။
- (၂) မန္တလေး မဟာမုနိဖုရား ဩဝါဒါစရိယအဖွဲ့။
- (၃) မန္တလေးတောင်ပြင်ကျောင်းထိုင်ဆရာတော်များ။
- (၄) မန္တလေး ရဟန်းငယ်များအဖွဲ့ချုပ်။
- (၅) မန္တလေး အနောက်ပြင် ကျောင်းထိုင်ဆရာတော်များ။
- (၆) မန္တလေး၊ လေးပြင်လုံးဆိုင်ရာ ကျောင်းထိုင်ဆရာတော်များ၊ ရန်ကုန်မြို့၊ ကျောင်းထိုင်ဆရာတော်များအဖွဲ့ကလည်း ၁၉၆၃ ခု၊

မေလ ၁၁ ရက်နေ့တွင် စည်းဝေး၍ ကန့်ကွက်ရန် ဆုံးဖြတ်ပါသည်။

၎င်းအဖွဲ့များမှ ပေးပို့သော ကန့်ကွက်လွှာများမှာ တသဘောတည်းပင် ဖြစ်၍ အဓိကအကြောင်းပြချက်များမှာ အောက်ပါ အချက်များ ဖြစ်လေသည်။

- (၁) ယခုကျေညာချက်သည် ရှေးဟောင်း ဝတ္ထုပစ္စည်း အက်ဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်း။
- (၂) မဟာမုနိဖုရားကြီးကို ဂေါပကအဖွဲ့နှင့် ဩဝါဒါစရိယအဖွဲ့တို့ကို စောင့်ရှောက်လာခဲ့ကြ၍ ဘဏ္ဍာဂါရိက စည်းကမ်း ဥပဒေအပိုဒ် ၉ အရ၊ ဂေါပကအဖွဲ့ကသာ ထိန်းသိမ်းပြုပြင်ရန်ရှိခြင်း။
- (၃) ဂေါပကအဖွဲ့က ပျက်စီး ယိုယွင်းနေသော တန်ဆောင်းတို့ကို ဖျက်၍ ကျန်းမာရေးနှင့် ညီညွတ်အောင်၊ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သွားလာနိုင်အောင် အသစ်ဆောက်လုပ်လိုခြင်း။

၄။ ကန့်ကွက်ချက်များကို စေတနာတင်ပြခြင်း

(၁) ရှေးဟောင်း ဝတ္ထုပစ္စည်း အက်ဥပဒေကို ပြင်သည့် ဥပဒေ အမှတ် ၂၈ တွင် ၁၈၈၆ ခုနှစ်မတိုင်မီက အဆောက်အဦများသည် အစိုးရ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ထားသော အဆောက်အဦများအဖြစ် ကျေညာပြီးဖြစ်သည်ဟု ပါရှိသည်ကို အကြောင်းပြ၍ ဖုရားကြီးမုခ်နှင့် စောင်းတန်းများသည် ၎င်းဥပဒေအပိုဒ်နှင့် အကျိုးမဝင်ဟု ကန့်ကွက်သည်။ စင်စစ်အားဖြင့် ၎င်းအပိုဒ်သည် ၁၉၅၇ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်သည့် တည်ဆဲ ဥပဒေအပိုဒ် ၁၁ ကို ဖြည့်စွက်ခြင်းသာ ဖြစ်လေသည်။ အဆိုပါ မုခ်နှင့် တန်ဆောင်းများသည် ၁၈၈၆ ခုနှစ်ထက် အနည်းငယ်လွန်မှ

ကည်ဆောက်ခြင်းဖြစ်၍၊ အထက်၌ ဖော်ပြခဲ့သော ကာကွယ် စောင့်ရှောက်သင့်သော အကြောင်းများကို ထောက်၍ အမိန့်ကြော်ငြာစာ ထုတ်ပြန်၍ ကာကွယ်ရန် စီစဉ်ရပါသည်။ ၎င်းကိစ္စကို မန္တလေးမှ ဩဝါဒါစရိယအဖွဲ့၊ ဝန်ဆောင်ဆရာတော် ဦးနန္ဒသေနအား အတွင်းဝန်က ရှင်းလင်းတင်လျှောက်၍ ဂေါပကအဖွဲ့ဝင် ၂ ဦးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးမှူးတို့အား ညွှန်ကြားရေးဝန်က ရှင်းလင်း ပြောပြပြီး ဖြစ်ပါသည်။

(၂) ဂေါပကအဖွဲ့သည် မဟာမုနိဖုရားကို စောင့်ရှောက်နေ၍ ပြဌာန်းထားသော စည်းကမ်းများအတိုင်း ဆောင်ရွက်ခွင့် ရှိသည်မှာ မှန်ပါသည်။ သို့သော် ၎င်းတို့ ဆောင်ရွက်သည့် ကိစ္စများ အနက် ပြည်သူ့ အကျိုး အတွက် အစိုးရက ထုတ်ပြန်ထားသော အက်ဥပဒေ တရပ်ရပ်နှင့် ဆန့်ကျင်နေပါက၊ အင်တော်စွာ ပြုပြင်စေရန် အစိုးရ၌ အခွင့်အာဏာရှိသည်ဟု ယူဆပါသည်။ အဆောက်အဦ ပြင်ဆင် မွမ်းမံခြင်း၊ အသစ်ဆောက်လုပ်ခြင်းတို့ကို ကန့်ကွက်ရန် မရှိသော်လည်း၊ ပြုပြုဖျက်မည့် အခြေသို့ မဆိုက်ရောက်သေးသော အဆောက်အဦကို ဖျက်ဆီးမည့် ကိစ္စမှာ ရှေးဟောင်း ဝတ္ထုပစ္စည်းများ အက်ဥပဒေနှင့် ညီစွန်းနေပါသည်။

မုခ်တန်ဆောင်းများကို ဂေါပကအဖွဲ့က စောင့်ရှောက်နေသည်ဟု ဆိုသော်လည်း၊ ပန်းချီဆေးရေးများရှိသော နံရံပေါ်တွင်၊ လျှပ်စစ်ကြိုးသွယ်တန်းခြင်း၊ ဆေးရေးများကို ထုံးသုတ်ပစ်ခြင်း၊ မုခ်များအတွင်း ဆိုင်းပွင့်နှင့် ကုန်လောင်းနှင့် ပေးခြင်းတို့ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ဤကိစ္စများကို သက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေဖြင့်သာ ထိရောက်စွာ ကာကွယ်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

၎င်းအပြင် ရှေးဟောင်း ဝတ္ထုပစ္စည်းများ အက်ဥပဒေတွင် “ပိုင်ရှင်” ရှိသော အဆောက်အဦကို အစိုးရက ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်း မပြုလုပ်ရန် ပြဌာန်းချက် မရှိပါ။ အမိန့်ကြော်ငြာစာထုတ်ပြန်၍ ဥပဒေ၏ ရည်ရွယ်ချက်များ အလို့ငှါ စောင့်ရှောက်နိုင်ပွင့် ရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် ထိန်းသိမ်းပြုပြင်မှု လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်နိုင်ရန် စောင့်ရှောက်ထားသော အဆောက်အဦ၏ “ပိုင်ရှင်” နှင့် သဘောတူ စာချုပ် ချုပ်ဆိုနိုင်သည့် အပိုဒ်ပင် ပြဌာန်းထားပါသေးသည်။

(၃) ဂေါပကအဖွဲ့က ပျက်စီး ယိုယွင်းနေသော တန်ဆောင်းကို ဖျက်လိုသည် ဆိုရာ၊ မုခ်ဂူများနှင့် အုတ်တန်ဆောင်းများမှာ၊ မကြာမြင့်မီ ပြိုကျမည့် အခြေအနေသို့၎င်း၊ အသီးမပြုနိုင်သော အခြေအနေသို့၎င်း မဆိုက်ရောက်သေးပါ။ အနည်းငယ် ပျက်စီးသည်တို့ကို မူလ အနေအထားနှင့် လျော်ညီစွာ ပြုပြင်မွမ်းမံထားခြင်းဖြင့် ဆက်လက် ခိုင်မြဲတည်တံ့နေဦးမည်ဖြစ်ပါသည်။

ယခု အဆောက်အဦများသည် မကျယ်ပြန့်သည်မှာ မှန်ပါသည်။ သို့သော် ဖုရားပေးများ သွားလာမှု အတွက် အမြဲတစေခက်ခဲမှု မရှိပါ။ အခါကြီး ရက်ကြီးများ၌သာ ကြပ်တည်းစွာ တိုးဝေ့ နေရသည်ကို အဝင် အထွက်တန်ဆောင်းများ သီးခြား သတ်မှတ်ပေးခြင်းဖြင့် ဖြေရှင်းနိုင်စွယ်ရာ ရှိပါသည်။ ကျန်းမာရေး မညီမညွတ်ဆိုရာ၌ လည်း ဈေးဆိုင်ရှင်များသည် ဆိုင်ဖွင့်သည့် အချိန်မှအပ အိမ်နီးသားကွယ် အမြဲနေထိုင်ခွင့်မရှိ၊ နေလည်း မနေကြသဖြင့် ကျန်းမာရေး ထိခိုက်မည် မဟုတ်ပါ။

ထို့ကြောင့်ကျယ်ပြန့်သော တန်ဆောင်းများ ဆောက်လိုသည်ဟု အကြောင်းပြခြင်းသည်လည်း မော်ဟောင်းလက်ရာများ ဖျက်ဆီးရန် အတွက် လျော်ကန် လုံလောက်သော အကြောင်း မဟုတ်ပါ။

၁၉၆၃ ခု၊ မေလ ၁၄ ရက်နေ့ နေ့လည် ၂ နာရီ အချိန်တွင် မန္တလေးမြို့၊ ဖုရားကြီး ကျောင်းတိုက် ယံဘာပတိ ဆရာတော်ကျောင်း၌ မန္တလေးမြို့ မဟာမြတ်မုနိဖုရား မုခ်တန်ဆောင်းများကို တော်လှန်ရေး အစိုးရ ရှေးဟောင်း သုတေသန ဌာနမှ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ”ဆွေးနွေးပွဲ တရပ်ကို ကျင်းပပြုလုပ်ပါသည်။

၎င်းဆွေးနွေးပွဲသို့ အောက်ပါ တာဝန်ခံ ဆရာတော်ကြီးများ ကြွရောက်ကြပါသည်။

- (၁) ယံဘာပတိဆရာတော်၊ မဟာမုနိဝန်ဆောင် ဖုရားကြီးတိုက်။
- (၂) ဆရာတော် ဦးနု ၁၄၆၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ ဖုရားကြီးတိုက်။
- (၃) ဆရာတော် ဦးကြယ်၊ မဟာမုနိ ဩဝါဒါစရိယ၊ ဖုရားကြီးတိုက်။
- (၄) ဆရာတော် ဦးပဏ္ဍိတ၊ တောင်ပြင်လုံးဆိုင်ရာ ကျောင်းထိုင်အဖွဲ့ဥက္ကဋ္ဌ မွေကာရာမတိုက်။
- (၅) မြသိန်းတန် ဆရာတော်၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ ဘားကရာတိုက်။
- (၆) ဆရာတော် ဦးကောသလ၊ လေးပင်လုံးဆိုင်ရာ ကျောင်းထိုင်အဖွဲ့ဥက္ကဋ္ဌ မမိုးရိမ်တိုက်။
- (၇) ပုသိမ်ဆရာတော်၊ နိုင်ငံတော် ငါးဦးထိရံ၊ တောင်သမန်တိုက်။
- (၈) ဆရာတော် ဦးပဏ္ဍိတ၊ ရဟန်းငယ်အဖွဲ့ အကျိုးဆောင်ချုပ်၊ ပေါက်မြိုင်တိုက်။
- (၉) ဆရာတော် ဦးပဏ္ဍိတ၊ မဟာမုနိဩဝါဒါစရိယ၊ ရွှေရေးဆောင်တိုက်။
- (၁၀) ခေမာသီဝိ ဆရာတော်၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ ခေမာသီဝိတိုက်။
- (၁၁) ရွှေမန်း ဆရာတော်၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ ဒေါ်ဆန်းရိပ်သာ။
- (၁၂) ဆရာတော် ဦးဇောတိက၊ ရဟန်းပျိုအဖွဲ့ချုပ် ဥက္ကဋ္ဌ၊ မန္တလေးတောင်ပြင်။

၎င်းပြင် ယဉ်ကျေးမှုဌာနမှ ပေါ်လစီညွှန်ကြားရေးဝန် ဒု-ဗိုလ်မှူးကြီး မောင်ဘို၊ အတွင်းဝန်၊ ရှေးဟောင်း သုတေသန ညွှန်ကြားရေးဝန်၊ သာသနာရေးဌာန လက်ထောက် ညွှန်ကြားရေးဝန်၊ မန္တလေးတိုင်း ရဲမင်းကြီး၊ မန္တလေးတိုင်းမင်းကြီး၊ ခရိုင်ဝန်၊ ခရိုင်ရဲဝန်တို့နှင့် မန္တလေးမြို့ လုံခြုံရေးနှင့် အုပ်ချုပ်မှုကော်မတီ ဥက္ကဋ္ဌ ဗိုလ်မှူး လှတင်တို့လည်း တက်ရောက်ပါသည်။

ဆွေးနွေးပွဲတွင် ဒု-ဗိုလ်မှူးကြီး မောင်ဘိုက “ဆရာတော်များအား” မဟာမြတ်မုနိဖုရားကြီးရှိ ရှေးဟောင်း လက်ရာ ပန်းချီကားများ၊ ပြာသာဒ်များပါရှိသည့် စောင်းတန်းများကို ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနမှ စောင့်ရှောက်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ရှိခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ဆရာတော် ဖုရားများ အနေနှင့် မည်ကဲ့သို့ သဘောထားရှိသည်ကို မိန့်ကြားရန်” လျှောက်ထားပါသည်။

ယံဘာပတိ ဆရာတော်ကြီးမှစ၍ ကြွရောက်လာသော ဆရာတော်အချို့က တော်လှန်ရေး အစိုးရ ယဉ်ကျေးမှုဌာန၏ ရည်ရွယ်ချက်များ ကောင်းမွန်သည်ကို ကောင်းစွာ နားလည် သဘောပေါက်ကြောင်း၊ သို့ရာတွင် မြို့နေလူထုသည် ဂေါပကအဖွဲ့နှင့် ဩဝါဒါစရိယ ဆရာတော်များက အရွှေဘက် စောင်းတန်းကြီးတွင် အပြင်ဘက်ကျသော ဦးဘသာ တန်ဆောင်းအနီးရှိ ပဌမမုခ်ကို ချန်လှပ်၍ အတွင်းဘက်မုခ် (၂) ခုနှင့် တကွ စောင်းတန်းကြီးကို ပြုပြင်လိုသည်ဖြစ်ရာ၊ အစိုးရက ထိုမုခ် (၂) ခုကို မပျက်စီးအောင် စောင့်ရှောက်သည့် အတွက် စိတ်အနှောင့်အယှက်ဖြစ်နေပြီးလျှင်လူထုပရိသတ်က အထင်အမြင်လွှဲသွားနေ၍ ဆရာတော်များရှင်းလင်းသကဲ့သို့ လူထုအားရှင်းလင်းရာ အချိန်လို ကြောင်းဖြင့် မိန့်ကြားပါသည်။ သို့အတွက် သုတေသနဌာနမှ ထုတ်ပြန်ထားသောအမိန့်ကို ရုပ်သိမ်းပေးစေလိုကြောင်းဖြင့် မိန့်ကြားပါသည်။

ဗုဒ္ဓိလုံမူကြီး ဘို နှင့် ဌာနဆိုင်ရာ အတွင်းဝန်တို့က ၁၉၅၇ ခု၊ ဥပဒေနှင့် ၁၉၆၂ ခု၊ ပြင်ဆင်ချက် အက်ဥပဒေကို ပြုဆို ရှင်းလင်း လျှောက်ထားပြီး ယခုအခါတွင် တော်လှန်ရေး အစိုးရ ဆန္ဒများ လက်ရှိ ဂေါပကအဖွဲ့နှင့် ဩဝါဒါစရိယ ဆရာတော်များ၏ အုပ်ချုပ်မှုများကို ဝင်ရောက်စွက်ဖက်လိုသော ဆန္ဒ စိုးစဉ်းမျှ မရှိဘဲ မည်သည့်နည်းနှင့် ရှေးဟောင်း လက်ရာများကို မပျက်စီးအောင် စောင့်ရှောက်ရန် နည်းလမ်း ကိုသာ ရှာကြ လုပ်ဆောင်လျက် ရှိပါကြောင်းကို ကျနစွာ ရှင်းလင်းလျှောက်ထားကြပါသည်။

ဆရာတော်များက အခြားသော စောင်းတန်း ၃ သွယ်နှင့် အရွှေဘက် စောင်းတန်းရှိ မှန်များတွင် ရှေးလက်ရာ ဆေးရေး ပန်းချီ ၁၀ ခု ကျန်ရှိနေသေးသည့် အတွက် ဆရာတော်များရည်ရွယ်ထားသော အရွှေဘက် စောင်းတန်းရှိ မှန် ၂ ခုနှင့် အရွှေစောင်းတန်းကို ပြင်ဆင်ရာ၌ ထုတ်ပြန်ထားသော အစိုးရဌာန၏ တားမြစ်ချက်ကို ရုပ်သိမ်းပေးစေလိုကြောင်းဖြင့် မိန့်ကြားပါသည်။

ဗုဒ္ဓိလုံမူကြီး ဘိုက အစိုးရလုပ်ငန်းစဉ် အရ၊ မေလ ၂၈ ရက်နေ့အထိ ကန့်ကွက်ချက်များကို တပည့်တော်ဘွဲ့ ကြားနာမှတ် သား၍ ထို့နောက်တွင် နှစ်ဦးနှစ်ဘက် ကြေငြိမ်းလည်လည် မြေရှင်းရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ ဆရာတော်များ အနေနှင့်လည်း ယုံမှား သံသယရှိနေသော လူထုပရိသတ်နှင့် သံသတော်တို့အား ကျနစွာ တပည့်တော်ဘွဲ့ လျှောက်သားသည့် အတိုင်း အစိုးရ၏ ဖြူစင်သော စတုနာနှင့် ရည်ရွယ်ချက်များကို ရှင်းပြပါရန် လျှောက်ထားရာ၊ ဆရာတော်များက ရှင်းလင်းပြောပြပါမည်ဟု အမိန့်ချပါသည်။

ဗုဒ္ဓိလုံမူကြီး ဘိုက ဖုရားကြီး အုပ်ချုပ်မှုတွင် အစိုးရအနေနှင့် ဝင်ရောက်နှောင့်ယှက်ရန် မရဘဲ ယဉ်ကျေးမှု၊ သို့သော်လည်း ကာလ အားလျော်စွာ အဘိုးထိုက်တန်သော ရှေးဟောင်း အနုပညာ လက်ရာများ မပျောက်ပျက်ရန် လိုပါက ဂေါပကအဖွဲ့များ၏ အကူအညီဖြင့် မပျောက်ပျက်ရေးအတွက် အစိုးရက ကူညီမည်ဖြစ်ပါကြောင်းဖြင့် လျှောက်ထားပါသည်။ ၎င်းပြင် ဂေါပကအဖွဲ့ရှိပြီး ဖြစ်၍၊ အစိုးရက ငွေကြေးအကုန်အကျခံကာပြုပြင်လျက်ရှိသော ပုဂံအာနန္ဒာစေတီ၊ ရွှေစည်းခုံစေတီများကို ရည်ညွှန်း၍ ပြည်ပသို့ တိဘာဆိတ်မြန်မာ့အား အနုပညာတန် ရှေးဟောင်း လက်ရာများ ခိုးထုတ်ခြင်းမှ ကာကွယ်ရန် တင်းကြပ်သော ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းခဲ့ကြောင်း၊ ရှိရင်းစွဲ ရှေးဟောင်း လက်ရာ စေတီပုထိုးတို့လည်း မပျက်မယွင်းစေရအောင် တတ်အားသမျှ စောင့်ရှောက်ရန်၊ ဥပမာ၊ သင်္ကန်းပင်မရင့်လှသောကမူ လက်ရာ မြောက်လှ သည့် ဆရာကြီး ဦးဘဉာဏ်ကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်ကျော်များ၏ ပန်းချီလက်ရာများကို ထိန်းသိမ်းခြင်းမျိုးကို စီစဉ်ရကြောင်း၊ ယဉ်ကျေးမှု ပပျောက်မှု လူမျိုးမပပျောက်ဘဲ တည်တံ့မည်ဖြစ်ကြောင်းဟု လျှောက်ထားခဲ့ပါသည်။

ဆရာတော်များဘက်မှ ဘော်လှန်ရေးအစိုးရ၏ ဖြူစင်သောစတုနာကို ယုံကြည်သက်ဝံကြောင်း သဘောကျကြောင်း တကားတကာမ ဖူးကိုလည်း ရှင်းလင်းပြရန်သဘောတူ၍ အစိုးရဌာနအရာရှိများဘက်မှလည်း ဆရာတော်များ၏ လိုလားချက်ကိုလေးနက်စွာ စဉ်းစားရန် ဆိုင်ရာသို့ဘင်ပြုပါမည်ဟု လျှောက်ထားခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

၁၉၆၃ ခု၊ မေလ ၁၅ ရက်နေ့ နံနက် ၁၀ နာရီအချိန်တွင် မန္တလေးမြို့ ခရိုင်ဝန်မင်းရုံးခန်း၌ မဟာမြတ်မုနိဖုရားကြီး၏ ဂေါပက အဖွဲ့ဝင်လူကြီးများနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဌာနပေါ်လစီညွှန်ကြားရေးဝန် ဗုဒ္ဓိလုံမူကြီးဘိုတို့တို့ဆုံသော မဟာမြတ်မုနိဖုရားကြီးမုခ်တန်ဆောင်းများ အား ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနမှီက စောင့်ရှောက်ရန် ရည်ရွယ်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးပွဲပွဲကျင်းပပါသည်။

၎င်းဆွေးနွေးပွဲသို့ တက်ရောက်ကြသော ဂေါပကလူကြီးများမှာ ဆရာမိုး၊ ဦးထွန်း၊ ဦးဘခက်၊ ဦးငြိမ်း၊ ဦးမြဝင်း၊ ဦးချစ်၊ ဦးအောင်မြင့်၊ ကြက်သရေဆောင် ဦးဘိုးနှင့် ဦးသားဌေးဘွဲ့ဖြစ်ကြ၍၊ ဗုဒ္ဓိလုံမူကြီးဘိုနှင့်အတူ အတွင်းဝန် ဦးသိန်းညွန့်၊ မန္တလေးတိုင်းမင်းကြီး၊ မန္တလေး ခရိုင်လုံခြုံရေးနှင့် အုပ်ချုပ်မှုကော်မတီဥက္ကဋ္ဌ၊ မန္တလေးမြို့ လုံခြုံရေးနှင့် အုပ်ချုပ်မှုကော်မတီဥက္ကဋ္ဌ၊ မြောက်ပိုင်းတိုင်း ရဲမင်းကြီး၊ ခရိုင်ဝန်၊ ခရိုင်ဝန်ရုံး၊ ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာန ဦးဘိုးနှင့် သာသနာရေးဌာန လက်ထောက်ညွှန်ကြားရေးဝန်တို့လည်း တက်ရောက်ကြသည်။

ဗုဒ္ဓိလုံမူကြီးဘိုက ယခုဆွေးနွေးပွဲမှာ အမြဲတမ်းများကို ရင်းရင်းနှီးနှီးထုတ်ဖော် ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်ပြီး၊ နှစ်ဦးနှစ်ဘက် မျှတကျေနပ်အောင် နည်းလမ်းရှာဖွေလက်တွဲဆောင်ရွက်သွားကြရန် ရည်ရွယ်ခြင်းဖြစ်သဖြင့် သံသယရှိသမျှကို မထိန်မချန်ဘဲ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုနိုင်ကြောင်း ပြောပြ၏။ ထို့ကြောင့် ကြက်သရေဆောင် ဦးတင်က၊ စတင်၍ ရှေးဟောင်းဝတ္ထုပစ္စည်းများ အက်ဥပဒေတည်ရှိနေသည်ကို မိမိတို့နှစ်သက်၍ သဘောတူကြောင်း၊ လက်ခံကြောင်း၊ ကန့်ကွက်ရန်မရှိကြောင်း၊ သို့သော်ဂေါပကအဖွဲ့သည် အစိုးရက အတည်ပြုထားသော ဘဏ္ဍာတော် ထိန်းအဖွဲ့စည်းမျဉ်းများအရပြုလုပ်သင့်သောကိစ္စကို ဝတ္တရားနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်နေခြင်းဖြစ်သဖြင့် မှန်စောင်းတန်းများကို အစိုးရက ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန် ကျေညာခြင်းမှာ ဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်နေကြောင်း၊ ယခုအဖွဲ့ဝင်များမှာ မြို့လူထုက ရွေးကောက်တင်မြှောက် ထားသောသမားပင်အဖွဲ့ဖြစ်သဖြင့် ဘဏ္ဍာတော်ထိန်းစည်းမျဉ်းအပိုဒ် (၉) တည်ရှိနေသမျှ မိမိတို့ကစည်းမျဉ်းနှင့်အညီ ဆက်လက်ဆောင် ရွက်သွားခွင့်ရသဖြင့်၎င်းတို့ကိုတင်ပြသွားလေသည်။

၎င်းပြင်ဦးငြိမ်းနှင့်အခြားအဖွဲ့ဝင်လူကြီးများကလည်း မိမိတို့သည် ဩဝါဒါစရိယဆရာတော်များ၏ ဩဝါဒကိုခံယူ၍သာ ဆောင်ရွက် နေကြကြောင်း၊ ယခုမျက်မှန်ရည်ရွယ်သော မှန်များမှာ နေကြီးရက်ကြီးများတွင် လွန်စွာကျဉ်းမြောင်းနေသည့်အပြင် နိုင်ငံခြားသားများ ဖြင့်လျှင်ပင်ခေတ်မှီတောင့်ကြောင်း၊ ယခုပေါ်ပေါက်ရသောကိစ္စမှာ ဈေးသည်များအား ခေတ္တပြောင်းရွှေ့ခိုင်းဖွင့်ရန် နေရာပေးခြင်းကို ၎င်းဘက်မှကျေနပ်သဖြင့် စောင်းတန်းများဖျက်၍ အသစ်ဆောက်မည်ကို အစိုးရပိုင်းက သိရှိသွားကြောင်း၊ သို့မဟုတ်ပါမူ မိမိတို့ရည်ရွယ် ချက်အတိုင်း ပြီးစီးအောင် ဆောင်ရွက်သွားနိုင်စေရန်ကြောင်းတို့ကို ဖော်ထုတ်ပြောဆိုလေသည်။

အထက်ပါကိစ္စများကို ဗုဒ္ဓိလုံမူကြီးဘိုက တနာရီကျော်မျှအချိန်ယူ၍ အကျိုးသင့်အကြောင်းသင့် ရှင်းလင်းပြောပြရာ၌ ဤကိစ္စမှာ ဘာသာရေး၊ သာသနာရေးကိစ္စ။ ယဉ်ကျေးမှုကိစ္စနှင့် စီးပွားရေး၊ အိမ်တွင်းရေးကိစ္စတို့ ရောထွေးသွားသော အခြေအနေ ဖြစ်ပေါ်လာ၍ မရှင်းလင်းသည့်သံသယပေါ်ပေါက်သွားကြောင်း၊ အစိုးရသည် ဘာသာရေးလုပ်ငန်းများကို မည်သို့မျှ အနှောင့်အယှက်ပေးမည်မဟုတ် ကြောင်း၊ သို့သော် ၎င်းလုပ်ငန်းများကို မသိမိုက်စေဘဲ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ကိစ္စတို့ကိုလည်း တပါတည်း ထိန်းသိမ်းသွားရန်လို အပ်ကြောင်း၊ ဥပဒေအချက်အလက်များ မရှင်းလင်း၍ ကန့်ကွက်သည်ကို မည်သို့မျှအပြစ်မခံပြောလိုပါ။ အစိုးရက သက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေအရ ဆောင်ရွက်ခြင်းမှာလည်း ဂေါပကအဖွဲ့၏ ဆောင်ရွက်ပိုင်းခွင့်ကို ချွတ်ချယ်ရန်ရည်ရွယ်ချက်မရှိပါ။ မှန်တန်ဆောင်းများကို ကာယကံမြောက် သိမ်းယူ၍ စွက်ဖက်မည်ဟု သံသယရှိခြင်းမှာ လွှဲချော်နေသော ထင်မြင်ချက်သာဖြစ်သည်။ ရှေးလက်ရာများကို ဆက်လက်ဘဉ်တုံစေရန် အတွက်ဆောင်ရွက်မည်ဆိုလျှင် အစိုးရကပင် လိုသောအကူအညီများပေးရန်အသင့်ရှိသည်။ နိုင်ငံခြားသားများ ယခုကျဉ်းမြောင်းသော တန်ဆောင်းတို့ကို ကဲ့ရဲ့မည်ဆိုခြင်းမှာမမှန်ပါ။ လူမျိုးတိုင်းသည် ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်များကို မြတ်နိုးကြရာ၊ ၎င်းတို့က ယခုအတိုင်းတည်တံ့ စေခြင်းကိုအပြစ်တင်ရန် အကြောင်းမရှိပါ။ အဓိကအချက်မှာ ယခုမျက်မှန် အသစ်ဆောက်ရန် စီစဉ်သော မှန်များမှ ပန်းချီများနှင့်ပြာသစ် တန်ဆောင်းလက်ရာများမှာ လွန်စွာရှေးမကျသော်လည်း ရှားပါးသော လက်ရာများဖြစ်၍၊ နှောင်းကာလတွင် မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုအဆောက် အသားများအဖြစ် တန်ဖိုးတက်လာမည်ဖြစ်သဖြင့် မည်သည့်နည်းဖြင့် ပြုပြင်စောင့်ရှောက်ထားသင့်သည်ကို နည်းလမ်းရှာဖွေရန်လိုကြောင်း၊ ယဉ်ကျေးမှုကွယ်ပျောက်လျှင် သာသနာပါ မွေးမြီနိပျောက်ကွယ်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း။

ယင်းသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် ပုဂ္ဂိုလ်အရ အရေးအခင်းများကို မကြည့်ဘဲမှန်ကန်သောကြည့်ဆောင်ရွက်သွားစေလိုကြောင်း၊ ပုံစံအားဖြင့် ကျဉ်းမြောင်းနေသော မှန်များအားသီးသို့ ဖုရားဖူးများ စည်းကမ်းသေသပ်စွာနှင့် ချောင်ချောင်လည်လည် ဝင်ထွက်သွားနိုင်ရန် စီစဉ်မှု၊ အနည်းငယ်ပျက်စီးနေပါက ရှေးလက်ရာမထိခိုက်အောင် ပြင်ဆင်မှုစသည်ကို ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်ကြကာ နည်းလမ်းရှာဖွေလျှင် ဖြစ်နိုင်စရာ အကြောင်းရှိပါသည်။ ဤနေရာတွင် အစိုးရ၏ အကူအညီကို လိုသလိုပေးနိုင်ပါသည်။ ဤကိစ္စမျိုးတွင် ဆရာတော်များအား စိတ်မချမ်းသာ မဖြစ်စေလိုသဖြင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များအနေဖြင့် ရှင်းရင်းနှီးနှီး တွေ့ဆုံသဖြင့်ပင်စေလိုသည်။ ယခုလည်းကန့်ကွက်ရန် ခွင့်ပေးထားသည့်ရက်မကျော် လွန်သေးသော်လည်း စိတ်မချမ်းမြေ့စရာကိစ္စများ မပေါ်ပေါက်စေရန် လာရောက်ခတ္တုဆင့် ရှင်းလင်းပြောပြခြင်းဖြစ်သည်။ ဤကိစ္စမျိုးတွင် ကြားလှောင်၍မနှောင့်ယှက်စေရန် အရေးကြီးကြောင်း၊ ထာဝရအကျိုးကိုကြည့်၍ တဦးတယောက်၏ အကျိုးရွှေ့လုပ်ကိုင်ခြင်းများကို ရှောင်ရှားစောင့်ကြောင်း၊ ကောဠာဟလသဘာဝအမျိုးမျိုးကြားနေရသည့်မှာ ကြားလူများကြောင့် ဖြစ်ကြောင်း။ မကြီးကျယ်သင့်သော ကိစ္စကိုလူ့သဘာဝအခြေအနေအတိုင်း ချဲ့ထွင်ပြောဆိုနေသည်ကို သိရှိရကြောင်း။ ၎င်းသဘာဝများမှာ လုံးဝအခြေအမြစ်မရှိသည့် အလျောက် မည်သို့မျှ စိုးရိမ်ကြောင်းကြုံမခံဘဲအစိုးရ၏ သဘောထားနှင့် စေတနာကို ယုံယုံကြည်ကြည်ဖြင့် အကောင်းဆုံးနည်းလမ်းများကို ညှိနှိုင်း တိုင်ပင်ကာဆက်လက်ဆောင်ရွက်သွားရန် မေတ္တာရပ်ခံကြောင်း စသည်ဖြင့် အကျယ်တဝင့် ရှင်းလင်းပြောကြားသွားပါသည်။

ထို့နောက်ဂေါပကအဖွဲ့ဝင်များက ဖြည့်စွက်ဘင်ပြလိုသော အချက်များကို ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း ဆွေးနွေးတင်ပြကာ ဗုဒ္ဓိလုံမူကြီးဘို၏ မိန့်ကြားချက်များကို ကောင်းစွာသဘောပေါက် နှစ်သက်သည့်အလျောက် ယခုလိုတွေ့ဆုံဆွေးနွေးခွင့်ရသည်ကို ကျေးဇူးတင်ကြောင်း၊ သို့သော် ယခုလက်ခံသော အပြီးအပြတ်ကတိပေးနိုင်သည့် အခြေအနေအထား ကန့်ကွက်ခွင့်ပေးမည့်ရက်ကျော်လွန်စေကာမူ ကျေညာချက်ကိုအတည် မပြုသေးဘဲဆိုင်းခုံထားစေလိုကြောင်း။

ရွှေအဘိဓမ္မာသက်ဆိုင်ရာတို့နှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း ဆရာတော်များအား လျှောက်ထားကာ အစိုးရကပေးမည့် ဆိုသော အကူအညီကိုလည်း လိုအပ်လျှင် ခံယူလိုပါသည်ဟူ၍ နိဂုံးချုပ်စကား ပြောကြားပြီး၊ ဆွေးနွေးပွဲကို နေ့လယ် ၁၂ နာရီခွဲအချိန်တွင် ရုပ်သိမ်းလိုက်ကြောင်း။

ဤကဲ့သို့အစိုးရ၏ သဘောထား ရည်ရွယ်ချက်များကို ယဉ်ကျေးမှုဌာနပေါ်လစီ ညွှန်ကြားရေးဝန် ကိုယ်တိုင် မဟာမြတ်မုနိဖုရားကြီး ကိစ္စနှင့်သက်ဆိုင်နေသော ဆရာတော်များ လူကြီးမင်းများကို ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့ပါသည်။

ထိုကိစ္စမှာဆက်လက်၍ ပြဿနာတရပ်အနေဖြင့်တည်ရှိပြီးနောက် ဩဂုတ်လ ၅ ရက်နေ့တွင် ယဉ်ကျေးမှုဌာနတာဝန်ခံ ဗုဒ္ဓိလုံမူကြီး စောမြင့်ကိုယ်တိုင် ရွှေမုနိဆရာတော်၊ ဟံသာဝတီဆရာတော်၊ ခေမာသီတဆရာတော်စသော ဆရာတော် ၁၄ ပါးကို မန္တလေးမြို့နယ်တွင်းရှိ ရာဇာနိဂိုဏ်းသင်္ဃာတိုက်၌ ဆွမ်းစောတော်တို့ဖြင့်ကပ်လှူပြီးနောက်အရေးကြီးသော အချက်အလက်များပါသော စကားများဖြင့်၊ လျှောက် ထားလေသည်။ ဗုဒ္ဓိလုံမူကြီး စောမြင့်က ဂေါပကအဖွဲ့မှ စောင်းတန်း ၄ သွယ်ကို ထိန်းသိမ်းပြုပြင်ဘို့ တာဝန်ရှိသည်ဆိုသည်ကိုသိရှိကြောင်း။ သို့သော်ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနမှဆေးရမ်းချီကားများကို ထိန်းသိမ်းထားလိုသည့်အတွက် နို့တစ်ကပ်ခွဲခြင်းဖြစ်ကြောင်း။ လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်း ၈၀၀ က ပုဂံခေတ်ပန်းချီလက်ရာများကို ပုဂံဘုတ်တွေ့နိုင်သေးကြောင်း။ ရတနာပုံခေတ်၏ ပန်းချီလက်ရာများမှာမူ ရှားပါးနေကြောင်း။ သို့အတွက်ရတနာပုံခေတ်ပန်းချီလက်ရာများကို ပန်းချီဆရာကြီးများ ကူးယူပြီးမှ ပြင်ဆင်သင့်က ပြင်ဆင်နိုင်ကြောင်း အစရှိသည်များနှင့် စောင်းတန်း ၄ သွယ်မှ ရတနာပုံခေတ်ပန်းချီ အနုပညာများ မတိမ်ကောရန်၊ ယဉ်ကျေးမှုဌာနမှ ထိန်းသိမ်းထားရန် စီစဉ်ခဲ့သော်လည်း ကန့်ကွက်သမျှပြားကြောင်း စုံစမ်းသိရှိရသဖြင့် အစိုးရက မထိန်းတော့ဘဲ ဆရာတော်ကြီးများကပင် စောင်းတန်းများမှ ရတနာပုံခေတ် ပန်းချီအနုပညာများကို ထိန်းသိမ်းပေးရန် လိုအပ်ပါကြောင်း အစရှိသည်တို့ဖြင့် လျှောက်ထားခဲ့လေသည်။

ထိုလျှောက်ထားချက်မှာ ဤမဟာမြတ်မုနိစောင်းတန်းများမှ ရတနာပုံခေတ် ပန်းချီများကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ အလွန်အရေးကြီးသော စကားရပ်များပါဝင်သဖြင့် အပြည့် အစုံကိုအောက်တွင်ဖော်ပြထားပါသည်။

မဟာမုနိစောင်းတန်းလေးသွယ်ကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ ဆရာတော်များအား လျှောက်ထားချက်။ ၁၉၆၃ ခု၊ ဩဂုတ်လ ၅ ရက်

၁။ တပည့်တော်ရှိသောရတနာပုံလျှောက်ထားအစီရင်ခံရမည့်အကြောင်းမှာ အများရှင်လူတို့သိရှိပြီးဖြစ်သည့်အတိုင်း မဟာမြတ်မုနိဖုရားကြီး ၏စောင်းတန်းလေးသွယ်ကိစ္စပင်ဖြစ်ပါသည်။

၂။ ၁၉၆၃ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၂၀ ရက်နေ့၌ဖြင့် ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနမှ မဟာမြတ်မုနိဖုရားကြီး၏ မဟာရာဇ်တံတိုင်း သုံးထပ်ရှိသည့် အနက်ဆောင်းတန်းလေးသွယ်၊ မှန်ပြာသစ်ပေါင်း(၁၂) ခုတွင် ရတနာပုံခေတ်နောက်ဆက်တွဲ မြန်မာအနုပညာလက်ရာများကို ထိန်းသိမ်းရန် ကြံရွယ်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ကန့်ကွက်လိုသော ရဟန်းရှင်လူပုဂ္ဂိုလ်များရှိပါက တလအတွင်းကန့်ကွက်ကြစေလိုကြောင်း ကြောင့်ပြာကပ်ခဲ့ပါသည်။ ထိုဘာအတွင်း ယင်းကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ အကြောင်းပြချက်များဖြင့် မသင့်တော်ကြောင်း ကန့်ကွက်ကြသည့်စာစောင်းများ၊ ပြုလုပ်သင့်ကြောင်း ထောက်ခံသည့်စာစောင်းများစုစောင်းရရှိခဲ့ပြီးဖြစ်ရာ အဆုံးအဖြတ်ပေးရန်အတွက် တော်လှန်ရေးအစိုးရ ယဉ်ကျေးမှုဌာနသို့ တင်ပြပေးပို့ခဲ့ ပါသည်။

၃။ ယခုကြံရာကလဲသော ဆရာတော်ကြီးများ၏ ဆန္ဒကိုတပည့်တော်တို့အနေနှင့်သိရှိရပြီးဖြစ်ပါသည်။ ယမန်နေကပင် တပည့်တော် နှင့်အနောက်မြောက်တိုင်း စင်္ကြာနုအုပ်ချုပ်တိုင်းမှတော်လှန်ရေးကောင်စီဝင် ဗုဒ္ဓိလုံမူကြီး လွန်းတင်၊ မန္တလေးတိုင်းမင်းကြီး ဦးကြည်၊ ယဉ်ကျေးမှု ဌာနအတွင်းဝန်နှင့် ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနကြားရေးဝန်စစ်ဘက်၊ အုပ်ချုပ်ရေးဘက်၊ ရတနာပုံခေတ်သက်ဆိုင်ရာ တိုင်း ခရိုင်လုံခြုံရေးနှင့် အုပ်ချုပ်မှုကော်မတီမှ ပုဂ္ဂိုလ်များအားလုံး မဟာမြတ်မုနိဖုရားကြီးသို့သွားရောက်ခဲ့ကြပြီးစောင်းတန်းများမှန်ပြာသစ်များရှိရှေးဟောင်းလက်ရာ များကို သေခြာစွာ စစ်ဆေးကြည့်ရှုကြပါသည်။ ဖုရားကြီး၏ဘဏ္ဍာတော်ထိန်း ဂေါပကလူကြီးများနှင့် တွေ့ဆုံ၍ ၎င်းတို့၏သဘောထားများကို လည်းသိရှိကြားနာခဲ့ပါသည်။

တဖန် ယမန်နေညနေကပင် မန္တလေးတိုင်းအတွင်းရှိတိုင်း၊ ခရိုင်လုံခြုံရေးနှင့် အုပ်ချုပ်မှုကော်မတီမှတာဝန်ခံပုဂ္ဂိုလ်များ၊ သာသနာရေး အရာရှိရှေးဟောင်းသုတေသနမှ ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့်ထပ်မံတွေ့ဆုံကာ ၎င်းတို့၏ဆန့်ကျင်ဘက် ဆွေးနွေးတင်ပြစေကာ နားထောင်ခဲ့ကြပါသည်။

၄။ ခြုံငုံကြည့်ရှုသော ဩဝါဒါစရိယဆရာတော်များ၊ ဂေါပကလူကြီးများဘက်မှ အယူအဆမှာ အခါကြီးနေကြီးရက်များတွင် မဟာ မြတ်မုနိဖုရားကြီး၏စောင်းတန်းများအတွင်း အထူးသဖြင့် အရွှေဘက်စောင်းတန်းနှင့် မှန်များတွင် ဖုရားဖူးများအတွေးစည်းကားသည်ဖြစ်ရာ သွားလာသွားကြဘဲသွားကြသဖြင့် စိတ်မချမ်းမြေ့ ဘယ်ကိစ္စများတွေ့ကြုံနေရသည်၊ စောင်းတန်းများမှာ ကျန်းမာရေးနှင့်မညီမီမရှိ၊ ယိုယွင်း ပျက်စီးနေကြရာ ဂေါပကလူကြီးများက ပြန်လည်ပြင်ဆင်လိုခြင်းကို ဆရာတော်များကလည်း ကိုယ်တိုင်စစ်ဆေး၍ သဘောတူအဆုံးအဖြတ်

ပေးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့အပြင်၊ ဤဖုန်းကြီးအား ဩဝါဒါစရိယဆရာတော်များနှင့် ဂေါပကအဖွဲ့တို့သည် ရှေးအထက်ကျော်ကာရီကပင် စတင်၍ ယခင်စောင့်ရှောက်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဘန္ဓာဂါရိကစည်းကမ်းဥပဒေအပိုင်း (၉) အရလည်း ဂေါပကအဖွဲ့ကသာထိန်းသိမ်းပြုပြင် ရန်တာဝန်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် အချို့စောင်းတန်းများပင် ပြန်လည်ပြုပြင်ပြီးဖြစ်သည်။ ယခုအခါတော်စောင်းတန်းကိုလည်း အသစ်ပြန်လည် ပြုပြင်ရန်အတွက် အားလုံးအစစအရာရာအဆင်သင့်ရှိနေပေသည်။ ရှေးဟောင်းအနုပညာလက်ရာများ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်းဟူသော မူကိုပြစ်ပယ်ခြင်းမရှိသည့်ပြင် အစဉ်အလာအားဖြင့် ဆရာတော်များကစော၊ ဂေါပကအဖွဲ့ကပါ ယခင်ကလည်းဦးဆောင်၊ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် ရွှေတွင်းလည်းဆောင်ရွက်သွားမည်သာဖြစ်သည်။ ယခုကိစ္စတွင်မဟာမြတ်မုနိဖုန်းကြီး၏ အခြားဘက်စောင်းတန်းများ မှန်ပြာသာဒ်များကျန်ရှိ နေမည်ဖြစ်ရာ ၎င်းဘက်တွင်အလားတူရှေးဟောင်းအနုပညာလက်ရာကောင်းများ အများအပြားရှိနေသေးသည်။ ထို့ကြောင့် ကျန်းမာရေးနှင့် မညီ အလင်းအမှောင်ခေတ်နှင့် မလျော်တော့သည့်ကျွန်းမြောင်းသောအရှေ့ဘက်စောင်းတန်းကို ပြင်ဆင်ခြင်းဖြင့် မည်သို့မျှထိခိုက်ရန်မရှိဟု ယုံကြည်၍ မိမိတို့ဆောင်ရွက်လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသည့်အတိုင်း ဆုံးဖြတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

၅။ ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနဘက်မှ အယူအဆမှာ ဩဝါဒါစရိယဆရာတော်များနှင့် ဂေါပကအဖွဲ့အနေနှင့် ရှေးဟောင်းမြန်မာအနု ပညာလက်ရာများကို ထိန်းသိမ်းကြဟု စွပ်စွဲလိုရင်းမဟုတ်ကြောင်း၊ ပထမဆုံးတင်ပြကြပါသည်။ ၎င်းတို့၏အကြောင်းပြချက်မှာ နှစ်ပေါင်း (၈၀၀) ကျော်ကြာပြီဖြစ်သည့် ပုဂံခေတ်လက်ရာများမြောက်မြားစွာ ပုဂံတွင်တွေ့ရှိနိုင်ပါလျက် နှစ်ပေါင်းအနည်းငယ်မျှသာ ရှိသေးသော မြန်မာအနုပညာထွန်းကားရာ ရတနာပုံခေတ်လက်ရာမှာ လွန်စွာရှားပါးပျောက်ကွယ်လာခဲ့ပါသည်။ မြန်မာမှုပြောင်းလဲရွေ့ လျော့လာပုံသမိုင်း အတွက် ကွင်းဆက်အဖြစ်လေ့လာရာတွင် အထူးအရေးကြီးပါသဖြင့် ထိုလက်ရာများကျန်ရှိနေသေးသည့်မဟာမြတ်မုနိစောင်းတန်းများတွင် အရွှေဘက်မှစတင်၍ ဖျက်သိမ်းတော့မည်ဟု သိရှိလျှင်သိရှိခြင်းစိုးရိမ်တကြီးဖြင့်ဝင်ရောက်ဆောင်ရွက်ကြခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတို့ကအရွှေဘက် စောင်းတန်းဖျက်ပြီးအနောက်ဘက်၊ တောင်ဘက်အစရှိသည့် စောင်းတန်းများကျန်ရှိသည့်တိုင်အောင်ဆေးရေးပန်းချီကားများမှာ တနေရာနှင့် တနေရာဆင်တူဖြစ်ဟန်ရှိသော်လည်း စင်စစ်မတူကြကြောင်း၊ မှန်များတွင် ရေးချယ်ထားသည့် ဗုဒ္ဓဝင်ဇာလ်၊ ရာဇဝင်နှင့်ရတနာပုံခေတ်လူတန်းစား အသီးသီး၏သင်္ဃာတန်းပုံ၊ သွားလာနေထိုင်ကြပုံကိုရေးချယ်ဖော် ပြထားသည်မှာ အားလုံး စုပေါင်းလိုက်မထိုခေတ်၏မှတ်တမ်းကို အပြည့်အစုံ ထင်နိုင်သည့်မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုသမိုင်းကိုပေါ်လွင်စေမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ နောက်နှစ်ပေါင်းကြာလာလေလေ ထိုအနုပညာများ၏ တန်ဖိုးမာအသီး မပြတ်နိုင်အောင်ကြိုးမားလာလေလေဖြစ်ပါမည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းတို့၏အနေနှင့်လည်း လုပ်ဆောင်ခွင့်ရှိသည်ဟုယူဆပြီး စေတနာ နှင့်စိတ်စော၍ ယခုကဲ့သို့ဆောင်ရွက်လိုက်ရခြင်းဖြစ်ပါကြောင်း တင်ပြကြပါသည်။

၆။ ထို့ကြောင့် ဂေါပကအဖွဲ့နှင့် ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနတို့အကြား တင်ပြချက်များကိုခွဲ၍ကြည့်လိုက်ပါလျှင် အကယ်၍တဖက်ဖက်တွင် အမှောင်ပရောဂါများပါသည်ဟု ယူဆပါက တမျိုးတဖုံးစဉ်းစားရန်ရှိသော်လည်း ယခုကိစ္စတွင် နှစ်ဦးနှစ်ဘက်စလုံးတွင် အစိုးရခေတ်အစိုးရကို အခြေခံ၍ ဆောင်ရွက်ကြခြင်းသာဖြစ်သည်။ ဆောင်ရွက်နည်းစုံအားဖြင့် တင် မတူညီသော်လည်း နောင်လာနောက်သားတို့အတွက် ရှေးဟောင်း မြန်မာအနုပညာလက်ရာကိုထိန်းကောပေးပျောက်မသွားရန်စောင့်ရှောက်ချိန်လုပ်ထားသင့်သည်ဟူသောပင်မအချက်မှာဘူညီလျက်ပင်ရှိနေကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

- ၇။ ဤကဲ့သို့သောအခြေအနေတွင် အစိုးရ၏အနေနှင့်မဟုတ်ဘဲ မိမိတို့တည်းအယူအဆအားဖြင့် တင်ပြလျှောက်ထားရပါမူ—
- (က) ဆရာတော်များယူဆထားကြသလို၊ အရွှေဘက်စောင်းတန်းနှင့် မှန်ပြာသာဒ်များခေတ်နှင့်အညီ ပြန်လည်ပြုပြင်သင့်သည်ဟု သဘောတူယူဆပါသည်။ ထိုစောင်းတန်းတွင် ပန်းချီများရှိသည့်ပုံ (၂) ခုမှရေခဲဆေးပန်းချီများကို ရှေးဟောင်းသုတေသန ဌာနမှ ပန်းချီဆရာများထပ်မံဦးရမ်းပြီး ရက်တို့တို့အတွင်းအမြန်ကူးယူသိမ်းဆည်းရန် စီမံသင့်သည်ဟူ၍လည်းယူဆပါသည်။
 - (ခ) အခြားဖုန်းပန်းအသွားအလာထူထပ်သည့်မြောက်ဘက်စောင်းတန်းကိုလည်း ဆရာတော်များက အခါအားလျော်စွာ အလားတူ ဆောင်ရွက်သင့်သည်ဟု ယူဆပါက အထက်ဖော်ပြပါ အစီအစဉ်အတိုင်း ဆောင်ရွက်သင့်သည်ဟုယူဆပါသည်။
 - (ဂ) ကျန်သည့်တောင်ဘက်၊ အနောက်ဘက်စောင်းတန်းကိုမူ ဖျက်သိမ်းရန်အကြောင်းမရှိသဖြင့် ဝေးလက်ရာများကို ဆက်လက်၍ စောင့်ရှောက်ထိန်းသိမ်းသင့်သည်ဟုယူဆပါသည်။

၈။ သို့ရာတွင် အထက်ဖော်ပြပါအတိုင်း လျှောက်ထားခဲ့သည့် မိမိ၏အယူအဆကို ချန်လှပ်ပြီး ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ တော်လှန်ရေး အစိုးရ၏ ပြတ်သားသော (သဘာဝသား)ကို ဆက်လက်၍တင်ပြ လျှောက်ထားလိုပါသည်။

တစ်ဖက်နှင့် ရှားပါးလာသောမည်ဖြစ်သော ရတနာပုံခေတ် မြန်မာအနုပညာလက်ရာများကို စောင့်ရှောက်ထားသင့်သည်ဟူသော အခြေခံ အချက်အလက်ဘွင် ကူညီခွင့်ရှိကြသည့်အလျောက် မည်သို့မည်ပုံ ပြုလုပ်ခံစာလိုပါသည်ဟူ၍ စွက်ဖက်ခြင်းမပြုလုပ်လိုဘဲ ဆရာတော်များ၏ သဘော ဆန္ဒညီညွတ်ကြသည့်အတိုင်း ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ဤကိစ္စအဝဝကို ဆရာတော်များအားပင် ပြန်လည်လွှဲအပ်ခြင်း ပြုပါကြောင်း ရှိသော လျှောက်ထားအပ်ပါသည်ဘုရား။ ”

မဟာမြတ်မုနိ စောင်းတန်းကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ နိဂုံးချုပ် ဖော်ပြရမည်မှာ ဩဂုတ်လ ၂၉ ရက်နေ့ နေ့လည်ပိုင်းကစ၍ အရွှေစောင်းတန်း ကို စတင်ဖျက်ကြခံလေသည်။ ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာန အနေဖြင့် ဖျက်သိမ်းမည့် စောင်းတန်းတို့မှ ဆေးရေးပန်းချီတို့အား ရေးကူးခြင်း၊ အင်္ဂတေရုပ်များကို စုဆောင်းခြင်း ကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။

အရာထမ်းအမှုထမ်းများ

အစီရင်ခံသည့် ၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ်အတွင်းတွင် ဦးအောင်သော်သည် ခေတ္တရှေးဟောင်း သုတေသန ညွှန်ကြားရေးဝန်အဖြစ် ဆက်လက် ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်း၏လူရာထူးဖြစ်သော ရှေးဟောင်းသုတေသနဝန်ထောက် (အမြဲတန်း) ရာထူးတနေရာမှ လစ်လပ်လျက်ပင် ရှိပါသည်။

မန္တလေးမြို့ ရှေးဟောင်းသုတေသန ဌာနစုတွင် ရှေးဟောင်း သုတေသနဝန်ထောက် ဦးစိန်မောင်ဦးက၎င်း၊ ပုဂံမြို့ ရှေးဟောင်းသုတေသန ဌာနစုတွင် ရှေးဟောင်းသုတေသနဝန်ထောက် ဦးဗိုကေက၎င်း ကြီးကြပ်တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ ရှေးဟောင်း သုတေသနဝန်ထောက် ဦးမြင့်အောင်သည် ရန်ကုန်မြို့ ရှေးဟောင်းသုတေသန ညွှန်ကြားရေးဝန်ရုံးတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ပါသည်။

ရန်ကုန်မြို့ ရှေးဟောင်းသုတေသန ညွှန်ကြားရေးဝန်ရုံးရှိ ဌာနဆိုင်ရာ စာကြည့်တိုက်တွင် စာကြည့်တိုက်မှူး ဒေါ်ခင်အေးမြင့်က ဆက်လက် တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ပါသည်။

ရှေးဟောင်း သုတေသနဝန်ထောက် ဦးသန်းဆွေသည် ကုလသမဂ္ဂမှတဆင့် ဘယ်(လ်)ဂျီယံအစိုးရက ချီးမြှင့်သော ပညာသင်ဆုအလောက် အပ်နှံ ဘယ်(လ်)ဂျီယံနိုင်ငံ ဘရပ်ဆယ်မြို့ရှိ ယဉ်ကျေးမှုသုတေသနဗိမာန်တွင် ရှေးဟောင်းယဉ်ကျေးမှုပစ္စည်းများထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်မှုနှင့် ရှေးဟောင်းအမွေများ ထူးပေါ်မှု ပညာရပ်များ သွားရောက်လေ့လာသင်ကြားလျက် ရှိပါသည်။

အပြင်လူ ဦးကုန်းစိန်အား ရှေးဟောင်းသုတေသန ဌာနခွဲတွင် အင်ဂျင်နီယာဝန်ထောက်အဖြစ် ၁၉၆၂ ခု၊ ဒီဇင်ဘာလ ၇ ရက်နေ့ကစတင် ခန့်အပ်ပြီးနောက်၊ မန္တလေးမြို့ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနစုတွင် အင်ဂျင်နီယာ ဝန်ထောက်၏ အလုပ်ဝတ္တရားများကို တာဝန်ယူဆောင်ရွက် ပါသည်။

၎င်းအပြင်၊ ရှေးဟောင်းသုတေသန ဌာနခွဲတွင် ဦးကိုကြီးအား၊ ဒု-လ.ကထောက် အင်ဂျင်နီယာအဖြစ်၎င်း၊ ဦးမြမောင်အား ပုံဆွဲစာရေးကြီး အဖြစ်၎င်း ထပ်မံခန့်အပ်ခဲ့ပါသည်။

စာအုပ်စာကမ်းပြုစုခြင်း

ပုဂံတိုက် ရှေးဟောင်းအဆောက်အဦ စေတီပုထိုးများနှင့် ပတ်သက်၍ အကြောင်းအရာ မှတ်ချက်များကို အဆောက်အဦတစုစီသီးခြား၍ အတွင်းတွင်ရှိသော ပန်းချီများ၊ ကဗျည်းမင်စာများ၊ ကျောက်စာများ စသဖြင့် မှတ်သားရေးကူးသင့်သည်များကို ရေးသားရာ အစီရင်ခံသော နှစ်ကာလအတွင်း ပုဂံဌာနစုမှ သုတေသနဝန်ထောက် ဦးဗိုကေသည် အောက်ပါသုတေသနမှတ်တမ်းများကို ရေးသားပြီးစီးခဲ့ပါသည်။

- (၁) လှေသင်ဂူအတွင်းမှ ပန်းချီများနှင့် ကဗျည်းစာများဆိုင်ရာမှတ်တမ်း၊ (သီရိပဗ္ဗယာရွာနယ်ရှိ တာမကီကျောင်းပျက်ကြီးများ အစုအနွဲ့တွင်ရှိသော လှေသင်ဂူအတွင်းမှ ပန်းချီများနှင့် ကဗျည်းစာများဆိုင်ရာကို ရေးကူးမှတ်တမ်းတင်ချက်များ) ။
- (၂) ငဖုန်သင်ယောင်နှင့် ငပြည်သင်ဂူ အတွင်းမှ ပန်းချီများနှင့် ကဗျည်းမင်စာများဆိုင်ရာ မှတ်တမ်း၊ (ရွှေခေါ်တော်ဖုရားကြီး အနီးရှိ ငဖုန်သင်ယောင်နှင့် ငပြည်သင်ဂူအတွင်းမှ ပန်းချီများနှင့် ကဗျည်းမင်စာများဆိုင်ရာ ကိုရေးကူး မှတ်တမ်းတင်ချက်များ) ။
- (၃) မင်းနန်သူ လေမျက်နှာဂူဖုရားမှ ပန်းချီများနှင့် ကဗျည်းမင်စာများဆိုင်ရာ မှတ်တမ်း၊ (မင်းနန်သူရွာရှိ လေးမျက်နှာဂူဖုရား အတွင်းမှ ၅၅၀ ဇာတ်တော်များ ဗုဒ္ဓဝင်ပန်းချီများကို မှတ်သား၍ ကဗျည်းမင်စာများကို ရေးကူးချက်များ) ။
- (၄) မြင်းပြဂူနှင့် အတွင်းရှိ မွန်ဘာသာ ကဗျည်းမင်စာများဆိုင်ရာ မှတ်တမ်း၊ (မြင်းပြဂူအတွင်းရှိ ရှေးအလွန်ကျသော မွန်ဘာသာဖြင့် ရေးသားထားသည့် ၅၅၀ ဇာတ်ဆိုင်ရာ ကဗျည်းမင်စာများကို ရေးကူးချက်များ) ။
- (၅) ဂူငယ်အမှတ် ၇၇၃ မှ ကဗျည်းမင်စာများဆိုင်ရာ မှတ်တမ်း (ဂူငယ်အမှတ် ၇၇၃ ရှိဇာတ်ကြီးဆယ်ဇာတ် ကောက်နုတ်ချက် ပန်းချီနှင့် ကဗျည်းမင်စာများကို ရေးကူးချက်များ) ။
- (၆) မြေဘုံသာ ဖုရားလှဟု ယခုခေါ်သော ဂူဖုရားအမှတ် ၈၂၅/၁၅၁၂ ဆိုင်ရာမှတ်တမ်း၊ (မြေဘုံသာ ဖုရားလှအတွင်းအပြင်ရှိ မြဟာရွှပ်များ၊ ကျောက်ပြုတင်းပေါက်များ စသည်တို့ကို မှတ်သားချက် အသေးစိတ်များ) ။
- (၇) အလိုပြည့်မှု ပန်းချီနှင့် မွန်မြန်မာ ကဗျည်းမင်စာများဆိုင်ရာ မှတ်တမ်း၊ (အလိုပြည့် ဂူအတွင်းရှိ စိတ်ဝင်စားသွယ်ကောင်းသော များစွာသော မွန်ဘာသာ ကဗျည်းစာများ၊ ပန်းချီများ၊ မြန်မာဘာသာ ကဗျည်းစာများကို ရေးကူး၍ အလိုပြည့်ဂူနှင့် ပတ်သက်သော အကြောင်းအရာ သုတေသနပြုချက်များ) ။
- (၈) ဇေယျသွတ်တောကျောင်းဂူဖုရားဆိုင်ရာ မှတ်ချက်နှင့် ဂူအတွင်းမှ ကဗျည်းကျောက်စာ နံရံရေး ကဗျည်းမင်စာများ၊ (ဤစောရွာ ဇေယျသွတ်ဂူဖုရားအတွင်းရှိ နံရံရေး ကဗျည်းမင်စာများ၊ ကဗျည်းကျောက်စာများနှင့် ဂူဖုရားဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာ သုတေသနပြုချက်များ) ။
- (၉) မင်းနန်သူရွာ တရုပ်ပြန် (တရုပ်ပြန်) ဂူဖုရားကြီး အတွင်းရှိ ပန်းချီများနှင့် ကဗျည်းမင်စာများ (မင်းနန်သူရွာ တရုပ်) တရုပ်ပြန် (ဂူဖုရားကြီးအတွင်းရှိ ဗုဒ္ဓဝင် ပန်းချီကားများတွင် ပါရှိသော ကဗျည်းမင်စာများနှင့် ရာဇဝင် သမိုင်းဆိုင်ရာ ကဗျည်းမင်စာများကို ရေးကူးထားချက်များ) ။
- (၁၀) ကဗျည်းစာ ရေးသားပုံနှိပ် ပါရှိသော ပုဂံခေတ် အုတ်ပြားအုတ်ချပ်များအကြောင်း သုတေသနစာတမ်း၊ (ပုဂံတိုက် ရှေးဟောင်း စေတီပုထိုး ဂူကျောင်းများမှ ပြုပျက်၍ တွေ့ရှိရသော ကဗျည်းစာများ ရေးသားပုံနှိပ် ပါရှိသော အုတ်ချပ်အုတ်ခဲများမှ စာများကို ဖတ်ရှုမှတ်တမ်းတင်ခြင်းနှင့် အုတ်များနှင့် ပတ်သက်သော အတွေ့အထ အကြောင်းအရာများအပြင် ပုဂံမြတိုက်တွင် ယခင်အခါကပင်ရှိသော အခြားသော အုတ်များမှ စာများအကြောင်းကိုပါ မှတ်ချက်များ ရေးသားခြင်း) ။

စာကြည့်တိုက်

၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ်အတွင်း ဌာနဆိုင်ရာ စာကြည့်တိုက်သို့ ပြည်တွင်းပြည်ပမှ မေတ္တာလက်ဆောင် အဖြစ်ဖြင့်၎င်း၊ လဲလှယ်စံနှုန်းဖြင့်၎င်း ပေးပို့သဖြင့် လက်ခံရရှိသော စာအုပ်စာတမ်းစုစုပေါင်းမှာ ၁၇၈ အုပ်ဖြစ်ပြီး၊ စာကြည့်တိုက်အတွက် ထပ်မံပယ်ယူပြည့်သွင်းသော စာအုပ် စာတမ်းစုစုပေါင်းမှာ ၁၄၈ အုပ်ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းစာအုပ်စာတမ်း စုစုပေါင်း ၃၂၆ အုပ်ကို မှတ်ပုံတင် စာရင်းသွင်းလျက် ၎င်းအနက်တိုက်ပိုင် စာရင်းတွင်ထည့်သွင်းသော စာအုပ်စာတမ်းစုစုပေါင်းမှာ ၁၅၅ အုပ်ဖြစ်ပါသည်။

ယခုနှစ်အတွင်း ကတ်တလောက်ကပ်လုပ်ငန်းနှင့် ပတ်သက်၍ ဘာသာရပ် ကပ်ပြားပေါင်း ၁၂၂၆ ကပ်ကို ရှိက်နှိပ်ပြီးစီးခဲ့၍၊ စာအုပ် နံပါတ်ပြားလေးများကပ်၍ ပြီးစီးခဲ့သော စာအုပ်ပေါင်းမှာ ၉၆၇ အုပ်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ပြင် ဘာသာရပ် ခေါင်းစဉ်ရှေးပြီး စီးခဲ့သော စာအုပ် ပေါင်းမှာ ၆၃ အုပ်ဖြစ်ပါသည်။

စာကြည့်တိုက်အတွင်းရှိ ဟောင်းနှမ်း စုတ်ပြတ်နေသော စာအုပ်များအနက် စာအုပ်ပေါင်း (၅၄)အုပ်ကို ပြန်လည်ပြုပြင်ချုပ်လျက် ပြီးစီးခဲ့လျက် ပုဂံပိုက်ဖြူ (၂)ဆူကိုလည်း သားရေးဖူးများဖြင့် ချုပ်လုပ်ခဲ့ပါသည်။

ထို့နောက် မြေပုံချပ်ရေ ၁၃၀ ချပ်ကိုလည်း စံနှစ်ဘကျမှတ်ပုံတင်စာရင်းသွင်း ပြီးစီးခဲ့ပါသည်။

ခါတ်ပုံနှင့် ပုံဆွဲများ

ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနရှိ ခါတ်ပုံဌာနစိတ်မှာ ၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ်အတွင်း မှတ်တမ်းတင်ခါတ်ပုံပေါင်း ၆၈၆ ပုံအထိ ရိုက်ကူးမှတ်တမ်းတင် နိုင်ခဲ့ပါသည်။ ယင်းသို့ မှတ်တမ်းတင် ရိုက်ကူးပြီးခဲ့သော ခါတ်ပုံများစာရင်းကို ဤအစီရင်ခံစာ၏ နောက်ဆက်တွဲစာရင်း (ဂ)တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ ထိုခါတ်ပုံများမှာ ဌာနမှူးအဖော်မှ လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်သော ဟန်လင်းနှင့် ဗိဿနိုးမြို့ဟောင်းတွင် ရိုက်ကူးသော ပုံများ အများစု ပြားပေါင်ပါသည်။ ၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ်အတွင်း ပြင်ပသို့ တော်ထိုအား ဌာနမှခါတ်ပုံများရောင်းရငွေမှာ ၅၀၁ ကျပ်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုနှစ်အတွင်း ပန်းချီပုံဆွဲပေါင်း ၃၄ ပုံကိုလည်း ရေးဆွဲမှတ်တမ်းတင်ပြီး ခွဲရာများသောအားဖြင့် မန္တလေး မဟာမြတ်မုနိစောင်းတန်းမှ ပန်းချီပုံများဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းပုံဆွဲတို့၏စာရင်းကို နောက်ဆက်တွဲ (ဃ)တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

အခန်း ၆

ရှေးဟောင်းစာပေနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဌာနစိတ်များ

ရှေးဟောင်းစာပေနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဌာနစိတ်များမှာ ၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ်အတွင်း ဆောင်ရွက်ချက်များမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်ပါသည်။

ရှေးဟောင်းစာပေနှင့် ယဉ်ကျေးမှု (မြန်မာ) ဌာနစု

ရှေးဟောင်းစာပေနှင့် ယဉ်ကျေးမှု (မြန်မာ) ဌာနစုမှ ၁၉၆၂-၆၃ ခု ဘဏ္ဍာတော်နှစ်အတွင်း ဆောင်ရွက်ပြီးစီးခဲ့သော လုပ်ငန်းရပ်များမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်း

ရှေးဟောင်းစာပေနှင့် ယဉ်ကျေးမှု (မြန်မာ) ဌာနစုမှ တည်းဖြတ်ပြင်ဆင်ထုတ်ဝေခဲ့သော စာအုပ်စာတမ်းများမှာ အောက်ပါ အတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

- ၁။ ဦးညွှန့်တေးတော်ပေါင်းချုပ်။
- ၂။ နဝရတ်ပျို့။
- ၃။ မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ပုံစာတမ်း (ပထမတွဲ)။
- အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်တွင် ဆက်လက်ရိုက်နှိပ်ဆဲ စာအုပ်များနှင့် တည်းဖြတ်ပြီး စာအုပ်များမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်ပါသည်။
- ၁။ ကေသာသီရိပြဘာဘိ။
- ၂။ မြန်မာမင်း အုပ်ချုပ်ပုံစာတမ်း (ဒုတိယတွဲ)။
- ၃။ အမျိုးသားစာပေညီလာခံ မှတ်တမ်း။
- ၄။ မြန်မာစာပေစစ်တမ်း။
- ၅။ မြန်မာစာညွှန့်ပေါင်းကျမ်း (ပထမတွဲ)။
- ၆။ ဦးညွှန့် တေးတော်ပေါင်းချုပ် (ဒုတိယနှိပ်ခြင်း)။

ရှာဖွေစုဆောင်းရေး

ရှေးဟောင်းစာပေများကို ရှာဖွေဆောင်းရာတွင် မန္တလေးခရိုင် ပခုက္ကူခရိုင်၊ သံလျင်မြို့ သုဋ္ဌေးကွင်းရွာတို့သို့ သွားရောက်၍ ရှာပါးသောစာအုပ်များကို ရှာဖွေတွေ့ရှိစုဆောင်းခဲ့ပါသည်။ မြတ်မြို့ရှိပြုကျသော ရွှေကျောင်းနှင့်ပတ်သက်၍လည်း လေ့လာစူးစမ်းခဲ့ပါသည်။ သာယာဝတီခရိုင် နတ္တလင်းမြို့ရှိ ဖုရားဌာပနာပစ္စည်းများအနက်မှလည်း ကြေးပြားကဗျည်းစာနှင့် ကြေးကမ္မဝါတို့ကို လေ့လာခဲ့ပါသည်။

သုတေသနပြုလုပ်ရေး

ရှေးဟောင်းစာပေများကို ရှာဖွေရာတွင် ရှေးကပေါ်ထွန်းခဲ့သောပျို့၊ ကဗျာ၊လင်္ကာ၊ကောင်းပြေကျမ်း အသီးသီးနှင့် ပတ်သက်သော အမှတ်အသားများကို ထောက်ခံစစ်စစ်ရွေးချယ်၍-ရှေးဦးစွာ ပျို့နှင့်လင်္ကာများကို သုတေသနပြုလုပ်လျက် စစ်တမ်းတစောင်ပြုစုပြီးစီးခဲ့ပါသည်။ ထိုစစ်တမ်းသည်ပေါ်ထွက်ပြီး ပျို့စောင်ရေ ၃၀၀ ကျော်အတွက် သက္ကရာဇ်စဉ်ညွှန်း၊ ပျို့အက္ခရာစဉ်ညွှန်း၊ အစချီ အက္ခရာစဉ်ညွှန်း၊ တည်ရာဌာနညွှန်းများနှင့်တကွအပြန်အလှန်ညွှန်းများပါ ပြည့်စုံစီစဉ်လွှာ ပြုစုထားသဖြင့် ဤမျှပြည့်စုံသော ပျို့စစ်တမ်းသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် တကြိမ်တခါမျှမပေါ်ထွက်ခဲ့ဘူးသဖြင့် ဂုဏ်ယူဘွယ်ရာကြိုးပမ်းမှု တခုဖြစ်ပါသည်။

ဇာတိမာန်နှင့် သုရသတ္တိအတွက် မဟာဗန္ဓုလအတ္ထုပ္ပတ္တိကို ဓါတ်ပုံမြေပုံများနှင့်တကွ ပြုစုရေးသားခဲ့သည်။

ရှေးဟောင်းစာပေနှင့် ယဉ်ကျေးမှု (တိုင်းရင်းသား) ဌာနစု

၁၉၆၂-၆၃ခုနှစ်အတွင်း တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု ယဉ်ကျေးမှုဌာနစိတ်မှ အောက်ဖော်ပြပါလုပ်ငန်းရပ်များကို ပြီးစီးအောင်မြင်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ပါသည်။

မှီးရာယဉ်ကျေးမှု-ဓလေ့ ထုံးစံ၊ မှတ်တမ်းတင်ခြင်း

- ၁။ ကရင်ပြည်နယ်ဘည်နေပုံ ပထဝီသဘော။
- ၂။ နေထိုင်ကြသော လူမျိုးစုများ။
- ၃။ ပိုးကရင်တို့၏ ဝတ်စားဆင်ယင်မှု (ကရင်သင်တိုင်း)။
- ၄။ ပိုးကရင်တို့၏ လူပျိုအပျိုဆက်ဆံမှု။
- ၅။ ပိုးကရင်တို့၏ မင်္ဂလာဆောင်။
- ၆။ ပိုးကရင်တို့၏ နတ်ကိုးကွယ်မှု (အဘိုးအဘွားနတ်)။
- ၇။ ပိုးကရင်တို့၏ ဇုဝေဘုရား။
- ၈။ ပိုးကရင်တို့၏ အရိုးကောက်ပွဲ။
- ၉။ ပိုးကရင်တို့၏ဩပွဲ။
- ၁၀။ ပိုးကရင်တို့၏ ဂီတနှင့်အက။
- ၁၁။ ပိုးကရင်တို့၏ နှစ်သစ်ကူးပွဲတော်။
- ၁၂။ ပိုးကရင်တို့၏ လက်ဝေထုံးခြင်း။
- ၁၃။ ပိုးကရင်တို့၏ ကြက်ရိုးထုံးဗေဒင်။

- ၁၄။ ပိုးကရင်တို့၏ မီးသွေးခြံစီစဉ်ပေစင်။
- ၁၅။ ပိုးကရင်တို့၏ ကျေးရွာအနုထိုင်မှု။
- ၁၆။ ပိုးကရင်တို့၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ (လယ်ယာ၊ကိုင်၊ငါးဘမ်း၊ဒေမဲ့လိုက်)။
- ၁၇။ ပိုးကရင်တို့၏ လက်မှုပညာ (ချင်း-တောင်း၊ပလိင်း၊စင်ကာ၊ဖျာ၊ ဆန်ခါ၊ကျပ်ခွယ်ရက်ကွန်း၊လက်နက်တန်ဆာများ)။
- ၁၈။ ပိုးကရင်တို့၏ စားသောက်ဘွယ်ရာများ (ထမင်း၊ဟင်း၊အရက်၊ ကွမ်း၊ဆေးလိပ်)။

စာအုပ်ထုတ်ဝေခြင်း

- ၁။ ကယားယဉ်ကျေးမှု သရုပ်ဖော် “ကူထိုးဘိုး”။

စာအုပ်စာတမ်းပြုစုခြင်း

- ၁။ ရခိုင်ကျေးလက်သီချင်းသရုပ်ဖော် “ရခိုင်တေးသံ”။
- ၂။ ရခိုင်ပတ္တမြားပြုခြင်း။

စာပေဘိထွင်းခြင်း

လက်ခံချိတ်သားပြီးသော မြန်မာအက္ခရာဖြင့် ဖလှယ်ထားသည့် ကယားစာပေ ပထမအဆင့်ကို စံနစ်တကျ ဖြစ်ရေးရန်အတွက် ဆက်လက်ပြင်ဆင်မွမ်းမံလျက်ရှိပါသည်။

ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်

ပြည်နယ်ပြည်သူ့ချစ်ကြည်ရင်းနှီးရေးနှင့် တိုင်းရင်းသား စည်းလုံးညီညွတ်ရေးကို အထောက်အကူပြုနိုင်စေခြင်းငှါ ၁၉၆၃ ခု၊ ဖေဖော်ဝါရီလအတွင်းက ကယားပြည်နယ် လွယ်ဒေဝ်မြို့တွင်ကျင်းပခဲ့သော ၁၆ ကြိမ်မြောက် “ပြည်သူ့အသိစုနေ့” ပွဲသဘင်တွင် တိုင်းရင်းသားယဉ်ကျေးမှု နှီးနေ့ အလှူပွဲကို အောင်မြင်စွာ ကျင်းပနိုင်ခဲ့ပါသည်။

ယဉ်ကျေးမှုဆင်တန်း

ပြည်နယ် ပြည်သူ့ယဉ်ကျေးမှုညှိနှိုင်းရေး၊ ဖလှယ်ရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုတိုးတက်မှု ဖြိုးစေရန်အတွက် အထောက်အကူပြုနိုင်စေခြင်းငှါ ပြည်နယ်အသီးသီးမှ လက်ခံသက်ယဉ်ကျေးမှု အရာရှိများအား မန္တလေးခရိုင် တိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှုဘာသာရပ်များကို ၂ ပတ်စီတီသင်ကြားပို့ချခဲ့ပါသည်။

မိတ်ပုံရိုက်ကူးမှတ်တမ်းတင်ခြင်း

- ၁။ ပိုးကရင်အမျိုးသမီးတို့၏ ဝတ်စားတန်ဆာနှင့် အမျိုးသား အမျိုးသမီးရုပ်ပုံများ။
- ၂။ ဂျတ်ခွတ်ရက်ကွန်းရက်နေသော အမျိုးသမီးပုံ။
- ၃။ ကိုးကွယ်မှုဆိုင်ရာ၊ ဖုရားစေတီပုံ (ဇုဝေဖုရား)။
- ၄။ ဓလေ့ထုံးစံအရ နေထိုင်ကြပုံများ။
- ၅။ ရွာခင်းပုံများ။
- ၆။ မိမိသုံးပစ္စည်းပုံများ။
- ၇။ ကိုင်းမင်းလုပ်ငန်းပုံများ။
- ၈။ ကော့ကွန်းလူနုရား၊ ဆဋ္ဌာန်လူနုရားပုံများ။

ကြားဖြတ်အစီအစဉ်အဖြစ်

- ၁။ မြန်မာတူရိယာပစ္စည်းများ။
- ၂။ ယဉ်ကျေးမှုဌာနမှ ကြီးမှူးကျင်းပသော ဟောပြောပွဲများ။
- ၃။ သင်တန်းများ။
- ၄။ ရုပ်သဏ္ဌာန်ပြုပြင်ရေးဆိုင်ရာ မှတ်တမ်းတင်ပုံများ။
- ၅။ ပြပွဲများ။
- ၆။ ပြတိုက်ဖွင့်ပွဲ၊ ဗိုလ်ချုပ်ပြတိုက်၊ ပန်းချီကောင်စီနှင့် အခြားဌာနဆိုင်ရာဖွင့်ပွဲများ။

ခရီးထွက်ခဲ့ပြီးသည့်နယ်များ

- ၁။ ကရင်ပြည်နယ်၊
- ၂။ လွိုင်ကော်ခရိုင်။
- ၃။ တောင်ကြီးခရိုင်။

ရှေးဟောင်းစာပေနှင့် ယဉ်ကျေးမှု (ဗွန်) ဌာနစု

၁၉၆၂-၆၃ ခု ဘဏ္ဍာရေးနှစ်အတွင်း ဗွန်ဌာနစိတ်တွင် ဆောင်ရွက်ပြီးစီးခဲ့သော လုပ်ငန်းများမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်ပါသည်။

- (၁) ဗွန်-မြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်း ပြုစုလျက်ရှိရာ၊ အစီရင်ခံသည့်နှစ်အတွင်းတွင် ဗွန်ဝေါဟာရပေါင်း တထောင်ကို အက္ခရာစဉ်အလိုက် စုဆောင်းရေးသားပြီး မြန်မာဘာသာသို့ ပြန်ဆိုရေးသားနိုင်ခဲ့ပါသည်။ တည်းဖြတ်ရေးကော်မတီကို မဖွဲ့စည်းနိုင်သေးသဖြင့် အတည်မပြုနိုင်ခဲ့ပါ။

- (၂) ပိဋိပုဒ်မြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းတစ်စောင်ကိုလည်း စုဆောင်းရေးသားလျက်ရှိရာ အက္ခရာစဉ်ကပ်ပြားပေါ်တွင် ပိဋိဝေါဟာရ ပေါင်း ၅၉၀၀ တို့ကို မွန်ဘာသာအဓိပ္ပါယ်များနှင့် မြန်မာဘာသာ အဓိပ္ပါယ်များကို ရေးသားထားနိုင်ခဲ့ပါသည်။
- (၃) သုရသတ္တိနှင့် ဇာတိမာန်တိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ စာအုပ်များပုံနှိပ်ခြင်း။

မွန်ရေးကောင်းစာပေမှ မြန်မာဘာသာသို့ ပြန်ဆိုပြီးသော ဗညားလဂွန်းအိန် အတ္ထုပ္ပတ္တိနှင့် သမိန်ဗရမ်း အတ္ထုပ္ပတ္တိစာအုပ်များကို ပုံနှိပ် ရန် ယဉ်ကျေးမှုဌာနသို့ တင်ပြထားနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းအနက် ဗညားလဂွန်းအိန် အတ္ထုပ္ပတ္တိကို ဗမာ့ကြမ်းစာမူကို ပြင်ဆင်ပေးနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ယင်းစာမူကြမ်းကို ယဉ်ကျေးမှုဌာနသို့ စစ်ဆေးရန် တင်ပြထားနိုင်ခဲ့ပါသည်။

(၄) မွန်ဘာသာဇာတ် ၅၅၀ ခုတိယတွဲတို့ကိုလည်း တည်းဖြတ်ပုံနှိပ်ခြင်း။

မွန်ဘာသာဇာတ် ၅၅၀ ခုတိယတွဲစာအုပ်များကို တည်းဖြတ်ပုံနှိပ်ခဲ့ခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ အောက်ပါအချက်များကို အစီရင်ခံလိုပါသည်။

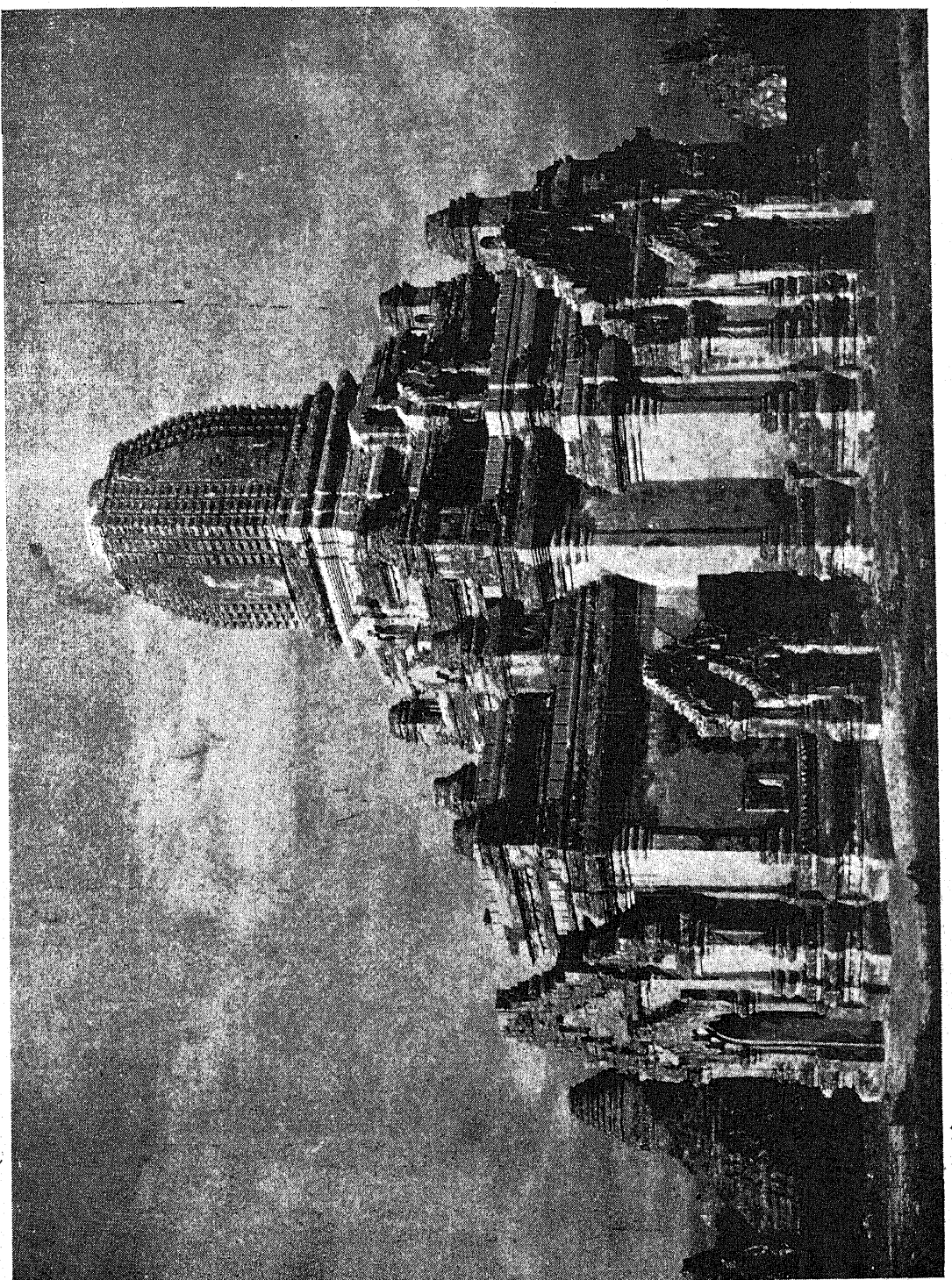
မွန်ဘာသာဇာတ် ၅၅၀ စာအုပ်များမှာ ယခု ပဌမအကြိမ် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ယခင်က ပေမူများတွင်သာ တည်ရှိ ခဲ့ပါသည်။ ယင်းပေမူများကို မြန်မာဘာသာကဲ့သို့ ၉ အုပ်ခွဲ၍ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေရန် စီစဉ်ခဲ့ရာ ၁၉၆၂ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလမှစ၍ စတင်ပုံနှိပ်ခဲ့ပါသည်။ ယခုအစီရင်ခံသည့် ၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ်တွင် ပထမတွဲနှင့် ဒုတိယတွဲ ၂ အုပ်ကို ပုံနှိပ်ပြီးစီးခဲ့ပါသည်။ ပထမတွဲမှာ အပဏ္ဏကဇာတ်မှစ၍ ဝရဏဝင် အိမ္မသေဏဇာတ် အထိ ဝဂ်အားဖြင့် (၈) ဝဂ် ဇာတ်အရေအတွက်အားဖြင့် ဇာတ်ပေါင်း (၈၀) စာမျက်နှာ အရေအတွက်အားဖြင့် ၁ မှ ၄၀၅ မျက်နှာတွင် အဆုံးသတ်ထားပါသည်။ ဒုတိယတွဲမှာ အပါယိမ္မဝဂ် သုရာပါဏဇာတ် မှ ကလျာဏဝဂ် ကလျာဏမ္မဇာတ် အထိ ဝဂ်အားဖြင့် ၁၀ ဝဂ်၊ အရေအတွက်အားဖြင့် စာပေါင်း (၁၀၀) စာမျက်နှာ အရေအတွက်အားဖြင့် ၁ မှ ၄၀၂ မျက်နှာတွင် အဆုံးသတ်ထားပါသည်။

ဂွန်းဗျည်းဋ္ဌေပြားစာ

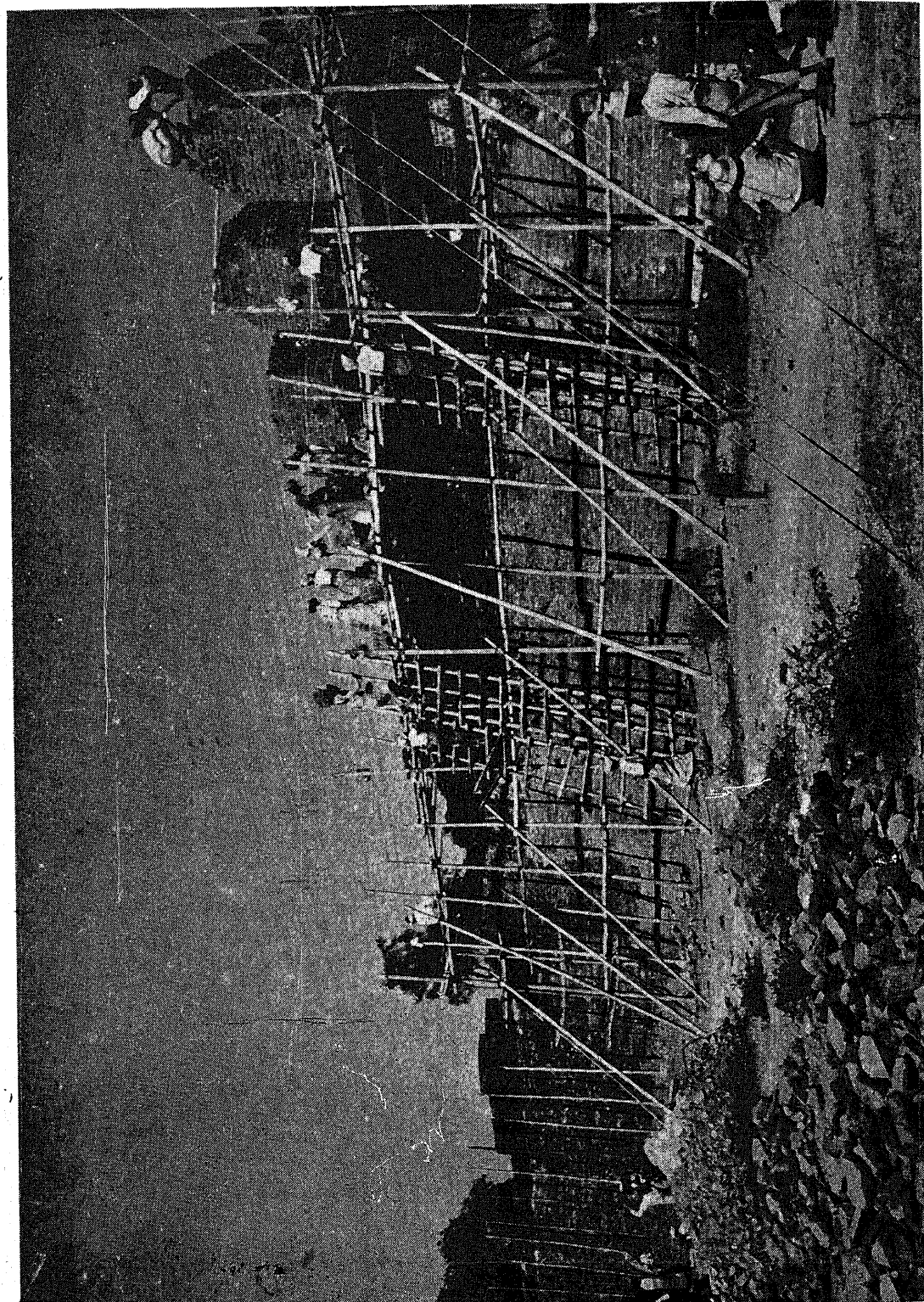
ပဲခူးခရိုင်၊ လှည်းကူးအလွန် ၅ မိုင်ခန့်အကွာ သာယာကုန်းရွာအနီးရှိ ကုန်းမြင့်တန့်မှ တွေ့ရှိသော ဋ္ဌေပြားကဗျည်းစာတစ်ခုကို အငြိမ်းစား ခရိုင်ရဲဝန် ဦးဘမောင်ထံမှတစ်ဆင့် တွေ့ရှိရပြီး၊ ဌာနအတွက် မှတ်တမ်းတင်ထားပါသည်။ ထိုကဗျည်းစာမှာ မွန်ဘာသာဖြစ်ပြီး သာသနာနှစ် ၂၀၈၀ သက္ကရာဇ် ၈၉၈ ခုတွင် ဟံသာဝတီ ဆင်ဖြူရှင် (သုရင်တကာရွတ်ပိ) လက်ထက် သမိန်လဂွန်းဗျည်းသည်၊ လဂွန်းမင်းမြို့စားဖြစ်၍ ၎င်းသည် ယောက်ဖတော် ဂိုဏ်းထောက်ဆရာတော်၏ တိုက်တွန်းချက်အရ မြဩဂိုဏ်းဆရာတော်ကြီးများ သဘောတူညီချက်ဖြင့် ဂလ်ကင်း အနောက်ကုန်းစုနီးရှိ ဌာပနာတိုက်ဟောင်းမှ ဓါတ်တော်များကို တူးဖော်ပြီး လဂွန်းမင်းမြို့လယ်ရှိ စေတီတွင် ပြန်လည်ဌာပနာကြောင်း အစရှိသည်တို့ ပါဝင်လေသည်။

ရန်ကုန်မြို့၊
နေ့စွဲ၊ ၁၉၆၅ ခု၊ စက်တင်ဘာလ ၃၀ ရက်။

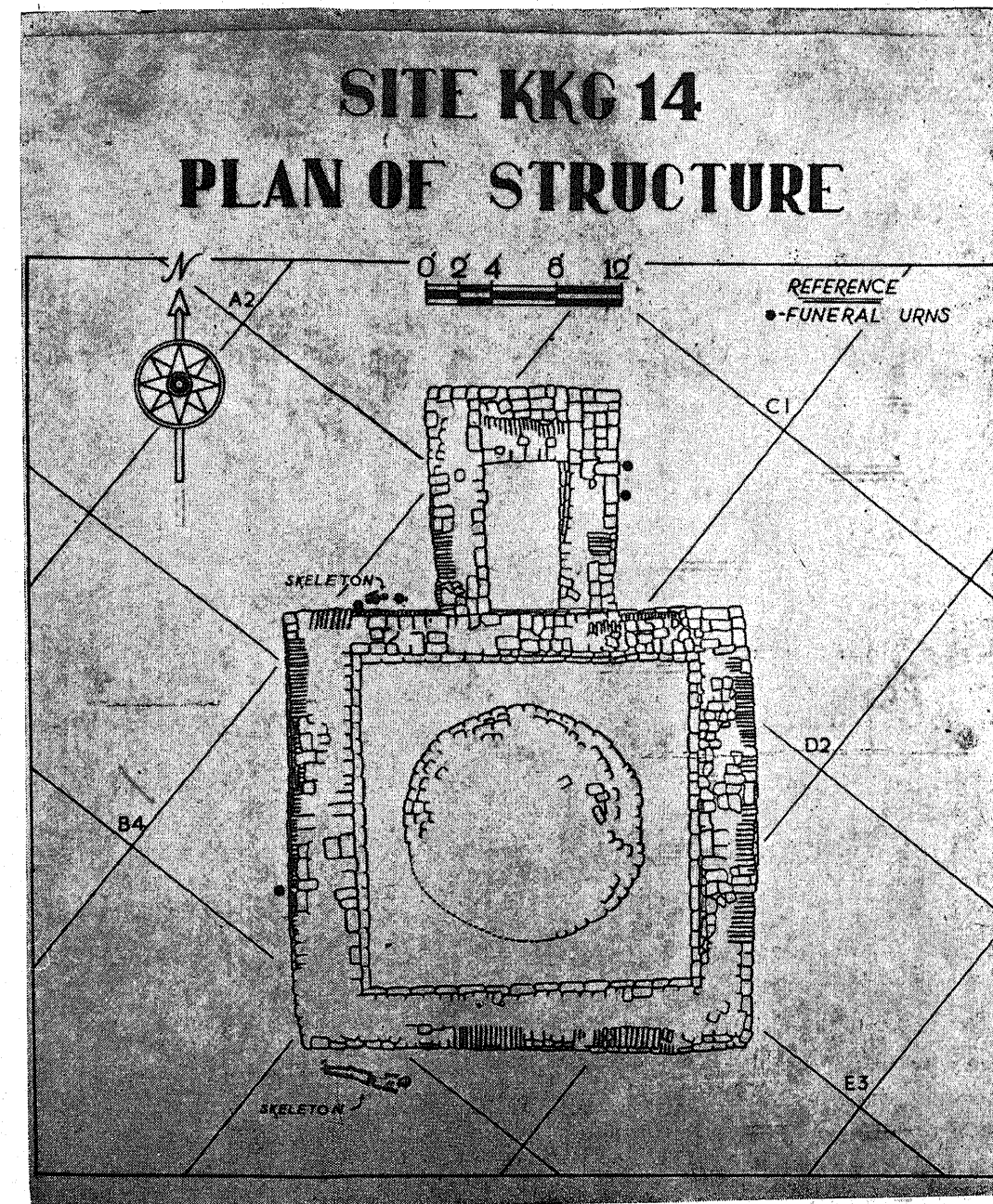
အောင်သော်၊
ညွှန်ကြားရေးဝန်၊
ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာန။

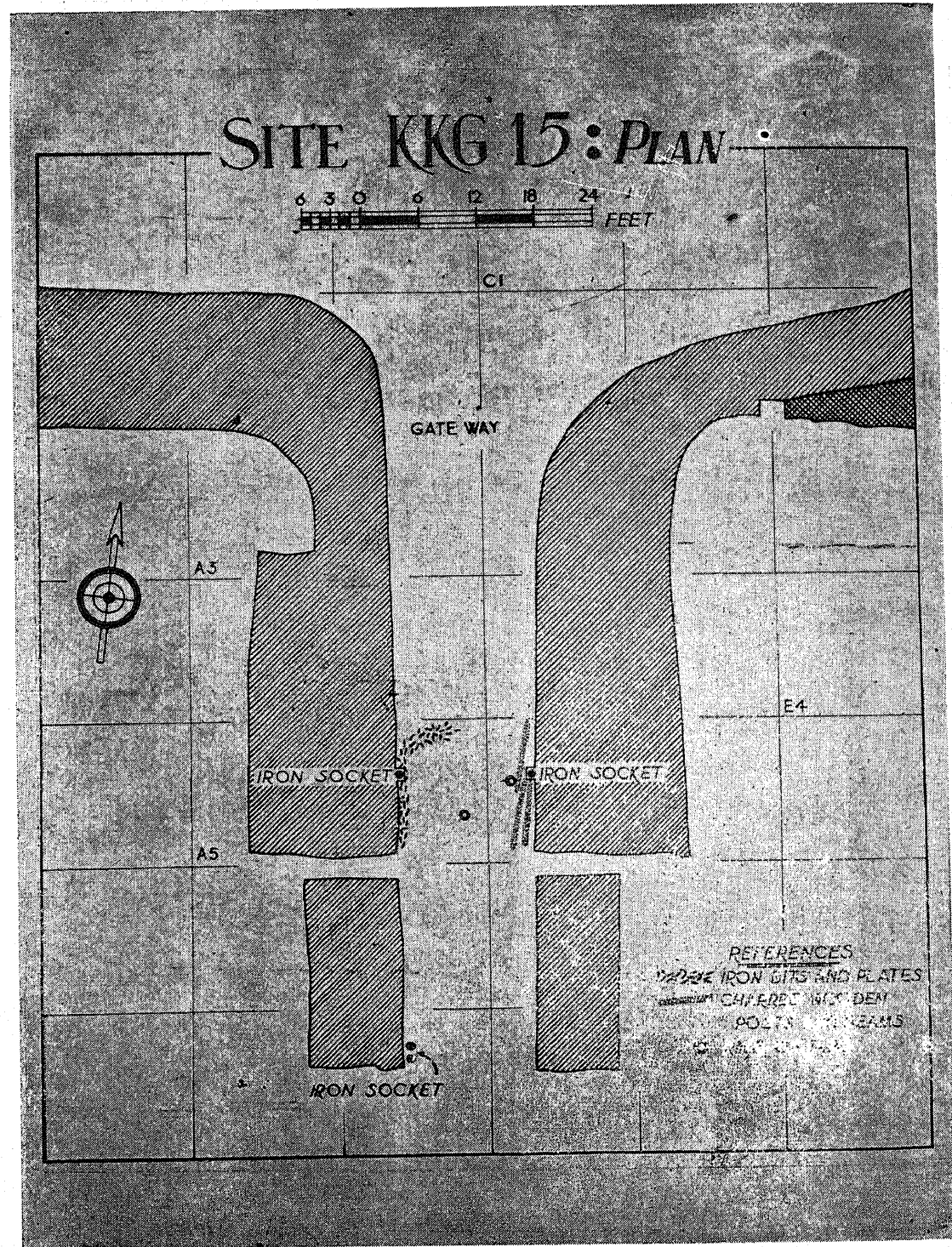
ပုံ ၁။ ။ပြင်ထားပြီးသော ပုဂံ မြင်းကပါ ဂူပြောက်ငယ်ပုံ

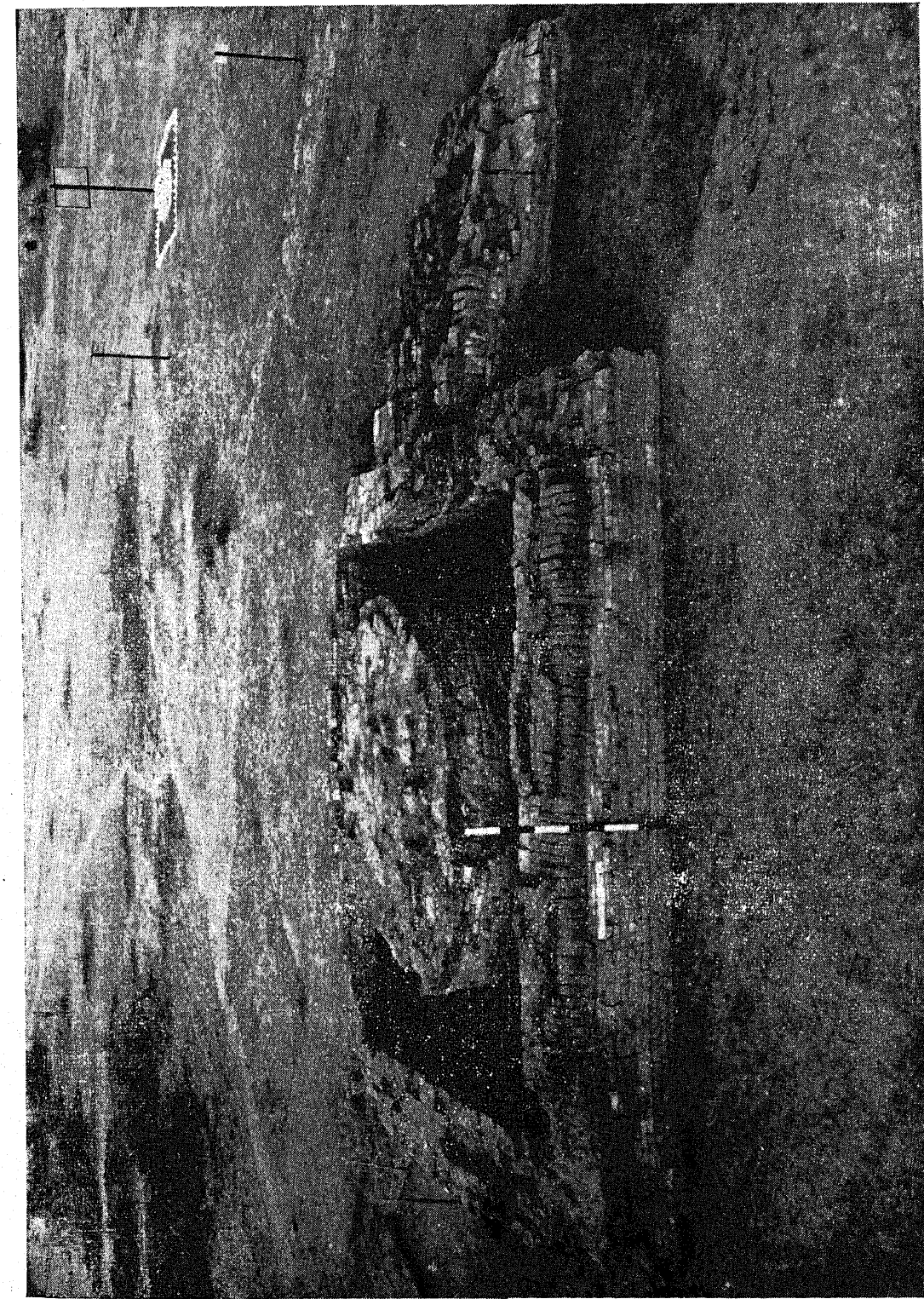
ပုံ ၂။ ပိဏ္ဍိတလောင်းမြို့ရှိ ပိဏ္ဍိတလောင်း

ပုံ ၃။ ပိဏ္ဍိတလောင်းမြို့ဟောင်း ကုန်းအမှတ် ၁၄ ပန္နကပုံ

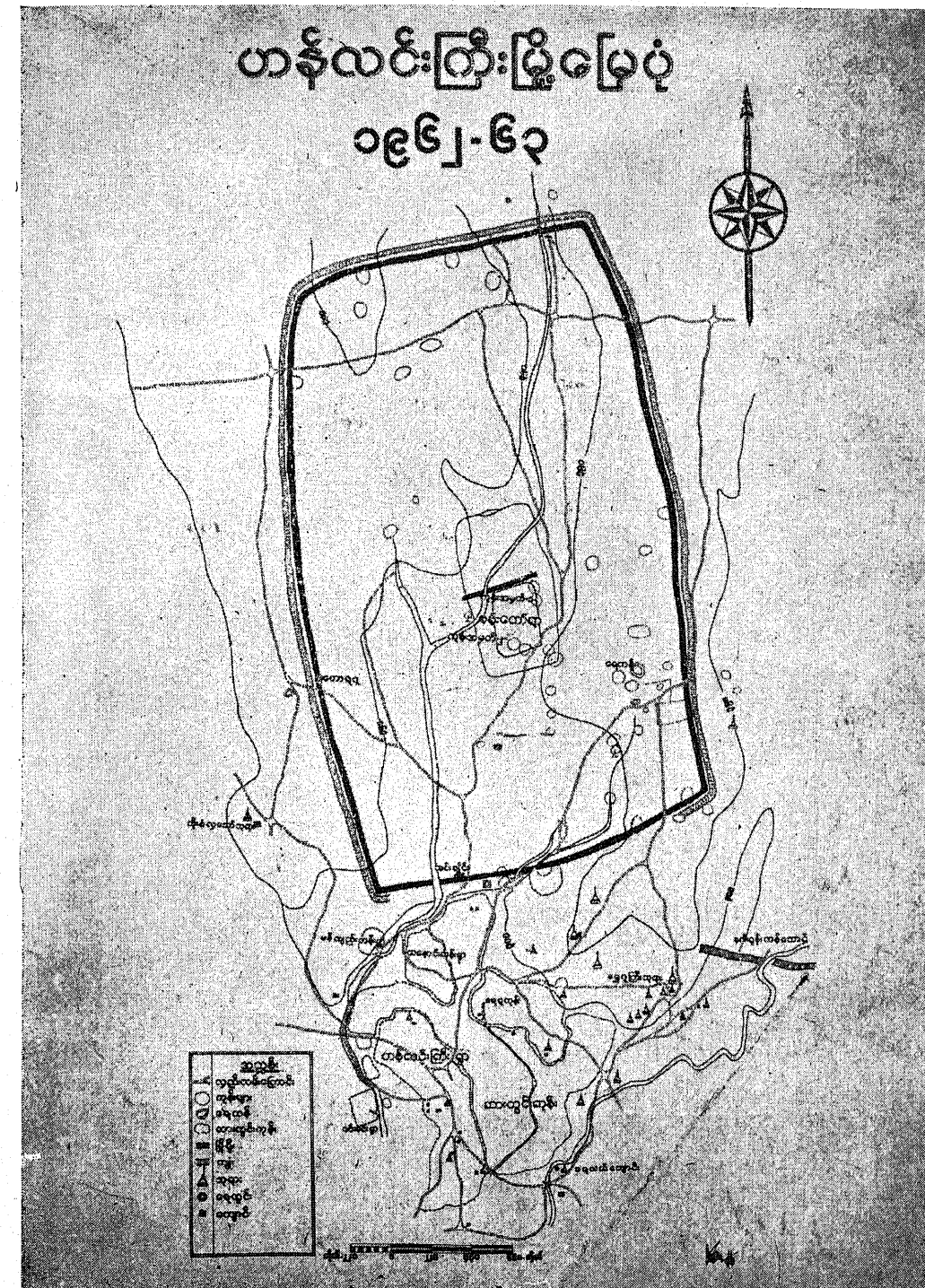
ပုံ ၄။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ ကျွန်းကျွန်း ၁၅ ပေကပ်

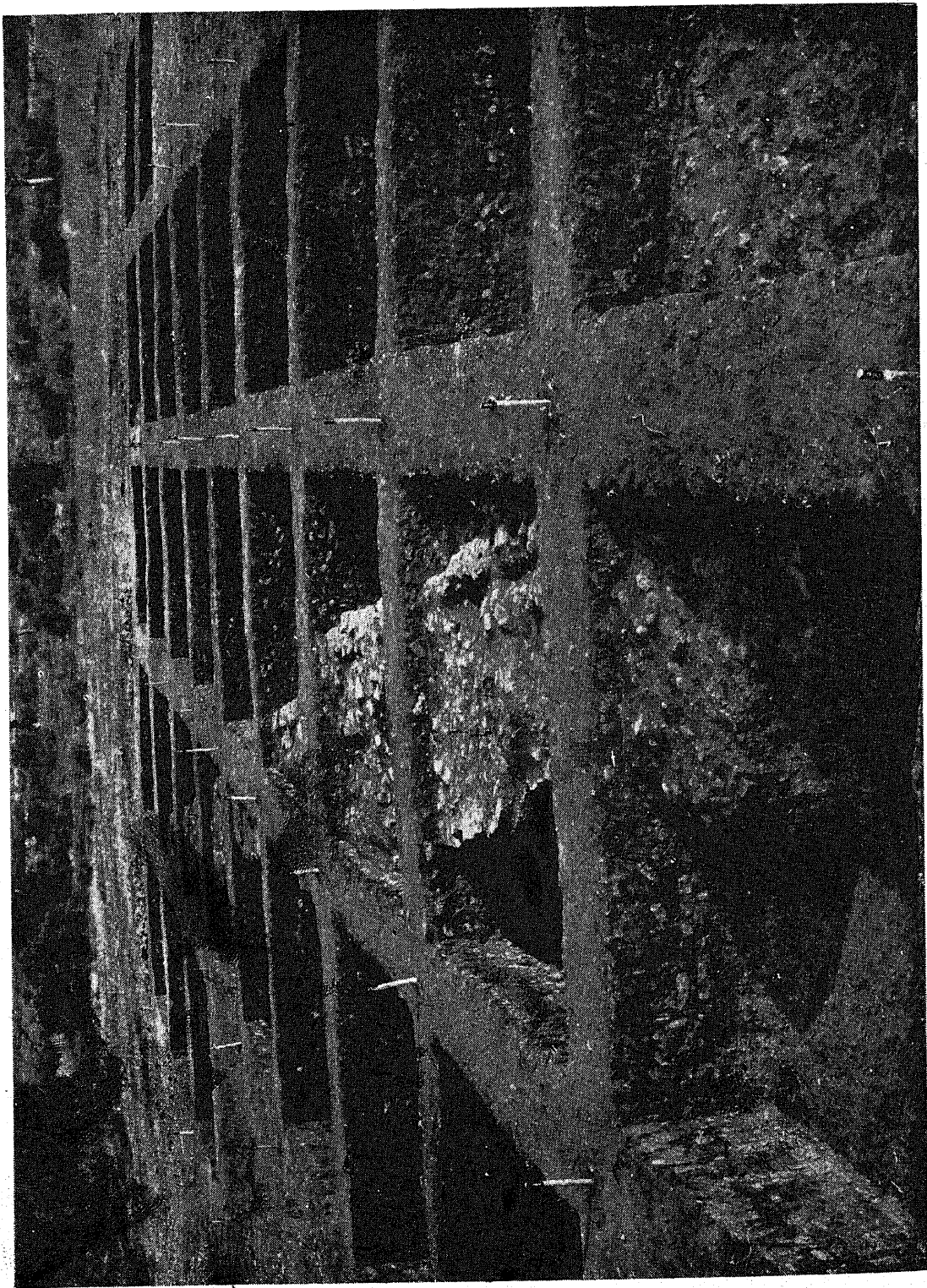
ပုံ ၅။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ ကျွန်းကျွန်း ၁၄ တူးဖော်ခြင်း

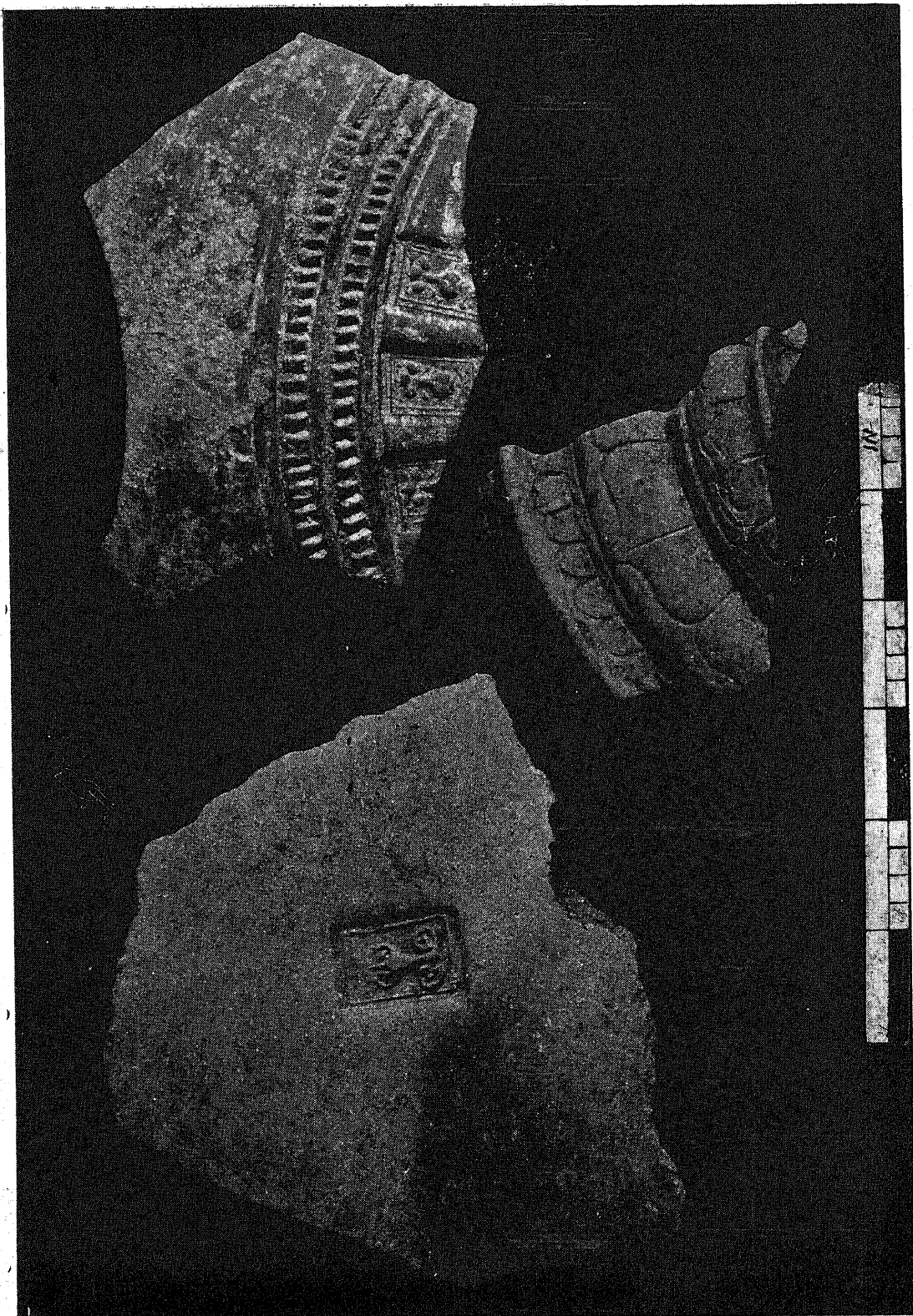
ပုံ ၆။ မိသတို့မြို့ဟောင်း ကုန်းအုတ် ၁၅ တူးဖော်မြဲပုံ

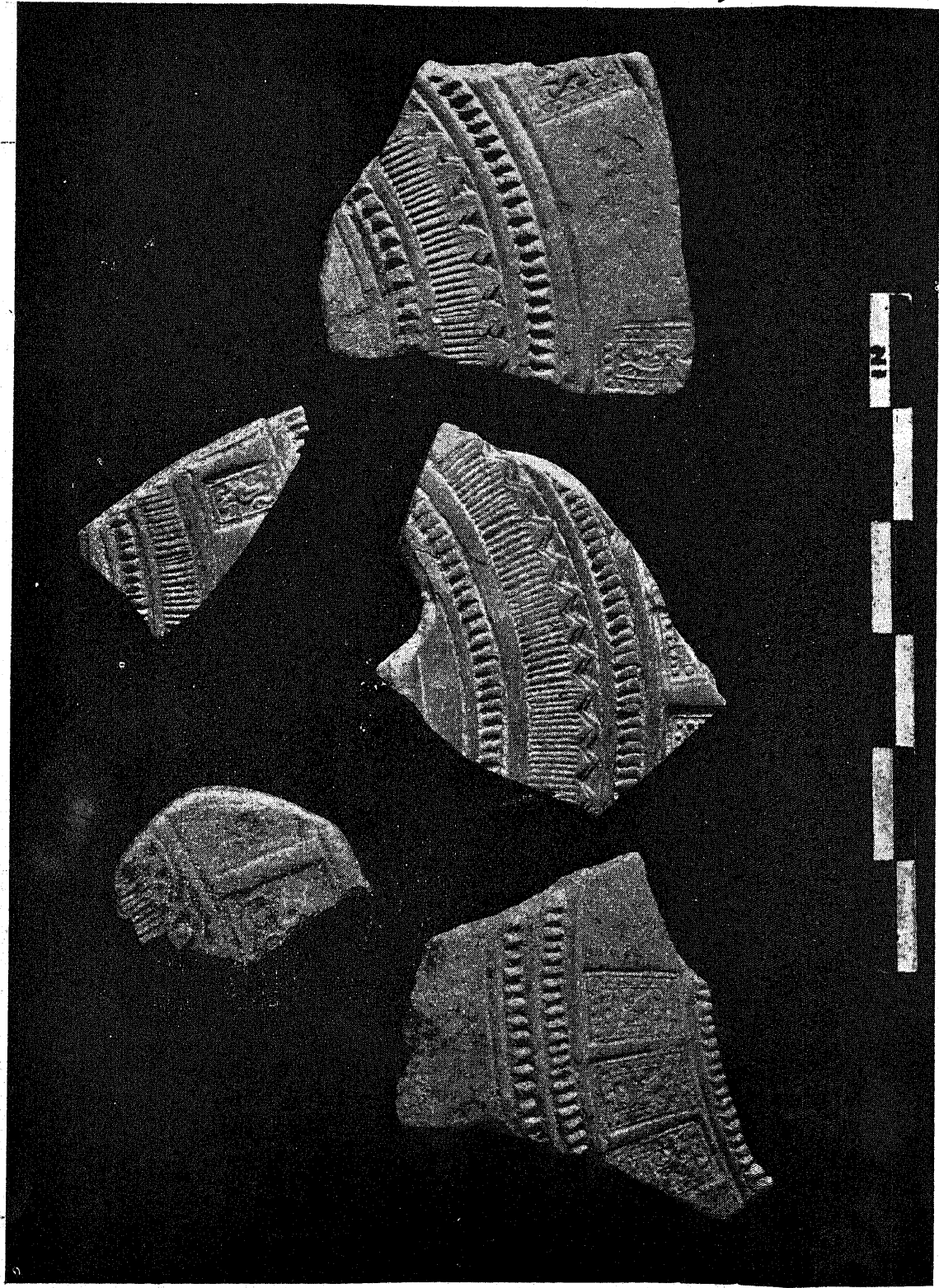
ပုံ ၇။ ဟန်လင်းကြီး မြေပုံ

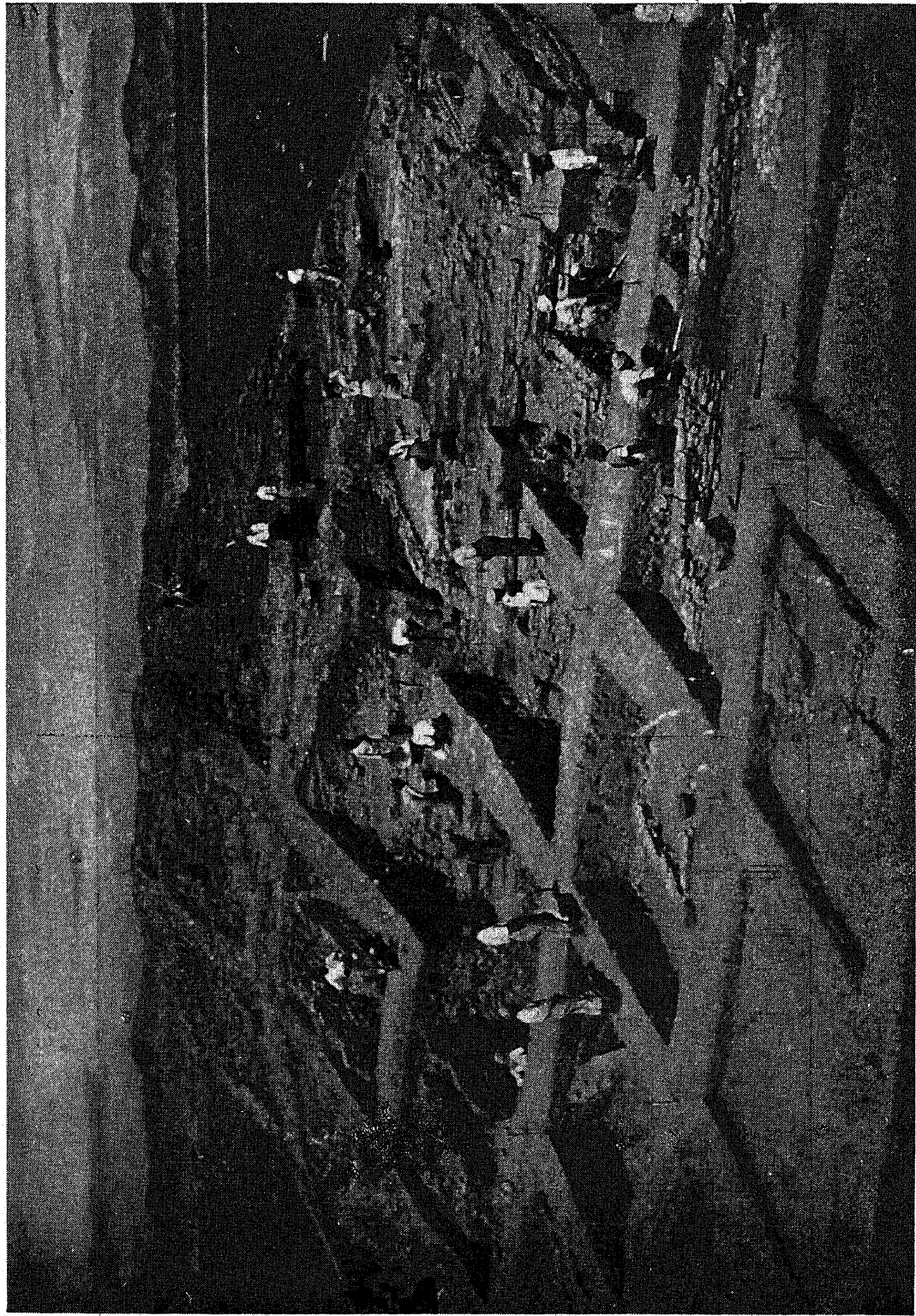
ပုံ ၈။ ။ ဟန်လင်းကြီး ကုန်းအမှတ် ၁ တွင်တူးဖော် ဆဲ အုတ်မြို့ပေါ်လာပုံ

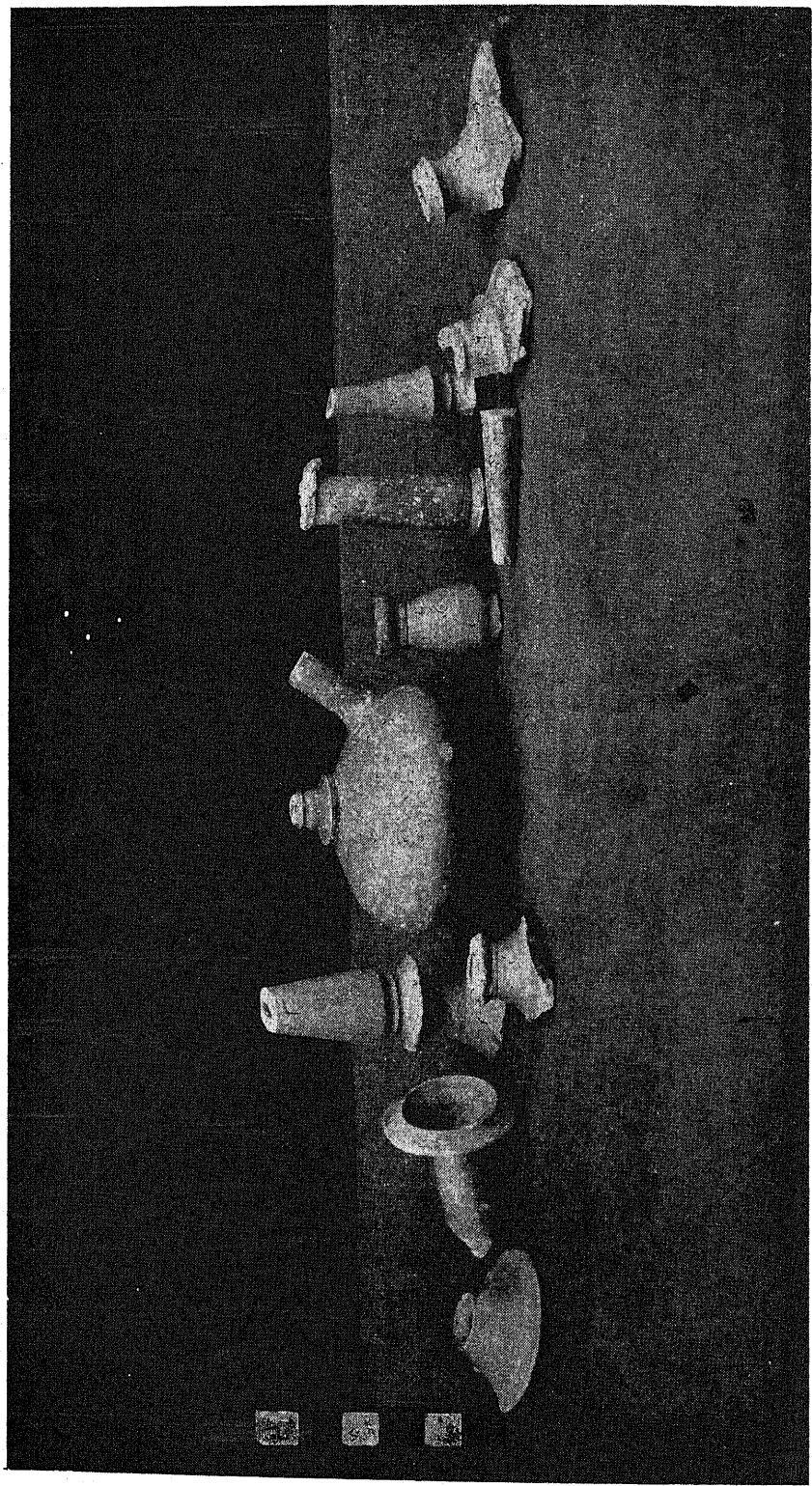
ပုံ ၉။ ။ ဟန်လင်းကြီး အမှတ် ၂ ရေနံတူးဖော်တွေ့ရှိရသော အိုးမြီးကွဲများ

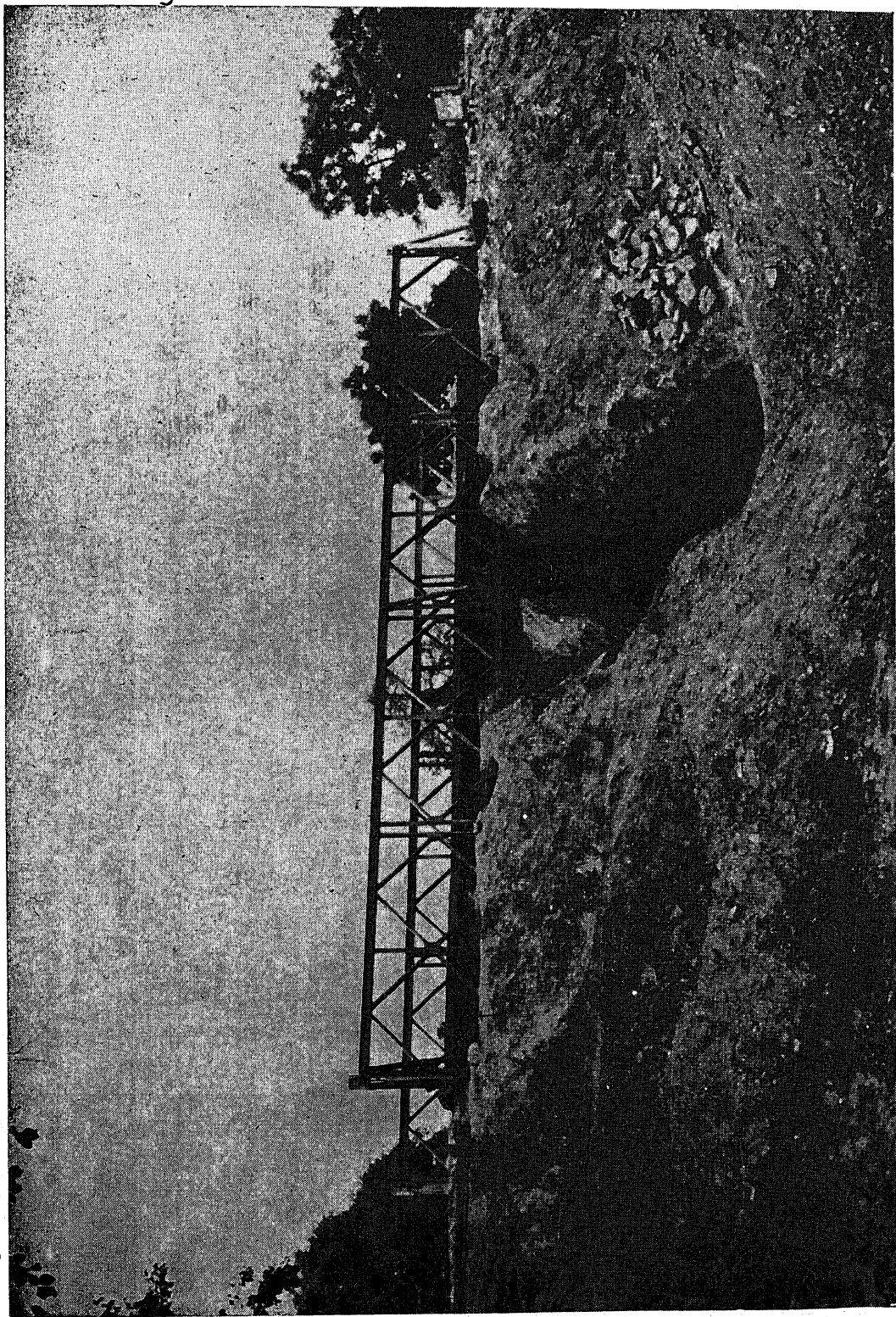
ပုံ ၁၀။ ။ဟန်လင်းခြံ၊ အမှတ် ၂ နေရာမှ တူးဖော်တွေ့ရှိရသော အိုမြစ်ကဲ့သို့ပုဒ်

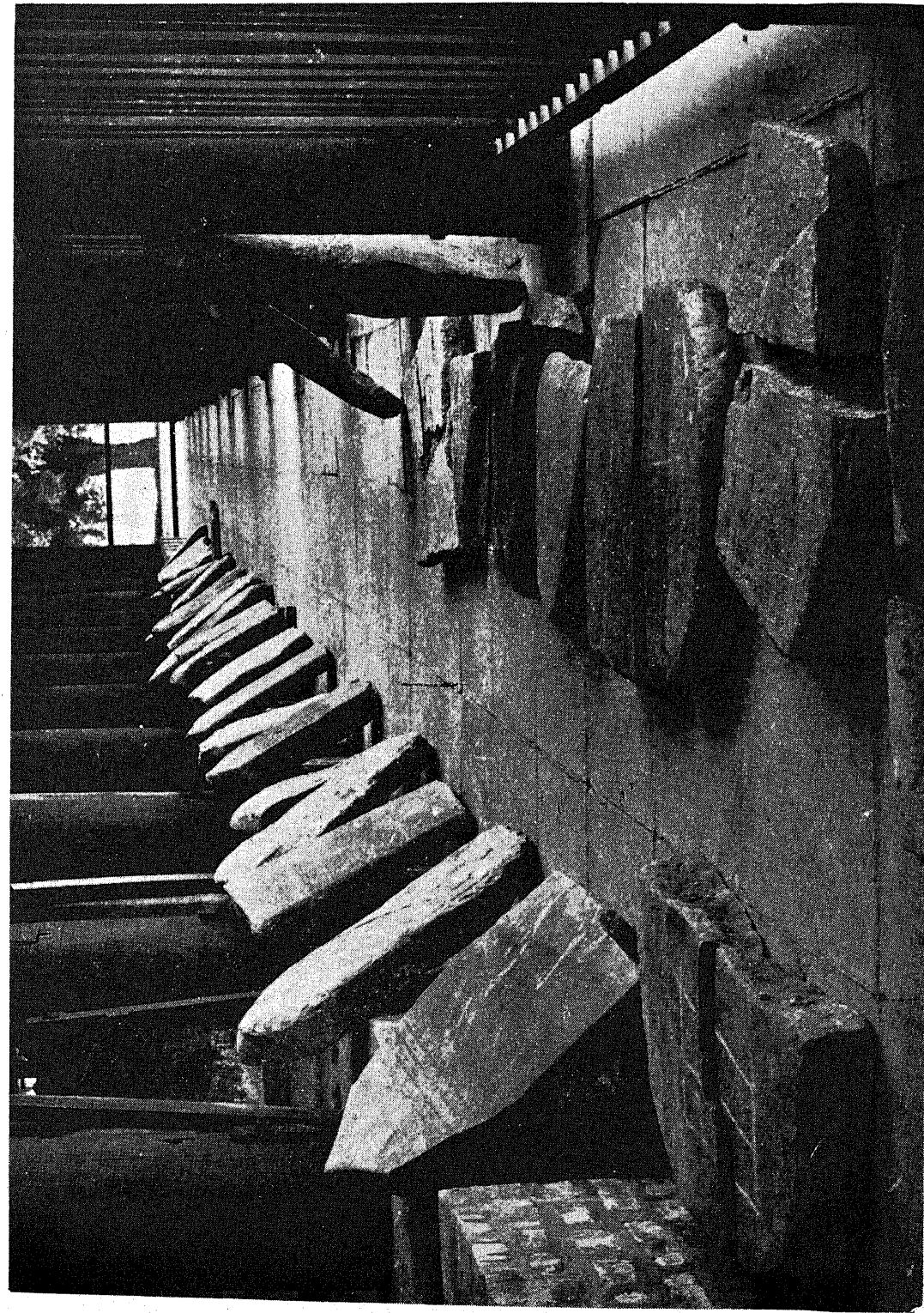
ပုံ ၁၁။ ။ပုဂံပိန်းကူး မုဒ္ဒာကုန်း တူးဖော်နေစဉ်

ပုံ ၁၂။ ။ပုဂံပေါင်းကုမ္ပဏီကုန်းတွင်းသို့ ရှာမှ ဆွေရီရဲသော ပြေးစား အိတ်အပိုင်းမျှ မှု

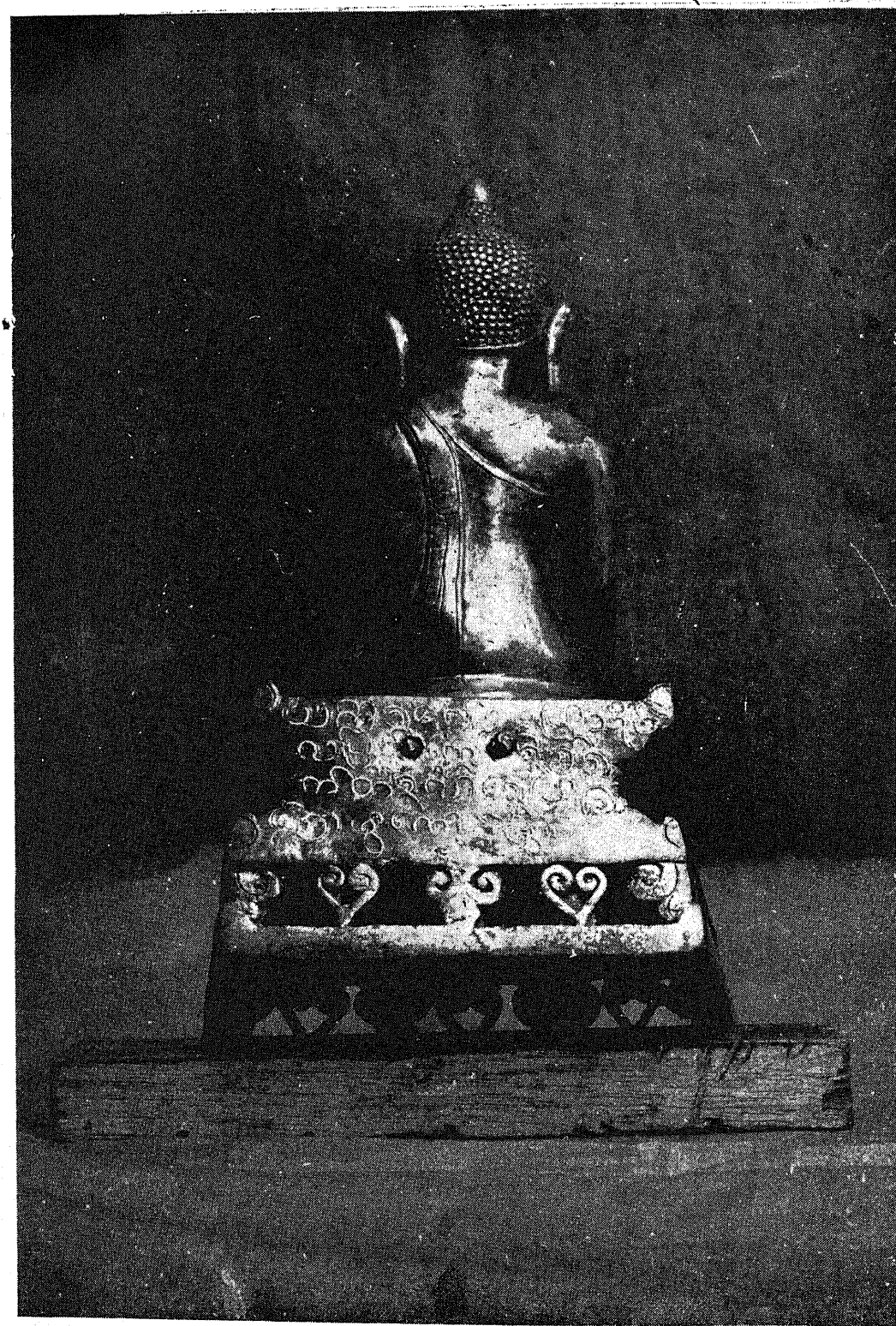
ပုံ ၁၃။ ။ပုဂံလေးနှင့် အပူပူရဲကြား ကျောက်စာသစ်များ ဆွေရီသောစုရဲရာရှိ ရေကျော်တံတားပုံ

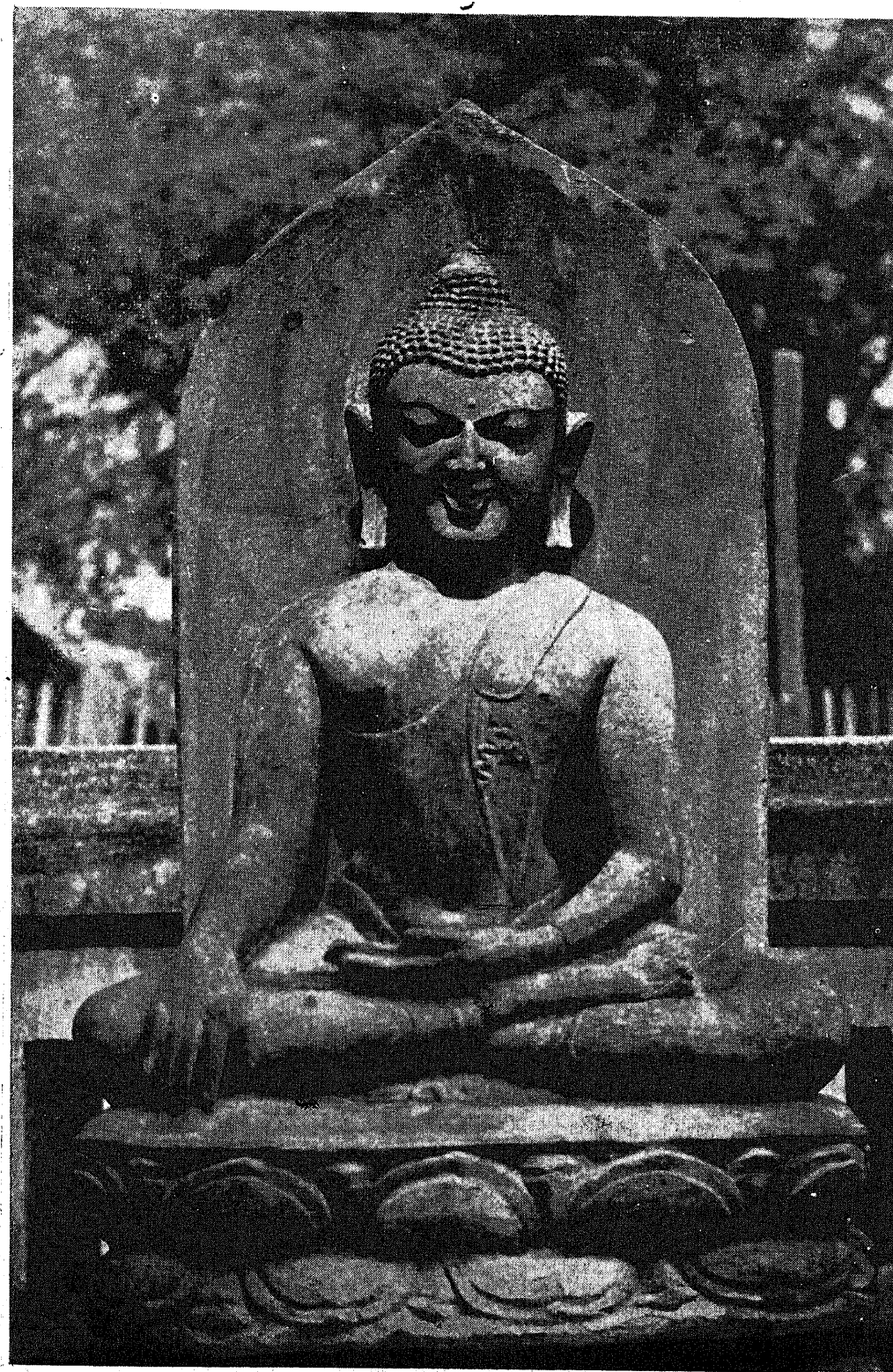
ပုံ ၁၄။ ။ မန္တလေး အမရပူရ အကြားတွင် နေထိုင်သော ကျောင်းသားများ၏ နေထိုင်ရာ နေရာများကို ဖော်ပြသော ပုံရိပ်တစ်ခု

ပုံ ၁၅။ ။ တိဘက်အင်္ဂါပစ္စည်းမှ ရရှိသော ကြေးဆင်းတု

ပုံ ၁၆။ ။ တံတားဦး အင်းပဲရွှေဗုဒ္ဓဗုဒ္ဓ၊ တွေ့သော ကြေးဆင်းတုနော့ နံဘိုင်ပါသော ကဗျည်းစာပုံ

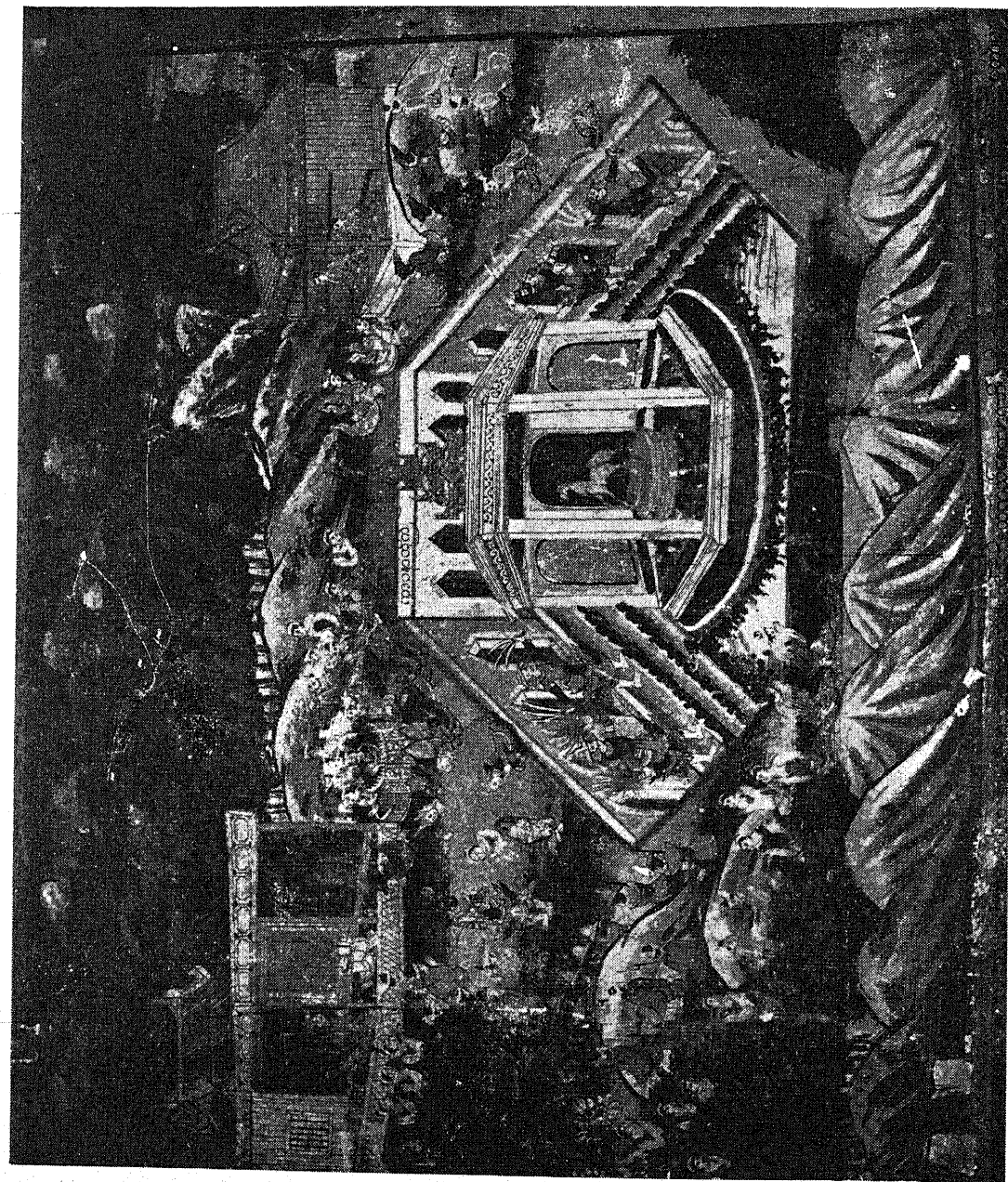
ပုံ ၁၇။ ။ ပုဂံခေတ်ကျောက်ဆင်းတုပုံ

ပုံ ၁၈။ ။စစ်ကိုင်း မကျည်းကုန်းရွာမှတွေ့ရှိသော ပုဂံခေတ်ကျောက်ဆင်းတုပုံ

ပုံ ၁၉။ ။စစ်ကိုင်း မကျည်းကုန်းရွာမှ တွေ့ရှိသော ပုဂံခေတ်ကျောက်ဆင်းတုနောက်ကျောတွင်ပါသော ကဗျည်းစာပုံ

ပုံ ၂၀။ ။ ဗန္ဓုလေး မဟာပြည်ပုဏ္ဏားတော်မှ ပန်းချီကားစာရင်း

နေ့ဘက်ဆက်တွဲ (က)

၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ်အတွင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံတော်အတွင်း ကျောက်စာဂူအတွက် ခွင့်ပြုငွေနှင့် အမှန်ကုန်ကျသည့်စာရင်း

ငွေစာရင်းခေါင်းစဉ် ၂၉။ ။ လောကဓါတ်ပညာဆိုင်ရာဌာနများ။
သ-ကဗျည်းကျောက်စာ။

စာရင်းခေါင်းစဉ်	၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ် ခွင့်ပြုငွေ	မြေမြင်ပြီး ခွင့်ပြုငွေ	အမှန်ကုန်ကျငွေ
(၁-က) အရာရှိများ၏ လစာခွင့် (မြဲ)	ကျပ် ၂၃,၇၀၀	ကျပ် ၁၆,၇၀၀	ကျပ် ၁၇,၅၂၅
(၁-ခ) အရာရှိများ၏ လစာခွင့် (ယာယီ)	၃၅,၇၀၀	၃၄,၅၀၀	၃၄,၇၄၃
(၂-က) အမှုထမ်းအဖွဲ့ လစာခွင့် (မြဲ)	၁၅,၅၀၀	၁၅,၁၀၀	၁၇,၇၃၅
(၂-ခ) အမှုထမ်းအဖွဲ့ လစာခွင့် (ယာယီ)	၃၄,၆၀၀	၃၉,၆၄၀	၃၉,၆၄၀
(၃-က) စရိတ်ခံရခြင်းဖြင့် ခွင့်ပြုငွေစာရင်းများ	၄၄,၀၀၀	၄၃,၂၇၀	၄၅,၂၆၀
(၃-ခ) ခရီးစရိတ်	၁၆,၀၀၀	၂၀,၀၀၀	၁၉,၇၆၀
(၄) အသေးအဖွဲ့ သုံးစရိတ်	၅၀,၀၀၀	၅၀,၀၀၀	၅၃,၁၇၀
(၆) ရှေးဟောင်း အဆောက်အဦ ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်မှု။	၄,၉၀,၀၀၀	၄,၉၀,၀၀၀	၄,၉၀,၀၂၆
(၁၀) ရှေးဟောင်းတရား စေတီပုထိုးများ ပြုပြင်မှု			
(၁၁) ကူးပေါ်စူးစမ်းရှာဖွေမှု	၅၀,၀၀၀	၄၆,၅၀၀	၄၉,၇၄၆
စုစုပေါင်း	၇,၅၅,၅၀၀	၇,၅၅,၇၀၀	၇,၅၆,၇၂၅

နောက်ဆက်တွဲ (ခ)

ရှေးဟောင်း အဆောက်အဦများ ထိန်းသိမ်းမှုပြင်ဆင်မှုအတွက် ကုန်ကျငွေပေါင်း

(၁၉၆၂-၆၃)

အမှတ်စဉ်	လုပ်ငန်းအမည်	အသုံးပြုပြီးငွေပေါင်း
	ကျပ် ပြား	
၁	ပုဂံမြို့ သီပေါဗဟိုအထကအဆောက်အအုံပြင်မှု	၁,၆၃၇ ၁၄
၂	ပုဂံမြို့ မြင်းကပါရှိ ဂူပြောက်ငယ် ဖုရားပြင်မှု	၇,၁၉၃ ၂၉
၃	ပုဂံမြို့ ဖုရားတော်ရှိ သမုတိဖုရား ပြင်မှု	၇,၁၂၅ ၄၅
၄	ပုဂံမြို့ အနောက် ဖုရားတော်ရှိ ကုသဖုရားပြင်မှု	၂,၉၂၁ ၈၀
၅	ပုဂံမြို့ အနောက် ဖုရားတော်ရှိ သမုတိဖုရားပြင်မှု	၁,၆၃၇ ၁၄
၆	ပုဂံမြို့ မြေပုံသား ဖုရားတော်ရှိ ပြင်မှု	၆၁၉ ၆၇
၇	ပုဂံမြို့ ရှေးဟောင်းအဆောက်အအုံများ ပြင်မှု	၇,၆၁၅ ၉၉
၈	ယာယီ သလုပ် အုပ် တယောက်ရန်တားခြင်း	၇၁၈ ၄၅
၉	မန္တလေးမြို့နယ် သရက်ကုန်းရွာ၌ အောင်ပင်လယ် ကျောက်စာဂူ ဆောက်လုပ်ခြင်း။	၁,၃၁၁ ၀၀ ၉၂၉ ၀၀
၁၀	အမရပူရ ကျောက်စာတံကြီးဖုရား ပြင်မှု	
၁၁	အင်းဝခံ့တော်ကျောင်း၌ ကျောက်စာအတွက် ကျောက်စာဂူ ဆောက်လုပ်ခြင်း။	၁,၆၄၁ ၀၀
၁၂	တံတားဦးသင်ပန်းရွာ၌ ကျောက်စာဂူဆောက်ခြင်း	၁,၇၀၈ ၀၀
၁၃	တံတားဦး စကားအင်းရွာ၌ ကျောက်စာဂူဆောက်ခြင်း	၁,၆၉၂ ၀၀
၁၄	ကျောက်ဆည်ကြီးဖုရား၌ ကျောက်စာဂူဆောက်ခြင်း	၁,၇၂၉ ၀၀
၁၅	ကျောက်ဆည်ရွှေနံရံရှာ သိမ်တော်ဖုရားတွင် ကျောက်စာဆောက်ခြင်း	၁,၆၈၁ ၀၀
၁၆	သရက်-ဓားချောင်းတပ် ပြင်မှု	၃,၇၆၃ ၀၀
၁၇	ကျောက်ဆည်-ဆုတောင်းပြည့်ဖုရားတွင် ကျောက်စာဂူဆောက်လုပ်ခြင်း	၁,၆၈၁ ၀၀
၁၈	ညောင်ဦးမြို့ ရွှေစည်းဖုရားဝင်း အတွင်း၌ ကျောက်စာဂူဆောက်လုပ်ခြင်း။	၁,၇၁၄ ၀၀
၁၉	ပုဂံမြို့ ဥပါလိသိမ်ဖုရား မြောက်ဘက်ရှိ ဂူအပျက်အတွင်း မင်စာကိုအုတ်ဂူပြုလုပ်ခြင်း။	၆၄၃ ၀၀
၂၀	တန်ဆောင်ကျောင်းကျောက်စာအတွက် ကျောက်စာဂူဆောက်လုပ်ခြင်း	၁,၃၃၃ ၀၀
၂၁	ပုဂံပြောက်တွင် ကျောက်စာရံဆောက်လုပ်ခြင်း	၁,၂၀၄ ၀၀
၂၂	ပုဂံမြို့ ပြင်ဆင်ထိန်းသိမ်းမှု လုပ်ငန်းသုံး ကိရိယာ တန်ဆာပလာဝပ်ခြင်း	၂၁၈ ၀၀
၂၃	ပုဂံမြို့ မြင်းကပါရှိ မန္တလေးဖုရား ပြင်မှု	၇၃၁ ၀၀
၂၄	ပဲခူးမြို့ ခေါင်းဆေးကျွန်းတွင် ကျောက်စာရံဆောက်ခြင်း	၁,၇၇၆ ၀၀
၂၅	ပဲခူးမြို့ ကျောက်စာရံများပြင်ခြင်း	၁,၃၀၈ ၀၀
၂၆	ပုဂံမြို့ သက်စိုးတောင်ပေါ်တွင် ကျောက်စာဂူဆောက်လုပ်ခြင်း	၉၉၃ ၀၀
၂၇	ပုဂံမြို့ ဖုရားများတွင် သံတံခါးတပ်ဆင်ခြင်း	၄,၉၁၉ ၀၀
၂၈	ပုဂံမြို့ ဖုရားများတွင် လေယာပေါက်အုတ်ချိုးများပြုလုပ်ခြင်း	၂,၉၂၇ ၀၀
၂၉	ပုဂံမြို့ ပိဋကတ်တိုက်ကို တန်တိုင်းကာရံခြင်း	၄,၄၁၉ ၀၀
၃၀	မြို့ဟောင်းမြို့ရှိ ပြတိုက်ပြင်ခြင်း	၂,၁၀၉ ၀၀
၃၁	စစ်ကိုင်းရှိ တိလောကဂူလှိုင်းပြင်ခြင်း	၁,၈၆၃ ၀၀
၃၂	တံတားဦးရံပြောရွာရှိ ကျောက်စာ အတွက် ကျောက်စာရံဆောက်လုပ်ခြင်း။	၁,၈၀၃ ၀၀
၃၃	ပုဂံမြို့ မင်းနန်သုရွာ၊ ဝိနည်းရံရှိ ဖုရားစုမှ ဖုရား အမှတ် ၁၀၆၄ ကို ပြုပြင်ခြင်း။	၄,၁၈၇ ၆၀
၃၄	ပုဂံမြို့ မင်းနန်သုရွာ၊ ဝိနည်းရံရှိ ဖုရားစုမှ ဖုရား အမှတ် ၃၃၇ ကို ပြုပြင်ခြင်း။	၂,၅၁၁ ၁၀
၃၅	ပုဂံမြို့ မြောက်ဂူရှိ ဖုရားပြင်ခြင်း	၂,၂၆၄ ၀၃
၃၆	ပုဂံမြို့ ဥပါလိသိမ်၊ ဝက်ကြီး အင်း ဂူပြောက်ကြီး၊ မြင်းကပါဂူပြောက်ကြီးနှင့်ဥပါလိသိမ်အနီးရှိ ဖုရားများမှ နံရံဆေးရေးများကို သံဇကာကာရံခြင်း။	၁၁၃ ၀၀
၃၇	မွန်တိုက် တောတောကြီးဖုရား ပြင်ခြင်း	၁၃,၂၄၆ ၀၀
၃၈	မွန်တိုက် ရဟန္တာဂူပြင်ခြင်း	၃,၂၆၅ ၀၀
၃၉	မွန်တိုက် ဖုရားတော်ပြင်ခြင်း	၁,၁၅၁ ၀၀
၄၀	ပဲခူးရှိ ကျောက်စာရံများကို တောရှင်းခြင်းနှင့် ရေခံသတ်ခြင်း	၈၆၃ ၀၀
	တစ်စုစု	၁,၁၀,၂၉၈ ၁၁

နောက်ဆက်တွဲ (ခ)

ရှေးဟောင်းအဆောက်အဦများ ထိန်းသိမ်းမှုပြင်ဆင်မှုအတွက် ကုန်ကျငွေပေါင်း (၁၉၆၂-၆၃)။ အဆုံး

အမှတ်စဉ်	လုပ်ငန်းအမည်	အသုံးပြုပြီးငွေပေါင်း
	ကျပ် ပြား	
	တတက်မှယူလာ	၁,၁၀,၂၉၈ ၁၁
၄၁	အင်းဝရှိ မယ်နု အုတ်ကျောင်းပြင်ခြင်းနှင့် ဆေးသုတ်	၃,၆၂၉ ၀၀
၄၂	မင်းဘူးမြို့၊ ချမ်းသာကြီးကျောင်းတွင် ကျောက်စာဂူ ဆောက်လုပ်ခြင်း	၁,၇၃၁ ၀၀
၄၃	စက္ကမြို့ကန်ဦးကျောင်းအတွင်းရှိ ကျောက်စာဂူဟောင်းအားပြင်ခြင်း	၁,၁၆၀ ၀၀
၄၄	မြင်းမိုင်းနှင့် မကွရာ အရပ်များရှိရှေးဟောင်းဖုရားများကိုတောရှင်းခြင်း	၂,၈၀၄ ၀၀
၄၅	မန္တလေးအောင်ပင်လယ်ကန် ကျောက်စာဂူ အတွက် အုတ်ဂူဆောက်လုပ်ခြင်း။	၁,၄၄၉ ၀၀
၄၆	စစ်ကိုင်းရှိ ထုပါရုံဖုရားနှင့်ကျောက်စာရံပြင်ခြင်း	၆၉၂ ၀၀
၄၇	အင်းဝရှိ အစောင့်အမှုထမ်းအိမ်ပြင်ခြင်း	၆၀၂ ၀၀
၄၈	မင်းကုန်းခေါင်းလောင်းရံ တန်တိုင်းပြင်ခြင်း	၇၅၄ ၀၀
၄၉	မင်းကုန်းရှိ အစောင့်အမှုထမ်းအိမ်ပြင်ခြင်း	၄၆၄ ၀၀
၅၀	မင်းကုန်းရှိ မြသိန်းတန် ဖုရားတန်တိုင်း ပြင်ခြင်း	၁,၆၆၅ ၀၀
၅၁	ပုဂံမြို့ရှိ ဂူတော်သစ်ဖုရားပြင်ခြင်း	၂,၆၆၀ ၉၀
၅၂	မန္တလေး နန်းတော်တွင်းရှိ အစောင့်အိမ်ပြင်ခြင်း	၁,၀၉၀ ၀၀
၅၃	အမရပူရရှိ ကျောက်စာရံစောင့်နေအိမ်ပြင်ခြင်း	၅၅၆ ၀၀
၅၄	စစ်ကိုင်းမြို့ကျောက်စာရံစောင့်နေအိမ်ပြင်ခြင်း	၉၅၄ ၀၀
၅၅	မန္တလေးမြို့ရှိ ရွှေနန်းတော်ကျောင်းပြင်မှု	၆၇၂ ၀၀
၅၆	မန္တလေးနန်းတော်တွင်းရှိ ပြတိုက်နှင့် ကျောက်စာရံပြင်မှု	၂,၃၀၈ ၀၀
၅၇	ပုဂံမြို့၊ ဓမ္မာရုံကြီးဖုရားပြင်မှု	၇,၆၁၄ ၀၉
၅၈	ပုဂံမြို့၊ ဝက်ကြီးအင်းဖုရားသွားလမ်းပြင်မှု	၂,၁၉၉ ၀၀
၅၉	ပုဂံမြို့အနီးရှိ ဖုရားများသို့ သွားရာလမ်းပြင်မှု	၃,၃၁၆ ၀၀
၆၀	ပုဂံမြို့၊ မြင်းကပါဖုရားသွားလမ်းပြင်မှု	၅၃၇ ၀၀
၆၁	ပုဂံ အာနန္ဒာဖုရားမှ ဓမ္မာရုံကြီးနှင့် စူဠာမုနိဖုရားသို့ သွားရာလမ်းများ ပြင်ခြင်း။	၃,၇၉၁ ၀၀
၆၂	ပုဂံ မင်းမျှော်ရာဇာဖုရား တန်တိုင်းပြင်မှု	၄,၉၇၇ ၄၅
၆၃	ပုဂံ ရှေးဟောင်း အထိမ်းအမှတ်များ အထွေထွေပြင်မှု	၇,၁၆၀ ၀၀
၆၄	မြင်းမိုရ် ရွှေပေါင်လောင်ဖုရား ကျောက်စာဂူ နှစ်ခု ဆောက်လုပ်ခြင်း	၂,၉၂၄ ၀၀
၆၅	မန္တလေးမြို့ရှိပြင်မှု	၂,၉၆၅၃၆ ၆၃
၆၆	မန္တလေးမြို့ရှိရွှေနန်းတော်ကျောင်းမှလအုတ်တန်တိုင်းပြန်လည်ပြင်ခြင်း	၃,၆၁၉ ၀၀
၆၇	ပုဂံမြို့ရှိ ကျောက်စာရံများပြင်မှု	၃၇၇ ၀၀
၆၈	စစ်တွေခရိုင်မြို့ဟောင်းမြို့ရှိ မဟာမင်းဖုရားပြင်မှု	၃,၉၀၀ ၀၀
၆၉	မြို့ဟောင်းမြို့ရှိ အတော်သိမ်ဖုရားပြင်မှု	၄,၄၀၁ ၀၀
၇၀	ဟောင်းမြို့ရှိ ထုကွန်သိမ်ဖုရားပြင်မှု	၁,၂၈၈ ၀၀
၇၁	ရတနာမာန်အောင် ဖုရားများ တောရှင်းခြင်း သကျမာန်အောင်၊ လင်းပန်းပြောက်ဖုရားများ တောရှင်းခြင်း။	၉၉၀ ၀၀
၇၂	ပုဂံမြို့၊ ဗုလင်တောက်အင်ဂျင်နီယာ၏ နေအိမ်ပြင်ခြင်း	၃၅၄ ၀၀
၇၃	ပုဂံမြို့ရှိ မြေပုံသားဖုရားလှည့် သံတံခါးတပ်ခြင်း	၄၉၂ ၀၀
၇၄	ပြည်ခိုင် မော်ဇာရှိ ဖုရားများတွင် တောရှင်း	၃၅၇ ၀၀
၇၅	ပုဂံမြို့ရှိ ဖုရားဆင်းဘုတ်များပြင်ခြင်း	၂၂၅ ၀၀
၇၆	ဗိဿနန်းမြို့ဟောင်းပြင်ခြင်း	၈,၇၄၂ ၄၀
	စုစုပေါင်း	၄,၈၇,၅၉၉ ၅၈
၁။	အဆောက်အဦပြင်မှု	၄,၈၇,၅၉၉ ၅၈
၂။	ပစ္စည်းဝယ်ယူခြင်း စသည်	၂,၄၆၅ ၆၈
	စုစုပေါင်း	၄,၉၀,၀၆၅ ၂၆

နောက်ဆက်တွဲ (ဂ)

၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ် အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံ ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနမှ ရိုက်ကူးသော ဓါတ်ပုံများ စာရင်း

အမှတ်စဉ်	မှတ်ပုံတင်အမှတ်	အကြောင်းအရာ	အရွယ်လက်မ	တည်ရှိရာ
၁	၁၀၅၄၅	ပုဂံမြို့၊ စင်္ကြံပယ်ဖုရားမှရသော ပေါ်တော်မူ ကြေးဆင်းတူ တွဲလျက် (ရှေ့ဘက်)။	၂	ပုဂံမြို့။
၂	၁၀၅၄၆	ပုဂံမြို့၊ စင်္ကြံပယ်ဖုရားမှရသော ပေါ်တော်မူကြေးဆင်းတူ တွဲလျက် (ဘေးစောင်း)။	၂	။
၃	၁၀၅၄၇	ပုဂံမြို့၊ စင်္ကြံပယ်ဖုရားမှရသော ပေါ်တော်မူ ကြေးဆင်းတူ တွဲလျက် (ရှေ့ဘက်)။	၂	။
၄	၁၀၅၄၈	ပုဂံမြို့၊ စင်္ကြံပယ်ဖုရားမှရသော ပေါ်တော်မူကြေးဆင်းတူ တွဲလျက် (နောက်)	၂	။
၅	၁၀၅၄၉	ပုဂံလမ်းညွှန်ခံမြပုံ	၆	မန္တလေး။
၆	၁၀၅၅၀	ဟန်လင်းကြီး ဘောင်တော်ဦးဖုရားကုန်း	၂	ဟန်လင်းကြီး။
၇	၁၀၅၅၁	ဟန်လင်းကြီးမှ ဘိုးတော်ကြီးကုန်း	၂	ဝက်လက်မြို့နယ်၊ ရွှေဘိုခရိုင်။
၈	၁၀၅၅၂	ဟန်လင်းကြီး ညောင်ကိုးပင်ကျောင်း ဆရာတော် ဦးနဂါးထံရှိ မြေအရိုးအိုး။	၂	။
၉	၁၀၅၅၃	ဟန်လင်းကြီး ညောင်ကိုးပင်ကျောင်း ဆရာတော် ဦးနဂါးထံရှိ အရိုးအိုး	၂	။
၁၀	၁၀၅၅၄	ဟန်လင်းကြီး ညောင်ကိုးပင်ကျောင်း ဆရာတော် ဦးနဂါးထံရှိ အရိုး (မျက်နှာ)။	၂	။
၁၁	၁၀၅၅၅	ဟန်လင်းကြီး ညောင်ကိုးပင်ကျောင်း ဆရာတော် ဦးနဂါးထံရှိ အရိုး (ကျော)။	၂	။
၁၂	၁၀၅၅၆	ဟန်လင်းကြီး တောရူ တောမဏ္ဍိုင်မီ	၂	။
၁၃	၁၀၅၅၇	ဟန်လင်းကြီး တောရူ (အရှေ့တောင်)	၂	။
၁၄	၁၀၅၅၈	ဟန်လင်းကြီး တောရူ (အနောက်တောင်)	၂	။
၁၅	၁၀၅၅၉	ဟန်လင်းကြီး တောရူ တောရူဦးမြီး (အရှေ့မျက်နှာ)	၂	။
၁၆	၁၀၅၆၀	ဟန်လင်းကြီး တောရူ တောရူဦးမြီး (အရှေ့တောင်)	၂	။
၁၇	၁၀၅၆၁	ဟန်လင်းကြီး တောရူဦးမြီး (တောင်ပိုင်း)	၂	။
၁၈	၁၀၅၆၂	ဟန်လင်းကြီး တောရူဦးမြီး (မြောက်ပိုင်း)	၂	။
၁၉	၁၀၅၆၃	ဟန်လင်းကြီး တောရူဦးမြီး ရုပ်တုတော်	၂	။
၂၀	၁၀၅၆၄	ဟန်လင်း အမှတ် ၁ ကုန်း တောရူဦးမြီး	၂	။
၂၁	၁၀၅၆၅	၎င်း	၂	။
၂၂	၁၀၅၆၆	ဟန်လင်းကုန်းအား မြေတိုင်းပုံဆွဲဆွဲနံရံ	၂	။
၂၃	၁၀၅၆၇	ဟန်လင်းကုန်း A.1 အကွက်မှ မြေလွှာခွဲနေပုံ	၂	။
၂၄	၁၀၅၆၈	ဟန်လင်းကုန်း B.1 အကွက် တူးဖော်နေစဉ်	၂	။
၂၅	၁၀၅၆၉	ဟန်လင်းကုန်း B.1 အကွက် တူးဖော်ထားစဉ်	၂	။
၂၆	၁၀၅၇၀	ဟန်လင်းအမှတ် ၁ ကုန်းအမှတ် ၁-အကွက်မှ မြေလွှာများခွဲခြားထားစဉ်	၂	။
၂၇	၁၀၅၇၁	ဟန်လင်းအမှတ် ၁ ကုန်းမှ တူးဖော်တွေ့ရှိသော ဒီ ၁-အကွက်မှပြာကျင်း	၂	။
၂၈	၁၀၅၇၂	ဟန်လင်းကုန်းမှ တူးဖော်တွေ့ရှိသော ဒီ ၁ အကွက်မှပြာကျင်းအဆုံး	၂	။
၂၉	၁၀၅၇၃	ဟန်လင်းအမှတ် ၂ အကွက်မှမြေလွှာ	၂	။
၃၀	၁၀၅၇၄	ဟန်လင်းအမှတ် ၁ ကုန်း အကွက်မှမြေလွှာ	၂	။
၃၁	၁၀၅၇၅	ဟန်လင်းအမှတ် ၁ ကုန်း တူးဖော်ထားသောအကွက်အားမြေညှိနေစဉ်	၂	။
၃၂	၁၀၅၇၆	ဟန်လင်းအမှတ် ၁ ကုန်းတူးဖော်နေစဉ်	၂	။
၃၃	၁၀၅၇၇	၎င်း	၂	။
၃၄	၁၀၅၇၈	၎င်း	၂	။
၃၅	၁၀၅၇၉	၎င်း	၂	။
၃၆	၁၀၅၈၀	၎င်း	၂	။
၃၇	၁၀၅၈၁	၎င်း	၂	။
၃၈	၁၀၅၈၂	၎င်း	၂	။
၃၉	၁၀၅၈၃	၎င်း	၂	။
၄၀	၁၀၅၈၄	ဟန်လင်းအမှတ် ၁ ကုန်းမှတူးဖော်ထားသောမြေစာများ အားထုစုချနေကြစဉ်။	၂	။
၄၁	၁၀၅၈၅	ဟန်လင်းအမှတ် ၁ ကုန်းမှထုစုထားပြီးသော -မြေစာများအား သယ်ယူနေကြစဉ်။	၂	။
၄၂	၁၀၅၈၆	၎င်း	၂	။

နောက်ဆက်တွဲ (ဂ)။ ။အဆက်

၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ် အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံ ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနမှ ရိုက်ကူးသော ဓါတ်ပုံများ စာရင်း။ ။အဆက်

အမှတ်စဉ်	မှတ်ပုံတင်အမှတ်	အကြောင်းအရာ	အရွယ်လက်မ	တည်ရှိရာ
၄၃	၁၀၅၈၇	ဟန်လင်းအမှတ် ၁ ကုန်းမှ တူးဖော်ထားရှိသော မြေစာများကိုသန်ခါဖြင့် တိုက်ချ၍ပစ္စည်းများကွာစေနေကြစဉ်။	၂	ဝက်လက်မြို့နယ်၊ ရွှေဘိုခရိုင်။
၄၄	၁၀၅၈၈	ဟန်လင်းအမှတ် ၁ ကုန်းအားတိုင်းထွာခြင်းနှင့် အလုပ်သမားများအလုပ်လုပ်နေကြစဉ်။	၂	။
၄၅	၁၀၅၈၉	ဟန်လင်းအမှတ် ၁ ကုန်း တူးဖော်ထားစဉ်တောင်မှမြောက်သို့ ရှင်းပုံ	၂	။
၄၆	၁၀၅၉၀	ဟန်လင်းအမှတ် ၁ ကုန်းတူးဖော်ထားစဉ် တောင်မှမြောက်သို့မြင်ခင်း	၂	။
၄၇	၁၀၅၉၁	ဟန်လင်းအမှတ် ၁ ကုန်းတူးဖော်ထားစဉ်တောင်မှမြောက်သို့မြင်ခင်း	၂	။
၄၈	၁၀၅၉၂	ဟန်လင်းအမှတ် ၁ ကုန်းတူးဖော်ထားစဉ်အရှေ့မှအနောက်သို့မြင်ခင်း	၂	။
၄၉	၁၀၅၉၃	ဟန်လင်းအမှတ် ၁ ကုန်းအား တူးဖော်ထားသောဒီ-၇ အကွက်မှအုတ်ရိုးနှင့်မြေလွှာ။	၂	။
၅၀	၁၀၅၉၄	ဟန်လင်းတူးဖော်မှုမှ တူးဖော်ရရှိသော အိုးကဲ့သို့သောအကွက်များ	၂	။
၅၁	၁၀၅၉၅	ဟန်လင်းအမှတ် ၂ ကုန်းတောင်မှမြေလွှာ	၂	။
၅၂	၁၀၅၉၆	၎င်း	၂	။
၅၃	၁၀၅၉၇	ဟန်လင်းအမှတ် ၂ ကုန်းတူးဖော်နေကြသော အလုပ်သမားများ	၂	။
၅၄	၁၀၅၉၈	ဟန်လင်းအမှတ် ၂ ကုန်းအားစက်တူးဖော်နေစဉ်	၂	။
၅၅	၁၀၅၉၉	ဟန်လင်းအမှတ် ၂ ကုန်းတူးဖော်ထားစဉ်မြောက်မှတောင်သို့	၂	။
၅၆	၁၀၆၀၀	ဟန်လင်းအမှတ် ၂ ကုန်းတူးဖော်ထားစဉ်တောင်မှမြောက်သို့	၂	။
၅၇	၁၀၆၀၁	ဟန်လင်းအမှတ် ၂ ကုန်းတူးဖော်နေစဉ် အရှေ့မြောက်မှမြင်ခင်း	၂	။
၅၈	၁၀၆၀၂	ဟန်လင်းအမှတ် ၂ ကုန်းတူးဖော်ထားစဉ်အကွက်များတောင်မှမြောက်သို့	၂	။
၅၉	၁၀၆၀၃	ဟန်လင်းအမှတ် ၂ အကွက်များမြောက်မှတောင်သို့	၂	။
၆၀	၁၀၆၀၄	ဟန်လင်းအမှတ် ၂ ကုန်းတူးဖော်ထားစဉ်တွေ့ရှိသော (ဒီ-၁) အကွက်မှအုတ်ရိုး	၂	။
၆၁	၁၀၆၀၅	၎င်း	၂	။
၆၂	၁၀၆၀၆	ဟန်လင်းအမှတ် ၂ ကုန်း (ဒီ-၁) အကွက်တောင်ဘက်နံရံမှမြေလွှာ	၂	။
၆၃	၁၀၆၀၇	ဟန်လင်းအမှတ် ၂ (ဒီ-၁) အကွက်တောင်ဘက်နံရံမှမြေလွှာ	၂	။
၆၄	၁၀၆၀၈	ဟန်လင်းအမှတ် ၂ (ဒီ-၁) အကွက်တောင်ဘက်နံရံမှမြေလွှာ	၂	။
၆၅	၁၀၆၀၉	ဟန်လင်းအမှတ် ၂ (ဒီ-၁) အကွက်မှအုတ်ရိုး	၂	။
၆၆	၁၀၆၁၀	ဟန်လင်းအမှတ် ၂ (အက်ဖ်-၁) အကွက်တောင်ဘက်နံရံမှမြေလွှာ	၂	။
၆၇	၁၀၆၁၁	ဟန်လင်းအမှတ် ၁ (အက်ဖ်-၃) အကွက်မှတူးဖော်တွေ့ရှိသောအိုးကဲ့သို့ဖန်နေစဉ်။	၂	။
၆၈	၁၀၆၁၂	ဟန်လင်းအမှတ် ၁ (အက်ဖ်-၃) အကွက်မှတူးဖော်တွေ့ရှိသောအိုးကဲ့	၂	။
၆၉	၁၀၆၁၃	ဟန်လင်းအမှတ် ၂ (ဂျီ-၁) အကွက်တောင်ဘက်နံရံမှမြေလွှာ	၂	။
၇၀	၁၀၆၁၄	ဟန်လင်းအမှတ် ၂ ကုန်း (အီချီ-၁) အကွက်တောင်ဘက်နံရံမှမြေလွှာ	၂	။
၇၁	၁၀၆၁၅	ဟန်လင်းအမှတ် ၂ ကုန်းအကွက်မှ အုတ်သွားထောင်လျက်	၂	။
၇၂	၁၀၆၁၆	ဟန်လင်းအမှတ် ၂ ကုန်း (အီချီ-၁) အကွက်မှ အုတ်သွားထောင်လျက်	၂	။
၇၃	၁၀၆၁၇	၎င်း	၂	။
၇၄	၁၀၆၁၈	ဟန်လင်းအမှတ် ၂ ကုန်း (အီချီ-၂) အကွက်မြောက်ဘက်နံရံမှမြေလွှာ	၂	။
၇၅	၁၀၆၁၉	ဟန်လင်းအမှတ် ၂ ကုန်း (အီချီ-၃) အကွက်နံရံမှမြေလွှာ	၂	။
၇၆	၁၀၆၂၀	ဟန်လင်းအမှတ် ၂ ကုန်း အကွက်အရှေ့ဘက်နံရံမှမြေလွှာ	၂	။
၇၇	၁၀၆၂၁	ဟန်လင်းအမှတ် ၂ ကုန်း (အိုင်-၁) အကွက်တောင်ဘက်နံရံမှမြေလွှာ	၂	။
၇၈	၁၀၆၂၂	ဟန်လင်းအမှတ် ၂ ကုန်း (အိုင်-၃) အကွက်မြောက်ဘက်နံရံမှမြေလွှာ	၂	။
၇၉	၁၀၆၂၃	ဟန်လင်းအမှတ် ၂ ကုန်း (အိုင်-၃) အကွက်အုတ်နံရံထောင်စီချက်	၂	။
၈၀	၁၀၆၂၄	ဟန်လင်းအမှတ် ၂ ကုန်း (ဘီ-၁) အကွက်မှအုတ်ရိုးအုတ်ပြင်	၂	။
၈၁	၁၀၆၂၅	ဟန်လင်းအမှတ် ၂ ကုန်း အကွက်မှအုတ်ချက်နှင့်ပြင်ကြီး	၂	။
၈၂	၁၀၆၂၆	ဟန်လင်းအမှတ် ၂ ကုန်း အကွက်အုတ်ချက်နှင့်ပြင် အုတ်ချပ်မှအုတ်ကြောင်းများ။	၂	။
၈၃	၁၀၆၂၇	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၁ ကုန်းမှ တူးဖော်ရရှိသော အရိုးအိုးကဲ့သို့သောအိုး	၂	တောင်တွင်းကြီးမြို့နယ်၊ မကွေးခရိုင်။
၈၄	၁၀၆၂၈	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၁ကုန်းမှ တူးဖော်ရရှိသော အရိုးအိုးအား ဓါတုဗေဒဆေးခန်းသတ်ထားပြီးပုံ။	၂	။
၈၅	၁၀၆၂၉	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၁ ကုန်းဘောင်ဖြူပြီး အနောက်မျက်နှာမှရှင်း (အပေါ်)	၆	။
၈၆	၁၀၆၃၀	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၁ ကုန်းဘောင်ဖြူပြီး အနောက်မျက်နှာမှရှင်း (အောက်)	၆	။

နောက်ဆက်တွဲ (ဂ)။ ။အဆက်

၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ် အတွင်း ပြန်မာနိုင်ငံ ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနမှ ရိုက်ကူးသော ဓာတ်ပုံများ စာရင်း။ ။အဆက်

အမှတ်စဉ်	မှတ်ပုံတင်အမှတ်	အကြောင်းအရာ	အရွယ်လက်မ	တည်ရှိရာ
၈၇	၁၀၆၃၁	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၂ ကုန်းမှ တူးဖော်တွေ့ရှိသော အုတ်ရိုး (အရွှေမျက်နှာ)	၂	တောင်တွင်းကြီးမြို့နယ်၊ မကွေးခရိုင်။
၈၈	၁၀၆၃၂	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၂ ကုန်းမှ တူးဖော်တွေ့ရှိသော အုတ်ရိုး (အရွှေတောင်မှ)	၂	။
၈၉	၁၀၆၃၃	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၂ ကုန်းမှ တူးဖော်တွေ့ရှိသော အုတ်ရိုးဘောင်ဖြူပြီး (အရွှေမျက်နှာအောက်မှ)။	၆	။
၉၀	၁၀၆၃၄	ကုက္ကိုခွအမှတ် အမှတ် ၁၂ ကုန်းမှတူးဖော်တွေ့ရှိသော အုတ်ရိုး အရွှေမျက်နှာ (အပေါ်မှမြင်)။	၆	။
၉၁	၁၀၆၃၅	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၃ ကုန်းဘောင်ဖြူပြီး မြောက်မျက်နှာ (အပေါ်မှမြင်)	၆	။
၉၂	၁၀၆၃၆	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၃ ကုန်းဘောင်ဖြူပြီး တောင် မျက်နှာ (အောက်မှ) ၎င်း	၆	။
၉၃	၁၀၆၃၇	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း တောရှင်းနေကြစဉ်	၆	။
၉၄	၁၀၆၃၈	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း တောရှင်းပြီးပုံ	၆	။
၉၅	၁၀၆၃၉	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း စတင်တူးဖော်နေကြစဉ်	၂	။
၉၆	၁၀၆၄၀	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း တူးဖော်နေကြစဉ်	၂	။
၉၇	၁၀၆၄၁	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း တူးဖော်နေကြစဉ်	၂	။
၉၈	၁၀၆၄၂	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း တူးဖော်နေကြစဉ်	၂	။
၉၉	၁၀၆၄၃	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း မြေလွှာများ စမ်းသပ်ရှာဖွေနေစဉ်	၂	။
၁၀၀	၁၀၆၄၄	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း တူးဖော်နေကြသော အလုပ်သမားများ	၂	။
၁၀၁	၁၀၆၄၅	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်းမှ တူးဖော်ထားသော မြေစာများ သယ်ယူနေကြစဉ်။	၂	။
၁၀၂	၁၀၆၄၆	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်းမှ တူးဖော်ထားသော မြေစာများ သယ်ယူနေကြစဉ်။	၂	။
၁၀၃	၁၀၆၄၇	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်းမှ တူးဖော်ထားသောမြေစာများအား ဆန်ကော့ချ၍ ပစ္စည်းများ ရှာဖွေနေကြစဉ်။	၂	။
၁၀၄	၁၀၆၄၈	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်းမှ တူးဖော်ထားသော ကျင်းများတွင် မြေလွှာများ ခွဲခြားသတ်မှတ်နေကြစဉ်။	၂	။
၁၀၅	၁၀၆၄၉	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်းမှ တူးဖော် တွေ့ရှိသော အုတ်နံရံအား သန့်ရှင်းနေစဉ်။	၂	။
၁၀၆	၁၀၆၅၀	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း (စီ-၂) အကွက်မှ တူးဖော် တွေ့ရှိသော အရိုးအိုး။	၂	။
၁၀၇	၁၀၆၅၁	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း (စီ-၄) အကွက်မှ တူးဖော်တွေ့ရှိသော အရိုးအိုးနှင့် အုတ်နံရံ။	၂	။
၁၀၈	၁၀၆၅၂	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း (အီး-၃) အကွက်မှ တူးဖော် တွေ့ရှိသော မြေလွှာနှင့် အုတ်နံရံ။	၆	။
၁၀၉	၁၀၆၅၃	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း တူးဖော်ထားစဉ် အရွှေမြောက်မှ မြင်ခင်း	၆	။
၁၁၀	၁၀၆၅၄	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ အရွှေတောင်မှ မြင်ခင်း	၆	။
၁၁၁	၁၀၆၅၅	ပိဿန်းမြို့ဟောင်းမှ တူးဖော်သည့် ကုန်းများမှ ရရှိသော ပစ္စည်းများထားရန် ပုံစံ။	၂	။
၁၁၂	၁၀၆၅၆	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း (ဒီ-၅) အကွက် မြေလွှာ ၃ မှ အရိုးအိုးကို ဖော်ထုတ်နေကြစဉ်။	၂	။
၁၁၃	၁၀၆၅၇	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း အရိုးအိုးအား ဓါတ်ဆေးဖြင့် သုတ်လိမ်းနေစဉ်	၂	။
၁၁၄	၁၀၆၅၈	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း(ဒီ-၅)အကွက် မြေလွှာ ၃ မှ အရိုးစုပုံ	၆	။
၁၁၅	၁၀၆၅၉	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း အရိုးစုကို ပုံဆွဲရန် အကွက်ချထားစဉ်	၂	။
၁၁၆	၁၀၆၆၀	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း အရိုးစုပုံ	၂	။
၁၁၇	၁၀၆၆၁	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း အရိုးစုအား ပုံဆွဲရန် အကွက်ချထားပုံ (အထက်ပိုင်း)။	၂	။
၁၁၈	၁၀၆၆၂	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း အရိုးစုအား ပုံဆွဲရန် အကွက်ချထားပုံ (အောက်ပိုင်း)။	၂	။
၁၁၉	၁၀၆၆၃	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း (စီ-၃) အကွက် မြေလွှာ ၃ မှ လူဦးခေါင်း (ဘေးပုံ)။	၂	။
၁၂၀	၁၀၆၆၄	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း (စီ-၃) အကွက် မြေလွှာ ၃ မှ လူဦးခေါင်း (တစ်ဖက်ပုံ)။	၂	။

နောက်ဆက်တွဲ (ဂ)။ ။အဆက်

၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ် အတွင်း ပြန်မာနိုင်ငံ ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနမှ ရိုက်ကူးသော ဓာတ်ပုံများ စာရင်း။ ။အဆက်

အမှတ်စဉ်	မှတ်ပုံတင်အမှတ်	အကြောင်းအရာ	အရွယ်လက်မ	တည်ရှိရာ
၁၂၁	၁၀၆၆၅	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း (စီ-၃) အကွက်မြေလွှာ ၃ မှ လူဦးခေါင်း (ရှေ့မှ)	၂	တောင်တွင်းကြီးမြို့နယ်၊ မကွေးခရိုင်။
၁၂၂	၁၀၆၆၆	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း (စီ-၃) အကွက် မြေလွှာ ၃ မှ အရိုးစုနှင့် အရိုးအိုးများတွဲလျက် (အရွှေမြောက်မှ)။	၆	။
၁၂၃	၁၀၆၆၇	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း (စီ-၃) အကွက် မြေလွှာ ၃ မှ အရိုးအိုးစုနှင့် အရိုးအိုးများတွဲလျက် (အနောက်မျက်နှာ အပေါ်မှ)။	၂	။
၁၂၄	၁၀၆၆၈	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း (စီ-၃) အကွက်မှ အရိုးစုနှင့် အရိုးအိုးများပုံ	၆	။
၁၂၅	၁၀၆၆၉	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်းမှ အုတ်ရိုးနှင့် မြေလွှာ (အရွှေမြောက်မှရှုခင်း)	၆	။
၁၂၆	၁၀၆၇၀	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း အတွင်းဘက်မှ အုတ်စီထားပုံ (အနောက်မှရှုခင်း)။	၂	။
၁၂၇	၁၀၆၇၁	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်းမှ မြေလွှာနှင့် အုတ်မြစ် ရှာထားစဉ်	၂	။
၁၂၈	၁၀၆၇၂	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း အုတ် နံရံနှင့် မြေလွှာ (အရွှေမြောက်မှရှုခင်း)	၆	။
၁၂၉	၁၀၆၇၃	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်းအား တူးဖော် ထားစဉ် (အရွှေမြောက်မှ ရှုခင်း)	၆	။
၁၃၀	၁၀၆၇၄	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်းနှင့် ၁၆ ကုန်းတို့မှ အိုးခြမ်းကွဲများ	၆	။
၁၃၁	၁၀၆၇၅	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်းမှ အမှတ် ၃ အရိုးအိုး	၂	။
၁၃၂	၁၀၆၇၆	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း၊ ဘီ ၅ အကွက်နှင့် အမှတ် ၁၅ ကုန်း၊ ဘီ ၄ အကွက်မှ ကြေးကွင်းများ။	၄	။
၁၃၃	၁၀၆၇၇	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း တူးဖော်ထားစဉ် (အရွှေမြောက်မှ မြင်ခင်း)	၆	။
၁၃၄	၁၀၆၇၈	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း တူးဖော်ထားစဉ် (မြောက်မှ တောင်သို့မြင်ခင်း)	၆	။
၁၃၅	၁၀၆၇၉	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း တူးဖော်ထားစဉ် (အရွှေမှအနောက်သို့ မြင်ခင်း)	၆	။
၁၃၆	၁၀၆၈၀	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်းတူးဖော်ထားစဉ် (အရွှေမှအနောက်သို့ အပေါ်မှ)	၆	။
၁၃၇	၁၀၆၈၁	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း တူးဖော်ထားစဉ် (မြောက်မှတောင်သို့ မြင်ခင်း)	၆	။
၁၃၈	၁၀၆၈၂	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း တူးဖော်ထားစဉ် (မြောက်မှ တောင်သို့ အပေါ်မှ)	၆	။
၁၃၉	၁၀၆၈၃	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၄ ကုန်း တူးဖော်ထားစဉ် (အနောက်မှအရွှေသို့ မြင်ခင်း)	၆	။
၁၄၀	၁၀၆၈၄	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၅ ကုန်းတောရှင်းနေကြစဉ်	၂	။
၁၄၁	၁၀၆၈၅	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၅ ကုန်း အားတောရှင်းထားစဉ်	၂	။
၁၄၂	၁၀၆၈၆	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၅ ကုန်းမှ တူးဖော်ထားသော မြေစာများ ဆန်ခါဖြင့် တိုက်ချနေကြစဉ်။	၂	။
၁၄၃	၁၀၆၈၇	၎င်း	၂	။
၁၄၄	၁၀၆၈၈	၎င်း	၂	။
၁၄၅	၁၀၆၈၉	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၅ ကုန်း (ဒီ-၅) အကွက် မြေလွှာ ၂ မှ မီးသွေးတုံးများနှင့် အိုးကွဲ။	၆	။
၁၄၆	၁၀၆၉၀	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၅ ကုန်း (ဒီ-၅) အကွက် မြေလွှာ ၂ မှ သံတိုသံစများနှင့် မီးသွေးများ။	၆	။
၁၄၇	၁၀၆၉၁	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၅ ကုန်း (ဒီ-၅) အကွက် မြေလွှာ ၂ မှ ကြမ်းပြင်နှင့် သံဆုံ တပ်ပိုင်းတစ်ခု။	၆	။
၁၄၈	၁၀၆၉၂	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၅ ကုန်း (စီ-၅) အကွက် မြေလွှာ ၂ အောက်ပိုင်း မီးလောင်လွှာမှ အိုးနှင့် သံတိုသံစ မီးသွေးများ။	၆	။
၁၄၉	၁၀၆၉၃	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၅ ကုန်း (စီ-၇) မြေလွှာ ၃ ရှိ သံဆုံနှင့် အောက်ခံ သံပြားများ။	၆	။
၁၅၀	၁၀၆၉၄	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၅ ကုန်း (ဘီ-၃) အကွက် မီးဖိုနေရာ၊ မြို့ပေါက်အနောက်ဘက် အုတ်ရိုးအတွင်းကွေ့။	၆	။
၁၅၁	၁၀၆၉၅	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၅ ကုန်း (ဘီ-၄) အကွက် မြေလွှာ ၂ မှ ကြေးဟင်္သာ အလေးနှင့် (ဘီ-၅) အကွက် မြေလွှာ ၃ မှ ကြေးခြင်္သေ့ အလေး (ယာဘက်)။	၄	။
၁၅၂	၁၀၆၉၆	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၅ ကုန်း (စီ-၅) အကွက် မြေလွှာ ၂ မှ သံစများ	၂	။
၁၅၃	၁၀၆၉၇	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၅ ကုန်း တူးဖော်ထားသော အကွက်များမှ ရရှိသည့် မြေပုတီးစေ့များ။	၆	။
၁၅၄	၁၀၆၉၈	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၅ ကုန်း (ဘီ-၄) အကွက် မြေလွှာ ၂-၃ တို့မှ ရရှိသော ကြေးနားရွှေခင်း (ယာ) နှင့် ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၅ ကုန်း (စီ-၄) အကွက် မြေလွှာ ၂ မှ ရရှိသော မြေနားရွှေခင်း။	၄	။

နောက်ဆက်တွဲ (ဂ)။ ။အဆက်

၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ် အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံ ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနမှ ရိုက်ကူးသော ဓာတ်ပုံများ စာရင်း။ ။အဆက်

အမှတ်စဉ်	မှတ်ပုံတင်အမှတ်	အကြောင်းအရာ	အရွယ်လက်မ	တည်ရှိရာ
၁၅၅	၁၀၆၉၉	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၅ ကုန်း (အီး-၅) အကွက် မြေလွှာ ၂ မှ သိမြားသွား (ယာ) နှင့် ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၅ ကုန်း (အီး-၄) အကွက် မြေလွှာ ၃ မှ သိမြားသွားအကျိုး။	၄	ဘောင်တွင်းကြီးမြို့နယ်၊ မကွေးခရိုင်။
၁၅၆	၁၀၇၀၀	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၅ ကုန်းမှ မြေပုတီးစေ့ ၃ လုံးနှင့် အမှတ် ၁၆ ကုန်းမှ မြေပုတီးစေ့များ။	၄	။
၁၅၇	၁၀၇၀၁	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၅ ကုန်းမှ ရရှိသော ကျောက်ပုတီးစေ့များ။	၄	။
၁၅၈	၁၀၇၀၂	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၅ ကုန်း တူးဖော်ထားသော အကွက်များမှ ရရှိသည့် ရောင်စုံကျောက်နှင့် ကော်ပူသီးစေ့များ။	၄	။
၁၅၉	၁၀၇၀၃	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၅ ကုန်းမှရရှိသော ဆေးရေပါ အိုးခြမ်းကွဲများနှင့် ရိုးချိုးအိုးခြမ်းကွဲများ။	၆	။
၁၆၀	၁၀၇၀၄	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၅ ကုန်းတူးဖော်ထားစဉ်မြို့ပေါက် (အရှေ့မြောက်မှမြင်ခင်း) ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၅ ကုန်း မြို့ရိုးမြောက်ဘက်အဝင်ပေါက် ဘောင်မကြီး အရှေ့တောင်ဘက်အထောင့်ရှိ အုတ်နံရံနှင့် မြေလွှာ (အနောက်မြောက်မှ)။	၆	။
၁၆၁	၁၀၇၀၅	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၅ ကုန်း မြို့ရိုးမြောက်ဘက် အဝင်ပေါက် ဘောင်မကြီးမှ မြေလွှာများ။	၆	။
၁၆၂	၁၀၇၀၆	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၅ ကုန်း မြို့ရိုးမြောက်ဘက် အဝင်ပေါက် ဘောင်မကြီးမှ မြေလွှာများ။	၆	။
၁၆၃	၁၀၇၀၇	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၅ ကုန်း မြို့ရိုးမြောက်ဘက် အဝင်ပေါက် ဘောင်မကြီး မြေလွှာအနီးကပ်။	၆	။
၁၆၄	၁၀၇၀၈	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၅ ကုန်းဘောင်မကြီးမှမြေလွှာနှင့် နံရံထောင့် (အနောက်ဘက်ထောင့်မှ)။	၆	။
၁၆၅	၁၀၇၀၉	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၅ ကုန်း အလုပ်သမားများ ဟူးဖော်နေကြစဉ်	၂	။
၁၆၆	၁၀၇၁၀	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၅ ကုန်းမြောက်ဘက်မြို့ရိုးအဝင်မှ မြေလွှာနှင့်အုတ်နံရံ	၆	။
၁၆၇	၁၀၇၁၁	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၅ ကုန်း (စီ-၅) အကွက်မှ မြေလွှာနှင့်ခြေနင်းခုံ (အနောက်ဘက်)။	၆	။
၁၆၈	၁၀၇၁၂	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၅ ကုန်း (စီ-၅) အကွက်မှလွှာလမ်းကြောင်းနှင့်မြေလွှာ	၂	။
၁၆၉	၁၀၇၁၃	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၅ ကုန်း (စီ-၅) အကွက်မှမြေလွှာနှင့်လွှာလမ်းခြေနင်းခုံ	၂	။
၁၇၀	၁၀၇၁၄	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၅ ကုန်း (စီ-၅) အကွက်အရှေ့ဘက်မှသံဆံ	၂	။
၁၇၁	၁၀၇၁၅	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၅ ကုန်း (စီ-၅) အကွက်မြေလွှာ ၂ မှ သံဆံ	၂	။
၁၇၂	၁၀၇၁၆	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၅ ကုန်း (ဘီ-၄) နှင့် (စီ-၅) အကြားမှ (အနောက်မှအရှေ့သို့)	၂	။
၁၇၃	၁၀၇၁၇	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၅ ကုန်း (စီ-၅) နှင့် (ဒီ-၅) (အကြားမှ) အရှေ့မှ အနောက်သို့မြင်ခင်း။	၂	။
၁၇၄	၁၀၇၁၈	ကုက္ကိုခွအမှတ် (၁၅) ကုန်း ဘောင်မမြို့မီ မြောက်မှတောင်သို့မြင်ခင်း	၆	။
၁၇၅	၁၀၇၁၉	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၅ ကုန်း (ဘီ-၃) အကွက်မှအုတ်ရိုး	၂	။
၁၇၆	၁၀၇၂၀	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၅ ကုန်း မြို့ရိုးအထက်အရှေ့ဘက်အုတ်ရိုး	၂	။
၁၇၇	၁၀၇၂၁	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၅ ကုန်းအားတူးဖော်ထားစဉ်	၂	။
၁၇၈	၁၀၇၂၂	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၅ ကုန်းအားတူးဖော်နေကြစဉ်	၂	။
၁၇၉	၁၀၇၂၃	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၅ ကုန်းအားတူးဖော်ထားစဉ် (ဝောင်မှ မြောက်သို့ အပေါ်မှ)။	၆	။
၁၈၀	၁၀၇၂၄	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၅ ကုန်း (မြောက်မှ တောင်သို့ အပေါ်မှ)	၆	။
၁၈၁	၁၀၇၂၅	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၅ ကုန်းအားဘောင်မြို့ထားစဉ် (တောင်မှမြောက်သို့မြင်ခင်း)။	၆	။
၁၈၂	၁၀၇၂၆	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၅ ကုန်းအားဘောင်မြို့ထားပြီး (မြောက်မှတောင်သို့)	၆	။
၁၈၃	၁၀၇၂၇	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၅ ကုန်းအား ဘောင်မြို့ထားပြီး (တောင်မှမြောက်သို့)	၆	။
၁၈၄	၁၀၇၂၈	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၅ ကုန်းမြောက်ဘက်မြို့ရိုးအဝင်ပေါက် (မြောက်မှတောင်သို့)။	၆	။
၁၈၅	၁၀၇၂၉	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၅ ကုန်းမှတူးဖော်ရရှိသောကျောက်တုံးနှင့် ပုတီးစေ့များ	၄	။
၁၈၆	၁၀၇၃၀	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၅ ကုန်း၊ မြေလွှာ ၁-၂၃ တို့မှ မြေကရားနှုတ်သီးကျိုးများ	၆	။
၁၈၇	၁၀၇၃၁	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၅ ကုန်း၊ မြေလွှာ ၁-၂၃ တို့မှအိုးခြမ်းကွဲများ	၆	။
၁၈၈	၁၀၇၃၂	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၅ ကုန်း၊ မြေလွှာ ၁-၂၃ တို့မှဆေးရေပါသောအိုးခြမ်းကွဲများ။	၆	။
၁၈၉	၁၀၇၃၃	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၅ ကုန်း မြေလွှာ ၁-၂၃ တို့မှမြေအိုးနှုတ်ခင်းနှင့် လက်ကိုင်ကွင်းများ။	၆	။

နောက်ဆက်တွဲ (ဂ)။ ။အဆက်

၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ် အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံ ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနမှ ရိုက်ကူးသော ဓာတ်ပုံများ စာရင်း။ ။အဆက်

အမှတ်စဉ်	မှတ်ပုံတင်အမှတ်	အကြောင်းအရာ	အရွယ်လက်မ	တည်ရှိရာ
၁၉၀	၁၀၇၃၄	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၅ ကုန်းမှတူးဖော်တွေ့ရှိသောမြေရုပ်ဒီးပြားများ	၆	တောင်တွင်းကြီးမြို့နယ်၊ မကွေးခရိုင်။
၁၉၁	၁၀၇၃၅	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၅ ကုန်းမှတွေ့ရှိသောမြေရိုးလုံးနှင့် အိုးလုပ်ရာတွင်အသုံးပြုသောလက်ခွေများ။	၆	။
၁၉၂	၁၀၇၃၆	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၅ ကုန်းမှတူးဖော်တွေ့ရှိသောအရိုးစများ	၆	။
၁၉၃	၁၀၇၃၇	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၅ ကုန်းမှ တူးဖော်တွေ့ရှိသောသံချွန်သံများ	၆	။
၁၉၄	၁၀၇၃၈	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၅ ကုန်းမှ (အေ-၄) ဘောင်မြေလွှာ ၁ မှ တွေ့ရှိရသော အိုးပြား (ရှေ့မှ)။	၂	။
၁၉၅	၁၀၇၃၉	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၅ ကုန်း (အေ-၄) ဘောင်မြေလွှာ ၁ မှ တွေ့ရှိရသော အိုးပြား (နောက်)။	၂	။
၁၉၆	၁၀၇၄၀	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၆ ကုန်းအား တောင်းထားစဉ်	၆	။
၁၉၇	၁၀၇၄၁	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၆ ကုန်း မြို့ရိုးနှင့် မြေလွှာအောက်စပ်နေပုံ (အနောက်မြောက်မှ)။	၆	။
၁၉၈	၁၀၇၄၂	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၆ ကုန်း မြို့ရိုးနှင့် မြေလွှာများ အနီးကပ်	၆	။
၁၉၉	၁၀၇၄၃	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၆ ကုန်းအား တူးဖော်ထားစဉ် (တောင်မှ မြောက်သို့)	၆	။
၂၀၀	၁၀၇၄၄	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၆ ကုန်းအား တူးဖော်ထားစဉ် (မြောက်မှ တောင်သို့)	၆	။
၂၀၁	၁၀၇၄၅	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၆ ကုန်းအား တူးဖော်ထားသော XXXVI-AXXXVII-AXXXVIII-AXXXIX အကွက်များမှ အရှေ့ဘက်နံရံရှိ မြေလွှာများ။	၆	။
၂၀၂	၁၀၇၄၆	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၇ ကုန်းအား တောင်းရင်းမီ	၂	။
၂၀၃	၁၀၇၄၇	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၇ ကုန်းအား တောင်းထားစဉ်	၂	။
၂၀၄	၁၀၇၄၈	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၇ ကုန်းမှ တူးဖော်တွေ့ရှိရသော အိုးနှင့် မြေလွှာ	၆	။
၂၀၅	၁၀၇၄၉	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၇ ကုန်းတောင်ဘက် အလယ်ဘောင်မှ မြေလွှာ	၆	။
၂၀၆	၁၀၇၅၀	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၇ ကုန်းမှ တူးဖော်တွေ့ရှိသော မြေရိုးလုံးများနှင့် မြေပုတီးစေ့များ။	၄	။
၂၀၇	၁၀၇၅၁	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၇ ကုန်း (စီ-၂) အကွက်မှ တူးဖော်တွေ့ရှိသော ရုပ်ကြွပ် အိုးခြမ်းကွဲများ။	၆	။
၂၀၈	၁၀၇၅၂	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၇ ကုန်းမှ တူးဖော်တွေ့ရှိသော ချေးနှုတ်သီးကျိုးနှင့် မြေပြားအရိုင်းပဲ။	၄	။
၂၀၉	၁၀၇၅၃	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၇ ကုန်း (ဘီ-၂) နှင့် (စီ-၂) ဘောင်၊ မြေလွှာ ၂ မှ တွေ့ရှိသော ရုပ်ကြွပ် အိုးခြမ်းကွဲ။	၆	။
၂၁၀	၁၀၇၅၄	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၇ ကုန်း (စီ-၃) အကွက် မြေလွှာ ၂ မှ ပန်းကြွပ်သော အိုးခြမ်းကွဲများ။	၆	။
၂၁၁	၁၀၇၅၅	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၇ ကုန်း (စီ-၃) အကွက် မြေလွှာ ၁ မှ ရသောအရိုးစများ	၆	။
၂၁၂	၁၀၇၅၆	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၇ ကုန်းမှ တူးဖော်တွေ့ရှိသော ဆေးရေနှင့် ပန်းကြွပ်သည့် အိုးခြမ်းကွဲများ။	၆	။
၂၁၃	၁၀၇၅၇	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၇ ကုန်းမှ တူးဖော်တွေ့ရှိသော မီးဖုတ်ထားသည့် ဆီမီးခွက် နှင့် မြေထည်ပစ္စည်းများ။	၆	။
၂၁၄	၁၀၇၅၈	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၇ ကုန်း (စီ-၃) နှင့် (စီ-၄) ဘောင်၊ မြေလွှာ ၁ မှ တူးဖော်တွေ့ရှိသော မြေပုတီးစေ့များ။	၆	။
၂၁၅	၁၀၇၅၉	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၇ ကုန်း (စီ-၃) နှင့် (ဒီ-၃) ဘောင်၊ မြေလွှာ ၁ မှ တူးဖော်တွေ့ရှိသော မြေပုတီးစေ့များ။	၆	။
၂၁၆	၁၀၇၆၀	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၇ ကုန်းမှ တွေ့ရှိသော ကြေးပုပ်၊ ကျောက်ဝါ၊ သွပ်ချောင်းများနှင့် သံချွန်များ။	၆	။
၂၁၇	၁၀၇၆၁	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၇ ကုန်းဘောင်မမြို့မီ တောင်မှမြောက်သို့မြင်ခင်း	၆	။
၂၁၈	၁၀၇၆၂	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၇ ကုန်းအားဘောင်မမြို့မီ	၆	။
၂၁၉	၁၀၇၆၃	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၇ ကုန်းဘောင်မမြို့မီ တောင်မှမြောက်သို့မြင်ခင်းအပေါ်မှ	၆	။
၂၂၀	၁၀၇၆၄	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၇ ကုန်းဘောင်မမြို့မီ အနောက်မှအရှေ့သို့မြင်ခင်း	၆	။
၂၂၁	၁၀၇၆၅	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၇ ကုန်းဘောင်မမြို့မီမြောက်မှတောင်သို့မြင်ခင်း	၆	။
၂၂၂	၁၀၇၆၆	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၇ ကုန်းအား ဘောင်မြို့ပြီးမြောက်မှ တောင်သို့မြင်ခင်း	၆	။
၂၂၃	၁၀၇၆၇	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၁၇ ကုန်းဘောင်မြို့ပြီး တောင်မှမြောက်သို့မြင်ခင်း	၆	။

၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ် အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံ ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနမှ ရိုက်ကူးသော ဓါတ်ပုံများ စာရင်း။ ။အဆက်

အမှတ်စဉ်	မှတ်ပုံစံအမှတ်	အကြောင်းအရာ	အရွယ်လက်မ	ထည့်ရှိရာ
၂၂၄	၁၁၇၆၈	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၇ ကုန်းတောင်မြို့ပြီး၊ အရွှေမှအနောက်သို့မြင်ခင်း	၆	တောင်တွင်းကြီးမြို့နယ်၊ မကွေးခရိုင်။
၂၂၅	၁၁၇၆၉	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၈ ကုန်းတောင်ရှင်းနေစဉ်	၂	။
၂၂၆	၁၁၇၇၀	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၈ ကုန်းတောင်ရှင်းထားစဉ်	၆	။
၂၂၇	၁၁၇၇၁	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၈ ကုန်းအားစတင်တူးဖော်ကြစဉ်	၂	။
၂၂၈	၁၁၇၇၂	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၈ ကုန်း(ဘီ-၄)အကွက်မှ တူးဖော်တွေ့ရှိသော အရိုးအိုး-၂ လုံးထွေလျက်။	၂	။
၂၂၉	၁၁၇၇၃	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၈ ကုန်း(စီ-၅)အကွက်မှ မီးသွေးပြာများ၊ ၂	၂	။
၂၃၀	၁၁၇၇၄	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၈ ကုန်း(စီ-၃)နှင့်(စီ-၅) အကြားတောင်မကြီးမှမြေလွှာ	၆	။
၂၃၁	၁၁၇၇၅	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၈ ကုန်း(စီ-၆)မကွက်မှ မီးသွေးပြာများ	၂	။
၂၃၂	၁၁၇၇၆	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၈ ကုန်း(ဒီ-၆)အကွက်မှ တူးဖော်တွေ့ရှိသောအရိုးအိုး-၂ လုံးထွေလျက်။	၂	။
၂၃၃	၁၁၇၇၇	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၈ ကုန်း(ဒီ-၆)အကွက်မှ မီးသွေးပြာများနှင့်မြေလွှာ	၂	။
၂၃၄	၁၁၇၇၈	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၈ ကုန်း(အီး-၅)အကွက်မှ တူးဖော်တွေ့ရှိသောအရိုးအိုးနှင့် အရိုးအိုး။	၆	။
၂၃၅	၁၁၇၇၉	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၈ ကုန်း(အီး-၅)အကွက်မှ တူးဖော်တွေ့ရှိသော အရိုးအိုး	၂	။
၂၃၆	၁၁၇၈၀	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၈ ကုန်း(အီး-၆)အကွက်မှ တူးဖော်တွေ့ရှိသောအရိုးအိုးနှင့် မြေလွှာ။	၆	။
၂၃၇	၁၁၇၈၁	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၈ ကုန်းမှမြေလွှာ	၂	။
၂၃၈	၁၁၇၈၂	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၈ ကုန်းအားတူးဖော်ထားစဉ် အရွှေမှအနောက်သို့မြင်ခင်း (အပေါ်မှ)	၂	။
၂၃၉	၁၁၇၈၃	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၈ ကုန်းအား တူးဖော်ထားစဉ်အရွှေမှအနောက်သို့မြင်ခင်း(အောက်မှ)။	၆	။
၂၄၀	၁၁၇၈၄	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၈ ကုန်းတူးဖော်ထားစဉ် အရွှေတောင်မှအနောက်မြောက်သို့မြင်ခင်း။	၆	။
၂၄၁	၁၁၇၈၅	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၈ ကုန်း တူးဖော်ထားစဉ် တောင်မှမြောက်သို့မြင်ခင်း	၆	။
၂၄၂	၁၁၇၈၆	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၈ ကုန်း တူးဖော်ထားစဉ်မြောက်မှတောင်သို့မြင်ခင်း	၆	။
၂၄၃	၁၁၇၈၇	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၉ ကုန်းတောင်ရှင်းထားစဉ်	၂	။
၂၄၄	၁၁၇၈၈	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၉ ကုန်းအား တူးဖော်ထားသောအုတ်ရိုး အနောက်ဘက်အကွက် တောင်ဘက်ရှိမှမြေလွှာ။	၆	။
၂၄၅	၁၁၇၈၉	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၉ ကုန်း တူးဖော်ထားသော အုတ်ရိုး အရွှေတက်အကွက် တောင်ဘက်ရှိမှမြေလွှာ။	၆	။
၂၄၆	၁၁၇၉၀	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၁၉ ကုန်းတူးဖော်ထားပြီး အနောက်မြောက်ဘက်မှအရွှေတောင်သို့။	၂	။
၂၄၇	၁၁၇၉၁	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၂၀ ကုန်းတောင်ရှင်းထားစဉ်	၂	။
၂၄၈	၁၁၇၉၂	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၂၀ ကုန်း တူးဖော် ထားသော အုတ်ရိုး အနောက်ဘက်မြေလွှာရှိမှမြေလွှာ။	၆	။
၂၄၉	၁၁၇၉၃	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၂၀ ကုန်း တူးဖော်ထားသော အုတ်ရိုးအရွှေတက်အကွက် တောင်ဘက်ရှိမှမြေလွှာ။	၆	။
၂၅၀	၁၁၇၉၄	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၂၀ ကုန်းအား တူးဖော်ထားပြီး	၂	။
၂၅၁	၁၁၇၉၅	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၂၀ ကုန်းအား တောင်ရှင်းနေစဉ်	၆	။
၂၅၂	၁၁၇၉၆	ကုက္ကိုခွ ၂၀ ကုန်းအားတောင်ရှင်းပြီး	၆	။
၂၅၃	၁၁၇၉၇	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၂၀ ကုန်းပနက်ချက်နေစဉ်	၆	။
၂၅၄	၁၁၇၉၈	ကုက္ကိုခွ ၂၀ ကုန်းမှတူးဖော် တွေ့ရှိသောအင်္ဂတပန်းအပွား	၂	။
၂၅၅	၁၁၇၉၉	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၂၀ ကုန်းမှ တူးဖော်တွေ့ရှိသော အင်္ဂတပန်းများ	၂	။
၂၅၆	၁၁၈၀၀	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၂၀ ကုန်းမှ တူးဖော်တွေ့ရှိသော အင်္ဂတပန်းများ	၂	။
၂၅၇	၁၁၈၀၁	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၂၀ ကုန်း(ဂျီ-၆)အကွက်မှတူးဖော်တွေ့ရှိသော အရိုးအိုး	၂	။
၂၅၈	၁၁၈၀၂	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၂၀ ကုန်းမှ တူးဖော်တွေ့ရှိသောအင်္ဂတပန်းများ	၂	။
၂၅၉	၁၁၈၀၃	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၂၀ ကုန်း(အိပ်ချ်-၇)အကွက်မှ တူးဖော်တွေ့ရှိသောအင်္ဂတပန်းနှင့်ပြုလုပ်ထားသော နတ်ဦးခေါင်း။	၂	။
၂၆၀	၁၁၈၀၄	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၂၀ ကုန်း(အိပ်ချ်-၇)အကွက်မှ တူးဖော်တွေ့ရှိသောအင်္ဂတပန်းနှင့်ပြုလုပ်ထားသော ပုံဆွဲနတ်ဦးခေါင်း။	၂	။

နောက်ဆက်တွဲ (ဂ)။ ။ အဆက်

၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ် အတွင်း ပြန်မာနိုင်ငံ ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနမှ ရိုက်ကူးသော ဓါတ်ပုံများ စာရင်း။ ။ အဆက်

အမှတ်စဉ်	မှတ်ပုံတင်အမှတ်	အကြောင်းအရာ	အရွယ်လက်မ	တည်ရှိရာ
၂၆၁	၁၀၀၀၅	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၂၁ ကုန်း (အိပ်ချ်-၅) အကွက် တောင်မှရရှိသော ဘီလူးဦးခေါင်း (အင်္ဂတေ)။	၂	တောင်တွင်းကြီး မြို့နယ် မကွေးခရိုင်။
၂၆၂	၁၀၀၀၆	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၂၁ ကုန်းမှ (အိပ်ချ်-၃) အကွက်မှ တူးဖော် တွေ့ရှိသော ကိုယ်ပိုင်းရိုးလျက် (အင်္ဂတေ)။	၂	။
၂၆၃	၁၀၀၀၇	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၂၁ ကုန်း (အိုင်-၅) အကွက်မှ တူးဖော် တွေ့ရှိသော မနုဿိဟကိုယ် (အင်္ဂတေ)။	၂	။
၂၆၄	၁၀၀၀၈	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၂၁ ကုန်း (အိုင်-၅) အကွက်မှ တွေ့ရှိသော မနုဿိဟကိုယ် (ပုံဆွဲ)။	၂	။
၂၆၅	၁၀၀၀၉	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၂၁ ကုန်း (အိုင်-၅) အကွက်မှ တူးဖော် တွေ့ရှိသော လူဦးခေါင်း (အင်္ဂတေ)။	၂	။
၂၆၆	၁၀၀၁၀	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၂၁ ကုန်း (အိုင်-၆) အကွက်မှ တူးဖော် တွေ့ရှိသော မနုဿိဟ (အင်္ဂတေ)။	၂	။
၂၆၇	၁၀၀၁၁	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၂၁ ကုန်း (အိုင်-၆) အကွက်မှ တူးဖော် တွေ့ရှိသော နတ်ရုပ် ရိုးလျက် (အင်္ဂတေ)။	၂	။
၂၆၈	၁၀၀၁၂	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၂၁ ကုန်းမှ တူးဖော် တွေ့ရှိသော အိုးကဲ့	၂	။
၂၆၉	၁၀၀၁၃	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၂၁ ကုန်း (ရေ-၆) အကွက်မှ တူးဖော် တွေ့ရှိသော အင်္ဂတေပုဒ်	၂	။
၂၇၀	၁၀၀၁၄	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၂၁ ကုန်းမှ တူးဖော် တွေ့ရှိသော မြေအိုး	၂	။
၂၇၁	၁၀၀၁၅	၎င်းကုန်းမှ တူးဖော် ထားသော အုတ်ရိုးနှင့် မြေလွှာ	၆	။
၂၇၂	၁၀၀၁၆	၎င်းကုန်းမှ တူးဖော် ထားသော အုတ်ရိုးနှင့် မြေလွှာ	၆	။
၂၇၃	၁၀၀၁၇	၎င်းကုန်းမှ တူးဖော် ထားသော မြေလွှာ	၆	။
၂၇၄	၁၀၀၁၈	၎င်းကုန်း တောင်မကြီးမှ မြေလွှာအဆုံး၊ အနောက်မှ အရှေ့သို့ မြင်ခင်း	၆	။
၂၇၅	၁၀၀၁၉	၎င်းကုန်းတူးဖော်ပြီး တောင်ဖြူထားစဉ်၊ အနောက်တောင်မှ အရှေ့မြောက်သို့	၆	။
၂၇၆	၁၀၀၂၀	၎င်းကုန်း တူးဖော်ပြီး တောင်ဖြူထားစဉ် (အရှေ့မှ အနောက်သို့)	၆	။
၂၇၇	၁၀၀၂၁	၎င်းကုန်းမှ တူးဖော် တွေ့ရှိသော အုတ်ခုံ	၆	။
၂၇၈	၁၀၀၂၂	၎င်းကုန်းမှ တူးဖော် တွေ့ရှိသော အုတ်ရိုး	၆	။
၂၇၉	၁၀၀၂၃	၎င်းကုန်းအား တူးဖော် တောင်ဖြူပြီး တောင်မှ မြောက်သို့ မြင်ခင်း	၆	။
၂၈၀	၁၀၀၂၄	၎င်းကုန်း တူးဖော် တောင်ဖြူပြီး မြောက်မှ တောင်သို့ မြင်ခင်း	၆	။
၂၈၁	၁၀၀၂၅	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၂၂ ကုန်းတော့ရှင်းနေစဉ်	၂	။
၂၈၂	၁၀၀၂၆	၎င်းကုန်းအား တော့ရှင်းပြီး	၆	။
၂၈၃	၁၀၀၂၇	၎င်းကုန်းမှ တူးဖော် ထားသော မြေလွှာ	၆	။
၂၈၄	၁၀၀၂၈	၎င်းကုန်းအား တူးဖော် ထားစဉ်	၆	။
၂၈၅	၁၀၀၂၉	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၂၃ တော့မရင်းမီ	၆	။
၂၈၆	၁၀၀၃၀	၎င်းကုန်းအား တော့ရှင်းပြီး	၆	။
၂၈၇	၁၀၀၃၁	၎င်းကုန်းအား တူးဖော် ထားသော အုတ်ရိုးနှင့် မြေလွှာ	၆	။
၂၈၈	၁၀၀၃၂	၎င်းကုန်းအား တူးဖော် ထားသော အုတ်ရိုးနှင့် မြေလွှာ	၆	။
၂၈၉	၁၀၀၃၃	၎င်းကုန်းအား တူးဖော် နေကြစဉ်	၂	။
၂၉၀	၁၀၀၃၄	၎င်းကုန်းအား တူးဖော် ထားစဉ်	၆	။
၂၉၁	၁၀၀၃၅	ကုက္ကိုခွ အမှတ် ၂၄ ကုန်းတော့ရှင်းနေစဉ်	၂	။
၂၉၂	၁၀၀၃၆	၎င်းကုန်းအား စတင်တူးဖော် နေစဉ်	၂	။
၂၉၃	၁၀၀၃၇	၎င်းကုန်း (ဘီ-၃) အကွက်မှ အုတ်ရိုးတွင် ကပ်လျက် တွေ့ရှိသော အရိုးအိုး	၂	။
၂၉၄	၁၀၀၃၈	၎င်းကုန်း (ဘီ-၄) အကွက်မှ တူးဖော် တွေ့ရှိသော အရိုးအိုး	၂	။
၂၉၅	၁၀၀၃၉	၎င်းကုန်း တူးဖော် ထားသော အကွက်အား မြေလွှာခွဲခြားနေစဉ်	၂	။
၂၉၆	၁၀၀၄၀	၎င်းကုန်း တူးဖော် ထားသော အကွက်အား မြေလွှာခွဲခြားထားစဉ်	၆	။
၂၉၇	၁၀၀၄၁	၎င်းကုန်း (ဇီ-၃) အကွက်မှ မြေလွှာခွဲခြားထားစဉ်	၆	။
၂၉၈	၁၀၀၄၂	၎င်းကုန်း (ဘီ-၂) အကွက် မြောက်ဆုံးမှ မြေလွှာ	၆	။
၂၉၉	၁၀၀၄၃	၎င်းကုန်း (ဇီ-၃) အကွက်မှ တူးဖော် တွေ့ရှိသော မီးသွေးများ	၆	။
၃၀၀	၁၀၀၄၄	၎င်းကုန်း (ဇီ-၃) အကွက်မှ တူးဖော် တွေ့ရှိသော အရိုးအိုး	၆	။
၃၀၁	၁၀၀၄၅	၎င်းကုန်းအား တောင်ပမ္ပိုမီ အရှေ့မှ အနောက်သို့ မြင်ခင်း	၆	။
၃၀၂	၁၀၀၄၆	၎င်းကုန်းအား တူးဖော် မြေယယ်နေကြစဉ်	၂	။
၃၀၃	၁၀၀၄၇	ကုက္ကိုခွအမှတ် ၂၅ ကုန်းတော့ရှင်းနေစဉ်	၂	။
၃၀၄	၁၀၀၄၈	၎င်းကုန်းအား ပန္နက်ရိုက်ထားစဉ်	၂	။

နောက်ဆက်တွဲ (ဂ)။ အဆက်

၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ် အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံ ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနမှ ရိုက်ကူးသော ဓာတ်ပုံများ စာရင်း။ အဆက်

အမှတ်စဉ်	မှတ်ပုံတင်အမှတ်	အကြောင်းအရာ	အရွယ်လက်မ	တည်ရှိရာ
၃၀၅	၁၀၈၄၉	၎င်းကုန်းအား စတင်တူးဖော်နေစဉ်	၂	တောင်တွင်းကြီးမြို့နယ်၊ မကွေးခရိုင်။
၃၀၆	၁၀၈၅၀	၎င်းကုန်းအား တူးဖော်နေစဉ်	၂	။
၃၀၇	၁၀၈၅၁	၎င်းကုန်းအား မြေလွှာခွဲခြားနေစဉ်	၂	။
၃၀၈	၁၀၈၅၂	၎င်းကုန်းမှ တူးဖော်တွေ့ရှိထားသော အုတ်ရိုးအား သန့်ရှင်းနေစဉ်	၂	။
၃၀၉	၁၀၈၅၃	၎င်းကုန်းအား မြေလွှာခွဲခြားထားစဉ်	၆	။
၃၁၀	၁၀၈၅၄	၎င်းကုန်းမှ အုတ်ခဲနှင့် မြေလွှာခွဲခြားထားစဉ်	၆	။
၃၁၁	၁၀၈၅၅	၎င်းကုန်းမှ အုတ်ခဲနှင့် မြေလွှာခွဲခြားထားစဉ်	၆	။
၃၁၂	၁၀၈၅၆	ကုက္ကိုအမှတ် ၂၅ ကုန်းအလယ်အုတ်ခဲနှင့် မြေလွှာခွဲခြားထားစဉ်	၆	။
၃၁၃	၁၀၈၅၇	၎င်းကုန်း တူးဖော်ပြီး မြောက်မှတောင်သို့ မြင်ခင်း	၆	။
၃၁၄	၁၀၈၅၈	တောင်တွင်းကြီးမြို့၊ မစိုးရိမ်ကျောင်း ကုက္ကိုတူးရာမှ တွေ့ရှိသော အရုပ်နှစ်တက်ပါ မြေပြင် ပြုလုပ်ထားသော ပစ္စည်း (ဦးလှပေထံမှ)။	၄	။
၃၁၅	၁၀၈၅၉	တောင်တွင်းကြီးမြို့၊ မစိုးရိမ်ကျောင်း ကုက္ကိုတူးရာမှ တွေ့ရှိသော အရုပ် နှစ်တက်ပါ မြေပြင် ပြုလုပ်ထားသော ပစ္စည်း (တဘက်မှ)။	၄	။
၃၁၆	၁၀၈၆၀	ပိသန်းမြို့ဟောင်း တောင်ဘက် ဦးသာဇံ လယ်အတွင်းမှ ရသော ဆီမီးခွက် (မျက်နှာ)။	၄	။
၃၁၇	၁၀၈၆၁	ပိသန်းမြို့ဟောင်း တောင်ဘက် ဦးသာဇံ လယ်အတွင်းမှ ရသော ဆီမီးခွက် (နောက်ကျော)။	၄	။
၃၁၈	၁၀၈၆၂	ပြည်မြို့၊ ရွှေဘိုနန်းပွင့်ပြတိုက်ရှိ ရွှေတံခါး မြို့ပေါက်မှ ရရှိသော ဘဲရုပ်ပါ အေးခြင်း ကို။	၂	ပြည်မြို့၊ ပြည်ခရိုင်။
၃၁၉	၁၀၈၆၃	မြင်ကွန်းမြို့၊ သိမ်ဖုရားကျောက်စာရံ	၂	မကွေးခရိုင်။
၃၂၀	၁၀၈၆၄	မြင်ကွန်းမြို့၊ မြို့ဟောင်းရပ် စနေနံဖုရားအတွင်းရှိ ဆင်းတုတော်	၂	။
၃၂၁	၁၀၈၆၅	မြင်ကွန်းမြို့၊ လေးဆူစံရာဖုရား (အရှေ့တောင်)	၂	။
၃၂၂	၁၀၈၆၆	မြင်ကွန်းမြို့၊ လေးဆူစံရာဖုရား (အရှေ့မြောက်)	၂	။
၃၂၃	၁၀၈၆၇	မြင်ကွန်းမြို့၊ လေးဆူစံရာဖုရားမှ တိလူးပန်းဆွဲ (အရှေ့တောင်ဘက်မှ)	၂	။
၃၂၄	၁၀၈၆၈	မြင်ကွန်းမြို့၊ လေးဆူစံရာဖုရား အနောက်ဘက်အနီးရှိ ဖုရားတဆူမှ အင်္ဂုတေ ပန်းဆွဲ။	၂	။
၃၂၅	၁၀၈၆၉	မြင်ကွန်းမြို့၊ လေးဆူစံရာဖုရား အနောက်ဘက် အနီးရှိ ဖုရားတဆူဆင်းတု	၂	။
၃၂၆	၁၀၈၇၀	မြင်ကွန်းမြို့၊ လေးဆူစံရာဖုရား အနောက်ဘက်အနီးရှိ ဖုရားမြောက်မှန်မှ နံရံဆေးရေး။	၂	။
၃၂၇	၁၀၈၇၁	မြင်ကွန်းမြို့၊ လေးဆူစံရာဖုရား အနောက်မြောက်ဘက် အနီးရှိ ဖုရားတဆူ	၂	။
၃၂၈	၁၀၈၇၂	မြင်ကွန်းမြို့၊ လေးဆူစံရာဖုရား အနောက်မြောက်ဘက် အနီးရှိ ဖုရားတဆူ အရှေ့မှန် မြောက်မှန်မှ ဆေးရေး။	၂	။
၃၂၉	၁၀၈၇၃	မြင်ကွန်းမြို့၊ ယဉ်ပျံရွာအရှေ့ဘက်အနီးရှိ ဖုရား	၂	မြင်ကွန်းမြို့၊ မကွေးခရိုင်။
၃၃၀	၁၀၈၇၄	မြင်ကွန်းမြို့၊ ယဉ်ပျံရွာ အရှေ့ဘက်အနီးရှိ ဖုရား ၂ ဆူ အနက် မြောက်ဘက်ဖုရား။	၂	။
၃၃၁	၁၀၈၇၅	မြင်ကွန်းမြို့၊ ရွှေနန်းပေါက်ဖုရား	၂	။
၃၃၂	၁၀၈၇၆	မြင်ကွန်းမြို့၊ ရွှေနန်းပေါက်ဖုရား အနောက်ဘက်ရှိ ဖုရား ၂ ဆူ	၂	။
၃၃၃	၁၀၈၇၇	မြင်ကွန်းမြို့၊ သာယာကုန်းရွာခေါ် ခေါင်းတော်ဦးရွာ ဖုရား အတွင်းရှိ ကျောက်စာ၊ အရူးချောင်းတဘက်ကမ်းမှ ယူသောသည်။	၂	။
၃၃၄	၁၀၈၇၈	မြင်ကွန်းမြို့၊ ငါးမျက်နှာဖုရား	၂	။
၃၃၅	၁၀၈၇၉	မြင်ကွန်းမြို့၊ ငါးမျက်နှာဖုရား တောင်မှ မြောက်သို့	၂	။
၃၃၆	၁၀၈၈၀	မြင်ကွန်းမြို့၊ ငါးမျက်နှာ ဖုရား တောင်ဘက်ရှိ ဖုရား ၂ ဆူ အနက် မြောက်ဘက်ဖုရားအရှေ့ဘက်မှန် မြောက်ဘက် ပြုထား အရှေ့ဘက်ဘေးရှိ ဆေးရေး (သားဖွားဟန်)။	၂	။
၃၃၇	၁၀၈၈၁	မြင်ကွန်းမြို့၊ ငါးမျက်နှာ ဖုရား တောင်ဘက်ရှိ ဖုရား ၂ ဆူ အနက် မြောက်ဖုရားအရှေ့မှန်မြောက်ဘက် ပြုထား အနောက်ဘက်ဘေးရှိ ဆေးရေး။	၂	။
၃၃၈	၁၀၈၈၂	မြင်ကွန်းမြို့၊ ငါးမျက်နှာ ဖုရား တောင်ဘက်ရှိ ဖုရား ၂ ဆူ အနက် မြောက်ဘက်ဖုရားအရှေ့မှန် မြောက်မှန်မှ ဆေးရေးဇာတ်။	၂	။
၃၃၉	၁၀၈၈၃	မြင်ကွန်းမြို့၊ လေးမျက်နှာဖုရားမြောက်ဘက်ရှိ ကျောက်စာ	၂	။
၃၄၀	၁၀၈၈၄	မြင်ကွန်းမြို့၊ လေးမျက်နှာဖုရား တောင်ဘက်ရှိ ကျောက်စာ	၂	။

နောက်ဆက်တွဲ (ဂ)။ အဆက်

၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ် အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံ ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနမှ ရိုက်ကူးသော ဓာတ်ပုံများ စာရင်း။ အဆက်

အမှတ်စဉ်	မှတ်ပုံတင်အမှတ်	အကြောင်းအရာ	အရွယ်လက်မ	တည်ရှိရာ
၃၄၁	၁၀၈၈၅	မြင်ကွန်းမြို့၊ ဗေဒိကျောင်းဝင်းအတွင်းရှိ ကျောက်စာ	၂	မြင်ကွန်းမြို့၊ မကွေးခရိုင်။
၃၄၂	၁၀၈၈၆	မြင်ကွန်းမြို့၊ သပြေပင်ရွာ ဦးပေါ် အိမ်ဝင်း အတွင်းမှ တွေ့ရှိသော ကျောက်စာ (အထက်ပိုင်း)။	၂	။
၃၄၃	၁၀၈၈၇	ဝက်ကြီးအင်းရွာ မြောက်ဘက် မိုးညှင်းရွှေကျောင်း အစု ဂူဘုရားသော ကျောက်ဆင်းတု။	၂	ညောင်ဦးမြို့၊ ဝက်ကြီးအင်းမြင်းခြံခရိုင်။
၃၄၄	၁၀၈၈၈	စစ်ကိုင်းမကျည်းစဉ်ရွာ အနီး ဖုရားပုမုန့်စာပါလော ရုပ်ပွား	၂	စစ်ကိုင်းမြို့နယ်။
၃၄၅	၁၀၈၈၉	စစ်ကိုင်း မကျည်းစဉ်ရွာ အနီးဖုရားစုမှ မုန့်စာပါလော ရုပ်ပွား (နောက်ကျောဘက်)။	၂	။
၃၄၆	၁၀၈၉၀	မန်ကျည်းစဉ်ရွာ အနီးဖုရားစုမှ မုန့်စာပါ ရုပ်ပွားရှိ ဂူဖုရားရွှေခင်း	၂	။
၃၄၇	၁၀၈၉၁	မန်ကျည်းစဉ်ရွာ အနီးဖုရားစုမှ မုန့်စာပါ ရုပ်ပွားရှိ ဂူဖုရားအနီးကပ်	၂	။
၃၄၈	၁၀၈၉၂	မန်ကျည်းစဉ်ရွာ အနီးဖုရားစုမှ မုန့်စာပါ ရုပ်ပွားရှိ ဂူဖုရားရွှေကျောက်တိုင်	၂	။
၃၄၉	၁၀၈၉၃	မန်ကျည်းစဉ်ရွာ အနီး ဖုရားဂူ ဘောင်ဘက် ကပ်သျက်ရှိ အုတ်ကျောင်း ပျက်မြောက်မှ ဘောင်သို့။	၂	။
၃၅၀	၁၀၈၉၄	မန်ကျည်းစဉ်ရွာ အနီး ဖုရားစုတောင်ဘက် ကပ်သျက်ရှိ အုတ်ကျောင်း ပျက် အရှေ့မှ အနောက်။	၂	။
၃၅၁	၁၀၈၉၅	နန်းတော်အုတ်ချိုပြင်နေစဉ် တောင်မျက်နှာ အရှေ့ပိုင်း	၂	မန္တလေးမြို့။
၃၅၂	၁၀၈၉၆	နန်းတော်အုတ်ချိုပြင်နေစဉ် တောင်မျက်နှာ (အနောက်ပိုင်း)	၂	။
၃၅၃	၁၀၈၉၇	နန်းတော်အုတ်ချိုပြင်နေစဉ် (အနောက်မျက်နှာတောင်ပိုင်း)	၂	။
၃၅၄	၁၀၈၉၈	နန်းတော်အုတ်ချိုပြင်နေစဉ် (မြောက်ပိုင်း)	၂	။
၃၅၅	၁၀၈၉၉	စစ်ကိုင်းတံတားထိပ်ရှိ သပြေတန်းခံတပ်	၂	တံတားဦးမြို့နယ်။
၃၅၆	၁၀၉၀၀	စစ်ကိုင်းတံတားထိပ်ရှိ သပြေတန်းခံတပ်	၂	အင်းဝ။
၃၅၇	၁၀၉၀၁	စစ်ကိုင်းတံတားထိပ်ရှိ သပြေတန်းခံတပ် မြောက်ဘက်မှာ ပျက်စီးနေသော အပိုင်း။	၂	။
၃၅၈	၁၀၉၀၂	စစ်ကိုင်းတံတားထိပ်ရှိ သပြေတန်းခံတပ် အတင်းဘက်မှ လိုက်ပေါက်	၂	။
၃၅၉	၁၀၉၀၃	စစ်ကိုင်းတံတားထိပ်ရှိ သပြေတန်းခံတပ် အပြင်ဘက်မှ လိုက်ပေါက်	၂	။
၃၆၀	၁၀၉၀၄	စစ်ကိုင်းသပြေတန်းခံတပ်ပေါ်မှ ရှေးဆိုင်အချို့နှင့် ကူးတိုက်ဆိပ်ဆင်းရာလမ်း	၂	။
၃၆၁	၁၀၉၀၅	သပြေတန်းခံတပ် အပျက်အစီးပုံ	၂	။
၃၆၂	၁၀၉၀၆	သပြေတန်းခံတပ်ပေါ်ရှိ တံဆိပ်အချို့	၂	။
၃၆၃	၁၀၉၀၇	သပြေတန်းခံတပ် မြောက်ဘက် မျက်နှာမှ အပျက် အစီးများ အပေါ်မှ မြင်ခင်း။	၂	။
၃၆၄	၁၀၉၀၈	သပြေတန်းခံတပ်မြောက်ဘက် မျက်နှာမှ အပျက် အစီး အတင်းဘက်မှ မြင်ခင်း။	၂	။
၃၆၅	၁၀၉၀၉	သပြေတန်းခံတပ်အတွင်းဘက် တောင်မျက်နှာ	၂	။
၃၆၆	၁၀၉၁၀	သပြေတန်းခံတပ် အတွင်းဘက်ရှိ လှေခါး	၂	။
၃၆၇	၁၀၉၁၁	သပြေတန်းခံတပ် အတွင်းဘက်ရှိ လှေခါးရှေ့တည့်တည့်မှ မြင်ခင်း	၂	တံတားဦးမြို့နယ်။
၃၆၈	၁၀၉၁၂	သပြေတန်းခံတပ် အတွင်းဘက် အနောက်မျက်နှာ	၂	အင်းဝ။
၃၆၉	၁၀၉၁၃	သပြေတန်းခံတပ်အနောက်ပိုင်း	၂	။
၃၇၀	၁၀၉၁၄	သပြေတန်းခံတပ်အလယ်ပိုင်း	၂	။
၃၇၁	၁၀၉၁၅	သပြေတန်းခံတပ် အရှေ့ပိုင်း	၂	။
၃၇၂	၁၀၉၁၆	သပြေတန်းခံတပ်အပျက်အစွန်းမှ အနောက်မြောက်ဘက်သို့	၂	။
၃၇၃	၁၀၉၁၇	သပြေတန်းခံတပ်အပေါ်ပိုင်း တောင်ဘက် နံရံပျက်နေပုံ	၂	မန္တလေးမြို့။
၃၇၄	၁၀၉၁၈	သမ္ဗုဒ္ဓအုတ်ခွက်ရုပ်တုပုံ ၅၀ ပါ ဖြစ်သော ဘုန်းကြီးကျောင်းမှ တဆင့် ဘိတ်အိုအေကျောင်း ဦးသီလစာရတီတွင်ရှိသော အုတ်ခွက်။	၆	။
၃၇၅	၁၀၉၁၉	မှန်နန်းဆောင် ပန်းပုပုံဆွဲ	၂	အမရပူရမြို့နယ်၊ အေးစရပ်။
၃၇၆	၁၀၉၂၀	မန္တလေး-အမရပူရလမ်း ကားလမ်းပေါ်တွင် ကျောက်စာများ မြှုပ်နှံထားသောနေရာ၊ (လူထု စီးကရက်ဆေးပေါင်းရုံအနီး) တောင်မှ မြောက်သို့ မြင်ခင်း။	၂	။
၃၇၇	၁၀၉၂၁	မန္တလေး-အမရပူရလမ်း ကားလမ်းပေါ်တွင် ကျောက်စာများ မြှုပ်နှံထားသော နေရာတူးဖော်ထားစဉ် (မြောက်မှ တောင်သို့)။	၂	။
၃၇၈	၁၀၉၂၂	မန္တလေး-အမရပူရလမ်း ကားလမ်း ပေါ်တွင် ကျောက်စာများ မြှုပ်နှံထားသော နေရာတူးဖော်ထားစဉ် (မြောက်မှ တောင်သို့)။	၂	။

နောက်ဆက်တွဲ (ဂ) ။ အဆက်

၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ် အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံ ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနမှ ရိုက်ကူးသော ဓာတ်ပုံများ စာရင်း ။ အဆက်

အမှတ် စဉ်	မှတ်ပုံတင် အမှတ်	အကြောင်းအရာ	အရွယ် လက်မ	တည်ရှိရာ
၃၇၉	၁၀၉၂၃	မန္တလေး-အမရပူရ သွား ကားလမ်း ပေါ်တွင် ကျောက်စာများ မြှုပ်နှံထားသော နေရာတူးဖော်ထားစဉ် (တောင်မှ မြောက်) ။	၂	အမရပူရမြို့နယ်၊ အေးရပ်။
၃၈၀	၁၀၉၂၄	မန္တလေး-အမရပူရသွား ကားလမ်းပေါ်တွင် ကျောက်စာများ မြှုပ်နှံထားသော နေရာတူးဖော်ထားစဉ် (မြောက်မှ တောင်) ။	၂	။
၃၈၁	၁၀၉၂၅	မန္တလေး-အမရပူရသွား ကားလမ်းပေါ်တွင် မြှုပ်နှံထားသော ကျောက်ပြားများကို တူးဖော်ပြီး မန္တလေးနန်းတိုင်း ကျောက်စာရံကြီးအတွင်း သိမ်းထားစဉ် ။	၂	။
၃၈၂	၁၀၉၂၆	စဉ့်ချက်သောနေရာ၊ အပါယ်ရတနာဖုရား မြောက်ဘက်အနီး ယာအတွင်း အဝရွှေနန်းကျော့၌ အထိန်းတော်ကျောင်း ကျောက်စာမင်ပုတ်	၂	မြင်းကပါ၊ ပုဂံ။
၃၈၃	၁၀၉၂၇	ကျောက်စာရံ သံအူကြီးတိုင်းကားစာစဉ်	၂	။
၃၈၄	၁၀၉၂၈	ရှင်ပန်တော်ဖုရားမှ ကျောက်စာဂူအပျက် (အဝေးမှ)	၂	ဟန်လင်းကြီး။
၃၈၅	၁၀၉၂၉	ရှင်ပန်တော်ဖုရားမှ ကျောက်စာဂူအပျက် (အနီးမှ)	၂	။
၃၈၆	၁၀၉၃၀	မန္တလေးမဟာမုနိဖုရားဘိုးတော်ကျောက်စာ (က)	၆	မန္တလေးမြို့။
၃၈၇	၁၀၉၃၁	မန္တလေးမဟာမုနိဖုရား ဘိုးတော် ကျောက်စာ (ခ)	၆	။
၃၈၈	၁၀၉၃၂	ပေါင်းကူးဖုရားကုန်း တူးဖော်နေစဉ်	၂	မြင်းကပါ၊ ပုဂံ။
၃၈၉	၁၀၉၃၃	ပေါင်းကူးဖုရားကုန်းတူးဖော်နေကြစဉ် (အရှေ့တောင်မှ မြင်ခင်း)	၂	။
၃၉၀	၁၀၉၃၄	ပေါင်းကူးဖုရားကုန်းတူးဖော်နေကြစဉ် (အရှေ့မြောက်မှမြင်ခင်း)	၂	။
၃၉၁	၁၀၉၃၅	ပေါင်းကူးဖုရားကုန်းတူးဖော်နေကြစဉ်	၂	။
၃၉၂	၁၀၉၃၆	ပေါင်းကူးဖုရားကုန်းတူးဖော်နေကြစဉ်	၂	။
၃၉၃	၁၀၉၃၇	ပေါင်းကူးဖုရားကုန်းတူးဖော်နေကြစဉ်	၂	။
၃၉၄	၁၀၉၃၈	ပေါင်းကူးဖုရားကုန်းတူးဖော်နေကြစဉ်	၂	။
၃၉၅	၁၀၉၃၉	ပေါင်းကူးဖုရားကုန်းတူးဖော်နေကြစဉ်	၂	။
၃၉၆	၁၀၉၄၀	ပေါင်းကူးဖုရားတူးဖော်ထားစဉ်	၆	။
၃၉၇	၁၀၉၄၁	ပေါင်းကူးဖုရားတူးဖော်နေကြစဉ် (မြောက်ဘက်သို့)	၆	။
၃၉၈	၁၀၉၄၂	ပေါင်းကူးဖုရားတူးဖော်ထားစဉ် (မြောက်မှ တောင်သို့ မြင်ခင်း)	၆	။
၃၉၉	၁၀၉၄၃	ပေါင်းကူးဖုရားကုန်းတူးဖော်ထားစဉ် (တောင်မှမြောက်သို့ မြင်ခင်း)	၆	။
၄၀၀	၁၀၉၄၄	ပေါင်းကူးဖုရားကုန်း တူးဖော်ထားစဉ် (အရှေ့မြောက်မှ မြင်ခင်း)	၆	။
၄၀၁	၁၀၉၄၅	ပေါင်းကူးဖုရားကုန်း တူးဖော်ထားစဉ် (အရှေ့အနောက်သို့မြင်ခင်း)	၆	။
၄၀၂	၁၀၉၄၆	ပေါင်းကူးဖုရားကုန်းတူးဖော်ထားစဉ် (အရှေ့မြောက်မှ မြင်ခင်း အနီးကပ်)	၂	။
၄၀၃	၁၀၉၄၇	ပေါင်းကူးဖုရားကုန်းတူးဖော်တွေ့ရှိသော အုတ်ခွက်၊ အရွှေမြောက်မှ	၂	။
၄၀၄	၁၀၉၄၈	ပေါင်းကူးဖုရားကုန်းတူးဖော်တွေ့ရှိသော အုတ်ခွက်၊ အရွှေမှ အနောက်သို့ မြင်ခင်း (အပေါ်မှ) ။	၂	။
၄၀၅	၁၀၉၄၉	ပေါင်းကူးဖုရားကုန်းတူးဖော်ထားစဉ် အရှေ့တောင်မှ မြင်ခင်း (အပေါ်မှ)	၂	။
၄၀၆	၁၀၉၅၀	ပေါင်းကူးဖုရားကုန်း တူးဖော်ထားစဉ်တောင်ဘက်မှ အဝတ်အပိုင်း (အပေါ်မှ) ။	၂	။
၄၀၇	၁၀၉၅၁	ပေါင်းကူးဖုရားကုန်း တူးဖော်ပြီး အရွှေမှအနောက်သို့ မြင်ခင်း	၂	။
၄၀၈	၁၀၉၅၂	ပေါင်းကူးဖုရားကုန်းမှ တူးဖော်တွေ့ရှိသော ကျောက်စာ အပိုင်းအစ	၂	။
၄၀၉	၁၀၉၅၃	ပေါင်းကူးဖုရားကုန်းမှ တူးဖော်တွေ့ရှိသော အုတ်ခွက်အကျိုး (မျက်နှာဘက်) ။	၄	။
၄၁၀	၁၀၉၅၄	ပေါင်းကူး ဖုရားကုန်းမှ တူးဖော်တွေ့ရှိသောအုတ်ခွက်အကျိုး (ကျောဘက်)	၄	။
၄၁၁	၁၀၉၅၅	ပေါင်းကူး ဖုရားကုန်းမှ တူးဖော်တွေ့ရှိသော အုတ်ခွက်အကျိုးများ	၆	။
၄၁၂	၁၀၉၅၆	ပေါင်း ကူးဖုရားကုန်းမှ တူးဖော်တွေ့ရှိသောမြေအိုးများ	၆	။
၄၁၃	၁၀၉၅၇	ပေါင်းကူး ဖုရားကုန်းမှ တူးဖော်တွေ့ရှိသောရေတကောင်း အကျိုးအပွဲများ	၆	။
၄၁၄	၁၀၉၅၈	ပေါင်းကူး ဖုရားကုန်းမှ တူးဖော်တွေ့ရှိသော မြေအိုးနှင့်အိုးလည်ပင်းများ	၆	။
၄၁၅	၁၀၉၅၉	ပေါင်းကူး ဖုရားကုန်းမှ တူးဖော်တွေ့ရှိသော မြေအိုး အကွဲအပွဲများ	၆	။
၄၁၆	၁၀၉၆၀	ပေါင်းကူး ဖုရားကုန်းမှ တူးဖော်တွေ့ရှိသော အရေးအသားပါ အိုးခြမ်းကွဲများ။	၆	။
၄၁၇	၁၀၉၆၁	ပေါင်းကူး ဖုရားကုန်းမှ တူးဖော်တွေ့ရှိသောအရေးအသားပါ အိုးခြမ်းကွဲများ။	၆	။
၄၁၈	၁၀၉၆၂	ပုဂံ သဗ္ဗညုဗုရားအောက်ထပ်အရွှေမှ တောင်ဘက်အစွန်းမှဆင်းတု	၆	ပုဂံ။
၄၁၉	၁၀၉၆၃	ပုဂံ သဗ္ဗညုဗုရားအောက်ထပ် အရွှေမှ မြောက်ဘက်အစွန်းမှ ဆင်းတု	၆	။
၄၂၀	၁၀၉၆၄	ပုဂံ သဗ္ဗညုဗုရားအောက်ထပ် မြောက်မှ အရွှေဘက်အစွန်းမှ ဆင်းတု	၆	။

နောက်ဆက်တွဲ (ဂ) ။ အဆက်

၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ် အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံ ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနမှ ရိုက်ကူးသော ဓာတ်ပုံများ စာရင်း ။ အဆက်

အမှတ် စဉ်	မှတ်ပုံတင် အမှတ်	အကြောင်းအရာ	အရွယ် လက်မ	တည်ရှိရာ
၄၂၁	၁၀၉၆၅	ပုဂံ သဗ္ဗညုဗုရားအောက်ထပ် မြောက်မှ အရွှေဘက်အနီးမှ ဆင်းတု	၆	ပုဂံ။
၄၂၂	၁၀၉၆၆	သဗ္ဗညုဗုရားအောက်ထပ် မြောက်ဘက်မှ အစွန်းမှ ဆင်းတု	၆	။
၄၂၃	၁၀၉၆၇	သဗ္ဗညုဗုရား အောက်ထပ် မြောက်မှ အစွန်းမှ ဆင်းတု	၆	။
၄၂၄	၁၀၉၆၈	သဗ္ဗညုဗုရားအောက်ထပ် မြောက်ဘက် မှ အစွန်းမှ ဆင်းတု	၆	။
၄၂၅	၁၀၉၆၉	သဗ္ဗညုဗုရား အောက်ထပ် အနောက်မှ အစွန်းမှ ဆင်းတု	၆	။
၄၂၆	၁၀၉၇၀	သဗ္ဗညုဗုရား အောက်ထပ် အနောက်မှ အစွန်းမှ ဆင်းတု	၆	။
၄၂၇	၁၀၉၇၁	သဗ္ဗညုဗုရား အောက်ထပ် အနောက်မှ အစွန်းမှ ဆင်းတု	၆	။
၄၂၈	၁၀၉၇၂	သဗ္ဗညုဗုရား အောက်ထပ် အနောက်မှ အစွန်းမှ ဆင်းတု	၆	။
၄၂၉	၁၀၉၇၃	သဗ္ဗညုဗုရား အောက်ထပ် အနောက်မှ အစွန်းမှ ဆင်းတု	၆	။
၄၃၀	၁၀၉၇၄	သဗ္ဗညုဗုရား အောက်ထပ် တောင်ဘက်မှ အနောက်အစွန်းမှ ဆင်းတု	၆	။
၄၃၁	၁၀၉၇၅	သဗ္ဗညုဗုရား အောက်ထပ် တောင်ဘက်မှ အနောက်အစွန်းမှ ဆင်းတု	၆	။
၄၃၂	၁၀၉၇၆	သဗ္ဗညုဗုရား အောက်ထပ် တောင်ဘက်မှ အစွန်းမှ ဆင်းတု	၆	။
၄၃၃	၁၀၉၇၇	သဗ္ဗညုဗုရား အောက်ထပ် တောင်ဘက်မှ အစွန်းမှ ဆင်းတု	၆	။
၄၃၄	၁၀၉၇၈	သဗ္ဗညုဗုရား အောက်ထပ် တောင်ဘက်မှ အစွန်းမှ ဆင်းတု	၆	။
၄၃၅	၁၀၉၇၉	သဗ္ဗညုဗုရား အောက်ထပ် တောင်ဘက်မှ အစွန်းမှ ဆင်းတု	၆	။
၄၃၆	၁၀၉၈၀	သဗ္ဗညုဗုရား အောက်ထပ် တောင်ဘက်မှ အစွန်းမှ ဆင်းတု	၆	။
၄၃၇	၁၀၉၈၁	ပုဂံ ဂေါ်တော့ပလ္လင် ဖုရား အောက်ထပ် တောင်ဘက် အနောက်အစွန်းမှ ဆင်းတု	၆	။
၄၃၈	၁၀၉၈၂	ပုဂံ ဂေါ်တော့ပလ္လင် ဖုရား အောက်ထပ် တောင်ဘက် အလယ်မှ ဆင်းတု	၆	။
၄၃၉	၁၀၉၈၃	ပုဂံ ဂေါ်တော့ပလ္လင်ဖုရား အောက်ထပ် တောင်ဘက် အရွှေဆုံးမှ ဆင်းတု	၆	။
၄၄၀	၁၀၉၈၄	ပုဂံ ဂေါ်တော့ပလ္လင်ဖုရား အပေါ်ထပ် အရွှေ ဘက်မှဆင်းတု	၆	။
၄၄၁	၁၀၉၈၅	ပုဂံ ဂေါ်တော့ပလ္လင်ဖုရား အပေါ်ထပ် မြောက်ဘက်မှဆင်းတု	၆	။
၄၄၂	၁၀၉၈၆	ပုဂံ ဂေါ်တော့ပလ္လင်ဖုရား အပေါ်ထပ် အနောက်ဘက်မှ ဆင်းတု	၆	။
၄၄၃	၁၀၉၈၇	ပုဂံ ဂေါ်တော့ပလ္လင်ဖုရား အပေါ်ထပ် တောင်ဘက်မှ ဆင်းတု	၆	။
၄၄၄	၁၀၉၈၈	ရွှေစည်းခုံဖုရား အတွင်းရှိ ကျောက်စာရံ ပြုပြင်ခြင်း	၂	မြင်းခြံခရိုင်၊ ညောင်ဦးမြို့။
၄၄၅	၁၀၉၈၉	တန်ဆောင်းကျောင်း ကျောက်စာရံ ပြုပြင်ခြင်း	၂	ညောင်ဦးမြို့ ဝက်ကြီးအင်း။
၄၄၆	၁၀၉၉၀	ရွှေစည်းခုံဖုရား တောင်ဘက် တန်ဆောင်း ပြာသာဒ်မှ သစ်သား ပန်းဝ	၂	ညောင်ဦးမြို့။
၄၄၇	၁၀၉၉၁	တန်ဆောင်းကျောင်းမှ အင်္ဂတေပန်း	၂	ဝက်ကြီးအင်း။
၄၄၈	၁၀၉၉၂	လောကဉာဏ်သျှောင်ဖုရား မပြုပြင်မီ အနောက်မြောက်မှ မြင်ခင်း	၂	ပုဂံ။
၄၄၉	၁၀၉၉၃	လောကဉာဏ်သျှောင်ဖုရား မပြုပြင်မီ အရှေ့မြောက်မှ မြင်ခင်း	၂	။
၄၅၀	၁၀၉၉၄	လောကဉာဏ်သျှောင်ဖုရား မပြုပြင်မီ ရွှေ	၂	။
၄၅၁	၁၀၉၉၅	သိဗ္ဗစည်းဖုရား မပြုပြင်မီ အရှေ့မြောက်မှ	၂	။
၄၅၂	၁၀၉၉၆	သိဗ္ဗစည်းဖုရား မပြုပြင်မီ ရွှေ	၂	။
၄၅၃	၁၀၉၉၇	သယံဇ္ဈာန်ဖုရား မပြုပြင်မီ ရွှေ	၂	။
၄၅၄	၁၀၉၉၈	သယံဇ္ဈာန်ဖုရား မပြုပြင်မီ အရှေ့မြောက်မှ	၂	။
၄၅၅	၁၀၉၉၉	မြေဘုံသာဘုရားလှ မပြုပြင်မီ အနောက်တောင်မှ	၂	။
၄၅၆	၁၀၉၉၀	မြေဘုံသာဘုရားလှ မပြုပြင်မီ အနောက်မြောက်မှ	၂	။
၄၅၇	၁၀၉၉၁	မြေဘုံသာဘုရားလှ မပြုပြင်မီ အနောက်မြောက်မှ မှန်ပန်း	၂	။
၄၅၈	၁၀၉၉၂	သဗ္ဗညုဗုရားအနီးရှိ ဂရု၊ ချိုး ဖုရားတံတိုင်း မပြုပြင်မီ အရှေ့မြောက်မှ	၂	။
၄၅၉	၁၀၉၉၃	သဗ္ဗညုဗုရားအနီးရှိ ဂရု၊ ချိုး ဖုရားတံတိုင်း မပြုပြင်မီ မြောက်မှတောင်သို့	၂	။
၄၆၀	၁၀၉၉၄	ဆင်ခံဖုရားမပြုပြင်မီ အရှေ့မြောက်မှ	၂	။
၄၆၁	၁၀၉၉၅	ဆင်ခံဖုရားမပြုပြင်မီ အရွှေမှ	၂	။

နောက်ဆက်တွဲ (ဂ)။ ။အဆက်

၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ် အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံ ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနမှ ရိုက်ကူးသော ဓါတ်ပုံများ စာရင်း။ ။အဆက်

အမှတ်စဉ်	မှတ်ပုံတင်အမှတ်	အကြောင်းအရာ	အရွယ်လက်မ	တည်ရှိရာ
၄၆၂	၁၁၀၀၆	ရွှေသိပ်ဘူးဖုရားမပြင်မီ အရွှေဘောင်းမှ	၂	ပုဂံ။
၄၆၃	၁၁၀၀၇	ရွှေသိပ်ဘူးဖုရားမပြင်မီ တောင်မမြောက်... ..	၂	။
၄၆၄	၁၁၀၀၈	မင်းခေါင်ရာဘုရားဘုံဘိုးပြင်ပြီး	၂	။
၄၆၅	၁၁၀၀၉	မင်းခေါင်ရာဘုရားဘုံဘိုးပြင်ပြီး	၂	။
၄၆၆	၁၁၀၁၀	မြောက်ဂူဖုရား ပြင်ပြီးအရွှေမှ	၂	။
၄၆၇	၁၁၀၁၁	ပိန္နဲသင်္ဃာတုရား ပြင်ပြီး သုံးဆူဘုံ	၂	။
၄၆၈	၁၁၀၁၂	ရွှေဆင်တော်ဖုရား အနောက်မြောက် အနီးရှိ ဂူဖုရားမှ အင်္ဂုတေမကာရ်စုလစ်	၂	။
၄၆၉	၁၁၀၁၃	ရွှေဆင်တော်ဖုရား အနောက်မြောက် အနီးရှိ ဂူဖုရားမှ အင်္ဂုတေမကာရ်စုလစ် (မြောက်မှ)။	၂	။
၄၇၀	၁၁၀၁၄	ရွှေဆင်တော်ဖုရားအနောက်မြောက်အနီးရှိ ဂူဖုရားမှ အင်္ဂုတေ မကာရ်စုလစ် (မြောက်မှ)။	၂	။
၄၇၁	၁၁၀၁၅	လေးလှိုမင်းလှိုဖုရားမှ အင်္ဂုတေပန်း	၂	။
၄၇၂	၁၁၀၁၆	မေရ်ကြီးဖုရားမှ ပြုတင်အင်္ဂုတေပန်း	၂	။
၄၇၃	၁၁၀၁၇	မုန့်စာဂူဖုရားမပြင်မီ တောင်မှ	၂	တောင်ဘီးပုဂံ။
၄၇၄	၁၁၀၁၈	မုန့်စာဂူဖုရားမပြင်မီ အရွှေမြောက်မှ	၂	။
၄၇၅	၁၁၀၁၉	မုန့်စာဂူဖုရားမပြင်မီ အရွှေမှ အနောက်	၂	။
၄၇၆	၁၁၀၂၀	ပိန္နဲကတ်တိုက် မပြင်မီ အရွှေမြောက်မှ	၂	။
၄၇၇	၁၁၀၂၁	ပိန္နဲကတ်တိုက် မပြင်မီ အနောက်မြောက်မှ	၂	။
၄၇၈	၁၁၀၂၂	အပါယ်ရတနာဖုရားအရွှေဘက်အနီးရှိ ၂၁၂ ဖုရားမပြင်မီ အရွှေမှအနောက် သို့။	၂	မြင်းကပါ။
၄၇၉	၁၁၀၂၃	အပါယ်ရတနာဖုရားအရွှေဘက်အနီးရှိ အမှတ် ၂၁၂ ဖုရား မပြင်မီ အရွှေမြောက်မှ။	၂	။
၄၈၀	၁၁၀၂၄	အပါယ်ရတနာဖုရား အရွှေဘက်အနီးရှိ အမှတ် ၁၉၇ ဖုရား မပြင်မီ အရွှေမှ အနောက်သို့။	၂	။
၄၈၁	၁၁၀၂၅	အပါယ်ရတနာဖုရား အရွှေဘက်အနီးရှိ အမှတ် ၁၉၇ ဖုရားမပြင်မီ အရွှေမြောက်မှ။	၂	။
၄၈၂	၁၁၀၂၆	အပါယ်ရတနာဖုရား အရွှေဘက်အနီးရှိ အမှတ် ၁၉၇ ဖုရား မပြင်မီ မြောက်မှ တောင်သို့။	၂	။
၄၈၃	၁၁၀၂၇	ပြတ်စရွှေကုန်းမြောက်ဘက်ရှိ သီဟိုဠ်ပုံစေတီ	၂	။
၄၈၄	၁၁၀၂၈	ဂူပြောက်ငယ်ဖုရားပြင်ပြီး အရွှေမြောက်မှ	၂	။
၄၈၅	၁၁၀၂၉	ဂူပြောက်ငယ်ဖုရားပြင်ပြီး မြောက်မှ တောင်	၂	။
၄၈၆	၁၁၀၃၀	အဂ္ဂတေဖုရားမှ အင်္ဂုတေပန်းဘိုးလှပန်းဆွဲ	၂	။
၄၈၇	၁၁၀၃၁	ပိန္နဲဖုရားမပြင်မီ အရွှေမြောက်မှ	၂	ဖူးစေတီ၊ ပုဂံ။
၄၈၈	၁၁၀၃၂	ပိန္နဲဖုရားမပြင်မီ	၂	။
၄၈၉	၁၁၀၃၃	သမုတိဖုရားပြင်ပြီး အရွှေမှ အနောက်သို့	၂	။
၄၉၀	၁၁၀၃၄	သမုတိဖုရားပြင်ပြီး အရွှေတောင်မှ	၂	။
၄၉၁	၁၁၀၃၅	သစ္စဝတိဖုရားပြင်ပြီး အရွှေမှ အနောက်သို့	၂	။
၄၉၂	၁၁၀၃၆	သစ္စဝတိဖုရားပြင်ပြီး အရွှေမြောက်မှ	၂	။
၄၉၃	၁၁၀၃၇	သစ္စဝတိဖုရားပြင်ပြီး အနောက်မြောက်မှ	၂	။
၄၉၄	၁၁၀၃၈	ကုသဖုရားပြင်ပြီး အရွှေမြောက်မှ	၂	။
၄၉၅	၁၁၀၃၉	ကုသဖုရားပြင်ပြီး မြောက်မှ တောင်သို့	၂	။
၄၉၆	၁၁၀၄၀	ကုသဖုရားပြင်ပြီးအနောက်မှ အရွှေသို့	၂	။
၄၉၇	၁၁၀၄၁	တုရင်ပုသိုးအုတ်ကျောင်းမပြင်မီ (အရွှေမှ)	၂	မင်းနံ့သူ။
၄၉၈	၁၁၀၄၂	တုရင်ပုသိုး အုတ်ကျောင်းမပြင်မီ (မြောက်)	၂	။
၄၉၉	၁၁၀၄၃	ကဿပဖုရား မပြင်မီ အရွှေတောင်မှ	၂	။
၅၀၀	၁၁၀၄၄	ကဿပဖုရား မပြင်မီ အရွှေမြောက်မှ	၂	။
၅၀၁	၁၁၀၄၅	သမ္ဗုလဖုရားအနီး ဂူဖုရားပြင်ပြီး အောက်ခြေ	၂	။
၅၀၂	၁၁၀၄၆	ဝိနည်းခရီးဖုရားစုအမှတ် ၁၀၆၄ ဖုရားပြင်ပြီး	၂	။
၅၀၃	၁၁၀၄၇	ဝိနည်းခရီးဖုရားစုအမှတ် ၃၃၉ ဖုရားပြင်ပြီး	၂	။
၅၀၄	၁၁၀၄၈	ဝိနည်းခရီးဖုရားစုအမှတ် ၃၃၉ ဖုရားပြင်ပြီး	၂	။
၅၀၅	၁၁၀၄၉	တရုတ်ပြေးဖုရား အင်္ဂုတေပန်း	၂	။

နောက်ဆက်တွဲ (ဂ)။ ။အဆက်

၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ် အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံ ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနမှ ရိုက်ကူးသော ဓါတ်ပုံများ စာရင်း။ ။အဆက်

အမှတ်စဉ်	မှတ်ပုံတင်အမှတ်	အကြောင်းအရာ	အရွယ်လက်မ	တည်ရှိရာ
၅၀၆	၁၁၀၅၀	တရုတ်ပြေးဖုရား အင်္ဂုတေပန်း	၂	ပင်းနံ့သူ။
၅၀၇	၁၁၀၅၁	တရုတ်ပြေးဖုရားမှ မကာရ်စုလစ်	၂	။
၅၀၈	၁၁၀၅၂	တရုတ်ပြေးဖုရားမှ အင်္ဂုတေပန်း	၂	။
၅၀၉	၁၁၀၅၃	မွေဒုတကျောင်း	၂	မက္ကရာ။
၅၁၀	၁၁၀၅၄	မွေဒုတကျောင်းရှိ ဝသုခန္ဓာတရုပ်	၂	။
၅၁၁	၁၁၀၅၅	မွေဒုတကျောင်းရှိ သစ်သားပန်းပုပုပ်လုံးများ	၂	။
၅၁၂	၁၁၀၅၆	မွေဒုတကျောင်းရှိ သစ်သား နဂါးရုပ်	၂	။
၅၁၃	၁၁၀၅၇	မွေဒုတကျောင်းရှိ သစ်သားပန်းပု ရုပ်ပုံ	၂	။
၅၁၄	၁၁၀၅၈	မွေဒုတကျောင်းရှိ သစ်သားပန်းပု ပုပ်	၂	။
၅၁၅	၁၁၀၅၉	မွေဒုတကျောင်းရှိ သစ်သားကလပ်	၂	။
၅၁၆	၁၁၀၆၀	မွေဒုတကျောင်းရှိ သစ်သားပန်းပုလုံး	၂	။
၅၁၇	၁၁၀၆၁	မွေဒုတကျောင်းရှိ သစ်သားပန်းပု	၂	။
၅၁၈	၁၁၀၆၂	မွေဒုတကျောင်းရှိ တောင်တည်သော မုန့်စိရွှေရတနာ	၂	။
၅၁၉	၁၁၀၆၃	မွေဒုတကျောင်းရှိ ကလပ်နှင့် ဟင်္သာရုပ်	၂	။
၅၂၀	၁၁၀၆၄	မွေဒုတကျောင်းရှိ ကြေး ရေတကောင်း၊ ဒေါင်း ပေါင် ကလပ်၊ ဂေ့စစ် နှင့် နှိုးခွက်များ။	၂	။
၅၂၁	၁၁၀၆၅	မွေဒုတကျောင်းရှိ ကြေးပန်းကန်များ	၂	။
၅၂၂	၁၁၀၆၆	မွေဒုတကျောင်းရှိ ရောင်စုံမီးအိမ်များ	၂	။
၅၂၃	၁၁၀၆၇	မွေဒုတကျောင်းရှိ ပေစာထုပ်များ	၂	။
၅၂၄	၁၁၀၆၈	မွေဒုတကျောင်းရှိ ဆင်းတု	၂	။
၅၂၅	၁၁၀၆၉	မွေဒုတကျောင်းရှိ ရုပ်တော်မူဆင်းတု	၂	။
၅၂၆	၁၁၀၇၀	မွေဒုတကျောင်းရှိ ဆင်းတုများ	၂	။
၅၂၇	၁၁၀၇၁	မွေဒုတကျောင်းရှိ ဆင်းတုများ	၂	။
၅၂၈	၁၁၀၇၂	မွေဒုတကျောင်းရှိ ဆင်းတုများ	၂	။
၅၂၉	၁၁၀၇၃	မွေဒုတကျောင်းရှိ ဆင်းတုများ	၂	။
၅၃၀	၁၁၀၇၄	မွေဒုတကျောင်းရှိ ဆင်းတုများ	၂	။
၅၃၁	၁၁၀၇၅	မွေဒုတကျောင်းရှိ ဆင်းတုများ	၂	။
၅၃၂	၁၁၀၇၆	မွေဒုတကျောင်းရှိ ဆင်းတုများ	၂	။
၅၃၃	၁၁၀၇၇	မွေဒုတကျောင်းရှိ ဆင်းတုတော်များနှင့် ပစ္စည်းများ	၂	။
၅၃၄	၁၁၀၇၈	မွေဒုတကျောင်းရှိ ဆင်းတုတော်များ	၂	။
၅၃၅	၁၁၀၇၉	တံတားဦးမြို့ သာခေါင်ရပ် အင်းဘဲရွှေကုလုရားမှ ဇေယျပတိ (ကြေး)	၂	တံတားဦး။
၅၃၆	၁၁၀၈၀	တံတားဦးမြို့ သာခေါင်ရပ် အင်းဘဲရွှေကုလုရားမှ ဇေယျပတိ (ကြေး)	၂	။
၅၃၇	၁၁၀၈၁	တံတားဦးမြို့ သာခေါင်ရပ် အင်းဘဲရွှေကုလုရားမှ ဇေယျပတိ (ကြေး)	၂	။
၅၃၈	၁၁၀၈၂	တံတားဦးမြို့ သာခေါင်ရပ် အင်းဘဲရွှေကုလုရားမှ ကြေးဆင်းတုကျောတွင် စာပါသည်။	၂	။
၅၃၉	၁၁၀၈၃	တံတားဦးမြို့ သာခေါင်ရပ် အင်းဘဲရွှေကုလုရားမှ ကြေးဆင်းတု ကျောမှစာ	၂	။
၅၄၀	၁၁၀၈၄	တံတားဦးမြို့ သာခေါင်ရပ် အင်းဘဲရွှေကုလုရားမှ ငွေဆင်းတု၊ ပလ္လင်စာပါ သည်။	၂	။
၅၄၁	၁၁၀၈၅	တံတားဦးမြို့ သာခေါင်ရပ် အင်းဘဲရွှေကုလုရားမှ အုတ်ခွက် (ရွှေ)	၂	။
၅၄၂	၁၁၀၈၆	တံတားဦးမြို့ သာခေါင်ရပ် အင်းဘဲရွှေကုလုရားမှ အုတ်ခွက် (ကျော)	၂	။
၅၄၃	၁၁၀၈၇	တံတားဦးမြို့ သာခေါင်ရပ် အင်းဘဲရွှေကုလုရားမှ အုတ်ဆင်းတု	၂	။
၅၄၄	၁၁၀၈၈	တံတားဦးမြို့ သာခေါင်ရပ် အင်းဘဲရွှေကုလုရားမှ ပျက်	၂	။
၅၄၅	၁၁၀၈၉	ဈေးကြီးရပ်ရှိ စေတီပျက်များ	၂	အင်းစမြို့။
၅၄၆	၁၁၀၉၀	ဈေးကြီးရပ်ရှိ စေတီပျက်မှ ကျောက်ဆင်းတု (ရွှေ)	၂	။
၅၄၇	၁၁၀၉၁	ဈေးကြီးရပ်ရှိ စေတီပျက်မှ ကျောက်ဆင်းတု (နောက်)	၂	။
၅၄၈	၁၁၀၉၂	ဈေးကြီးရပ်ရှိ စေတီပျက်မှ အုတ်ဆင်းတု	၂	။
၅၄၉	၁၁၀၉၃	ဈေးကြီးရပ်ရှိ စေတီပျက်မှ ကျောက်ဆင်းတုသပိတ်ပွေ	၂	။
၅၅၀	၁၁၀၉၄	ဈေးကြီးရပ်ရှိ စေတီပျက်မှ ကျောက်စေတီ	၂	။
၅၅၁	၁၁၀၉၅	ဈေးကြီးရပ်ရှိ စေတီပျက်မှ ကျောက်သပိတ်	၂	။
၅၅၂	၁၁၀၉၆	ဈေးကြီးရပ်ရှိ စေတီပျက်မှ ဓါတ်တော်များ	၂	။
၅၅၃	၁၁၀၉၇	ဆရာယုဒသန် အကျဉ်းချုပ်သော နေရာ (တောင်မှမြောက်သို့)	၂	။

[illegible][illegible]

[illegible]

အမှတ်စဉ်	မှတ်ပုံတင်အမှတ်	အကြောင်းအရာ	အရွယ်လက်မ	တည်ရှိရာ
၆၄၇	၁၁၁၉၁	မဟာမုနိဖိုရား မြောက် စောင်းတန်း တတိယ မှန် အရွှေဘက် လိုက် တောင်ဘက်နံရံမှ ဆေးရေး (၇)။	၂	မန္တလေးမြို့။
၆၄၈	၁၁၁၉၂	မဟာမုနိဖိုရား မြောက် စောင်းတန်း မှန် အရွှေဘက်လိုက် တောင်ဘက် နံရံမှ ဆေးရေး (၈)။	၂	"
၆၄၉	၁၁၁၉၃	မဟာမုနိဖိုရားမြောက်စောင်းတန်း တတိယမှန် အရွှေဘက်လိုက် တောင် နံရံမှ ဆေးရေး (၉)။	၂	"
၆၅၀	၁၁၁၉၄	မဟာမုနိဖိုရားမြောက်စောင်းတန်း တတိယမှန် အရွှေဘက် လိုက်တောင် နံရံမှ ဆေးရေး (၁၀)။	၂	"
၆၅၁	၁၁၁၉၅	မဟာမုနိဖိုရားမြောက် စောင်းတန်း တတိယမှန် အရှေ့ဘက် ဟမ်းကြားမှ ဆေးရေး ငါးခန်း။	၂	"
၆၅၂	၁၁၁၉၆	မဟာမုနိဖိုရား မြောက်စောင်းတန်း တတိယမှန် ဖုရားဘက် အထွက်အရွှေ နံရံမှ ငါးခန်း။	၂	"
၆၅၃	၁၁၁၉၇	မဟာမုနိဖိုရားအရှေ့ စောင်းတန်း ဒုတိယ မှန် တောင်ဘက် လိုက် အရွှေ နံရံမှ ဆေးရေးပန်းချီ ပုံဆွဲ။	၂	"
၆၅၄	၁၁၁၉၈	မဟာမုနိဖိုရားအရှေ့ စောင်းတန်း ဒုတိယမှန် တောင်ဘက် လိုက်မှ ဆေး ရေးပုံဆွဲ။	၆	"
၆၅၅	၁၁၁၉၉	မဟာမုနိဖိုရား အရှေ့ စောင်းတန်း ဒုတိယမှန် တောင်ဘက် လိုက်မှ ဆေး ရေးဆွဲပုံ။	၆	"
၆၅၆	၁၁၂၀၀	မဟာမုနိဖိုရား အရှေ့ စောင်းတန်း ဒုတိယမှန် တောင်ဘက် လိုက်မှ ဆေး ရေးဆွဲပုံ။	၆	"
၆၅၇	၁၁၂၀၁	မ ဟ မုနိဖိုရားအရှေ့ စောင်းတန်း ဒုတိယမှန် တောင်ဘက် လိုက်မှ ဆေး ရေးဆွဲပုံ။	၆	"
၆၅၈	၁၁၂၀၂	မဟာမုနိဖိုရားအရှေ့စောင်းတန်း ဒုတိယ မှန် တောင်ဘက် လိုက်မှ ဆေး ရေးဆွဲပုံ။	၆	"
၆၅၉	၁၁၂၀၃	မဟာမုနိဖိုရား အရှေ့စောင်းတန်း ဒုတိယမှန် တောင်ဘက် လိုက်မှ ဆေး ရေးဆွဲပုံ။	၆	"
၆၆၀	၁၁၂၀၄	မဟာမုနိဖိုရား အရှေ့စောင်းတန်း ပုဂံယမှန် မြောက်ဘက်လိုက် အရွှေနံရံ မှ ဆေးရေး ပုံဆွဲ။	၆	"
၆၆၁	၁၁၂၀၅	မဟာမုနိဖိုရား အရွှေဘက် စောင်းတန်း တတိယမှန် မြောက် နံရံမှ ဆေး ရေး ပုံဆွဲ။	၆	"
၆၆၂	၁၁၂၀၆	မဟာမုနိဖိုရား အရွှေစောင်းတန်း တတိယမှန် အနောက် နံရံမှ ဆေး ရေး ပုံဆွဲ။	၆	"
၆၆၃	၁၁၂၀၇	မဟာမုနိဖိုရား အရွှေစောင်းတန်း တတိယမှန် အဝင် အထက် အရွှေနံရံမှ ဆေးရေး ပုံဆွဲ။	၆	"
၆၆၄	၁၁၂၀၈	မဟာမုနိဖိုရား အရွှေစောင်းတန်း တတိယမှန် တောင်ဘက် နံရံ အနောက် ဘက်ပိုင်းမှ ဆေးရေး ပုံဆွဲ။	၆	"
၆၆၅	၁၁၂၀၉	မဟာမုနိဖိုရား အရွှေ စောင်းတန်း တတိယမှန် တောင်ဘက် နံရံ အရွှေ ပိုင်းမှ ဆေးရေး ပုံဆွဲ။	၆	"
၆၆၆	၁၁၂၁၀	မဟာမုနိဖိုရား မြောက်စောင်းတန်း တတိယမှန် အဝင် အမိုး ရုံးမြင့်မိုင်မှ ဆေးရေး ပုံဆွဲ၊ (အနောက်ပိုင်း)။	၆	"
၆၆၇	၁၁၂၁၁	မဟာမုနိဖိုရား မြောက် စောင်းတန်း တတိယ မှန်အဝင် အမိုးရုံးမြင့်မိုင်မှ ဆေးရေး ပုံဆွဲ၊ (အရှေ့ပိုင်း)။	၆	"
၆၆၈	၁၁၂၁၂	မဟာမုနိဖိုရားမြောက်စောင်းတန်း တတိယမှန်အဝင်အရွှေနံရံမှဆေးရေး ပုံဆွဲ(၁)။	၆	"
၆၆၉	၁၁၂၁၃	မဟာမုနိဖိုရားမြောက်စောင်းတန်း တတိယမှန်အဝင် အရွှေနံရံမှဆေးရေး ပုံဆွဲ(၂)။	၆	"
၆၇၀	၁၁၂၁၄	မဟာမုနိဖိုရားမြောက်စောင်းတန်း တတိယမှန်အဝင် အရွှေနံရံမှဆေးရေး ပုံဆွဲ(၃)။	၆	"
၆၇၁	၁၁၂၁၅	မဟာမုနိဖိုရားမြောက်စောင်းတန်း တတိယမှန်တောင်နံရံမှ ဆေးရေးပုံဆွဲ	၆	"
၆၇၂	၁၁၂၁၆	မဟာမုနိဖိုရားမြောက်စောင်းတန်း တတိယမှန်တောင်နံရံမှ ဆေးရေးပုံဆွဲ (အနောက်ပိုင်း)။	၆	"

နောက်ဆက်တွဲ(ဂ)။ ။အဆုံး

၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ် အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံ ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနမှ ရိုက်ကူးသော ဓါတ်ပုံများ စာရင်း။ ။အဆုံး

အမှတ်စဉ်	မှတ်ပုံတင်အမှတ်	အကြောင်းအရာ	အရွယ်လက်မ	တည်ရှိရာ
၆၇၃	၁၁၂၇	မဟာမုနိဖုရားမြောက်စောင်းတန်း တတိယမုခ်အရွှေဘက်လိုက် မြောက်နံရံမှ ဆေးရေးပုံဆွဲ	၆	မန္တလေးမြို့။
၆၇၄	၁၁၂၈	မဟာမုနိဖုရား မြောက်စောင်းတန်းတတိယမုခ်အရွှေဘက်နံရံမှ ဆေးရေးပုံဆွဲ	၆	။
၆၇၅	၁၁၂၉	မဟာမုနိဖုရားမြောက် စောင်းတန်း တတိယမုခ်အရွှေဘက်လိုက် မြောက်နံရံမှ ဆေးရေးပုံဆွဲ(၁)။	၆	။
၆၇၆	၁၁၂၁၀	မဟာမုနိဖုရားမြောက်စောင်းတန်းတတိယမုခ်အရွှေဘက်လိုက် မြောက်နံရံမှ ဆေးရေးပုံဆွဲ(၂)။	၆	။
၆၇၇	၁၁၂၁၁	မဟာမုနိဖုရားမြောက်စောင်းတန်း တတိယမုခ်အရွှေဘက်လိုက် မြောက်နံရံမှ ဆေးရေးပုံဆွဲ(၃)။	၆	။
၆၇၈	၁၁၂၂၂	မဟာမုနိဖုရား မြောက်စောင်းတန်း တတိယမုခ်အရွှေဘက်လိုက် တောင်နံရံမှဆေးရေးပုံဆွဲရုပ်သေးစင်။	၆	။
၆၇၉	၁၁၂၂၃	မဟာမုနိဖုရားမြောက် စောင်းတန်းတတိယမုခ်အရွှေဘက်ဘက်လိုက် တောင်နံရံမှဆေးရေးပုံဆွဲ။	၆	။
၆၈၀	၁၁၂၂၄	မဟာမုနိဖုရားမြောက်စောင်းတန်း တတိယမုခ်အရွှေဘက်ဘက်လိုက် တောင်နံရံမှဆေးရေးပုံဆွဲ။	၆	။
၆၈၁	၁၁၂၂၅	မဟာမုနိဖုရားမြောက်စောင်းတန်း တတိယမုခ်အရွှေဘက်ဘက်လိုက် တောင်နံရံမှဆေးရေးပုံဆွဲ။	၆	။
၆၈၂	၁၁၂၂၆	မဟာမုနိဖုရားမြောက်စောင်းတန်း ဒုတိယမုခ်အရွှေဘက်လိုက် မြောက်နံရံမှဆေးရေးပုံဆွဲ(၁)။	၆	။
၆၈၃	၁၁၂၂၇	မဟာမုနိဖုရားမြောက်စောင်းတန်း ဒုတိယမုခ်အရွှေဘက်လိုက် မြောက်နံရံမှဆေးရေးပုံဆွဲ(၂)။	၆	။
၆၈၄	၁၁၂၂၈	မဟာမုနိဖုရားမြောက်စောင်းတန်း ဒုတိယမုခ်အရွှေဘက်လိုက် မြောက်နံရံမှဆေးရေးပုံဆွဲ(၃)။	၆	။
၆၈၅	၁၁၂၂၉	မဟာမုနိဖုရားမြောက် စောင်းတန်း ဒုတိယမုခ်အရွှေဘက်လိုက် အရွှေနံရံမှဆေးရေးပုံဆွဲ(၁)။	၆	။
၆၈၆	၁၁၂၃၀	မဟာမုနိဖုရားမြောက်စောင်းတန်း ဒုတိယမုခ် အရွှေဘက်လိုက်အရွှေနံရံမှဆေးရေးပုံဆွဲ(၂)။	၆	။

နောက်ဆက်တွဲ (ဃ)

၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ်၊ ပန်းချီနှင့်ချုပ်စာရင်း

အမှတ်စဉ်	နှစ်ချုပ်အမှတ်	အကြောင်းအရာ	အမျိုးအမည်	စကေး	ယည်စုဌာန
၁	၁၅၂၈	ပုဂံမြေပုံကြီး မြေပုံကြီး	ပုံဆွဲ	၃-တမိုင်	ပုဂံ။
၂	၁၅၂၉	ပေါင်းကူးဖုရားပန္နက်ပုံ မြေပုံကြီး	။	၁-၄	။
၃	၁၅၃၀	မဟာမြတ်မုနိဖုရား အရွှေစောင်းတန်း ဒုတိယမုခ်တောင်ဘက်လိုက် အထက်မုခ်ကုန်းမှ မိဖုရားပန်းစည်းကိုင်၍ ထိုင်နေပုံ။	ဆေးရေး	မူလအရွယ်	မန္တလေး။
၄	၁၅၃၁	မဟာမြတ်မုနိဖုရား အရွှေစောင်းတန်း ဒုတိယမုခ်တောင်ဘက်လိုက် အထက်မုခ် တောင်ဘက်လိုက် အရွှေဘက်နံရံမှသိုင်းကိုင်ဝန်ကြီး နှစ်ပါးပုံ။	။	။	။
၅	၁၅၃၂	မဟာမြတ်မုနိဖုရား အရွှေစောင်းတန်း ဒုတိယမုခ်တောင်ဘက်လိုက် အထက်မုခ်တောင်ဘက်လိုက် အရွှေဘက်နံရံမှ ဘုရင်မိဖုရား ထွက်သွားပုံဆွဲ။	။	။	။
၆	၁၅၃၃	မဟာမြတ်မုနိ ဖုရားအရွှေစောင်းတန်းနှင့် တောင်စောင်းတန်း၏ ပန္နက်ပုံ။	ပုံဆွဲ	၁-၁၀	။
၇	၁၅၃၄	မဟာမြတ်မုနိဖုရားအရွှေစောင်းတန်း ဒုတိယမုခ်တောင်ဘက်လိုက် အရွှေဘက်နံရံမှရဟန္တာများပင့်ဆောင်ခဏ်း။	ဆေးရေး	မူလအရွယ်	။
၈	၁၅၃၅	၎င်း နံရံမှ မှူးမတ်များခစားနေဟန်	။	။	။
၉	၁၅၃၆	၎င်း မုနိဖုရားမုခ်တောင်ဘက်လိုက် အနောက်ဘက် နံရံမှ ရဟန္တာများပင့်ဆောင်ခဏ်း။	။	။	။
၁၀	၁၅၃၇	၎င်း နံရံမှ ရဟန္တာများအား နန်းဦးပြာသာဒ်၌ ပူဇော်ခဏ်း။	။	။	။
၁၁	၁၅၃၈	၎င်း မုခ်မြောက်ဘက် လိုက်အရွှေဘက်နံရံမှ မင်းတုန်းမင်း သင်္ဂြိုဟ်ရာဘဝခဏ်း။	။	။	။
၁၂	၁၅၃၉	မဟာမြတ်မုနိဖုရား အရွှေစောင်းတန်း တတိယမုခ်မြောက်ဘက် နံရံမှ ဓဿာဘိပြည့်သျှမြတ်စွာဖုရားသခင်ကြွတော်မူခဏ်း။	။	။	။
၁၃	၁၅၄၀	မဟာမြတ်မုနိဖုရား အရွှေစောင်းတန်း တတိယမုခ်မြောက်ဘက် နံရံမှ စန္ဒသူရိယမင်းကျောင်းဆောက်ကုံးကွယ်ခဏ်း။	။	။	။
၁၄	၁၅၄၁	မဟာမြတ်မုနိဖုရား အရွှေစောင်းတန်း တတိယမုခ်မြောက်ဘက် နံရံမှ မြတ်စွာဖုရားသခင် ပြန်လည်ကြွတော်မူမည့်အခဏ်း။	။	။	။
၁၅	၁၅၄၂	မဟာမြတ်မုနိဖုရား အရွှေစောင်းတန်း တတိယမုခ် အရွှေဘက်နံရံမှ မြတ်စွာဖုရားသခင် နိဗ္ဗာန်တော်တိုင် မဟာမြတ်မုနိ ရုပ်ပွားတော်အား ကြွေးသွန်းတော်မူခဏ်း။	။	။	။
၁၆	၁၅၄၃	မဟာမြတ်မုနိဖုရား အရွှေစောင်းတန်း တတိယမုခ်တောင်ဘက်နံရံမှ မဟာမြတ်မုနိဖုရားအားတော်တော်အားပေးပင့်ဆောင်ခဏ်း။	။	။	။
၁၇	၁၅၄၄	မဟာမြတ်မုနိဖုရား အရွှေစောင်းတန်း တတိယမုခ်တောင်ဘက်နံရံမှ မဟာမြတ်မုနိဖုရားအား မြစ်ကြောင်းမှပင့်ဆောင်လာခဏ်း။	။	။	။
၁၈	၁၅၄၅	မဟာမြတ်မုနိဖုရား အရွှေဘက်စောင်းတန်း တတိယမုခ်အနောက်ဘက်နံရံမှ ဘိုးတော်မင်းတရား မဟာမြတ်မုနိရုပ်တော်အား ကျောင်းဆောက်ကုံးကွယ်ခဏ်း။	။	။	။
၁၉	၁၅၄၆	မဟာမြတ်မုနိဖုရား မြောက်စောင်းတန်း တတိယမုခ်မြောက်ဘက် နံရံမှဌာပနာဘိကံဖွင့်နိုင်သူအားစည်လည်ခဏ်း။	။	။	။
၂၀	၁၅၄၇	မဟာမြတ်မုနိဖုရား မြောက်စောင်းတန်း တတိယမုခ်မြောက်ဘက် နံရံမှ ဓါတ်တော်များအား ဆင်ဖြင့်တင်၍နန်းတော်သို့ပင့်ဆောင်ခဏ်း။	။	။	။
၂၁	၁၅၄၈	မဟာမြတ်မုနိဖုရား မြောက်စောင်းတန်း တတိယမုခ်အရွှေဘက်လိုက် မြောက်ဘက်နံရံမှ ပဒေသာပင်လှည့်ခဏ်း။	။	။	။
၂၂	၁၅၄၉	မဟာမြတ်မုနိဖုရား မြောက်စောင်းတန်း တတိယမုခ် အရွှေဘက် နံရံမှ သီရိ ဓမ္မာသောကမင်းကြီးသည့် ရုပ်ဥပဂုတ်အား ဆင်ဖြင့် စမ်းခဏ်းနှင့် မာန်နတ်နှင့်ရုပ်ဥပဂုတ်တို့တန်းခိုးပြိုင်ခဏ်း။	။	။	။
၂၃	၁၅၅၀	မဟာမြတ်မုနိဖုရား မြောက်စောင်းတန်း တတိယမုခ်တောင်ဘက် နံရံမှသီရိဓမ္မာသောကမင်း သားတော်ဘမီးတော်ပွားမြင်ခဏ်း။	။	။	။
၂၄	၁၅၅၁	မဟာမြတ်မုနိဖုရား မြောက်စောင်းတန်း တတိယမုခ်တောင်ဘက် နံရံမှသီရိဓမ္မာသောကမင်းနန်းသိမ်းခဏ်း။	။	။	။

နောက်ဆက်တွဲ(ဆ)။ ။အဆုံး

၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ်၊ ပန်းချီနှစ်ချုပ်စာရင်း

အမှတ်စဉ်	နှစ်ချုပ်အမှတ်	အကြောင်းအရာ	အမျိုးအမည်	စကေး	ထည့်ရဌာန
၂၅	၁၅၅၂	မဟာမြတ်မုနိဖိုရား မြောက်စောင်းတန်း တတိယမုခ်အနောက်ဘက် နံရံမှ သိရိဗ္ဗာသောကမင်းအား ကာလနဂါးမင်းက ဖုရားလေး ဆူသဏ္ဌာန်ဖန်ဆင်းပြစေ၏။	ဆေးရေး	မူလအရွယ်	မန္တလေး။
၂၆	၁၅၅၃	မဟာမြတ်မုနိဖိုရား မြောက်စောင်းတန်း တတိယမုခ်အရှေ့ဘက် လိုဏ်တောင်ဘက်နံရံမှရုပ်သေးပျံပြနေပုံ။	။	။	။
၂၇	၁၅၅၄	မဟာမြတ်မုနိဖိုရား မြောက်စောင်းတန်း တတိယမုခ် အနောက်ဘက်လိုဏ် တောင်ဘက်နံရံမှ ဥပုသ်သီတင်း ဆောက်တည်နေကြပုံ။	။	။	။
၂၈	၁၅၅၅	မဟာမြတ်မုနိဖိုရား မြောက်စောင်းတန်း တတိယမုခ် အနောက်ဘက်လိုဏ်မြောက်ဘက် နံရံမှ ဘုရင်အား သရက်ဖြူသီးဆက်ခစား။	။	။	။
၂၉	၁၅၅၆	မဟာမြတ်မုနိဖိုရား မြောက်စောင်းတန်း တတိယမုခ် အနောက်ဘက်နံရံအောက်တန်းမှသေသောက်ကြူးနေကြပုံ။	။	။	။
၃၀	၁၅၅၇	မြောက်စောင်းတန်း ဒုတိယမုခ်မြောက်ဘက် လိုဏ်အရှေ့ဘက်နံရံမှ ရဟန်းတော်များအား ဖမ်းဆီးသတ်ဖြတ်နေကြခစား။	။	။	။
၃၁	၁၅၅၈	မြောက်စောင်းတန်းဒုတိယမုခ် အရှေ့ဘက်လိုဏ်မြောက်ဘက် နံရံမှ ဝိဟာရဇေဝိအား ခေမုဆယ်ယူခစားနှင့် ဝေဠုသုမနုစစ်သူကြီး ကကျေးဇူးလားစစ်သူကြီးအားခေါင်းဖြတ်ခစား။	။	။	။
၃၂	၁၅၅၉	မဟာမြတ်မုနိဖိုရား မြောက်စောင်းတန်း တတိယမုခ် အရှေ့ဘက် လိုဏ်အရှေ့ဘက်နံရံမှ ငွေသုမနုစစ်သူကြီး လောရကျေးမင်း ထံအစားပင်ခစား။	။	။	။
၃၃	၁၅၆၀	မဟာမြတ်မုနိဖိုရားမြောက်စောင်းတန်း တတိယမုခ် အရှေ့ဘက် လိုဏ်တောင်ဘက်နံရံမှ ဂေါကဝဏ္ဏတိဿမင်းကြီး နတ်ရွာစံခစား။	။	။	။
၃၄	၁၅၆၁	မဟာမြတ်မုနိဖိုရား မြောက်စောင်းတန်း တတိယမုခ် တောင်ဘက် လိုဏ်အရှေ့ဘက်နံရံမှမြင်းခင်းတော်ပွဲသဘင်ကျင်းပခစား။	။	။	။

နောက်ဆက်တွဲ (င)

၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ် အတွင်း ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနမှ တွေ့ရှိသော ကဗျည်းကျောက်စာများ

အမှတ်စဉ်	မူလတွေ့ရှိရာဌာန	ကဗျည်းပါရှိသောဝတ္ထု	စာကြောင်းရေ	ဘာသာအမျိုးအမည်	သက္ကရာဇ်	မှတ်ချက်
၁-က	ရွှေဘိုမြို့ မဟာနန္ဒာကန်တော်	ကျောက်	မျက်နှာ-၄၆	မြန်မာ	၁၂၁၄	အလောင်းမင်းတရားတည်တော်မူခဲ့သော မဟာနန္ဒာ ကန်တော်ကြီးကို ယပ်မံပြုပြင်ခြင်းစသည်။
ခ	၎င်း	၎င်း	ကျော-၅၁	၎င်း	၁၂၁၄	၎င်း
၂	စစ်ကိုင်း ခပ်တောင် သစ္စာစေတီ၏ အရှေ့မြောက် ကိုက် ၂၀၀ ခန့် စေတီဝတ်တံကြီး၏ အရှေ့မြေရင်းမှ။	၎င်း	၎င်း	၎င်း	၆၈၈	ရတနာသုံးပါးအားမြေ လှူသည့်နှင့်တူ။
၃	၎င်း	၎င်း	၁၄	၎င်း	၇၃၀	ရွှေဂူဖုရားကြီးကို ဝတ္ထု ကံမြေ လှူပြီးလျှင် ထပ်မံ၍ ပြုပြင်မွမ်းမံသည်။
၄	မြင်းမူမြို့ ချမ်းသာကြီးဖုရားမှ	၎င်း	၂၄	၎င်း	၆၆၈	ကျောင်းအားဝတ္ထုကံလယ်မြေ လှူ။
၅-က	၎င်း	၎င်း	မျက်နှာ-၂၀	၎င်း	၅၅၇	၎င်း
ခ	၎င်း	၎င်း	ကျော-၁၃	၎င်း	၅၅၇	တောင်ကုလားကျောင်းအား ဝတ္ထုကံ လယ်မြေလှူ။
၆-က	ဘုဘလင်မြို့နယ် မြို့ပေါ်ရွာ သိမ်ဖြူဘော့ခရီးကျောင်းမှ။	၎င်း	မျက်နှာ-၂၆	၎င်း	၆၅၈	နေရမုတ်ဖုရားအားဝတ္ထုကံမြေလှူ။
ခ	၎င်း	၎င်း	ကျော-၂၂	၎င်း	၆၅၈	၎င်း
၇	ဒီပဲယင်းမြို့နယ် နဂါးဗိုရွာ ရွှေမုဋ္ဌောစေတီသိမ်အနီးမှ။	၎င်း	၄၉	၎င်း	၁၁၂၆	ရွှေမုဋ္ဌောစေတီတော်အား တပန်မူ၍ တည်လုပ်သည်။
၈	ပုဂံ-ညောင်ဦးသွား ကားလမ်းအနီး ငါးမျက်နှာဖုရား၏ အနောက်တောင် တပါးသို့ခန့် ရှေးဟောင်းဖုရားစုအနီးမှ။	၎င်း	+ ၁၂ +	၎င်း		ရှေးက ပြုပျက်သော ကျောင်းဟောင်းများကို အသစ်ထပ်မံပြုပြင်ခြင်း၊ အိမ်တော်ကို သိမ်အဖြစ်လှူဒါန်းခြင်း။
၉	မြင်းမူမြို့ တတက်ကမ်းညောင်လေးပင်ရွာဘောင်ကျောင်းတွင်းမှ။	၎င်း	၂၁	၎င်း	၈၀၃	မင်းကျည်ကျပ်ဖုရားနှင့် ကျောင်းအား ဝတ္ထုကံမြေလှူ။
၁၀-က	မြင်းမူမြို့ မြစ်ပေါက်ရွာရွှေစေတီဖုရား၏ မြောက်ဘက်အနီးမှ။	၎င်း	မျက်နှာ-၃၂	၎င်း	၆၅၀	ကျောင်း စေတီတန်ဆောင်း တန်တိုင်းပြုလုပ်၍ လယ်ကျွန်နွားလှူ
ခ	၎င်း	၎င်း	ကျော-၃၂	၎င်း	၇၀၂	ကျောင်းနှင့် ဂူကြီးပြု၍ ဝတ္ထုကံလယ်မြေလှူ။
၁၁	မြင်းမူမြို့ မြစ်ပေါက်ရွာ ဝမ်းပဲကဖုရားမှ။	၎င်း	၂၅	၎င်း	၆၅၄	ကျောင်းအား ဝတ္ထုကံမြေလှူ။
၁၂	ဝက်သက်မြို့နယ် သစ်ဆိမ့်ကြီးရွာ အဘုမရဖုရားစိန်ဘိုင်းတွင်း။	၎င်း	၁၅	၎င်း	၁၀၅၂ (လ)	ဖုရားရုပ်တုတော် တည်ထားခြင်း စသည်ပြုလုပ်လှူဒါန်းခြင်း။
၁၃-က	သစ်ဆိမ့်ကြီးရွာမြောက် ရွာသစ်ရွာ ခါးဘက်ကြီးစေတီ၏ အရှေ့ဘက် တဝဂ္ဂအနီးမှ။	၎င်း	မျက်နှာ-၂၉	၎င်း	၁၂၁၄	ဥမင်ကျောင်းနှင့် ဂူဖုရားအား ဝတ္ထုကံမြေလှူ။
ခ	၎င်း	၎င်း	ကျော-၁၄	၎င်း	၆၈၆	ဇနီဝင်သင်လှူပြီးသော ဥမင်ကျောင်း ဝတ္ထုကံမြေကို ဆင်ဖြူရှင်ကြွာဖျားမင်း ထပ်ဆင့် လှူတော်မူသည်။
၁၄-က	သစ်ဆိမ့်ကြီးရွာမြောက် ရွာသစ်ရွာ ခါးဘက် ကျောင်းဟောင်းအတွင်း။	၎င်း	မျက်နှာ-၃၅	၎င်း	၇၉၂	ကျောင်းအား ဝတ္ထုကံမြေလှူ။
ခ	၎င်း	၎င်း	ကျော-၂၆	၎င်း	၇၉၀	ကျောင်းအား ဝတ္ထုကံမြေလှူခြင်း စသည်။
၁၅	မြင်းမူမြို့ ပဒတ်တိုင်းရွာ ရွှေစည်းခုံဖုရားမှ။	ကျောက်	၂၇	၎င်း	၆၇၀	ဖုရားနှင့်ကျောင်းအား ဝတ္ထုကံမြေလှူ။

နောက်ဆက်တွဲ (င)။ ။အဆက်

၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ် အတွင်း ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနမှ တွေ့ရှိသော ကျောက်စာများ။ ။အဆက်

အမှတ်စဉ်	မူလတွေ့ရှိရာဌာန	ကဗျည်းပါရှိသောဝတ္ထု	စာကြောင်းရေ	ဘာသာအမျိုးအမည်	သက္ကရာဇ်	မှတ်ချက်
၁၆	ချောင်းဦးမြို့နယ် မှန်ချိုရွာ၊ ကျင်းထဲရွာနားမှ။	ကျောက်	၂၃	မြန်မာ	၆၀၂	ဖုရားနှင့် ကျောင်းအားကျန်ရှိ။
၁၇	စစ်ကိုင်းခရိုင်၊ ငါတရော်ရွာကြီးမှ မြောက် ၂ မိုင်ကျော်ခန့်အကွာ ဖုရားကုန်းမှ။	ရင်း	၂၂	ရင်း	၅၂၉	ဥစ္စာကြေးငွေများကို အမေပေးဝေထားသည်နှင့်တူ။
၁၈-က	စစ်ကိုင်းခရိုင်၊ ဖြူရှင်လှ စေတီအနောက် မြောက် ၁၀ ပေခန့်မှ။	ရင်း	မျက်နှာ-၁၉	ရင်း	၅၁၃	ဂူနှင့် ဖုရားကျောင်းအားမြေလွှာ။
ခ	ရင်း	ရင်း	၂၂	ရင်း		(စာမရှိ) ပျက်နေပြီ။
၁၉	စစ်ကိုင်းခရိုင်၊ ကန်တော်ရွာ၊ နန်းကြားရွာဖုရားမှ။	ရင်း	၂၂	ရင်း		ရတနာသုံးပါးအား ကျန်ရှိသည့် နှင့်တူ။
၂၀-က	မန္တလေး-အမရပူရ အကြားကားလမ်း ၅ မိုင် ၆ ဖီလံအကျော် တံတားအောက်မှ။	ရင်း	မျက်နှာ-၁၉	ရင်း	၆၈၄	နံဂိုင်းဖုရား၌ ဥမင်တူးခြင်း၊ စလစ် မွန်ခေါင်ဆောင်ခြင်း၊ ပြုလုပ်၍ ဝတ္ထုလယ်မြေလွှာ။
ခ	ရင်း	ရင်း	ကျော-၁၃	ရင်း	၆၉၅	ရင်း
၂၁	ရင်း	ရင်း	၅	ရင်း		ရတနာသုံးပါးအား မြေလွှာသည့်နှင့် တူ။
၂၂	ရင်း	ရင်း	၂၆	ရင်း		ရတနာသုံးပါးအား လယ်လွှာသည့် နှင့်တူ။
၂၃	ရင်း	ရင်း	၁၀	ရင်း	(၆၈၀)	စာကြောင်းရေ ၁၀ ကြောင်းနှင့်ရှိ သော်လည်းအပျက်များ၍ ပြည့်စုံအောင်မတတ်သော။
၂၄-က	မန္တလေး-အမရပူရ အကြား၅မိုင် ၆ ဖီလံအကျော် တံတားအောက်မှ။	ရင်း	မျက်နှာ-၂၆	ရင်း	၇၃၉	ဖုရားအားထွက်လယ်မြေလွှာ။
ခ	ရင်း	ရင်း	ကျော-၂၇	ရင်း	၇၃၇	ဖုရားအားထွက်လယ်မြေလွှာ။
၂၅-က	ရင်း	ရင်း	မျက်နှာ-၂၃	ရင်း	၇၃၇	ဖုရားအားကျန်ရှိလယ်မြေလွှာ။
ခ	ရင်း	ရင်း	ကျော-၂၅	ရင်း	၇၃၇	ကျောင်းနှင့် ရတနာသုံးပါးအား ထွက်လယ်မြေစသည်လွှာ။
၂၆	ရင်း	ရင်း	၈	ရင်း	-	စာကြောင်းရေ ၈ ကြောင်းကျော် ခန့်ရှိသော်လည်းအပျက် များ၍ ပြည့်စုံအောင်မတတ်သော။
၂၇	ရင်း	ရင်း	၆ + ၁၇ +	ရင်း	၅၃၀	ကျောင်းအားထွက်လယ်မြေလွှာ။
၂၉-က	ရင်း	ရင်း	မျက်နှာ-၂၁	ရင်း	၆၅၂	ရတနာသုံးပါးအား ထွက်လယ် မြေလွှာ။
ခ	ရင်း	ရင်း	ကျော-၂၀	ရင်း	၆၅၂	ရင်း
၃၀-က	ရင်း	ရင်း	မျက်နှာ-၁၇	ရင်း	၆၅၀	ဂူကျောင်း၊ တန်ဆောင်းပြု၍ ထွက် လယ်မြေလွှာ။
ခ	ရင်း	ရင်း	ကျော-၁၈	ရင်း	၆၅၀	ရင်း
၃၁	ရင်း	ရင်း	၂၄	ရင်း	၈၆၅	ရွှေဖုရားအား ကျန်ရှိနေပြီ။
၃၂	ရင်း	ရင်း	၈	ရင်း	၈၈၀	ရတနာသုံးပါးအား မြေလွှာသည့်နှင့် တူ။
၃၃-က	ရင်း	ရင်း	မျက်နှာ-၂၂	ရင်း	၈၂၄	ကျောင်းတန်တိုင်း စေတီတည်၍ ထွက်လယ်မြေလွှာ။
ခ	ရင်း	ရင်း	ကျော-၁၃	ရင်း	၈၂၄	ရင်း
၃၄-က	ရင်း	ရင်း	မျက်နှာ-၂၃	ရင်း		စာများ မေးပို့နေ၍ ဘတ်ဖရ တော့ပေး။
ခ	ရင်း	ရင်း	ကျော-၂၃	ရင်း		ရတနာသုံးပါး စေတီဖုရားကျောင်း ထို့အား ထွက်လယ်မြေနှင့် ထွက်လယ်မြေလွှာ။

နောက်ဆက်တွဲ (င)။ ။အဆုံး

၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ်အတွင်း ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနမှ တွေ့ရှိသောကျောက်စာများ။ ။အဆုံး

အမှတ်စဉ်	မူလတွေ့ရှိရာဌာန	ကဗျည်းပါရှိသောဝတ္ထု	စာကြောင်းရေ	ဘာသာအမျိုးအမည်	သက္ကရာဇ်	မှတ်ချက်
၃၅	မန္တလေး-အမရပူရ အကြား ၅ မိုင် ၆ ဖီလံအကျော်တံတားအောက်မှ။	ကျောက်	၁၂	မြန်မာ	၅၆၇	ဖုရားအားကျန်လယ်မြေလွှာ။
၃၆	ရင်း	ရင်း	၁၃	ရင်း		ကျောင်းပြု၍ ထွက်လယ်မြေလွှာသည့်နှင့်တူ။
၃၇-က	ရင်း	ရင်း	မျက်နှာ-၁၇	ရင်း	၇၉၉	ကျောင်းအား ထွက်လယ်မြေနှင့် ထွက်လယ်မြေလွှာ။
ခ	ရင်း	ရင်း	ကျော-၁၈	ရင်း	၈၀၁	ကျောင်းအားထွက်လယ်မြေနှင့် ပြောင်းလဲလှူ။
၃၈-က	ရင်း	ရင်း	မျက်နှာ-၄	ရင်း		အောက်ခြေမြစ်ဖြစ်သည့်ပြင် အပျက်များ၍ ကောင်းစွာ မတတ်သော။
ခ	ရင်း	ရင်း	ကျော-၁၁	ရင်း		အပျက်များ၍မတတ်သော။
၃၉-က	ရင်း	ရင်း	မျက်နှာ	ရင်း		ကျောက်လာကွာသွား၍ စာများ မရှိတော့ပြီ။
ခ	ရင်း	ရင်း	ကျော-၁၁	ရင်း		ဖုရားအားမြေနှင့် ထွက်လယ်မြေလွှာ။
၄၀	ရင်း	ရင်း	၁၄	ရင်း	၇၄၈	ကျန်များလှူသည့်နှင့်တူ။
၄၁	ရင်း	ရင်း	၂၃	ရင်း	၇၀၆	မြတ်စွာဖုရား ဂုဏ်တော် ကိုးပါးကို ရေးသားပူဇော်ထားသည်။
၄၂	ရင်း	ရင်း	+ ၂	ရင်း		ကျောင်းအား ထွက်လယ်မြေ နှင့်ထွက်လယ်မြေလွှာ။
၄၃	ရင်း	ရင်း	၁၀	ရင်း		အမြစ်ဖြစ်၍ အမျှဝေထားသည်ကို သာဓကရတော့သည်။
၄၄-က	ရင်း	ရင်း	မျက်နှာ-၇	ရင်း		ဖုရားအားကျန်ရှိလှူ။
ခ	ရင်း	ရင်း	ကျော-၁	ရင်း		ကျောင်းအားလုပ်မြေနှင့် ထွက်လယ်မြေလွှာ သည့်နှင့်တူ။
၄၅	ရင်း	ရင်း	+ ၁၆	ရင်း		(တ။)၍မျှသာပါသည်။
၄၆-က	ရင်း	ရင်း	မျက်နှာ-၂၉	ရင်း	၈၄၄	ရတနာသုံးပါးကို ရည်မှတ်၍ ဆရာ ပုဂ္ဂိုလ်များအား ကျောင်းတင် လှူတော် မူပြီးလျှင် ထွက် လယ်မြေလွှာ။
ခ	ရင်း	ရင်း	ကျော-၂၈	ရင်း	၈၄၄	ဖုရားဟောင်းဂူကျောင်းတို့၌ ဆေး ရေးခြင်း၊ ရွှေအတိတ်သည့် သွင်း မွမ်းမံခြင်းနှင့် ကျောင်းဥမင် စကြန်ရေကန်၊ စေတီစသည် တို့ ကိုတည်ထားပြုလုပ်လှူဒါန်းသည် ဖုရားနှင့် ကျောင်းအားမြေထွက် လှူလှူ။
၄၇	စစ်ကိုင်းခရိုင် ကျောင်းမြို့ရွာရွှေ မင်းကျောင်းဖုရားမှ။	ရင်း	၁၆	ရင်း	၅၈၂	ရတနာသုံးပါးအား ကျန်ရှိသော လယ်ဥယျာဉ်လှူ။
၄၈-က	စစ်ကိုင်းခရိုင် ကန်ကြီးကုန်းရွာ၊ ကု လားကျောင်းယာအတွင်းမှ။	ရင်း	မျက်နှာ + ၁၅	ရင်း		စေတီတည်၍ ဓါတ်တော်ကိုဌာပ နာသတိပေးသည်။
ခ	ရင်း	ရင်း	ကျော + ၉	ရင်း		ရင်း
၄၉	ရခိုင်၊ သာရပူဘုရား ဆင်းတု တော်အောက်ခြေမှ။	ရင်း	၁	ရင်း	နာဂရီ	(ရေခိုင်) ပျက် စာလုံးလုံးသာ ထင်ရှားစွာတွေ့မြင်ရသည်။
၅၀	ပုဂံခင်းနန်ဂူ စားပွဲမှောက်ဖုရားမှ	ရင်း	အပိုင်းအစ	ရင်း	၅	စာပွဲမှောက်ကျောက်စာမှ အစိတ် အပိုင်းဖြစ်သည်။
၅၁	ပုဂံ ပေါင်းကူးဖုရားကုန်းတူးဖော် ရာမှ။	ရင်း	အပိုင်းအစ	ရင်း		ကျောက်စာကြီးတစ်စောင် အပိုင်းဖြစ်သည်။
၅၂	ပုဂံပန်သာဂူအစမှ	အုတ်	၄+	ပါဠိ		ပါရာဇိကဏ္ဍပါဠိတော်မှ ကောက် နုတ်ချက်။ ။